

De wonderbare en liefelijke Naam van de God Die er was, Die er is, en Die er zijn zal

André H. Roosma¹

Eerste [Engelse](#) en [Nederlandse](#) edities: juli 2009
(**updated!** laatst bijgewerkt: 6 mei 2023)

Voorwoord en overzicht

In het voorjaar van 2009 werd ik bepaald bij het enorm grote belang van Gods terugkerende belofte: „**Ik ben met jou!**” In de pastorale hulpverlening is de aanwezigheid van God in ons leven een centraal en bijzonder hoopgevend element dat de pastorale benadering duidelijk onderscheidt van elke seculiere psychotherapeutische benadering. Verder nadenkend over die aanwezigheid van God was het of Hij me bracht bij hoe Hij Zich vanaf het allereerste begin openbaart aan mensen en aan Zijn volk. Dat doet Hij namelijk via een unieke, glorieuze en verheven Persoonlijke **Naam**, in het oude Paleo-Hebreeuwse schrift van Israël in de tijd van de Koningen: **קַיָּקַל**, cursief: **קַיָּקַל**, of in het meer bekende Hebreeuws van na de Babylonische ballingschap: **קַיָּקַל**. Deze heerlijke Naam bleek sterk verbonden te zijn met die belofte: „**Ik ben met jou!**” Door heel het Eerste (ook wel: Oude) Testament heen beschrijft God Zichzelf zéér veelvuldig met deze wonderbare en liefelijke Naam. In de verdere tekst hier zal ik in eerste instantie voornamelijk gebruik maken van de oude Paleo-Hebreeuwse schrijfwijze: **קַיָּקַל**.

In deze studie wil ik graag een aantal bevindingen met u delen die ik zo – als pastoraal onderzoeker – tegenkwam toen ik me nader ging verdiepen in **die heilige en heerlijke Naam van God**. Deze heerlijke Naam blijkt ons onnoemelijk veel te zeggen over Wie God is en over de verhouding waarin Hij met ons wil staan. Opgenomen in Gods gezin dragen we nu Gods heerlijke Naam in feite al omdat we Zijn kinderen zijn, en gezamenlijk als Zijn Bruid zullen we Gods heerlijke Naam in eeuwigheid dragen.

In een eerste inleidend hoofdstukje met de kop: **Wat zegt een naam?** (p. 4) ga ik in op de betekenis die namen hebben. In de Bijbel betekent de naam van iemand zeer veel. We worden niet snel heel ‘close’ met iemand van wie we de naam niet kennen. Gods magnifieke Naam is dus belangrijk, als we Hem echt willen leren kennen.

¹ De auteur is dankbaar voor bemoedigende en waardevolle feedback en materiaal van de hebraicus Pieter A. Siebesma, zijn persoonlijke vriend en taalkundige Werner Horlings, en een anonieme reviewer, op eerdere concepten van dit artikel (of de Engelstalige versie ervan, die ook op Academia.edu staat), voor zeer inspirerende gesprekken over het onderwerp met Henriette, zijn echtgenote (sinds 2018), en (eerder) met Hans Dercksen, Jan Pieter van de Giessen (zie [Aantekeningen bij de Bijbel](#)), Leni Kruijs en Barbara Klika (van [Set Apart Ministries](#), USA), en waardevolle assistentie bij uitzoekwerk, door Werner Horlings. De weergegeven visie is die van de auteur. Op de website www.Hallelu-JaH.nl zijn nog veel meer artikelen over de heerlijke Naam van God te vinden.

Dan volgt een zeer kort stukje over Gods heerlijke Naam in het begin van Genesis onder de kop: **Het begin: de eerste hoofdstukken van Genesis** (p. 8).

Een wat langer hoofdstukje bespreekt de periode van de aartsvaders, onder de titel: **Fase 1: De aartsvaders; begin van de verspreiding van Gods Naam** (p. 10). In de tijd van de aartsvaders, Abraham, Isaak en Jakob, zien we dat Gods wonderbare Naam nauw verbonden was met Zijn belofte: „**Ik ben met jou!**” Anderen zagen hoe de God van Abraham, Isaak en Jakob echt met hen was en op een unieke wijze hen leidde, hen zegende en beschermde, zoals geen enkele (af)god dat deed. Het gevolg was dat De Naam van de God van Abraham, Isaak en Jakob zeer positief bekend werd onder allerlei omliggende stammen en volken.

Die verspreiding van Zijn heerlijke Naam komt nog duidelijker aan de orde in de Exodus periode – de periode van de uittocht van het volk Israël uit de slavernij in Egypte. In de hele wereld rond de oostzijde van de Middellandse Zee werd de Naam van God met groot respect genoemd wegens wat men hoorde over de weg die Hij ging met het volk Israël. Aan het begin van deze periode gaf God meer inzicht over waar Zijn heerlijke Naam voor staat. Ik bespreek dit, onder de kop: **Fase 2: Gods Naam verkondigd aan de volken, via Zijn volk Israël** (p. 13).

God als De Altijd Aanwezige – in verleden, heden en toekomst (p. 16) is een hoofdstuk waarin ik wat uitgebreider inga op de betekenis van de heerlijke Godsnaam. De aanwezigheid van God bij Zijn volk en Zijn betrokkenheid bij hen en bij hun welzijn komt daarin sterk naar voren.

De verbreiding van Gods glorieuze Naam gaat een nieuwe fase in met de overgang van Israël als Koninkrijk: **Fase 3. Het Koninkrijk Israël** (p. 28).

Onder de kop **De onbeschrijflijke veelzijdigheid van יְהוָה (JHWH / IAUA)** (p. 34) presenteer ik voornamelijk een aantal teksten die voor zichzelf al voldoende duidelijke taal spreken.

Het gebruik en de opvallende weglating van Gods veelzeggende Naam (p. 37) blijkt sterk gekoppeld aan de geestelijke toestand van Gods mensen. In momenten of periodes waarin de liefelijke Naam van God veel gebruikt wordt, zien we de mensen floreren. Het omgekeerde geldt helaas ook.

Het karakter van God wordt heel duidelijk samengevat in de Aäronitische zegen, zo blijkt in **De Aäronitische zegen in relatie met de heerlijke Naam van God** (p. 40).

De veelgebruikte uitdrukking ‘het Woord van יְהוָה’ (p. 43) is ook veelzeggend. Waar ‘het Woord van יְהוָה’ komt, gebeurt er iets. Er komt leven.

„Wat ik geloof over God is het belangrijkste wat er te zeggen is over mij.”

A.W. Tozer

in: [The Divine Conquest](#), Hst 6, mijn vertaling

Het hoofdstuk: **lets over Gods heerlijke Naam in het Nieuwe Testament** (p. 44) laat zien dat ook vanuit het Tweede Testament regelmatig naar de eerbiedwaardige Naam van God wordt verwezen. En dat we ook daar veel van kunnen leren.

God maakt Zijn veelzeggende Naam waar (p. 48) is een hoofdstukje waarvan de titel voor zichzelf spreekt.

Er is over het algemeen weinig bekend over Gods luisterrijke Naam. Zelfs in veel Bijbelvertalingen is Gods wonderbare en liefelijke Naam ‘wegvertaald’ – vervangen door een tamelijk nietszeggende aanduiding. Enkele achtergronden van dit bijzonder trieste gebeuren worden belicht in: **Waar ging het mis? Waarom werd de grootste Naam ‘vergeten’?** (p. 49). Ook ga ik in dat hoofdstuk in op de uitspraak van de luisterrijke Naam en noem ik een aantal Bijbelse profetieën die het hernieuwde gebruik van de heerlijke Godsnaam aankondigen.

In **Enkele implicaties van de luisterrijke Naam van God** (p. 69) ga ik heel kort in op wat het voorgaande voor ons mag betekenen.

Het verband tussen de heerlijke Godsnaam en de Naam en Identiteit van Jezus bespreek ik in: **Jezus – Jeshoe‘a, Immanuel en ‘Ik ben’ – verdere openbaring van יְהוָה** (p. 70).

Op een eerdere versie van dit document kreeg ik de reactie: „Is er wel behoefte aan kennis van de Naam van God? We mogen door Jezus God toch Vader noemen?” Dit punt behandel ik in het hoofdstuk **Het hemelse Vaderschap van God** (p. 74).

Ik begon aan deze studie vanuit pastoraal-theologische interesse. Het laatste hoofdstuk gaat daarom kort in op **de praktische en pastorale relevantie van dit alles** (p. 75).

In de bijlagen geef ik een aantal sprekende voorbeelden van **Wat de Bijbel oproept te doen jegens עֵלְיוֹן en Zijn grote Naam** (p. 81). Dit betreft een eerste en vrij willekeurige selectie. Een tweede bijlage vat **de argumenten samen die pleiten voor de in deze studie aanbevolen uitspraak van de heerlijke Naam** (p. 82). Een derde gaat over de **onjuistheid van de transliteratie en uitspraak Jahweh** (p. 84). Een vierde bespreekt de joodse concepten **Kiddush HaShem** en **Chillul HaShem** (p. 85). In een laatste bijlage ga ik in op **een aantal vragen en reacties die ik ontving op eerdere versies van deze studie** (p. 86).

Dit document is een 'levend' document, dat zo nu en dan verder aangevuld en bijgewerkt wordt.

Ik blijf bijzonder gefascineerd door de grote God עֵלְיוֹן (יהוה) / **JHWH / IAUA**) en Zijn wonderbare en liefelijke Naam, en ontdek regelmatig nog aanvullende facetten!

Wat zegt een naam?

Mag ik dit boek eens beginnen met de vraag: hebt u (of heb jij) in het algemeen een hechte relatie en zeer persoonlijke interacties met mensen van wie u de naam niet kent, die u alleen aanspreekt met een vrij afstandelijke aanduiding of titel?

Bij mij is dat niet zo. Ik ken de naam van elke vriend en elk familielid met wie ik een hechte relatie heb en/of heel persoonlijke interacties.

Ik functioneer in een grote kerkelijke gemeente, waar ik niet iedereen bij naam ken. In onze kerk bidden we soms met mensen na een samenkomst of zo. Maar zelfs als ik bid met mensen van wie ik de naam nog niet ken, zal ik hen naar hun naam vragen. Hun naam te kennen, maakt het gemakkelijker voor me om liefde voor hen te voelen en in het gebed persoonlijk betrokken te zijn, en niet afstandelijk.

Heel lang heb ik me afgevraagd waarom velen van ons moeite hebben om vertrouwelijk met God om te gaan. Dat werd me duidelijk toen ik begreep dat we God “naamloos” (anoniem) gemaakt hebben, door voornamelijk vrij afstandelijke aanduidingen voor Hem te gebruiken, zoals ‘Heer’, ‘God’, ‘Almachtige’, ‘Schepper’ en dergelijke, en Zijn heerlijke Persoonlijke Naam totaal te vergeten.

**„Gods naam vergeten
is Hem de rug toe keren.”**
Zondervan Pictorial Bible Dictionary

In de Bijbel zijn namen nog belangrijker, want in de tijd van de Bijbel was iemand’s naam nauw gekoppeld aan of representatief voor zijn of haar identiteit en karakter.² In onze tijd en cultuur gebruiken we namen soms voornamelijk als een etiketje of aanduiding. Een bestand in mijn computer heeft een naam, zodat ik het kan identificeren. Dat is nogal afstandelijk en koud. In de Bijbel is het heel anders; daar leren we iemand persoonlijk kennen via zijn of haar persoonlijke naam.

Zo ook met God. De God van de Bijbel koos ervoor Zichzelf uitgebreid te openbaren via een prachtige en buitengewoon veelzeggende Persoonlijke Naam. In het huidige Hebreeuwse vierkantschrift van na de Babylonische Ballingschap wordt die grote Naam geschreven als: יהוה. In het oudere Paleo-Hebreeuwse schrift (in gebruik in de periode: 1000-400 BC) als יְהוָה, יְהוֹה, יְהוּה of, in de laatste variant hiervan nog sterker cursief als: יְהוֹה. En in het schrift van vóór 1000 BC dat taalkundigen aanduiden als Kanaänitisch of Sinaïtisch (waarvoor (Proto-) West-Semitisch een betere term is) als: יהוה. Wanneer ik zeg dat God ervoor koos Zich *uitgebreid* te openbaren via deze heerlijke Naam, overdrijf ik niet. Deze veelzeggende Naam verscheint meer dan 6 800 keer in het ons bekende originele Hebreeuwse Eerste Testament van de Bijbel!³ Deze zeer kostbare Naam kan in theorie in ons westerse schrift getranslitererd worden als **JHWH** of **IAUA**.⁴ Zelf laat ik tegenwoordig vaak – en ook hier – gewoon één van de versies van

² *Zondervan Pictorial Bible Dictionary* (1964) zegt op p. 571 (mijn vertaling, nadruk toegevoegd): “In de Schrift is er de meest nauwe relatie tussen een persoon en zijn naam, de twee zijn praktisch equivalent, zodat het weglaten van de naam gelijk staat met het ontkennen van de persoon (Num. 27:4; Deut. 7:24). **Gods naam vergeten is Hem de rug toe keren.**”

³ In de Ethiopische variant van de Bijbel, waarin onder meer ook het zeer interessante boek Henoch als kanoniek is opgenomen, meer dan 7000 keer.

De naam of aanduiding die qua frequentie als tweede voorkomt (‘slechts’ ruim 2500 keer) is *Elohim* – letterlijk: Goden of ‘Hogeren’, qua grammaticale vorm meervoud maar vaak als enkelvoud (vgl. ‘majesteits-meervoud’) gebruikt. Het zeer grote verschil in frequentie geeft m.i. ook aan dat God een duidelijke voorkeur heeft voor het gebruik van Zijn meer intieme persoonlijke Naam יְהוָה.

Overigens is יְהוָה formeel gesproken de unieke Naam van de God van de Bijbel. Er zijn veel andere aanduidingen, zoals: God, Heer, hemelse Vader, Almachtige, etc., die allemaal een aspect van Gods wezen of karakter aanduiden, het zijn naar de letter genomen geen namen (vergelijk: mijn persoonlijke naam is André H. Roosma; daarnaast ben ik o.a. mens, onderzoeker, hulpverlener; maar dat zijn aanduidingen en niet mijn naam). Dit eenvoudige gegeven wordt nog wel eens over het hoofd gezien. Het benadrukt het belang van de heerlijke Naam יְהוָה Zelf.

⁴ Afhankelijk van de gebruikte transliteratie van de Hebreeuwse letter ך als ‘jod’ of ‘yod’ of ‘iod’, en van de Hebreeuwse letter ם, als ‘wav’ of ‘vav’ of als klinker ‘u’ (klinkend als ‘oe’), zijn ook andere transliteraties mogelijk, zoals **IHVH**. **JHWH** wordt in Nederland het meest gebruikt en is bijvoorbeeld ook de vorm die de *Studie-editie* van de *Nieuwe Bijbel Vertaling* gebruikt. De transliteratie **IAUA** volgt als we de karakters

de Hebreeuwse tekens staan. In de meeste Nederlandse vertalingen is de wonderbare Naam meestal vervangen door het woord 'HEER' of de woord-combinatie 'de HEER', wat ik als buitengewoon betreurenswaardig beschouw, omdat de originele en ontzagwekkende Naam van God zo vol betekenis en heerlijkheid is, hetgeen totaal verloren gaat in het woord 'HEER'.

Even kort iets over de achtergrond hoe het komt dat deze heerlijke Naam niet in de meeste Bijbelvertalingen staat. Naar onjuist joods en Grieks gebruik is het uitspreken van **יהוה** / **יהוה** / **IAUA** / **JHWH**, deze eigen en heilige Naam van God, sinds vele eeuwen vermeden, zodat de absolute kennis van de juiste uitspraak verloren is gegaan, zo wordt vaak gedacht. Vanaf ongeveer 500 à 400 vóór Christus, een tijd waarin er veel verloren was gegaan in de intimiteit tussen de Joden en God en de eerste tempel bijgevolg verwoest was, besloten joodse geleerden de glorieuze Naam **יהוה** bij het voorlezen niet meer uit te spreken, vanuit een misplaatste angst het gebod te overtreden, de Naam niet te misbruiken en niet ijdel te gebruiken.

Bij het hardop lezen gingen ze de magnifieke en liefelijke Naam vervangen door *Adonai - Mijn Heer/ Mijn Meester*. Na de verwoesting van de tweede Tempel groeide ook de vrees om de Naam te schrijven in andere teksten dan de originele Hebreeuwse Bijbelrollen en de direct daarmee geassocieerde teksten. Leer van Griekse filosofen (o.a. Plato), en strijd tussen de vroege (Roomse) kerk en het jodendom voegde hier nog aan toe. Zo werd de luisterrijke Naam vanaf de tweede eeuw gewist uit bijv. de Septuagint, de Griekse vertaling van het Eerste Testament, en uit de Griekse vertalingen van origineel Hebreeuwse Evangelie-teksten, en daar vervangen door het Griekse *Kurios* dat zich (met enige moeite) eventueel laat vertalen met *Heer*.⁵

---

als klinkers of leesmoeders opvatten, waarvoor zeer goede argumenten bestaan, zodat dit feitelijk de meest voor de hand liggende transliteratie is. Hierover verderop meer. **YHWH** is de meestgebruikte Engelse transliteratie.

In mijn analyse voor deze studie heb ik vooral gebruik gemaakt van originele Hebreeuwse (en Aramese; ik spreek verder soms losjes over 'Hebreeuws' als verzamelnaam voor beide talen) teksten van het Oude Testament zoals bijv. beschikbaar via [theWord](#), de [Online Bible](#), de [Tanach](#) (de *Westminster Leningrad Codex*), [de Q-Bible](#), [de Blue Letter Bible](#), [Mechon-Mamre](#), [Biblos](#) en [Aantekeningen bij de Bijbel](#).

Daarnaast heb ik veel andere literatuur geraadpleegd en diverse naslagwerken, zoals De *International Standard Bible Encyclopedia*. Speciale vermelding verdienen de volgende boeken en artikelen:

Max Reisel, *The mysterious Name of Y.H.W.H., The Tetragrammaton in connection with the names of EHYEH ašer EHYEH – HUHA – and Sem Hammephoras*, Deel 2 van de *Studia Semitica Neerlandica*, Van Gorcum, Assen, 1957 (zijn originele proefschrift droeg de naam: *Observations on יהוה אשר יהוה, יהוה והוא יהוה and שמ המפורש*, Universiteit van Amsterdam, Van Gorcum / G.A. Hak & H.J. Prakke, Assen, 28 mei 1957). Dit is veruit een van de meest diepgaande studies die er over de heerlijke Godsnaam te vinden is.

Geoffrey H. Parke-Taylor, [Yahweh – The Divine Name in the Bible](#), Wilfrid Laurier Univ. Press, Waterloo, Ontario, 1975/79; ISBN 0 88920 013 0 / 0 88920 014 9. Via Internet beschikbare studie over de Godsnaam.

Martin Buber, *Mozes*, Servire, Wassenaar, 1970; ISBN 90 6077 282 2 (vertaling, door F. de Miranda, van: *Moses*, Harper, New York, 1944/1958).

William M. Schniedewind, ['The Evolution of Name Theology'](#), in: M. Graham, S. McKenzie, G. Knoppers (Eds.), *The Chronicler as Theologian – Essays in Honor of Ralph Klein*, Continuum, London/ New York, 2003, p.228-239.

Guy G. Stroumsa, ['A nameless God: Judaeo-Christian and Gnostic 'theologies of the Name''](#) in: Peter J. Tomson and Doris Lambers-Petry (Eds.), *The Image of the Judaeo-Christians in Ancient Jewish and Christian Literature*, Papers Delivered at the *Colloquium of the Institutum Iudaicum*, Brussels 18-19 November, 2001 Mohr Siebeck, Sonderausgabe, 2003; ISBN 978 3 16 148094 2; p.230-243.

Pavlos D. Vasileiadis, ['Jesus, the New Testament, and the Sacred Tetragrammaton'](#), [Synthesis, Vol. 8, No 1, 2019, pp. 27–87](#).

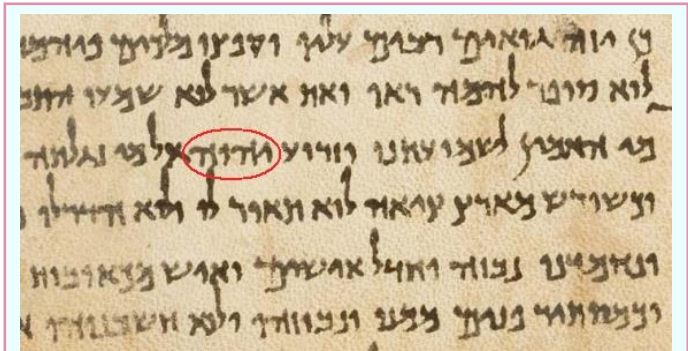
(toegevoegd: 2020-07-17)

Ook [de Duitse Wikipedia](#) bevat divers, redelijk goed gedocumenteerd materiaal over de grote Godsnaam.

⁵ Hierbij zij opgemerkt dat ook de vroege versies van de Septuagint (vóór 100 na Christus) de heilige Godsnaam onvertaald lieten, en vaak zelfs niet translitereerden, de Oud-Hebreeuwse variant **יהוה** of **יהוה** van de meer bekende Aramees-Hebreeuwse tekens **יהוה** handhavend. (Naar dat voorbeeld gebruik ik tegenwoordig – zoals hier – soms ook gewoon de Paleo-Hebreeuwse tekens in plaats van een transliteratie.) De *New International Dictionary of New Testament Theology* (Deel 2, p. 512) zegt hierover bijvoorbeeld: „Recente tekstuele ontdekkingen zetten vraagtekens bij het idee dat de samenstellers van de LXX [Septuagint] het tetragrammaton YHWH vertaalden door kyrios. De oudste LXX MSS (fragmenten)

Zodoende is **יהוה** ook in het Nederlands ‘vertaald’ met, of liever gezegd: **vervangen door ‘(de) HEERE’ of ‘(de) HERE’ of ‘HEER’** (in hoofdletters en/of ‘klein kapitaal’) in de meeste gevallen, en in sommige teksten ook wel eens met **‘GOD’** (dat laatste vooral in combinatie met het woord *Adonai – Mijn Heer* zelf; zoals in Genesis 15: 2, 8). Ik vind dit buitengewoon betreurenswaardig.

Met name in onze tijd vind ik het zo mogelijk nóg betreurenswaardiger, omdat het woord ‘heer’ tegenwoordig al zijn oorspronkelijke glans en respect verloren heeft en nog uitsluitend een beleefde, vrijwel synonieme vorm is voor ‘man’ (heren-kleding, een heren-wc, en in de adressering van een brief: ‘Aan de Heer Zo-en-zo’). Ook vanuit gender gezichtspunt is er veel op de vervanging **‘HEER’** af te dingen; de Godsnaam is niet bij uitstek mannelijk, en HEER is dat wel.⁶ **‘ALTOOS AANWEZIGE’, ‘AANWEZIGE’, ‘EEUWIGE’,⁷ of ‘HOOGSTE’** (de laatste in parallel met de Griekse vertaling *Kurios*) zijn alternatieve vertalingen die mijns inziens iets meer het origineel weergeven.⁸ Het is in Bijbelvertalingen overigens echter totaal **ongebruikelijk** om eigennamen te vertalen en ik zie geen enkele valide reden om bij de – zeer intensief gebruikte – kostbare en buitengewoon

De heerlijke Naam (rood omcirkeld) zoals geschreven in de [Grote Jesaja rol \(Jes.53:1\) uit Qumran](#)
Dit schrift uit ca. 125 BC – voorloper van het nu meer bekende Hebreeuwse schrift uit de middeleeuwen – vertoont veel gelijkenis met het Aramees van ca. 500 BC.

die nu voor ons beschikbaar zijn, hebben het tetragrammaton in Heb[reeuwse] karakters in de G[riekse] tekst. Deze gewoonte werd in stand gehouden door latere Joodse vertalers van het O[ude] T[estament] in de eerste eeuwen na Christus.” (mijn vertaling). Twee van die vroege Griekse manuscripten, die de onvertaalde Hebreeuwse Naam van God gebruiken, zijn: Papyrus 957 (2de eeuw voor Christus), de Rylands Papyrus iii. 458, bewaard in de John Rylands Library, Manchester, Engeland; en: Papyrus Fouad 266 (1ste eeuw voor Christus), van de Société Egyptienne de Papyrologie, Cairo; beide bevatten fragmenten van de laatste delen van Deuteronomium.

⁶ Feministes hebben al wel aandacht gevraagd voor het feit dat de vervanging **HEER** ten onrechte de mannelijke gender inhoudt of benadrukt. De Naam **יהוה** eindigt op een **ה** (de Hebreeuwse letter *Hé* of *áh*). Hoewel sommigen stellen dat we niet met absolute zekerheid weten of de Godsnaam op een *-ah* of een *-eh* klank eindigt, valt te zeggen dat de uitgang *-ah* vooral kenmerkend is voor vrouwelijke namen in de Bijbel (Eva(h) – eigenlijk: **חַוָּה** *Chuah* (of *Chawwah?*) –, Rebekka(h), Hanna(h), Lea(h), etc.), hoewel niet exclusief (een woord als *ra’ah* - herder eindigt ook op een *-ah* en wordt zowel voor mannen als vrouwen gebruikt). Mogelijk ligt in de onzekerheid over het einde van de heerlijke Naam een vingerwijzing naar het feit dat God het mannelijke én vrouwelijke omvat. Nog duidelijker is dit uit wat Genesis zegt: „God schiep de mens naar Zijn Beeld, man en vrouw schiep Hij hen”. Dit impliceert mijns inziens duidelijk dat God Zelf inderdaad het mannelijke én het vrouwelijke omvat (zie ook Jesaja 66; i.h.b. vers 13). De vervanging **HEER** doet dit beslist niet. Ook in dat opzicht is er dus sprake van een grote verarming en ver-eenzijdiging als we **יהוה** door **HEER** vervangen.

⁷ O.a. in de *Tanach*, Hebreeuws-Nederlandse editie, NBG i.s.m. Stg. Sja’ar, een variant van het Eerste Testament volgens de NBV.

⁸ De grammaticale tegenwerping die wel gedaan wordt dat dit geen namen zijn maar vervoegingen van een werkwoord, bijvoeglijk naamwoord of bijwoord vind ik tamelijk irrelevant: ook de oorspronkelijke Naam is mogelijk een vervoeging van een werkwoord, en het woord Heer is absoluut ook geen (eigen)naam.

Terzijde: De Franse *Louis Segond* vertaling (1910) heeft *‘L’Eternel’ - ‘De Eeuwige’*. In joodse literatuur vinden we deze ‘vertaling’ ook wel, evenals de meer respectvolle vervanging: *‘De Heilige - gezegend zij Hij’* (**הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא** - *Ha-Qadosh Bārukh Hu*); merk op dat we veel kunnen leren van de toewijding van menige joodse ‘broeders’ – o.a. in respect voor God en Zijn wonderbare Naam en in het heiligen van de tijd en dagelijkse dingen.

Ten aanzien van de vervanging **HEER** vind ik het bovendien schokkend dat elke aardse man met ook maar het minste aanzien met (veel) meer dan *Heer* wordt geadresseerd (met een plethora aan titels van Weledele Heer tot Uwe/Zijne Excellentie, Uwe/Zijne Koninklijke Hoogheid, of ~ Majesteit, etc.), en we voor de Allerhoogste God, Schepper van hemel en aarde, het kale woord **HEER** al goed genoeg vinden om Zijn heilige Naam – verheven boven *elke* Majesteit – er *eigenmachtig* door te vervangen...

veelzeggende Naam van God Zelf hier ineens van af te wijken.

Meer over dit alles, inclusief iets over de uitspraak van de wonderbare Naam, verderop in deze studie.

Er zijn zeer veel passages en verzen in de Bijbel die verschillende aspecten van Gods veelzeggende Naam en karakter belichten en ons inzicht geven in Wie God is, en hoe Hij met ons om wil gaan. Dus ik kan inderdaad zeggen dat God Zichzelf openbaart door en via Zijn wonderbare Naam. En door enkele van deze passages en verzen te bestuderen, krijgen we een prachtig en zeer waardevol beeld van Wie God is, en hoe Hij betrokken wil zijn in ons leven. God vertelt ons ook expliciet in Zijn Woord dat Hij wil dat alle volken Zijn wonderbare Naam kennen en Hem bij die heerlijke Naam aanroepen en aanbidden.

Het gaat mij er niet in de eerste plaats om, dat we nu ineens radicaal naar een ander woordgebruik toe zouden moeten en de gebruikelijke vertalingen niet meer zouden mogen hanteren, wél dat we enig zicht krijgen op wat de indrukwekkende Naam waarmee de Almachtige Zichzelf aan ons openbaart, over Hem en onze relatie met Hem zegt, welke woorden we in onze dagelijkse taal of Bijbel-vertaling dan ook gebruiken.

Als ik dan zeg, dat naam en identiteit in elkaar overlopen, geeft dat gelijk ook een grote beperking aan ten aanzien van deze studie. Wij, kleine schepselen, kunnen God in Zijn Identiteit *nooit volledig* bevatten of beschrijven – in de verste verte niet. Een studie van Gods heerlijke Naam heeft dan ook altijd iets voorlopigs, iets enorm beperkts in zich. Toch valt er zo gigantisch veel moois te ontdekken in wat de Bijbel ons over God en over Zijn indrukwekkende Naam openbaart, dat ik u graag deelgenoot wil maken van wat ik zoal ontdekte.

Aan het eind zal ik enkele implicaties bespreken die deze studie van Gods heerlijke Naam heeft voor de praktische theologie, groei in geestelijke volwassenheid en – in het bijzonder – voor de pastorale counseling.

Het begin: de eerste hoofdstukken van Genesis

De Bijbel kent twee verhalen over de schepping. Het eerste – in Genesis 1 – is vrij afstandelijk beschrijvend en bespreekt onder meer de chronologie. Daar wordt God aangeduid met het algemene Hebreeuwse woord voor God: אֱלֹהִים - 'El of אֱלֹהִים - 'Elohim (een soort *majesteitsmeervoud* van 'El of van 'Eloha dat van oorsprong staat voor 'Eerste/Hoogste Leider' resp. 'Eerste/Hoogste Leider om te aanbidden' en ook wel voor mensen wordt gebruikt). Je zou hier kunnen spreken over een 'functionele aanduiding' voor God de Schepper.

Het tweede verhaal – in Genesis 2 – is een veel persoonlijker verhaal, waarin de relatie tussen God en de mens centraal staat. Daarin wordt 'Elohim gekoppeld aan de persoonlijke Naam van God: יְהוָה in het Paleo-Hebreeuws.

Vanuit het feit dat de Bijbel de heerlijke Godsnaam alleen gebruikt in verbinding met de schepping van de mens en Gods omgang met de mens geeft gelijk al een indicatie, dat deze wonderbare Naam te maken heeft met God, *in Zijn relatie tot de mens*. Verderop zullen we zien dat dit inderdaad zo is.

Maar goed, vanaf het begin van Genesis 2 vinden we dus zeer frequent in de Bijbel Gods heerlijke Naam יְהוָה (*JHWH / IAUA*) terug. Genesis 4: 26^b merkt het volgende over een bepaalde tijd op. (Uit eerbied zal ik – zoals hier – de heerlijke Naam van God steeds in Hebreeuwse karakters óf – in getranslitereerde vorm – vet en cursief zetten. Om sommige andere woorden extra te belichten, zal ik soms ook die vet zetten, ook in citaten van Bijbelteksten.⁹)

In die tijd begon men de Naam van יְהוָה (de *HERE*) aan te roepen.

Mensen riepen God aan bij Zijn wonderbare Naam יְהוָה (*JHWH / IAUA*) en de Bijbel keurt dat niet af, integendeel. Dit is een eerste belangrijk punt tegenover het valse joodse denkbeeld dat de Godsnaam niet genoemd zou mogen worden en tegenover het Griekse denkbeeld dat God geen Naam zou hebben of dat die Naam onbelangrijk zou zijn.¹⁰ John J. Parsons zegt hierover in zijn studie [The Seed of Abraham, in the Parashat Lekh Lekha](#) (Het zaad van 'Abraham, in de Parashat *Lekh Lekha*) op de website *Hebrew for Christians* (Hebreeuws voor Christenen) (mijn vertaling):

De moord op Abel maakte het nodig dat het komende zaad zou voortkomen uit een ander kind, en daarom beschrijft de Torah de geboorte van Seth (שֵׁט, lett. 'aangewezen'), de derde zoon van Adam en Eva. De Schrift stelt verder dat het de nakomelingen van Seth waren die 'begonnen de Naam van de HEER aan te roepen' (לְקַרְא בְּשֵׁם יְהוָה), aangevend dat ze geloof hadden in God (אֱלֹהִים) als de Barmhartige Houder van het Verbond (יהוה) Die de mensheid zou verlossen door de komende nazaat. Seth noemde zijn eerstgeboren zoon Enosh ('man'), wellicht in de hoop dat dit kind de beloofde Redder zou zijn (opmerkelijk is *bar enosh* (בַּר אֲנוֹשׁ), of 'Zoon des Mensen', de Naam voor de Redder; Dan 7:13).

Op den duur zien we echter dat de meeste mensen God weer vergaten. Het werd een zootje in de wereld. God maakte er grotendeels een einde aan en ging toen met één man en zijn gezin persoonlijk verder: Noach. Hij was God trouw gebleven.

⁹ Alle **nadruk**, door **het vet zetten van tekst**, in Bijbel citaten en de hoofdttekst van deze studie is door mij toegevoegd voor de helderheid, of persoonlijke nadruk, tenzij uitdrukkelijk anders vermeld. De heilige Naam van God is in de originele Paleo-Hebreeuwse tekens weergegeven of in getranslitereerde vorm steeds vet en vaak cursief gezet vanuit eerbied en respect voor de Allerhoogste. Voor optimale duidelijkheid zijn alle Bijbelcitaten gezet in het Times New Roman lettertype (met *schreef*), de hoofdttekst in Arial (*schreefloos*). Andere citaten zijn in **donkerblauw** weergegeven.

¹⁰ Curt Chanda geeft in zijn bijzonder goede artikel '[His Name Is Wonderful... The Significance Of God's Name In The Old Testament For Mission](#)' (📄) (*Int'l JI of Frontier Missions*, Vol. 9, 4 Oct 1992) heel duidelijk en wél gefundeerd aan dat het Gods bedoeling was dat Zijn Naam יְהוָה (*JHWH / IAUA*) over de hele wereld door alle volken bekend aangeropen en geprezen zou worden. Zijn weg met de aartsvaders en het volk Israël moest daaraan bijdragen. Helaas heeft Israël daar zwaar in gefaald, door in plaats van de Naam te verkondigen, de Naam juist te verzwijgen. Griekse (Platonische) invloed heeft dat versterkt.

De joodse rabbijn Harold S. Kushner zegt heel menselijk dat het ook die keer weer fout ging, en dat God toen iets anders bedacht.¹¹ Hij ging niet weer met één persoon of gezin op pad, maar stichtte een hele grote gemeenschap – een heel volk – van mensen die elkaar konden helpen, hun relatie met God en elkaar goed te houden en samen te leven zoals God het bedoeld had. Zij zouden op hun beurt dan voor de rest van de wereld weer een model / voorbeeld en priesterschap zijn. Dat gebeurde in twee fasen, waar ik in het vervolg kort op in wil gaan. Hierin zien we een toenemende Zelf-openbaring van God.

---

¹¹ Zie hfdst 2 in: Harold S. Kushner, *Op het leven! – een loflied op het joodse leven en denken*, Ten Have, Baarn (NL) / Westland Schoten (B), 1993; ISBN: 90 259 4547 3 (vertaling, door Bert van Rijswijk, m.m.v. R.C. Musaph-Andriessse, van: *To life! – A Celebration of Jewish Being and Thinking*, Little, Brown & Comp., Boston, 1993). Hoewel we theologisch gezien weten dat God dit al veel eerder in gedachten had, vind ik het vaak verrassend, hoe Kushner bepaalde zaken nét even wat anders belicht...

Fase 1: De aartsvaders;

begin van de verspreiding van Gods grote Naam

Gods heerlijke Naam יְהוָה gekoppeld aan Zijn belofte: „Ik ben met jou!”

Bij de aartsvaders zien we hoe Gods grootse plan met de mensheid zich langzaam begint te ontvouwen. We komen daar ook een veelvuldig gebruik van Gods wonderbare Naam יְהוָה (יהוה / *JHWH / IAUA*) tegen. In Genesis 12: 1-4 is het יְהוָה Die tegen Abram zegt, met Hem op pad te gaan naar het land dat God hem wijzen zou. Ik laat wederom de heilige Naam van God staan in de originele vorm: יְהוָה:

¹ יְהוָה nu zei tot Abram: „Ga uit je land en uit je maagschap en uit je vaders huis naar het land, dat Ik je wijzen zal; ² Ik zal je tot een groot volk maken, en je zegenen, en je naam groot maken, en je zult tot een zegen zijn. ³ Ik zal zegenen wie jou zegenen, en wie jou vervloekt zal Ik vervloeken, en met jou zullen alle geslachten van de aardbodem gezegend worden.” ⁴ Toen ging Abram, zoals יְהוָה tot hem gesproken had, en Lot ging met hem; en Abram was vijfenzeventig jaar oud, toen hij uit Charan trok.

We zien hier dat יְהוָה een God is Die spreekt, en een God Die zegent en leidt. In vers 8 en verderop, bijv. in Genesis 15: 1-7 (i.h.b. vs 2) 18: 30, 21:33 en 22:14, zien we dat ook Abram God bij Zijn heerlijke Naam יְהוָה aanroept. Het feit dat Abram in יְהוָה gelooft, wordt hem tot gerechtigheid gerekend (Genesis 15: 6). God sluit een verbond met Abram (Genesis 15: 18; en 17: 2 e.v.). En Abram ervaart dat יְהוָה voorziet als het erop aankomt (Genesis 22: 8, 14 - יְהוָה *Jireh*).

Op een gegeven moment zien we dat God Abram's naam verandert. Hij krijgt er een *H* (Hebreeuws: א/ה - *áh/hé*) bij, en zijn vrouw Sarai krijgt er ook een *H* bij, wat een opmerkelijke betekenisverandering in hun namen oplevert, zoals algemeen bekend is. Merk echter ook op, dat ze beiden een belangrijke letter van de Godsnaam erbij hadden gekregen en een letter die klinkt als de leven brengende adem van God; een letter waarvan de vroegst bekende (West-Semitische) vorm aanbidding en het vieren van het leven weergeeft: אָ. God was zo dichtbij hen dat ze Zijn adem konden voelen, zou je kunnen zeggen, en Hij had Zichzelf zo heel nauw met hen verbonden. De adem van God brengt leven en Zijn aanwezigheid brengt vreugde. Het gevolg is dat er inderdaad *leven* in de situatie komt en op hoge leeftijd wordt Sarah alsnog zwanger.¹² Een gevolg is dat men de heerlijke Naam van God eert.

Wanneer Sarah al gestorven is en Abraham oud wordt, zendt hij zijn oudste knecht uit om voor zijn zoon Isaak (Jitschaq) een geschikte vrouw te zoeken. Abraham plaatst ook dan de aanwezigheid en leiding door יְהוָה centraal (Genesis 24: 7):

„יְהוָה, de God van de hemel, Die mij genomen heeft uit mijn vaders huis en uit het land van mijn maagschap, en Die tot mij gesproken heeft, en mij heeft gezworen: aan jouw nageslacht zal Ik dit land geven – Hij zal Zijn engel voor je aangezicht zenden, en je zult vandaar voor mijn zoon een vrouw nemen.”

En de knecht doet dit evenzo, de heerlijke Naam vrijmoedig gebruikend (zie vers 12, 21, 26, 27, 35, 40, 42, 44, 48 en 56), zodat zelfs Laban, de aanstaande zwager, enorm onder de indruk komt van יְהוָה. Hij staat perplex van het verhaal van de knecht van Abraham en neemt het respectvolle gebruik van de heerlijke Naam ook over (vers 50-51). Openlijke lof aan יְהוָה werkt aanstekelijk!

Ook Isaak bidt tot יְהוָה (o.a. Genesis 25: 21) en heeft een persoonlijke ontmoeting met God יְהוָה Zelf (26: 2-3):

Toen verscheen hem יְהוָה en zei: „Trek niet naar Egypte, woon in het land, dat Ik je zeggen zal, vertoef in dit land als een vreemdeling, **dan zal Ik met jou zijn en je zegenen**, want jou en jouw nageslacht zal Ik al die landen geven, en Ik zal de eed gestand doen, die Ik je vader Abraham gezworen heb.”

Ook hier betoont יְהוָה Zich weer als **een God Die met hem zal zijn** (Hebreeuws: אלהים עמך)

¹² Sommige joodse geleerden zeggen dat door de vrouwelijke uitgang ~*ah* in haar nieuwe naam Sarah's vrouwelijkheid er ook op vooruitgegaan was.

– 'Ehjah 'immekha – Ik zal met jou zijn), zal beschermen en zegenen. In Genesis 26: 24 herhaalt God Zijn belofte om **met hem te zijn** en hem te zegenen en zijn nakomelingen talrijk te maken. Zelfs voor andere mensen is het heel duidelijk dat **אֱלֹהִים** met hem is (vers 28).

Isaak krijgt twee zonen: Esau en Jakob (eig. *Ja'aqobh*). Esau neemt het allemaal niet zo nauw met God en gebod. Jakob wel. Onderweg naar verre verwanten om een geschikte vrouw te zoeken krijgt hij een visioen waarin hij een ontmoeting met **אֱלֹהִים** heeft (Genesis 28: 12-15):

Toen droomde hij, en zie, op de aarde was een ladder opgericht, waarvan de top tot aan de hemel reikte, en zie, engelen van God klommen daarlangs op en daalden daarlangs neer. En zie, **אֱלֹהִים** stond bovenaan en zei: „Ik ben **אֱלֹהִים**, de God van je vader Abraham en de God van Isaak; het land, waarop je ligt, zal Ik aan jou en aan je nageslacht geven. En je nageslacht zal zijn als het stof der aarde, en je zult je uitbreiden naar het westen, oosten, noorden en zuiden, en met jou en met jouw nageslacht zullen alle geslachten van de aardbodem gezegend worden. En zie, **Ik ben met jou en Ik zal je behoeden overal waar je gaat**, en Ik zal je terugbrengen naar dit land, want **Ik zal je niet verlaten**, totdat Ik gedaan heb wat Ik je heb toegezegd.”

Jakob's conclusie in de volgende verzen (Genesis 28: 16^b-17) is bijzonder veelzeggend:

„Dit is zeker,” zei hij, „op deze plaats is **אֱלֹהִים** aanwezig. Dat besepte ik niet.” Eerbied vervulde hem en hij zei: „Hoe ontzagwekkend is deze plaats. Dit is niet anders dan een huis van God, dit is een poort van de hemel.”

En Jakob noemt de plaats *Beit-'El*, dat is letterlijk: huis van God.

Dit is de eerste keer dat de Bijbel vastlegt dat Jakob de heerlijke Naam zelf noemt. Wat opvalt is: (1) ook hier gaat het over *de actieve aanwezigheid* van **אֱלֹהִים**, (2) eerst besepte Jakob **אֱלֹהִים**'s aanwezigheid niet, wat zeer herkenbaar is, en (3) er staat bij dat *de aanwezigheid* van **אֱלֹהִים** een uitwerking had op Jakob: *de aanwezigheid* van **אֱלֹהִים** vervulde hem met eerbied/vrees/hog respect (Hebreeuws: **יָרֵא** - *jare'*). Als gevolg hiervan, begint Jakob zich aan God toe te wijden, zoals we in het erop volgende gedeelte kunnen lezen (vs 18-22).

Het verhaal eindigt daar echter niet. **Deze ontmoeting met God**, en **Gods belofte „Ik ben met jou!”** heeft een enorme impact op de rest van Jakob's leven. Hoewel zijn streken zichtbaar blijven, wordt hij gezegend in het vinden van een echtgenote (al is hij niet blij met de goede vrouw die hij als eerste krijgt; zijn schoonvader past bij hém namelijk ook een wisseltruc toe, waarna Jakob alsnog zijn eerste keus erbij wil, tot zijn ongeluk) en veel voorspoed. We zien dat ook zijn door God gegeven echtgenote Le'ah – de eerste – en zijn schoonvader Laban God en Zijn Naam kennen en zegen aan Hem toeschrijven. In 29: 31-35 zegt Le'ah: “**אֱלֹהִים heeft mijn ellende gezien ... אֱלֹהִים heeft gehoord ... nu wil ik אֱלֹהִים prijzen ...**” – dat laatste bij de geboorte van Juda - *Jehudah* wiens naam inderdaad staat voor: **אֱלֹהִים wadah = אֱלֹהִים** prijzende. En in 30: 27 zien we dat Laban herkent dat **אֱלֹהִים** Jakob zegent en dat hijzelf ook door **אֱלֹהִים** gezegend is vanwege Jakob. Later ontvangt Jakob **אֱלֹהִים**'s advies om bij Laban weg te gaan en luistert hier ook naar (31: 3 e.v.; merk vers 12-13 op, waar God het onrecht ziet dat hem is aangedaan en hem herinnert aan Beit-'El; God beschermt hem weer, nu tegen de boosheid van zijn schoonvader – 31: 29, 42). Ook tegenover Esau is Jakob gul vanwege de enorme zegen die hij van God ontvangen heeft (33: 11).

Heel opvallend is wat er later gebeurt als **אֱלֹהִים** Jakob roept om weer naar Beit-'El te gaan. Is dit de 'oude' Jakob, de leugenaar? Zie hier de grootheid en genade van **אֱלֹהִים** in actie! Merk op, wat een groot effect de herinnering aan Beit-'El, en zijn ontmoeting met **אֱלֹהִים** daar, heeft op Jakob. Het brengt hem er voor het eerst toe, alle afgoden uit zijn huis te verwijderen. Hij roept allen in zijn huishouding op, zich te reinigen en schone kleren aan te doen.

En God zei tot Jakob: „Maak je reisvaardig, trek naar Beit-'El, blijf daar, en richt er een altaar op voor de **God, Die jou verschenen is**, toen je vluchtte voor je broer Esau.” Toen zei Jakob tot zijn huis en tot allen die bij hem waren: „**Doe weg de vreemde goden die in jullie midden zijn, reinig je en verwissel je kleren**. Laten wij ons dan gereed maken en naar Beit-'El trekken, en ik zal daar een altaar oprichten voor die **God, Die mij geantwoord heeft ten dage van mijn benauwdheid**, en **Die met mij geweest is op de weg die ik gegaan ben**.” Toen gaven zij Jakob al de vreemde goden die in hun bezit waren, en de ringen die in hun oren waren, en Jakob begroef ze onder de terebint die bij Sichem

is. Daarna braken zij op. **En de vrees voor God viel op de steden rondom hen**, zodat zij de zonen van Jakob niet achtervolgden. Genesis 35: 1-5

Wat een kettingreactie werd teweeg gebracht door **die ene ontmoeting met יְהוָה** en **het daaraan herinnerd worden!** Eerst bij Jakob zelf, dan in de heiliging van zijn hele huishouding en dan zelfs ontzag voor יְהוָה in de steden rondom, waarvoor Jakob in het vorige hoofdstuk nog bang was wegens een rare streek die zijn zoons hadden uitgehaald!

En daar in Beit-'El heeft Jakob opnieuw een actieve ontmoeting met God, waar God Jakob opnieuw Zijn verbond en ook Jakob's naamsverandering in Israël (eig.: *Isra-'El* - 'God zegeviert') bevestigt, hem daarin opnieuw verzekerend van Zijn overwinning en bescherming.

Veel later zien we een soortgelijke reactie van koning Asa van Juda op het feit dat יְהוָה **met hem was**; ook hij wijdt zich aan יְהוָה toe, verwijdert alle 'gruwelen' (afgodsbeelden, e.d.) uit het land Juda en Benjamin (2 Kronieken 14-15; i.h.b. 15: 2, 7-8). Je werkelijk realiseren dat יְהוָה **met je is**, laat je niet koud! Het werkt ook aanstekelijk: velen uit het noordelijke 10- (of 9-) stammenrijk Israël (10 van de 12+1 of 9 van de 12) voegden zich in die tijd bij Asa, omdat ze zagen dat יְהוָה **met hem was** (2 Kronieken 15: 9 e.v.). Opvallend is onder andere dat er vrede (*shalom*) was (2 Kronieken 14: 6, 7, 13; 15: 15), en grote vreugde (2 Kronieken 15: 14-15).

Fase 2: Gods heerlijke Naam verkondigd aan de volken, via Zijn volk Israëel

God openbaart meer van de betekenis van Zijn unieke Naam aan Mozes

Hierboven zagen we dat God al bij Zijn ontzagwekkende Naam **יהוה** bekend was vanaf Adam en Eva en bij de aartsvaders – zelfs bij die feilbare aartsvaders –, en dat de aartsvaders de Naam ook gebruikten, in het bijzonder in relatie met hun ervaren van de aanwezigheid van God, en Zijn bescherming en leiding op hun levensweg. Door hun gebruik van de heerlijke Naam, en door wat **יהוה** deed in en door hen heen, gingen ook anderen **יהוה** hoog achten en werd God met Zijn ontzagwekkende Naam geprezen.

Een van de meest veelzeggende verhalen over Gods heilige Naam, vinden we echter in Exodus, waar God de nazaten van Abraham, Isaak en Jakob als volk tot Zijn volk maakt, hen bevrijdt en met hen als volk een verbond sluit. Opnieuw was het niet de bedoeling van God dat het kennen van Zijn heerlijke Naam beperkt zou blijven tot dit volk, maar dat **door dit volk heen, de hele wereld Zijn heerlijke Naam יהוה (JHWH / IAUA) zou kennen en groot zou maken**. Terecht zeggen zelfs joden die volgens hun leer de heilige Naam Zelf niet uit mogen spreken wel: **“De Heilige – geprezen/gezegend zij Hij!”** (הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא). **De Heilige** is Hij inderdaad! En **gezegend zij Hij** zeker! Laat heel de wereld het weten!

We beginnen hier in Exodus 3: 4-16 (in het bijzonder: 13-15) – het verhaal waar Mozes zijn roeping ontvangt van God. De context is dat het volk Israëel al enige generaties zeer zwaar onderdrukt wordt in Egypte en dat God naar hen omziet. Daarom heeft Hij Mozes als baby al gespaard en een 80-jarige training gegeven – eerst 4 jaar bij zijn gelovige ouders, toen 36 jaar aan het Egyptische hof en daarna 40 jaar als schaapherder dienend onder een Midianitische priester. Nu spreekt God Mozes aan vanuit een vuur. Dat gebeurt in of ten oosten van de Sinaï woestijn/steppe bij de berg Horeb, destijds bekend als de ‘godenberg’ (Simon J. Stamhuis geeft een vermoedelijke plaats ten oosten van de Golf van Akaba weer in zijn studie [Exodus en de berg Gods](#)).

4 Toen **יהוה** zag, dat hij het ging bezien, riep God hem uit de braamstruik¹³ toe: „Mozes, Mozes!” En hij antwoordde: „Hier ben ik.” 5 Daarop zei Hij: „Kom niet dichterbij: doe je schoenen van je voeten, want de plaats, waarop je staat, is heilige grond.” 6 Voorts zei Hij: „**Ik ben** de God van je vader, de God van Abraham, de God van Isaäk en de God van Jakob.” Toen verborg Mozes zijn gezicht, want hij vreesde God te aanschouwen. 7 En **יהוה** zei: „Ik heb terdege gezien de ellende van Mijn volk, dat in Egypte is, en hun gejammer over hun drijvers gehoord, ja, Ik ken hun smarten. 8 Daarom ben Ik neergedaald om hen uit de macht van de Egyptenaren te redden en uit dit land te voeren naar een goed en wijd land, een land vloeiende van melk en honing, naar de woonplaats van de Kanaänieten, Hethieten, Amoriëten, Perizzieten, Chiwvieten en Jebusieten. 9 En nu, zie, het gejammer van de Israëliëten is tot Mij doorgedrongen; ook heb Ik gezien, hoezeer de Egyptenaren hen verdrücken. 10 Nu dan, ga, Ik zend je tot Faraö, om Mijn volk, de Israëliëten, uit Egypte te leiden.” 11 Maar Mozes zei tot God: „**Wie ben ik**, dat ik naar Faraö zou gaan en de Israëliëten uit Egypte zou leiden?” 12 Toen zei Hij: „**Ik ben immers met jou!** En dit zal je het teken zijn, dat Ik je gezonden heb: wanneer je het volk uit Egypte hebt geleid, zul je God dienen op deze berg.” 13 Daarop zei Mozes tot God: „Maar wanneer ik tot de Israëliëten kom en hun zeg: **De God van jullie vaders** heeft mij naar jullie toe gezonden, en zij mij vragen: **hoe is Zijn Naam?** wat moet ik hun dan antwoorden?” 14 Toen zei God tot Mozes: „**IK BEN, Die IK BEN.**” En Hij zei: „Aldus zul je tot de Israëliëten zeggen: **IK BEN** heeft mij naar jullie toe gezonden.”

Mozes vraagt God in naam van de Israëliëten naar Zijn Naam. Dat is niet zo vreemd: na meer dan 80 jaar bidden wisten ze niet goed meer of God er nog wel was en nog wel **met hen** was. Zijn Naam was hoogstwaarschijnlijk nog wel bekend, maar niet meer Wie de God achter Die

¹³ Het gaat hier hoogstwaarschijnlijk niet om een braamstruik maar om de kruin van een palmboom; zie: [‘De Palmboom in de Bijbel \(4\) Mozes en het grote vuur in de palm-top’](#), **Hallelu-JaH** web-artikel, 18 jan. 2012.

Naam nu echt was, en waar Die Naam voor stond. Gods antwoord aan Mozes in het Hebreeuwse origineel is in dit verband erg opvallend: אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה – 'Ehjeħ 'asher 'Ehjeħ, door de Statenvertaling in het Nederlands vertaald als: 'IK ZAL ZIJN Die IK ZAL ZIJN' (in de NBG: 'IK BEN Die IK BEN', en in de NBV: 'Ik ben die er zijn zal').¹⁴ In de volgende zin openbaart God Zichzelf in het Hebreeuws kortweg als: אֶהְיֶה – 'IK BEN' / 'IK ZAL (er) ZIJN'. 'Ehjeħ is afgeleid van het werkwoord הָיָה - *hajah* (verwant aan de oudere vorm daarvan: חָיָה - *hawah*¹⁵): 'er zijn', 'bestaan', 'aanwezig zijn', 'helpend erbij zijn', 'geschieden', 'worden', 'leven', 'ademen' of in de causatieve *hiph'il* vorm: 'tot (aan)zijn brengen/scheppen', of: 'tot leven brengen'.

Wat ik uitgedrukt zie in dit 'Ehjeħ 'asher 'Ehjeħ – 'IK BEN Die IK BEN' is, ten eerste, Gods transcendentie. Als mensen karakteriseren en beschrijven we onszelf en elkaar met onze voorouders („hij is een zoon van Jan”) of nageslacht („zij is de oma van Marietje”), door ons werk („hij is de directeur van bedrijf X”), onze fysieke verschijning („zij is een mooie vrouw”), onze opleiding („afgestudeerd aan de Vrije Universiteit”), of onze vrienden („een goede vriend van JP”). Al deze dingen 'definiëren' ons in zekere mate; onze omstandigheden hadden invloed op wie we geworden zijn. Maar God is ver verheven boven zulke beschrijvingen en boven zo'n manier van gevormd zijn door de omstandigheden. Hij was er, nog voor er ook maar iets anders geschapen was. Hij was de Schepper van alles dat bestaat. **Hij is Die Hij is.** Hij vindt Zijn bestaan in Zichzelf. We zijn Hem – in Zijn transcendentie grootheid – onze meest oprechte lofprijs en aanbidding verschuldigd. 'De Eeuwige' zou een manier kunnen zijn om dit aspect van 'Ehjeħ in het Nederlands weer te geven.

'Ehjeħ 'asher 'Ehjeħ is ook een uitdrukking van Gods onveranderlijke natuur. **Hij is Die Hij is en was, en Hij zal niet veranderen.** We kunnen van Hem op aan en Hem aanbidden om Zijn uiterste stabiliteit en betrouwbaarheid.

Het Hebreeuws is niet zo lineair als het Grieks of onze moderne talen. Vaak kan een Hebreeuwse tekst meerdere betekenissen tegelijk hebben.¹⁶ Sommigen zien in 'Ehjeħ 'asher 'Ehjeħ de betekenis: 'Hij Die tot bestaan brengt, alles wat bestaat' – refererend aan Zijn werk in de schepping en herschepping en Zijn transcendentie boven alles dat geschapen is; boven elke *realiteit*.

Nog een andere – en hier wellicht wel de belangrijkste – betekenis, die ook direct afgeleid is van het werkwoord *hajah*, zegt dat 'Ehjeħ beter vertaald had kunnen worden met: 'Ik zal erbij zijn omdat (het Mijn karakter is dat) Ik erbij zal zijn (met jou/jullie)'. De formulering אֶהְיֶה – 'Ik ben' / 'Ik zal zijn' wordt in het Oude Testament 51 keer gebruikt, en vele daarvan (vooral in

¹⁴ De *International Standard Bible Encyclopedia*, zegt over de gebruikelijke vertaling 'Ik ben die Ik ben', ook het volgende (Vol. II, p. 1254, 1267; nadruk toegevoegd): „In Exodus 3:14 Jehovah (*sic*; AHR) is explained as the equivalent to 'ehyeh, which is a short form of 'ehyeh 'asher 'ehyeh, translated in RV “I am that I am.”... the imperfect 'ehyeh is more accurately translated “I will be what I will be,” a Sem. idiom meaning ‘I will be all that is necessary as the occasion will arise,’ a familiar OT idea (cf Is 7 4.9; Ps 23) ... Then God said unto Moses, I AM THAT I AM... The optional reading in ARVm is much to be preferred: 'I WILL BE THAT I WILL BE,' indicating **His covenant pledge to be with and for Israel in all the ages to follow.**”

En op pagina 507: „'I will be who/what I will be'...is preferable because the verb *hayah* [to be] has a more dynamic sense of being- not pure existence, but becoming, happening, being present – and because the historical and theological context of these early chapters of Exodus shows that God is revealing to Moses, and subsequently to the whole people, not the inner nature of His being [or existence], but **his active, redemptive intentions on their behalf.** He 'will be' to them 'what' His deeds will show Him 'to be.' ”

¹⁵ Gezien de tijd waarin Mozes leefde, zal het inderdaad het werkwoord חָיָה - *hawah* zijn waar God impliceert aan refereert. Ook de mogelijk nog oudere maar te Aramese vorm חָיָה - *hawa*, of de zeer onbekende vorm: חָיָה - *hwj* worden in dit verband wel genoemd, maar hiervoor is onvoldoende bewijs.

¹⁶ De reformatorische theoloog J.C. Sikkel (1855-1920) zei over Gods 'Ehjeħ *asher* 'Ehjeħ het volgende (in: [Mozes](#) (📖), serie: Uit den schat des Woords, deel III, A Verleer, Schoten (Haarlem), 1926; p.26-27): „Toen heeft de God Abrahams, Izaks en Jakobs voor Mozes genoemd zijn hoogheerlijken Naam: „Ik zal zijn, die Ik zijn zal,” d.i. de Eeuwige Onveranderlijke Getrouwe, die Mijn Welbehagen doe, Mijn Raad uitvoer, Mijn Verbond houd.” Ook hierin is duidelijk iets van het multidimensionale aspect van de glorieuze Godsnaam te horen.

combinatie met מֵעִמָּךְ - 'immakh / 'immekha - met jou, zoals we al bij de aartsvaders tegenkwamen) in de zin van 'er met iemand zijn', als een hechtingsfiguur die zekerheid biedt (bijv. Genesis 26: 3; Jozua 1: 5; 3: 7). 'Ehjah 'asher 'Ehjah kan dan vertaald worden met: **'Ik ben Degene Die bij jou/jullie zal zijn'**.¹⁷ Door de hele Bijbel heen – van Genesis tot Openbaringen – zien we dit thema dat God Zijn verlangen uitdrukt om **persoonlijk en actief met ons te zijn**. Wat zal dat de Israëlieten daar in slavernij in Egypte ook aangesproken hebben! Hier stapt de grote God uit Zijn transcendentie in een persoonlijke relatie met ons, fragiele menselijke schepselen. **Hij wil betrokken zijn**. Hij haat het wantrouwen en de afstand waartoe de tegenstander Eva en Adam verleidde, en in zekere zin ons allen sinds die tijd. Hij deed alles wat Hij kon om die kloof te overbruggen en ons in de gemeenschap met Hem te herstellen. Hij verwelkomt ons zelfs in de intimiteit van Zijn goddelijke Gezin, als Zijn eigen zonen en dochters. Hij geeft ons Zijn Geest om ons hier op aarde te helpen en als een onderpand van onze erfenis in een nieuwe wereld die Hij tot stand brengt. In reactie daarop komt Hem niet minder dan onze openheid en transparantie en vertrouwen toe; kortom: ons hart, kwetsbaar.

Merk op dat zowel het ontzag dat we jegens God verschuldigd zijn als de vertrouwelijke omgang waarin Hij ons verwelkomt, weerspiegeld zijn in de vraag van God aan Mozes, om zijn schoenen van zijn voeten te doen. In die dagen werden vuile schoenen uitgedaan bij het binnengaan van een huis (denk aan wat alle dieren op de drukke wegen achterlieten). Dat niet te doen, was een teken van een gebrek aan respect en een belediging, maar ook een teken van persoonlijk afstand willen houden; de persoonlijke levenssfeer van de ander uit de weg gaan. Daarbij betekende het uitdoen van je schoen dat je afzag van eventuele rechten en die overdroeg aan de ander – vergelijk Ruth 4: 7; Mozes kon hier natuurlijk niet anders dan zich onderwerpen aan God.

„Van de vertaling „Ik ben die Ik ben,“ bewoog Buber naar „Ik ben er zoals ik er ben,“ en uiteindelijk naar „Ik zal er zijn zoals Ik die er altijd zal zijn.“ Dit is de realiteit van het 'zijn' van JHWH; de belofte van zijn onfeilbare aanwezigheid bij zijn volk. God hoort niet zozeer in de sfeer van de ideeën als in de sfeer van relaties.”

Geoffrey H. Parke-Taylor,
Yahweh – The Divine Name in the Bible, Wilfrid Laurier Univ. Press, Waterloo, Ont, 1975. p.99; mijn vertaling.

¹⁷ In een context van de theologie van Martin Buber, is het ook – heel treffend – in het Duits vertaald als: **„Ich werde dasein, als der ich dasein werde.“** (in het Nederlands zoiets als: **„Ik zal er (bij) zijn als Degene Die Ik er (bij) zal zijn“**.) Bron: Andreas Schmidt, 'Vertrauen und Dialog – Das religiöse Denken Martin Bubers', web-artikel op www.buber.de 1995-2007.

God als De Altijd Aanwezige – in verleden, heden en toekomst

Tot dusver zagen we dat God Zich in de Bijbel openbaart als Degene Die altijd actief aanwezig is – in verleden, heden en toekomst. Als uiterst transcendent en tegelijkertijd nauw betrokken. Hij openbaart Zich zo, onder andere via de heilige Naam waarmee Hij Zichzelf keer op keer presenteert. In een aantal kleine paragrafen wil ik daar nu nader met u naar gaan kijken.

Gods indrukwekkende en veelzeggende Naam יהוה (/IAUA/JHWH)

Het 'Ehjah van hierboven blijkt door God gebruikt te worden als nadere uitleg bij Zijn heilige en heerlijke Naam: יהוה (/IAUA/JHWH). Evenals 'Ehjah wordt de betekenis van יהוה geïllustreerd aan de hand van het Hebreeuwse werkwoord היה *hajah*, of de in essentie min of meer gelijke oudere werkwoordstam הוה *hawah* (en wel i.h.b. de *Qal imperfect*, 3^e persoon mannelijk van een van deze werkwoorden). Sommigen zien 'Ehjah en יהוה zelfs als min of meer parallelle afgeleiden vanuit twee van deze werkwoorden ('Ehjah in de eerste persoonsvorm, יהוה in de derde). Of de relatie van De indrukwekkende Naam met *hawah* wel etymologisch van aard is, wordt door anderen echter serieus betwijfeld.¹⁸ Ook ik heb twijfels, op basis van het argument van tijd/ouderdom. Ten tijde van Adam en Eva en de eerste generaties na hen (Genesis 2 – 5) en ten tijde van de aartsvaders werd mogelijk nog niet de latere versie van het ons bekende historische Hebreeuws gesproken, en was al wel de heerlijke Godsnaam bekend. Als de Godsnaam later binnen een Hebreeuwse taalcultuur uitgelegd wordt aan de hand van een toenmalig Hebreeuws werkwoord, kunnen we niet concluderen dat dat werkwoord aan de basis van de indrukwekkende Naam van God stond. In hoeverre het wellicht andersom is: dat een oervorm van het Hebreeuwse of Semitische werkwoord voor 'zijn' gevormd is uit de heerlijke Godsnaam, kan ik niet beoordelen, maar lijkt mij niet geheel onwaarschijnlijk.

Laten we verder lezen over Gods gesprek met Mozes:

15 Voorts zei God tot Mozes: „Aldus zult je tot de Israëlieten zeggen: יהוה , de God van uw vaders, de God van Abraham, de God van Isaäk en de God van Jakob, heeft mij naar jullie toe gezonden; **dit is Mijn Naam voor eeuwig en zo wil Ik aangeroepen worden van geslacht tot geslacht.** 16 Ga heen, vergader de oudsten van Israël en zeg tot hen: יהוה , de God van jullie vaders, de God van Abraham, Isaäk en Jakob is mij verschenen en heeft gezegd: Ik heb terdege acht geslagen op jullie en op wat jullie in Egypte wordt aangedaan. ...”
Exodus 3: 15-16

¹⁸ Zie Barry J. Beitzel, 'Exodus 3:14 and The Divine Name: A Case of Biblical Paronomasia', *Trinity Journal*, 1 NS, 1980, p.5-20. Zijn conclusie eindigt hij met: „... neither the gospel nor the proclamation of Exodus is attempting to supply us with the etymology of the tetragrammaton. Exodus 3:14 becomes, therefore, yet another instance of paronomasia in the Bible.” Zie ook noot 23 en 24.

Merk op, dat de etymologie en uitlegging van namen een lastige kwestie is. Neem als voorbeeld de naam van Mozes / *Mosheh*. Vanuit de Hebreeuwse vorm wordt zijn naam in verband gebracht met het woord 'uittrekken'. Dit kan een heel 'platte' associatie hebben met hetgeen bij zijn geboorte plaatsvond (de vroedvrouw die hem uit zijn moeder trok). Ook is wel de uitleg gegeven: 'Hij die uittrekt'; zijn naam zou dan profetisch zijn. Een andere verklaring wordt gegeven door het gegeven dat mogelijk niet zijn vader en moeder, maar de Egyptische prinses hem zijn naam gaf. Die sprak echter Egyptisch en geen Hebreeuws. Het Egyptische woord *Mose* voor jongen/zoon klinkt als het Hebreeuwse *Mosheh* - Mozes. Zij zou dan in dat baby-tje in het kistje in het water een zoon gezien hebben, haar door de goden gegeven. Miriam – de Bijbelse getuige van dit gebeuren – zou gehoord hebben hoe de prinses hem noemde en dit geïnterpreteerd hebben als 'uit het water getrokken'. Ligt het Hebreeuwse werkwoord 'uittrekken' aan de basis van de naam Mozes, of is de – bijzonder 'treffende' – koppeling later tot stand gekomen? Nog iets over deze naam Mozes: Zuiver etymologisch bestaat er geen verwantschap tussen *Mosheh* (מֹשֶׁה) - de naam van Mozes, *Moshi'a* (מֹשִׁיעַ) - verlosser, en *Mashiach* (מָשִׁיחַ) - Messias (Gezalfde): *Mosheh* komt van *mashah* - (uit-)trekken, *Moshi'a* van *jasha'* - bevrijden, en *Mashiach* van *mashach* - zalven. Op een meer intuïtief niveau, gebaseerd op woordbeeld, klank én betekenis, is er echter wel degelijk een gemakkelijke associatie die de betekenis van de geassocieerde woorden al snel mee gaat 'kleuren'. Als we met zo'n eenvoudige naam van een mens dus al moeite hebben het allemaal precies vast te stellen, hoe veel te meer waar het om de Naam van de Eeuwige gaat?

In deze passage over Zijn gesprek met Mozes zegt God Zelf dat **אֲנִי אֲנִי** (deels geïllustreerd door het voorafgaande 'Ehjah en 'Ehjah 'asher 'Ehjah) **Zijn eigenlijke, persoonlijke Naam is, waarmee Hij aangeropen en voor altijd herinnerd wil worden.** Naar mijn mening, kunnen we het ons beslist niet veroorloven Gods expliciete wens hierover hardnekkig naast ons neer te leggen!

Laten we dus nog even doorgaan met deze persoonlijke en veelzeggende Naam van de God van de Bijbel te onderzoeken.

אֲנִי אֲנִי is God, bevrijdend handelend vanuit Wie Hij is, voor ons welzijn

Gods heilige Naam komt in het Eerste Testament van de Bijbel vaak voor in zinnen zoals de volgende – een stukje tekst dat erg significant voor me is geworden, toen ik het Hebreeuwse origineel begon te bestuderen:

Ik ben de HEERE, jouw God, ...

bijv. Genesis 15: 7; Exodus 6: 6; 20: 2; Leviticus 11: 45 ¹⁹

In het Hebreeuws, lezen we hier: **אֲנִי אֲנִי אֲנִי אֲנִי** – 'anokhi אֲנִי אֲנִי *éloheikha* (de basisvorm is: אֲנִי אֲנִי – 'ani אֲנִי אֲנִי – 'Ik (ben) אֲנִי אֲנִי').²⁰ De tekst kan dus beter weergegeven worden als:

Ik ben אֲנִי אֲנִי, jouw God, ...

Of nog letterlijker – gezien dat het werkwoordelijke 'ben' er in de grondtekst niet expliciet bij staat:

Ik, אֲנִי אֲנִי, jouw God, ...

Vaak wordt dit korte zinnetje gevolgd door iets wat אֲנִי אֲנִי gedaan heeft, zoals (Exodus 20: 2):

Ik, אֲנִי אֲנִי, jouw God, Die je uit het land Egypte, uit het diensthuis geleid heb...

אֲנִי אֲנִי laat Zich kennen als de God Die actief bevrijdt en uitleidt; ons in de vrijheid stelt en leidt naar een plek waar we kunnen floreren. Verder valt op dat dit stukje tekst vaak vooraf gaat aan een bevel of een advies of directief van God. Blijkbaar wilde God Israël laten weten dat Hij, אֲנִי אֲנִי, Persoonlijk bij hen was, in Zijn eeuwige kracht en betrouwbaarheid, om hen te helpen en in hen uit te werken wat ze onmogelijk door eigen inspanningen tot stand konden brengen. Hij was en is Degene Die de relatie onderhield en hen door elke moeilijkheid leidde die zich zou kunnen aandienen.

God en Mozes zelf

Gods openbaring van Zijn wonderbare Naam אֲנִי אֲנִי, tot uiting komend in Zijn genadige, bevrijdende handelen, begon al met Mozes zelf, in de grote episode in Exodus 3 waarover ik eerder in dit artikel schreef. Ik citeer even dat Mozes tegen God zei: „**Wie ben ik**, dat ik naar Farao zou gaan en de Israëlieten uit Egypte zou leiden?” Mozes had gegronde reden om aan zichzelf te twijfelen. Hij wist hoe God hem als baby gespaard had, waar veel van zijn mannelijke tijdgenoten bloedig waren afgeslacht, en hem de veelzeggende naam Mozes – hij die uittrekt (die eruit getrokken wordt, of doet uittrekken) – had gegeven. Hij wist dat hij een unieke opleiding aan het Egyptische hof had gehad. We weten dat hij in ieder geval op zijn 40^e zich al bewust was dat God het volk door zijn hand verlossing wilde schenken, maar het volk wilde hem toen niet erkennen. En hij, Mozes, had het verknald door het heft in eigen hand te nemen en een Egyptenaar te vermoorden (zie de rede van Stefanus, in Handelingen 7: 23-25 „... Hij meende, dat zijn broeders zouden inzien, dat God hun door zijn hand verlossing wilde geven ...”²¹). Geleid door angst en wellicht frustratie

¹⁹ Vergelijk ook: Leviticus 25: 38, 55; 26: 13; Numeri 15: 41; Jechezqel (Ezechiël) 20: 19; Hoshe'a (Hosea) 12: 9. Overigens is dit een vrij gebruikelijke verwoording in de Bijbel; hij komt een kleine 200 keer voor in het Eerste Testament!

²⁰ De term 'anokhi is krachtiger dan de term 'ani. 'Anokhi bevat de letter *kaph* – in het oude Semitische schrift: een zegenende hand van gezag. Voor een andere mooie vergelijking van het gebruik van deze twee vormen in het Eerste Testament, zie ook: Jeffrey M. Cohen, '[Which Anokhi Did Jacob not Know?](#)', Jewish Bible Quarterly, Vol. XXXVII, No.4 (148) Oct-Dec 2009, p. 223-230.

²¹ Zie ook: Jeffrey M. Cohen, 'The call of Moses' (De roeping van Mozes), [Jewish Bible Quarterly, Vol. XX, No.4](#), Summer 1992, ISSN 0792-3910, p.256-261.

was hij gevluht naar het land van een Israël-vijandige nazaat van Abraham: *Midian* (= *strijd!*). Toen daar een welgesteld man er bij hem op aandrong om bij hem te blijven en met zijn dochter Zippora (eig. *Tsipporah*) te trouwen, had hij daarin – niet wijselijk – toegestemd,²² daarmee zijn Israëlische en zelfs puur-Levitische (!) komaf verkwanselend. **Veertig jaar** had hij zijn schoonvader gediend als „... vreemdeling in een vreemd land ...”. Nee, van zijn volk had hij weinig respect te verwachten, van Farao niet en ook in Mozes zelf was er weinig (meer) dat hem waardig of verwachtingsvol maakte om Gods leider voor Zijn volk te zijn.²³ Zelfs één van zijn zonen had hij niet besneden (mogelijk door onenigheid hierover met zijn Midianitische echtgenote Zippora). Voor hij Egypte binnen gaat zien we dan ook dat God hem de dood schuldig acht door deze nalatigheid (Exodus 4: 24-26). Vandaar Mozes' vraag: „**Wie ben ik**, dat ik...” En toch... En **tóch zoekt God hem op** en kiest hem uit, daar in het oord van zijn veertigjarige 'ballingschap'. Want het is de aard en het karakter van de God met de veelzeggende Naam **אֵלֹהִים** om dat te doen. Gods tegenwerping tegen Mozes' zicht op zijn eigen beperkingen, is: „**Ik ben immers met jou!**” (כִּי־אֵהְיֶה – *kī 'Ehjeḥ 'immakh*).

אֵלֹהִים is **de God Die roept en Die begeleidt tot voltooiing**. Alles komt tot stand door Hem – door Zijn aanwezigheid, door Zijn handelen. Dat gegeven, dat loodrecht staat op ons westerse idee waarin de mens centraal staat, blijkt ook heel duidelijk uit dit verhaal van de ontmoeting tussen God en Mozes. Wonderlijk genoeg wordt Mozes later buitengewoon geëerd, wanneer bijvoorbeeld over hem gesproken wordt als „Mozes, de man Gods”, „Mozes, de knecht van **אֵלֹהִים**” (Deuteronomium 33: 1; 34: 5) en er van hem gezegd wordt „Zoals Mozes, die **אֵלֹהִים** gekend heeft **van aangezicht tot aangezicht**, is er in Israël geen profeet meer opgestaan” (Deuteronomium 34: 10). Let wel: God roept en eert Mozes niet vanwege zijn geweldige opleiding of prestaties. Het evolutionistische wereldbeeld, dat we in deze wereld zien, stelt die menselijke prestaties centraal: je bent naar wat je presteert. Wat God aangeeft over Mozes is dat **wat hem onderscheidde** was dat **God Zelf met hem was**. Hier was het bij Abram al mee begonnen en dit doortrekt en bepaalt alles, in alle tijden.

De rijke betekenis van Gods heerlijke Naam

Iets van de relevantie voor ons van het kennen van de glorierijke Naam van die God Die met ons is, wordt ook weergegeven in Psalm 9: 11:

En die **Uw Naam** kennen, zullen op U vertrouwen,
omdat U, **אֵלֹהִים**, **niet hebt verlaten** degenen, die U zoeken.

De heilige Naam van de Almachtige representeert Zijn *actieve tegenwoordigheid* met ons. Daardoor zal het *kennen* van Gods Naam, dat is Zijn tegenwoordigheid, iets met ons doen. Als we Gods dierbare Naam kennen, zullen we ons vertrouwen op Hem stellen, zegt deze Psalm. Laten we daarom nog eens wat dieper ingaan op de betekenis van deze grote Naam en het gebruik ervan in het Eerste Testament.

²² Van het gebruikte woord **אָל** *ja'al* bestaat, naast een met de betekenis 'erin bewilligen', ook een variant met de betekenis 'dwaas zijn'. Beluister dit aangaande ook mijn preek '[3 x 40 jaar... – Lessen uit het leven van Mozes](#)' (mp3 geluidsbestand), opname 9 november 2008, Mijdrecht, met [bijbehorende presentatie-dia's](#).

²³ Wim Rietkerk, Nederlands Gereformeerd predikant in Utrecht en internationaal voorzitter van l'Abri (het in 1955 door Dr. Francis Schaeffer opgerichte netwerk van ontmoetings- en studiegemeenschappen) ziet in Mozes' gedrag moeite met intimiteit, zelfvertrouwen, initiatief en waardigheid, mogelijk veroorzaakt door het feit dat hij al vroeg van zijn echte moeder werd gescheiden. In het „Ik ben met je” komt God hem op al die punten tegemoet. De herhaling in het *'Ehjeḥ asher 'Ehjeḥ* ziet hij ook als een Hebreeuwse stijffiguur waarmee God Zijn *ER ZIJN* sterk benadrukt. Zie: Wim Rietkerk (red. Marleen Hengelaar-Rookmaaker), *Die ver is, is nabij – In de relatie met God komt de mens tot zijn recht*, Kok, Kampen, 2005; ISBN 90 435 1095 5; p.16-17.

Hij constateert ook dat in de hier beschreven ontmoeting met God, Mozes van hoofdpersoon (potentieel leider van *zijn* volk) dienaar werd, en God Hoofdpersoon (Mozes geroepene voor *Gods* volk). Zie: Wim Rietkerk, "[Hier ben ik – de sleutel tot vernieuwing](#)", l'Abri, Lev 11-3, 2007.

De betekenis van Gods heilige Naam **אֵלֹהִים** blijft ten diepste voor ons een mysterie. Wij kunnen Gods Identiteit niet 'bevatten'. Vele theologen hebben gezocht naar een betekenis van de veelzeggende Naam. En de betekenissen die ze vonden, hoewel stuk voor stuk erg rijk en veelzeggend, tonen door hun enorme variatie ook aan dat De Naam ten diepste een mysterie voor ons blijft. Toch wil ik u enkele highlights geven die ik zoal tegenkwam. Want niettegenstaande het feit dat wij als kleine mensjes **אֵלֹהִים** ten diepste niet kennen, is het wel zo dat **אֵלֹהִים** Zich aan ons openbaart, zoals Hij ook al deed aan Mozes en Zijn volk Israël. De ontmoeting die Mozes met God had, zoals kort hierboven aangegeven, en hoe God Zichzelf daar aan Mozes openbaarde als zowel 'Ehjah 'asher 'Ehjah en **אֵלֹהִים**, vertelt ons in feite al veel over de betekenis van deze heilige Naam van de Allerhoogste. Zoals K.J. Cronin het zegt: „Ik zou daarentegen voorstellen dat JHWH beschouwd moet worden als de onvertaalbare eigen naam van God, en dat de betekenis begrepen moet worden als zijnde dezelfde als die van ... Ehjah.”²⁴

Ik noemde al dat, parallel aan 'Ehjah, **אֵלֹהִים** wel is gezien als samenhangend met het werkwoord **הָיָה** *hajah* of **אָוָה** *hawah* (of een gerelateerde nog oudere vorm; zie hierboven). Als zodanig is **אֵלֹהִים** ook wel vertaald als **Hij zal er zijn**. Dit onderstreept de samenhang met het 'Ehjah 'asher 'Ehjah dat we hierboven bekeken, en de steeds terugkerende goddelijke belofte „Ik zal met jou zijn!”²⁵

Verwant hiermee is een oude joodse visie (o.a. Rashi – rabbi Solomon ben Isaac, 11^e eeuw²⁶) die de betekenis geeft: **'Hij zal er altijd zijn'**. In relatie hiermee is De Naam **אֵלֹהִים** ook wel gezien als 'de God Die er was, Die er is en Die er zal zijn', vanuit een erin herkennen van een samengaan van drie vormen van het werkwoord **אָוָה** *hajah*; die drie vormen zijn: **אָוָה** *Hajah* – **Hij was er**, **אָוָה** *Howeh* – **Hij is er**, en **אָוָה** *Jihjah* – **Hij zal er zijn**, al zijn de meningen over deze uitleg enigszins verdeeld.²⁷

Strong's dictionary vertaalt De Naam (Strong codes 3068 en 3069; mijn vertaling uit het Engels) met: 'De in Zichzelf bestaande of Eeuwige'.

Ook is de wonderbare Naam qua betekenis wel in verband gebracht met de causatieve ('makende of tot stand brengende') *hiph'il* vorm van bovengenoemde werkwoorden, en zo met God als Schepper: **'Hij Die tot aanzijn brengt'** of 'Hij Die leven geeft' (in relatie met de *hiph'il* imperf. van

²⁴ K.J. Cronin, '[The Name of God as revealed in Exodus 3:14 – An explanation of its meaning](#)', web-document, mijn vertaling. Dit document geeft een uitgebreid historisch overzicht van de verschillende inzichten en visies met betrekking tot de betekenissen van zowel 'Ehjah als **אֵלֹהִים**.

²⁵ Max Reisel zegt op p.26 van zijn proefschrift (zie noot 4) dat het 'Ehjah asher 'Ehjah de betekenis van De heerlijke Naam weergeeft. Hij legt het 'Ehjah asher 'Ehjah uit als: „Ik, Die zal laten zien dat Ik er ben”.

Parallel hiermee motiveert de Amerikaanse theoloog John Piper de relatie van **אֵלֹהִים** met het werkwoord *hajah* – er zijn (i.h.b. de vorm 'Ehjah – Ik ben er) – ook vanuit de context van Exodus 3: 13-15; zie zijn preek '[I AM WHO I AM](#)', over Gods Namen **אֵלֹהִים** en **IK BEN**.

Zie ook het boek van Geoffrey H. Parke-Taylor (noot 4) en zijn analyse van De Naam; o.a. in hoofdstuk IV – *The God of Moses* (p.46-62) specifiek op basis van het Exodus verhaal.

Zie ook mijn eerdere opmerking over de etymologie van de Naam.

²⁶ Zie bijv. de referenties in de vorige twee noten (Cronin, Reisel en Parke-Taylor) voor meer details.

²⁷ Deze visie wordt o.m. onderschreven door de [Jewish Encyclopedia](#). Ik kwam dit inzicht het eerst tegen in *Hebreeuws 'in Zes dagen'* van Studiehuis *Reshiet*, Oriënt Press, Rotterdam, 2008; ISBN 978-90-804565-3-2; p.120 en op [een pagina, over God Zelf](#), van de [Hebreeuwse Volksschool](#) (een Nederlands-Israëliësch initiatief, dat studies van de Hebreeuwse Bijbel publiceert). (De precieze verwoording, presentatie en transliteratie zoals hier weergegeven, zijn van mij.) [The International Standard Bible Encyclopaedia](#) is het er niet mee eens en schrijft: “It is evident from the interpretative passages (Ex 3; 6) that the form is the fut. of the simple stem (Qal) and not future of the causative (Hiph'il) stem in the sense "giver of life" – an idea not borne out by any of the occurrences of the word. The fanciful theory that the word is a combination of the future, present and perfect tenses of the verb, signifying "the One who will be, is, and was," is not to be taken seriously (Stier, etc., in Oehler's Old Testament Theology, ...).” (cursivering toegevoegd). Op dit punt ben ik het persoonlijk niet eens met de *International Standard Bible Encyclopaedia*. Om een van de reviewers van deze studie te citeren: “Onze hemelse Abba is in staat om meer lagen van betekenissen in te bouwen [en meer 'relaties'] dan wij kunnen ontrafelen...”

bijv. **יהוה**). Dit is ook in lijn met wat de oude Semitische vorm van de heerlijke Naam aangeeft. In het heel oude Semitische schrift²⁸ werd de glorierijke Naam als volgt geschreven:

𐤅 𐤆 𐤅 𐤁

De drie symbolen links vormen samen het werkwoord *hawah* – leven, 'zijn', ademen – dat opmerkelijk bestaat uit twee menselijke figuren die in verwondering knielen en/of in vreugde aanbidden (met hun handen opgeheven), verbonden door een tentharing – het symbool voor zekerheid, veiligheid en vooral: verbondenheid. Dit laat zien dat het leven genoten mag worden in veilige verbondenheid met anderen (het symbool van de tentharing, tussen de mensen in, doet me ook denken aan hoe de God van Israël kwam wonen *in het midden van Zijn volk*, in de Tabernakel en nog Persoonlijker in Jezus – vgl. Johannes 1: 14; Openbaringen 21:3). Het rechter (eerste) symbool is een *gevende of actieve hand*. De glorierijke Naam geeft dus weer dat **יהוה** de God is Die dat 'zijn', dat leven, aan ons *overhandigt*; dat leven in vreugdevolle aanbidding en veilige verbondenheid (gehechtheid). Hij *heeft er Zijn hand in*; Hij *neemt actie* om ons zo the laten *leven* in vreugdevolle gemeenschap met Hem en elkaar.²⁹

Walton³⁰ ziet ook reden voor deze *hiph'il* vorm en verklaart: „De naam Jahweh zou “een God die schept” aanduiden, in de zin van “een God die een relatie aangaat.” Dit kan een tamelijk generieke bijnaam zijn voor een persoonlijke god, maar het kan ook de basis leggen voor het sleutelconcept van een verbonds-God, want dit veroorzaken [de *hiph'il* vorm van *hawah*, AHR] wordt synoniem met keuze (= verkiezing). We kunnen in herinnering brengen dat naast naamgeving en een functie verlenen, scheppen vaak afscheiden betekent – zo wordt Israël hier afgescheiden, een functie gegeven (Exod. 19:5-6), en op die manier veroorzaakt Jahweh hun bestaan [als volk]. / In deze zin werd Jahweh hen niet gepresenteerd als een naam die ze nooit gehoord hadden, maar als een naam die een functie weergaf die ze nog niet eerder ervaren hadden. De god Jahweh die beloften van land gegeven had aan hun voorvader was nu klaar om in die functie te staan – hij was een relatie aan het oppakken met de familie van Abraham (Exod. 19:3-6; Lev. 26:12) en was hen aan het uitkiezen als een volk om het land te bevolken.”

De *Theological Dictionary of the Old Testament*, Vol.5 (door G. Johannes Botterweck en Helmer Ringgren; p.500, artikel *YHWH* door Freedman) zegt dat de *qal* en *hiph'il* vormen beide kunnen maar acht de *hiph'il* waarschijnlijker („...The weight of the evidence is on the latter”).

Persoonlijk zie ik de twee vormen *beide* als bevat in het Bijbelse narratief. Ze zijn 'als één', want juist door **יהוה**'s zijn met ons geeft Hij ons leven. Zijn genadevolle aanwezigheid *is* ons leven. In Hem bestaan we, zoals ook Paulus bevestigde. Een van de betekenissen van het oude werkwoord **יהוה** *hawah* is 'ademen'. Door Zijn adem - *neshamah* -, gaf God ons fysiek leven en door Zijn geestelijke adem - de *Ruach* - bracht Hij ons geestelijk tot leven.

De [International Standard Bible Encyclopaedia](#) geeft een andere visie en zegt (onder de kop: 'God, Names of'; mijn vertaling en cursivering): „(De Naam) **drukt geen causaliteit uit** [als refererend aan: de

²⁸ Het bedoelde oude Semitische schrift is het oudste Bijbelse schrift, van vóór 1000 BC; d.w.z. ongeveer tot de tijd van koning David; dit schrift vormde de overgang van een oorspronkelijk pictografisch/ideografisch schrift waar de symbolen elk een herkenbare betekenis hadden naar een alfabet schrift: het Paleo-Hebreeuwse schrift van ca. 1100 tot 600 BC. Meer over dit oude Bijbelse schrift in: André H. Roosma, [‘De geschreven taal van Abraham, Mozes en David – Pictografische wortels en basisnoties in de structuur van het vroeg-Bijbelse schrift’](#) , *Hallelu-JaH!* onderzoeksdocument over het oude (Proto-) West-Semitische en Paleo-Hebreeuwse schrift op www.Hallelu-JaH.nl, januari 2011. Zie ook: André H. Roosma, [‘Leven, veiligheid en verbondenheid in blijde aanbidding, uit de hand van God – Een ontdekking over de Bijbelse Godsnaam in oud Semitisch’](#), *Hallelu-JaH!* web-artikel, jan. 2011.

²⁹ Merk op dat in het Arabisch (vaak nog iets dichter bij de oorspronkelijke West-Semitische taal) het voorvoegsel *ja-* bij een werkwoordstam vaak staat voor de 3^e persoon enkelvoud imperfect *Qal/Pa'al/ fa'ala* – hier: Hij leeft / zal leven, of: Hij is er / zal er zijn; in het Hebreeuws vaak / ook voor de 3^e persoon enkelvoud imperfect *Hiph'il* – Hij doet leven / zal doen leven. Beide zijn wetenschappelijk gezien verdedigbaar.

³⁰ John H. Walton, *Ancient Near Eastern Thought and the Old Testament*, Baker USA, 2006 / IVP UK, 2007; ISBN: 978 08010 2750 5 / 978 18447 4176 2; p.92-93; zie ook: D.N. Freedman, *Theological Dictionary of the Old Testament* 1:243.

hiph'íl vorm: tot aanzijn scheppen; red.], en ook niet een bestaan in metafysische zin, maar de verbondsbelofte van de Goddelijke aanwezigheid, zowel in die tijd als in de Messiaanse tijd van de toekomst. ... (Jahweh) is de persoonlijke naam van God, als onderscheiden van zulke generieke of essentiële namen als 'El, 'Elohim, Shaddai, etc. *Karakteristiek voor het Oude Testament is zijn nadruk op de mogelijkheid, God als een persoon te kennen; en Jahweh is Zijn naam als persoon.* De 'American Standard Revised Version' [een Amerikaanse Bijbel-vertaling, AHR] gebruikt terecht de transliteratie "Yahweh" ['Jahweh' of 'Jahoe-eh' in het Nederlands, AHR] om het doel en de betekenis ervan te benadrukken als een geopenbaarde persoonlijke naam van God."

De *Concise Bible Dictionary* geeft onder de kop: *Jehovah*: "Dit is een naam van relatie met de mens, vooral met Israël, door God indertijd aangenomen. Hij is afgeleid van *hawah*, 'bestaan,' en kan uitgebreid worden tot **'die is, die was, en zal komen.'** God openbaart Zichzelf zo in de tijd als de Altijd-bestaande: dat wil zeggen, in Zichzelf eeuwig is Hij altijd Dezelfde: vgl. Heb. 1:12. De hierboven genoemde 'relatie' kan gezien worden in de overgang van Elohim, de Schepper, in Gen. 1., naar Jehovah Elohim in hfdst 2., toen de mens in relatie met God was gebracht. Opnieuw in Gen. 7:16 beval Elohim Noach de ark te maken maar Jehovah deed hem dicht. Helaas wordt de naam Jehovah zelden gebruikt in the A.V. [Authorized Version, een oude Engelse standaard-vertaling; red.]. Hij wordt daar in het algemeen vervangen door LORD [HEER] (soms GOD) gedrukt in kleine hoofdletters.³¹ Er bestaat een samentrekking van Jehovah tot *Jah*, in de A.V. ook vertaald met LORD [HEER], behalve in Ps. 68:4, waar Israël gemaand wordt om tot God te zingen, en "Hem bij zijn naam JAH te loven." Jah geeft de absolute suprematie van De in Zichzelf Bestaande weer; terwijl *Jehovah* de naam was die aan Israël bekend werd gemaakt, en waarop ze konden rekenen. "God zei tegen Mozes, IK BEN DIE IK BEN," Ex. 3:14, waar het gebruikte woord *Ehjah* is, van dezelfde wortel als Jehovah, de Eeuwig Bestaande; Hij die was, en is, en Die komen zal." (mijn vertaling; nadruk toegevoegd).

De inmiddels overleden Nederlandse theoloog F.L. Koopmans meende na een brede analyse te kunnen „stellen, dat de naam **JHWH** betekent: "Hij, Die uit Zichzelf bestaat en leeft en Die Zichzelf openbaart". En Hij openbaart Zich aan Zijn kroonschepping, de mens. Hieruit concluderen we dan, dat de naam **JHWH** is verbonden aan **de relatie tussen God en de mens**. Deze naam komt dan ook pas voor in de Bijbel, **als de mens wordt belicht in zijn relatie tot God en de schepping.**" (nadruk uit het origineel; een document over de Namen van God dat ooit op Internet stond).

Martin Buber geeft aan, in lijn met wat de Talmud leert, dat in יהוה de **aanwezigheid** van God bij Zijn volk wordt benadrukt. Hij zegt onder meer: „'JHWH' is degene 'die er zijn zal', of 'die er is'; de niet slechts ergens en ooit, maar in elk hier en elk nu present zijnde. Nu spreekt de naam zijn wezen uit en belooft hij aan de getrouwen de beschermende presentie van hun Heer."³²

Een aanvullend inzicht geeft ons de Griekse vervanging van יהוה , in lijn met de Hebreeuwse vervanging *Adonai*, die we vinden in het Nieuwe Testament en in recentere versies van de Septuagint, de Griekse vertaling van het Oude Testament: Κυριος – *Kurios*, opnieuw: gebruikelijk vertaald als 'Heer' in het Nederlands, hoewel 'De Hoogste Autoriteit', of: 'De HOOGSTE' tegenwoordig betere vertalingen zouden zijn, naar mijn idee. In die dagen was een *Kurios* namelijk, menselijk gesproken, een *hoge autoriteit*; het woord werd gebruikt voor de hoogst geplaatste mensen – o.a. koning Caesar – en goden. God יהוה is inderdaad **De Allerhoogste Autoriteit!**

יהוה als de God van het Verbond

Het verhaal over Gods initiërend handelen en spreken met Mozes en Israël gaat verder na de tekst waarmee we begonnen. Enkele hoofdstukken verderop in het boek Exodus (6: 2-8) lezen we:

³¹ Op vier plaatsen heeft de A.V. de naam *Jehovah* bewaard, namelijk, Ex. 6:3; Ps 83:18; Isa. 12:2; 26:4.

³² Zie Martin Buber, *Mozes* (zie noot 4), p.53.

Parke-Taylor (zie noot 4; p.99) voegt aan Buber's waarnemingen toe: "From the translation "I am that I am," Buber moved to "I am there as I am there," and finally to "I shall be there as I who will always be there." This is the reality of the "being" of YHWH; the promise of his unfailing presence with his people. **God belongs not so much to the realm of ideas as to the realm of relationships.**"

2 Voorts sprak God tot Mozes en zei tot hem: „Ik ben **אֲנִי אֲנִי**. 3 Ik ben aan Abraham, Isaäk en Jakob verschenen als **God Shaddai**³³, maar met **Mijn Naam אֲנִי אֲנִי** ben Ik hun niet goed bekend geweest.³⁴ 4 Niet alleen heb Ik Mijn verbond met hen opgericht om hun het land Kanaän te geven, het land van hun vreemdelingschap, waar zij als vreemdelingen vertoefd hebben; 5 maar ook heb Ik de klacht van de Israëlieten gehoord, die door de Egyptenaren tot slaven gemaakt zijn, en Ik heb gedacht aan Mijn verbond. 6 Zeg derhalve tot de Israëlieten: **Ik ben אֲנִי אֲנִי**, Ik zal jullie onder de dwangarbeid der Egyptenaren uitleiden, jullie redden van hun slavernij en jullie verlossen door een uitgestrekte arm en onder zware gerichten. 7 **Ik zal Mij jullie tot een volk aannemen en Ik zal jullie tot een God zijn**, opdat jullie goed weten, dat **Ik, אֲנִי אֲנִי**, jullie God, **het ben**, die jullie onder de dwangarbeid van de Egyptenaren **uitleid**. 8 En Ik zal jullie brengen naar het land, waarvan Ik gezworen heb het aan Abraham, Isaäk en Jakob te zullen geven, en Ik zal het jullie geven tot een bezitting, **Ik אֲנִי אֲנִי**.”

Deze tekst koppelt de geopenbaarde Naam **אֲנִי אֲנִי** aan het vernieuwde verbond dat God met Zijn volk Israël sloot toen Hij hen bevrijdde en uitleidde vanuit Egypte (letterlijk: vanuit 'Erets Mitsraim – dat te vertalen is als: het land van verdrukkingen).³⁵ God Zelf zegt dat Zijn eigenlijke Naam is **אֲנִי אֲנִי**. Merk op dat het '**Ik ben אֲנִי אֲנִי**' en het '**Ik, אֲנִי אֲנִי**' in de grondtekst hetzelfde zijn (het eerste '**Ik ben אֲנִי אֲנִי ...**' hier kan dus ook vertaald worden als: „**Ik, אֲנִי אֲנִי**, Ik ben aan Abraham, Isaäk en Jakob verschenen ...').

Nog enkele hoofdstukken verderop (9: 13-16):

³³ De goddelijke Naam of Titel *Shaddai* moet vooral gerelateerd worden aan de werkwoordsstam *shadah* – uitgieten, voeden, zogen, leven geven aan, gerelateerd aan het zelfstandig naamwoord *shad* – moederlijke borst(en). De relatie met de werkwoordsstam *shadad* – vernietigen, die soms al seen basis gezien wordt voor de vertaling 'De Almachtige' ligt minder voor de hand, ook op basis van de contexten waarin God Zichzelf openbaart als '*El Shaddai*'. Zie ook: André H. Roosma, '[De veelzeggende Naam van God: Wat is de betekenis van de Naam אֱלֹהֵי שָׁדַי - 'El Shaddai ?](#)', 17 June 2020, [www.Hallelu-JaH.nl](#).

³⁴ De vertaling is hier wat gebrekkig. De notie is dat de aartsvaders niet erg diep vertrouwd waren met de volle betekenis van de heerlijke Naam, als refererend aan Gods wens om te allen tijde actief in ons leven aanwezig en betrokken te zijn. Eerder in deze studie zagen we al dat alle drie de aartsvaders inderdaad wat onwetendheid en ambivalentie vertoonden ten aanzien van Gods wens, liefdevol en actief bij hen aanwezig te zijn. Voor meer achtergronden verwijs ik naar de volgende twee studies: Robert Dick Wilson, '[Critical Note on Exodus VI. 3](#)', *Princeton Theological Review*, Vol.22, 1924, p.108-119; Wilson zegt dat in plaats van 'met' hier is te lezen: “vanuit het meest wezenlijke van”. In Genesis zien we dat De Naam **אֲנִי אֲנִי** op Zich aan de aartsvaders wel bekend was, maar God laat hier meer van de betekenis van Zijn Naam zien. Iets dergelijks betoogt Shawn D. Glisson, '[Exodus 6:3 in Pentateuchal Criticism](#)', *Restoration Quarterly* 28 (3); 1985/86, p.135-43. Glisson geeft een zeer goede analyse van wat het Hebreeuwse begrip van **אֲנִי אֲנִי** *kennen* inhield; het was niet alleen weten dat Zijn Naam **אֲנִי אֲנִי** was, maar ook de *ervaring* hebben dat Hij **אֲנִי אֲנִי** was/is: de God Die er is en Die Zijn beloften waarmaakt. In en door de gebeurtenissen in Exodus kreeg het volk Israël die ervaring wel. Tot eenzelfde conclusie kwam Max Reisel ook al. In zijn dissertatie (zie noot 4) op pag. 27-31 legde hij uit dat het 'bekend' (Hebreeuws: אָדָּא - *jada*) hier beter vertaald kan worden als 'erkend, tot diep in Zijn Karakter': „[Door Abraham, Isaäk en Jakob ben Ik gezien als El Shaddai, maar in Mijn J.H.W.H. karakter werd Ik door hen niet erkend.](#)” Reisel wijst er ook op dat **אֲנִי אֲנִי** voor de aartsvaders vooral een God van (toen nog onvervulde) beloften was, en voor Israël nu de God Die deze beloften daadwerkelijk en actief inlost. Een alternatieve, joodse visie wordt gegeven in: Jeffrey M. Cohen, 'How God introduced Himself to the Patriarchs,' *Jewish Bible Quarterly*, vol. xxvii:2 (146), April-June, p. 118-120. Zie ook de referentie in noot 20. Nog een uitgebreide behandeling is te vinden in: John J. Davis, '[The Patriarchs' Knowledge of Jehovah](#)', *Grace Theological Journal* 4.1, 1963 p.29-43.

³⁵ Max Reisel koppelt in zijn dissertatie (zie noot 4) de grootheid van God in het '*Ehjah asher Ehjah* duidelijk aan Gods bereidheid om Zijn beloften jegens Zijn volk trouw na te komen, waar hij midden op p.18 zegt: „I am convinced that the formula “EHYEH ašer EHYEH” should be explained *both* statically and dynamically. On the one hand the Revelation of the absolute and external Existence of God must be considered the *condition-sine-qua-non* of the Revelation of His continuous Readiness to fulfil His Promises. ...” Deze observatie wordt ook geciteerd in Parke-Taylor, '[Yahweh – The Divine Name in the Bible](#)' (zie noot 4), p.54.

13 En **אֱלֹהִים** zei tot Mozes: „Sta vroeg in de morgen op, en stel je voor Farao en zeg tot hem: „zo zegt **אֱלֹהִים**, de God van de Hebreëen: laat Mijn volk gaan om Mij te dienen. 14 Want ditmaal zal Ik al mijn plagen laten losbreken tegen u persoonlijk, tegen uw dienaren en uw volk, opdat u weet, dat er niemand is op de hele aarde, zoals Ik. 15 Reeds nu had Ik Mijn hand kunnen uitstrekken om u en uw volk met de pest te slaan en zou u van de aarde weggevaagd zijn; 16 maar hierom laat Ik u bestaan, om u Mijn kracht te tonen, **opdat men Mijn Naam verkondige op de hele aarde. ...**”

God had Farao laten leven, en Israël even laten wachten, zodat **Gods grote Naam verkondigd** zou worden (met ontzag) over de hele wereld (vgl. Romeinen 9: 17; 1 Koningen 10: 1) – hetgeen ook inderdaad gebeurde! Hele volken hadden diep respect voor Israël's God **אֱלֹהִים** en spraken met groot ontzag over hun God, **אֱלֹהִים**! Ook het volk Israël had een missionaire roeping, zoals bijvoorbeeld de Korachieten heel duidelijk wisten:

Ik wil **Uw Naam** vermelden in alle geslachten;
daarom zullen volken U loven voor altoos en immer.

Psalm 45: 18

Terzijde: Ik zie hierin wederom totaal geen reden, aan te nemen dat **אֱלֹהִים** niet wilde dat we Zijn heerlijke Naam kennen of gebruiken, integendeel!

אֱלֹהִים: de Altoos Aanwezige en buitengewoon genadige God

Later (in Exodus 33: 12 – 34: 11), zien we Mozes opnieuw in gesprek met God. Dat gesprek onderstreept wat ik eerder waarnam: het belang van Gods heilige Naam als wijzend op Zijn aanwezig-zijn bij Zijn volk. Opmerkelijk is het feit dat God Zelf Zijn heerlijke Naam **אֱלֹהִים** proclameert in 34: 6-7, waarbij Hij Zijn grote genade, barmhartigheid en trouw jegens Zijn volk heel duidelijk onderstreept en hoe Hij de (consequenties en herhaling van) zonden van ouders bij hun kinderen en (achter)kleinkinderen opzoekt (uiteraard: om ze te kunnen verzoenen). (In dit tekstgedeelte, vertaal ik *Adonai* voor de duidelijkheid even letterlijker met **mijn Hoogste** in plaats van *de Here*.)

12 Toen zei Mozes tot **אֱלֹהִים**: „Zie, U zegt tot mij: doe dit volk optrekken, maar U hebt mij niet doen weten, wie U met mij zult zenden, terwijl U toch gezegd hebt: **Ik ken jou bij name** en ook heb je genade gevonden in Mijn ogen. 13 Nu dan, indien ik genade in Uw ogen gevonden heb, maak mij toch Uw wegen bekend, zodat ik U ken; opdat ik genade vinde in Uw ogen. Bedenk toch, dat deze natie Uw volk is.” 14 Toen zei Hij: „**Moet Ik zelf meegaan om jou gerust te stellen?**” 15 En hij zei tot Hem: „**Indien U zelf niet medegaat**, doe ons vanhier niet optrekken. 16 Waaraan zal anders geweten worden, dat ik en Uw volk genade in Uw ogen gevonden hebben, dan doordat **U met ons meegaat?** Immers daardoor zijn ik en Uw volk afgezonderd uit alle volken, die op de aardbodem zijn.” 17 En **אֱלֹהִים** zei tot Mozes: „Ook deze zaak, waarover je gesproken hebt, zal Ik doen, omdat je genade in Mijn ogen gevonden hebt en **Ik je bij name ken.**” 18 Maar hij zei: „Doe mij toch Uw heerlijkheid zien.” 19 Hij nu zei: „Ik zal mijn luister aan je doen voorbijgaan en **de Naam אֱלֹהִים** voor je uitroepen: Ik zal genadig zijn, wie Ik genadig ben, en Mij ontfermen, over wie Ik Mij ontferm.” 20 Hij zei: „Je zult Mijn aangezicht niet kunnen zien, want geen mens zal Mij zien en leven.” 21 **אֱלֹהִים** zei: „Zie, bij Mij is een plaats, waar je op de rots kunt staan; 22 wanneer Mijn heerlijkheid voorbijgaat, zal Ik je in de rotsholte zetten en je met Mijn hand bedekken, totdat Ik ben voorbijgegaan. 23 Dan zal Ik Mijn hand wegnemen en je zult Mij van achteren zien, maar Mijn aangezicht zal niet gezien worden.”

34: 1 **אֱלֹהִים** zei tot Mozes: „Houw je twee stenen tafelen gelijk de eerste, dan zal Ik op de tafelen de woorden schrijven, die stonden op de eerste tafelen die je verbrijzeld hebt. 2 Wees gereed tegen de morgen en beklim in de morgen de berg Sinai; vervoeg je daar bij Mij op de top van de berg. 3 Maar niemand zal met je opklimmen en ook mag niemand gezien worden op de hele berg, zelfs het kleinvee en de runderen mogen niet weiden in de nabijheid van de berg.” 4 Toen hieuw Mozes twee stenen tafelen gelijk de eerste; hij beklom vroeg in de morgen de berg Sinai, zoals **אֱלֹהִים** hem geboden had, en nam de twee stenen tafelen in zijn hand. 5 En **אֱלֹהִים** daalde neer in een wolk, stelde Zich daar bij hem en riep de Naam **אֱלֹהִים** uit. 6 **אֱלֹהִים** ging aan hem voorbij en

עֲלֵינוּ riep: „עֲלֵינוּ, God, barmhartig en genadig, lankmoedig, groot van goedertierenheid en trouw, **7 Die goedertierenheid bestendigt aan duizenden, Die ongerechtigheid, overtreding en zonde vergeeft**; maar [aldus] onschuldig houdende, houdt Hij niet onschuldig de ongerechtigheid van de vaders en legt die open³⁶ bij kinderen en kleinkinderen, tot bij het derde en vierde geslacht.” **8** Mozes knielde haastig ter aarde, boog zich neer **9** en zei: „Indien ik genade in Uw ogen gevonden heb, **mijn Hoogste**, dan **ga toch mijn Hoogste in ons midden**, want het is een hardnekkig volk, maar vergeef onze ongerechtigheden en onze zonden; neem ons als erfdeel in bezit.” **10** Hij zei: „Zie, Ik sluit een verbond; in het bijzijn van je hele volk zal Ik wonderen doen, zoals niet gewrocht zijn op de hele aarde en bij al de volken; het hele volk, in welks midden je bent, zal het werk van עֲלֵינוּ zien, want ontzagwekkend is wat Ik met je doe. **11** Onderhoud wat Ik je heden gebied. Zie, voor je uit verdrijf Ik de Amoriet, de Kanaäniet, de Hethiet, de Perizziet, de Chiwviet en de Jebusiet. ...”

Uitermate opvallend vind ik vers 6. God עֲלֵינוּ is niet zo op een afstand en heilig dat we Zijn heilige Naam niet in de mond mogen nemen, nee, Hijzelf roept Zijn heerlijke Naam met veel nadruk uit, en associeert Die met Zijn Karakter – dat Hij barmhartig en genadig is, lankmoedig en groot van goedertierenheid. Dát is boven alles kenmerkend voor onze God עֲלֵינוּ! Zelfs in Zijn grootheid en heiligheid, verlangt Hij ernaar om dichtbij ons te komen. Hij gaf Zijn Zoon toen wij nog vijandige zondaren waren (Romeinen 5: 8-10). Zou de glorievolle Naam van de wonderbare God Die zo nabij komt, voor ons ‘onuitsprekelijk’ zijn als Hijzelf ons opdraagt die heerlijke Naam alom bekend te maken?

Vergelijk wat עֲלֵינוּ Zelf later zegt via de profeet Jirme-Jahoe (Jeremia 9: 23-24):

Zo zegt עֲלֵינוּ: Een wijze beroeme zich niet in zijn wijsheid, en de sterke beroeme zich niet in zijn kracht; een rijke beroeme zich niet in zijn rijkdom; maar die zich beroemt, beroeme zich hierin, dat hij verstand heeft en **Mij kent, dat Ik עֲלֵינוּ ben, doende goedertierenheid, recht en gerechtigheid op de aarde**, want in zodanigen heb Ik behagen, spreekt עֲלֵינוּ.

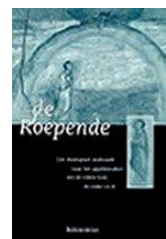
De grootste rijkdom om trots op te zijn is om עֲלֵינוּ **bij Name** te kennen als een God Die goedertierenheid/weldadigheid, recht en gerechtigheid doet. God heeft behagen in zulke mensen!

עֲלֵינוּ: de God Die roept

Zagen we bij Abraham en de andere aartsvaders al dat God hen riep, in het verhaal van Mozes laat עֲלֵינוּ Zich ook bij uitstek kennen als de God Die roept. Hier is maar liefst *zeven keer* sprake van dat עֲלֵינוּ roept of uitroept.³⁷ Zie de volgende teksten: Exodus 3: 4; 19: 3; 19: 20; 24: 16; 33: 19; 34: 5-6; en Leviticus 1: 1. Wat opvalt in deze teksten, en later onder andere ook bij Shemu'el (Samuël) en Jeshu'ahoe (Jesaja), waar sprake is van het roepen van of door עֲלֵינוּ, is dat God expliciet bij Zijn glorievolle Naam wordt genoemd. Het is juist en bij uitstek de God met de liefelijke Naam עֲלֵינוּ, Die het initiatief neemt naar de mens toe, en hem roept of toe-roept. In het roepen van עֲלֵינוּ ligt ook een oproep; een oproep om deelgenoot te worden in Zijn visie en in Zijn reddingsplan. Dat is ook in de latere situaties waarin עֲלֵינוּ roept steeds het geval.

³⁶ Deze zin is vaak niet goed vertaald en zodoende ook misverstaan. Aan het begin van de zin is vaak wat toegevoegd of veranderd. En het Hebreeuwse woord *paqad* betekent volgens de meest oorspronkelijke lettertekens (oude West-Semitische pictogrammen) waaruit het bestaat: ‘open leggen en er licht in brengen’ (later: aandacht geven, opzoeken). Als pastoraal medewerker en onderzoeker weet ik dat ongerechtigheid zich gemakkelijk van ouders op kinderen laat overdragen. God is er daarom alert op; niet om de ongerechtigheid van ouders bij kinderen te straffen, maar juist om deze cycli aan het licht te brengen en te stoppen. Zie ook: [‘Wat God JaHUaH over Zichzelf zegt’](#), [Hallelu-JaH](#) web-artikel, 14 jan. 2012.

³⁷ Ik kwam dit gegeven tegen in de dissertatie van dr A. Ravestein: [De Roepende - Een theologisch onderzoek naar het appèl karakter van de relatie God, de ander en ik](#), Universiteit Utrecht / Boekencentrum, Zoetermeer, juni 1999.

אֱלֹהִים: de God Die spreekt

אֱלֹהִים is niet alleen een God Die mensen soms roept of toe-roept, Hij is een God Die regelmatig spreekt met Zijn mensen. Onlangs (ik voeg deze paragraaf toe in jan. 2011) heb ik in een complete Bijbelvertaling (de oude StatenVertaling in het Bijbelstudie-programma *The Word*) de heerlijke Godnaam hersteld. Dat betekent dat ik in enkele weken tijd alle teksten onder ogen kreeg waarin de liefelijke Naam dus in totaal bijna 7000 keer voorkomt. Wat me enorm opviel, was dat zo'n enorm groot deel ervan (ik schat meer dan 1400 keer, oftewel 1/5 van de keren dat Zijn Naam genoemd wordt) erover gaat dat אֱלֹהִים spreekt (אֱלֹהִים zei, אֱלֹהִים sprak, אֱלֹהִים zegt, אֱלֹהִים heeft gesproken, etc.). Hij laat van Zich horen. Hij vertelt hoezeer Hij om Zijn mensen geeft, Hij vertelt hen over Zijn bedoelingen, Hij geeft aanwijzingen over gezond leven – geestelijk, emotioneel en relationeel/sociaal.

Het *Shema'* – de centrale geloofsbelijdenis van Israël

Waar er een God is Die spreekt, moeten er wel mensen zijn die luisteren kunnen. In het verbond tussen אֱלֹהִים en Israël speelde het *Shema'* – de kern van de geloofsbelijdenis van Israël – een belangrijke rol. Merk op, dat de woorden *Shema'* en *Shem* = Naam sterk verwant zijn! Het *Shema'* doet dus sowieso al denken aan de glorierijke Naam! We vinden het *Shema'* in Deuteronomium 6 vanaf vers 4, en het begint als volgt:³⁸

שמע ישראל אלהינו אלהים אחד
„*Shema' Jisra'él, JaHUaH 'Eloheinu, JaHUaH 'echad!*”
„Hoor, o Israël, אֱלֹהִים onze God, אֱלֹהִים is één!”

In feite draait heel de geloofsbelijdenis van Israël om de heerlijke Naam. Hier wordt beleden dat אֱלֹהִים *'echad* is – zoals Hij is er maar Één. En Hij is een God 'uit één stuk' –, dat wil zeggen: onverdeeld. Dus, als Zijn Naam אֱלֹהִים zegt dat Hij er zal zijn, dan zál Hij er ook zijn. De oorsprong van het woord *'echad* wijst er ook op, dat Hij Degene is Die alles en iedereen samenbrengt en -houdt. Merk op, dat de heerlijke Naam van אֱלֹהִים in deze eerste zin al twee keer voorkomt: op het getuigenis van twee zal een zaak vast staan. De eerste keer wordt de heerlijke Naam gevolgd door *'Eloheinu* – grammaticaal het eerste persoon **meervoud** van *'Eloha* of *'Elah*. Het meervoud vertegenwoordigt dat אֱלֹהִים in al Zijn meervoudigheid, grootheid en de overvloed van Zijn kwaliteiten niet te beschrijven is; we hebben een soort majesteitsmeervoud nodig om Hem bij benadering aan te duiden. En de eerste persoonsvorm laat zien dat Hij dichtbij ons komt, niet alleen bij mij als individu, maar bij heel Zijn gemeenschap, Zijn menigten. De tweede keer, wordt de glorierijke Naam gevolgd door *'echad*, wat staat voor grote eenheid, harmonie en saamhorigheid in al deze veelkleurigheid.

Als we hier Psalm 86: 11 naast leggen, krijgen we een nog duidelijker beeld:

„Leer mij, אֱלֹהִים, Uw weg, opdat ik in Uw waarheid wandele;
verenig mijn hart om **Uw Naam** te vrezen.”

Psalm 86: 11

Het woord *verenig* hier is de vertaling van: יָחַד *jachéd*, van dezelfde stam als *'echád*. Ons hart moet ook oplijnen met אֱלֹהִים en ook één worden, ook onverdeeld. Waarin onverdeeld? In het ontzag hebben **voor de Naam van אֱלֹהִים**, dat wil zeggen: voor אֱלֹהִים en Zijn belofte: „**Ik ben met jou!**” Dan gaan we op een totaal ándere manier leven. Dan gaan we leven vanuit Zijn tegenwoordigheid; vanuit Hem. Van daaruit wordt het *Shema'* inderdaad tot een aanzet om אֱלֹהִים en elkaar lief te hebben, zoals het erop volgende vers aangeeft (Deuteronomium 6: 5; ik vertaal even zo letterlijk mogelijk uit het Hebreeuws; zie ook Marcus 12: 29):

Je zult אֱלֹהִים je God liefhebben met geheel je hart, met geheel je adem (of: ziel; Hebr: שֵׁפָךְ) en met geheel je enthousiasme (inzet en vuur; Hebr: מְאֹד).

Vanuit mezelf kán ik dat niet. Maar als אֱלֹהִים het in mij mag uitwerken, als ik mij in afhankelijkheid en met blijdschap en verwondering afstem op Hem, dán gaat het lukken; wellicht hier en nu nog gebrekkig, maar bij Zijn volle openbaring, aan het einde der tijd, ook ten volle.

³⁸ Zie ook: '[Het Shema' – de Israëliëse geloofsbelijdenis \(1\)](#)', en vervolg-delen, [Hallelu-JaH!](#) web-artikelen, 28 jan. 2012. Over de oorsprong van *'echad* wordt het een en ander uitgelegd in [deel 3](#).

Nogmaals het herhaalde: „Ik ben **אֱלֹהִים**, jouw God!” uit Leviticus

De zinsneden „Ik (ben) **אֱלֹהִים**, jouw God!” of „Ik (ben) **אֱלֹהִים**.” (**אֱלֹהִים** אֲנִי – ‘ani **אֱלֹהִים**) komen we zeer veelvuldig in de Bijbel tegen, zoals we eerder al zagen. Met name in het Bijbelboek Leviticus staat dit vaak:

18: 1 Verder sprak **אֱלֹהִים** tot Mozes, zeggende: **2** „Spreek tot de kinderen van Israel en zeg tot hen: „**Ik ben אֱלֹהִים, jullie God!** **3** Doe niet naar de werken van het land Egypte waarin jullie gewoond hebben; en naar de werken van het land Kanaän, waarheen Ik jullie zal brengen, zul je niet doen, en je zul in hun inzettingen niet wandelen. **4** Mijn rechten zul je doen, en Mijn inzettingen zul je houden, om daarin te wandelen; **Ik ben אֱלֹהִים, jullie God!**” Leviticus 18: 1-4

30 „Daarom zullen jullie Mijn bevel onderhouden, dat je niet doet van die gruwelijke inzettingen, die voor jullie zijn gedaan geweest, en je daarmee niet verontreinigt; **Ik ben אֱלֹהִים, jullie God!**”

19: 1 Verder sprak **אֱלֹהִים** tot Mozes, zeggende: **2** „Spreek tot de hele vergadering van de kinderen van Israël, en zeg tot hen: „Wees heilig, want **Ik, אֱלֹהִים, uw God, ben heilig!**” **3** Want ieder zal voor zijn moeder en zijn vader ontzag hebben, en Mijn shabbatten in acht nemen; **Ik ben אֱלֹהִים, jullie God!** **4** Keer je niet tot de afgoden, en maak geen gegoten goden voor jullie; **Ik ben אֱלֹהִים, jullie God!**”

Leviticus 18: 30 - 19: 4.

20: 24 En Ik heb jullie gezegd: „Jullie zullen hun land erfelijk bezitten, en Ik zal jullie dat geven, opdat jullie dat erfelijk bezitten, een land vloeiende van melk en honing; **Ik ben אֱלֹהִים, jullie God, Die jullie van de volken afgezonderd heb!**”

Leviticus 20: 24.

26: 44 „Maar ook zelfs, wanneer zij in het land van hun vijanden zijn, versmaad Ik hen niet en heb Ik geen afkeer van hen, zodat Ik hen zou vernietigen en Mijn verbond met hen verbreken: **want Ik ben אֱלֹהִים, hun God.** **45** Maar Ik zal hun ten goede gedenken het verbond met hun voorvaders, die Ik voor de ogen van de volken uit het land Egypte heb geleid, **om hun tot een God te zijn. Ik ben אֱלֹהִים.**”

Leviticus 26: 44-45.

15: 37 **אֱלֹהִים** zei tot Mozes: **38** „Spreek tot de Israelieten en zeg tot hen, dat zij zich gedenkkwasten maken aan de hoeken van hun kleren, van geslacht tot geslacht, en dat zij in de gedenkkwasten aan de hoeken een blauwpurperen draad verwerken. **39** „Dat zal jullie dan tot een gedenkkwast zijn; als jullie daarnaar zien, dan zullen jullie al de geboden van **אֱלֹהִים** gedenken en die volbrengen zonder jullie hart of jullie ogen te volgen, dat jullie je daardoor tot overspel zou laten verleiden, **40 opdat jullie gedenken** en volbrengen al mijn geboden en heilig zult zijn voor jullie God. **41** **Ik ben אֱלֹהִים, jullie God,** die jullie uit het land Egypte heb uitgeleid **om jullie tot een God te zijn; Ik ben אֱלֹהִים, jullie God.**”

Numeri 15: 37-41.

Ik heb me afgevraagd: **Wat is de reden, dat zo'n zinsnede daar steeds bij een opdracht aan het volk Israël vermeld staat?** Hoe vaak de zinsnede „Ik (ben) **אֱלֹהִים**” voorkomt: maar liefst 52 keer in Leviticus (7x7 + 3 keer; vooral in hoofdstuk 19; daar alleen al 15 keer = 7+7 + 1 of 12 + 3) lijkt te opvallend om 'toevallig' te zijn, zodat het belangrijk is, een antwoord op deze vraag te zoeken. Het antwoord op deze vraag ligt weer besloten in de betekenis van de glorierijke Naam **אֱלֹהִים** Zelf. Ten eerste staat de glorierijke Naam voor Gods Karakter. Dat is de basis van de *Torah* (תּוֹרָה). Daarom begint de onderwijzing in Leviticus 18 ook met „**Ik ben אֱלֹהִים, jullie God!**” God **אֱלֹהִים** Zelf staat aan de basis. De gegeven aanwijzingen volgen uit Zijn hoedanigheid; ze brengen het hart en het gedrag van het volk in lijn met **אֱלֹהִים**'s karakter. **אֱלֹהִים**'s heiligheid en zuiverheid, bijvoorbeeld, zijn de basis voor alle heiligheid en zuiverheid in Zijn volk.

Ten tweede staat de heerlijke Naam voor de nabijheid van **אֱלֹהִים**. Alleen doordat Hij nabij is en Zijn mensen ondersteunt en bekrachtigt, zullen ze in staat zijn de aanwijzingen van de *Torah* op te volgen. Dit is een belangrijk aspect, dat de Farizeeën in de tijd van Jezus en joodse rabbi's in het algemeen, sterk verwaarloosd hebben, en dat de *Torah* onder veel christenen zo'n wettische klank heeft gegeven – geheel ten onrechte, zo blijkt hieruit. Niet voor niets ging Jezus zo fel te

keer tegen deze uitholling van de *Torah*. Het was niet de inspanning van Israël waardoor ze anders waren, het was het feit dat **אֱלֹהֵינוּ** hen van de andere volken had afgezonderd ('geheiligd' voor of tot Hemzelf), en met hen een verbondsrelatie van liefde, barmhartigheid en trouw was aangegaan.

„Verontreinig dan het land niet, waarin jullie gaan wonen, **in het midden waarvan Ik wonen zal**; want **Ik, אֱלֹהֵינוּ, ben wonende in het midden van de kinderen van Israël.**”

Numeri 35: 34.

De Identiteit, het Karakter en de aanwezigheid van **אֱלֹהֵינוּ** bij en met Zijn volk, waren, zijn en blijven de basis van de *Torah* en van de hele Bijbel. Schrappen we de aanwezigheid van **אֱלֹהֵינוּ** (door bijv. Zijn heerlijke Naam te verzwijgen) dan blijft er in feite niets over... De *Torah* of de Bijbel te zien als een verzameling leefregels of een moreel wetboek, los van de glorieuze identiteit en barmhartige aanwezigheid van **אֱלֹהֵינוּ** zoals geopenbaard in Zijn glorieus Naam, is absoluut *geen optie*.

Een paar andere opvallende teksten waarin ook de zinsnede „*Ik (ben) אֱלֹהֵינוּ*” voorkomt, zijn de volgende:

„**Ik ben אֱלֹהֵינוּ, dat is Mijn Naam**, en Mijn eer zal Ik aan geen ander geven noch Mijn lof aan de gesneden beelden.”

Jesha'-jahoe (Jesaja) 42: 8.

Want **Ik ben אֱלֹהֵינוּ, je God**, de Heilige Israels, **je Verlosser** (מוֹשִׁיעַ – *Moshi'akh*, van dezelfde stam als *Jeshu'ah*);

Jesha'-jahoe (Jesaja) 43: 3; (vgl. 43: 11; 44: 24).

Zo zegt **אֱלֹהֵינוּ, je Verlosser**, de Heilige Israels: **Ik ben אֱלֹהֵינוּ, jouw God**, die je onderwijst, opdat het je welga; die je leidt op de weg, die je moet gaan.

Jesha'-jahoe (Jesaja) 48: 17.

En zeg tot hen: „Zo zegt de Heere **אֱלֹהֵינוּ**: „Ten dage dat Ik Israël uitkoos, hief Ik Mijn hand [zegenend] op tot het zaad van het huis van Jakob, en maakte Mijzelf aan hen bekend in het land Egypte; ja, Ik hief Mijn hand [zegenend] tot hen op, zeggende: „**Ik ben אֱלֹהֵינוּ, jullie God.**”

Jechezqe'l (Ezechiël) 20: 5.

Gods heerlijke Naam **אֱלֹהֵינוּ** vervangen door een of andere titel die ook voor anderen en/of gesneden beelden wordt of ooit werd gebruikt, is Hem Zijn eer en lof ontnemen!

En ook in het Eerste Testament was het al heel duidelijk, dat Israël het heil niet op eigen kracht kon verwerven, maar **אֱלֹהֵינוּ** als Verlosser (מוֹשִׁיעַ - hun *Moshi'a*, van dezelfde stam als *Jeshoe'a*) nodig had, en dat **אֱלֹהֵינוּ** voor hen ook die Verlosser wilde zijn en hen wilde onderwijzen, leiden en zegenen met Zijn Identiteit en nabijheid.

אֱלֹהֵינוּ ten tijde van de Richters; opnieuw: „Ik ben met jou!”

Een duidelijk stukje waarin de heerlijke Naam van God veel voorkomt, is wanneer het volk Israël onderdrukt wordt door de Midianieten. Ook dan is **אֱלֹהֵינוּ** weer met hen en komt Hij voor hen op:

11 Toen kwam een Engel van **אֱלֹהֵינוּ**, en zette Zich neer onder de terebint te Ofra, eigendom van de Abiezriet Joas; en zijn zoon Gideon dorste tarwe bij de wijnpers, om die voor de Midianieten in veiligheid te brengen. 12 Toen verscheen hem de Engel van **אֱלֹהֵינוּ**, en zei tot hem: **אֱלֹהֵינוּ is met jou**, jij strijdbare held! 13 Maar Gideon zei tot Hem: Och, mijn Heer! **indien אֱלֹהֵינוּ met ons is, waarom** is ons dan dit alles overkomen? En waar zijn al Zijn wonderen, die onze vaders ons verteld hebben, toen zij zeiden: Heeft **אֱלֹהֵינוּ** ons niet uit Egypte gevoerd? Doch **nu heeft אֱלֹהֵינוּ ons verlaten**, en ons prijsgegeven in de hand van de Midianieten. 14 Toen wendde **אֱלֹהֵינוּ** Zich tot hem, en zei: Ga heen in deze je kracht, en je zult Israël uit de hand van de Midianieten verlossen; **heb Ik je niet gezonden?** 15 En hij zei tot Hem: Och, mijn Heer! waarmee zal ik Israël verlossen? Zie, mijn geslacht is het geringste in Manasse en ik ben de jongste van mijn familie. 16 En **אֱלֹהֵינוּ** zei tot hem: **omdat Ik met jou zal zijn**, zul je de Midianieten verslaan, als was het één man.

Richteren 6: 11-16.

Wat hier opvalt, is dat Gideon, op basis van de peniebele omstandigheden, denkt dat God $\aleph \aleph \aleph$ hen verlaten heeft. De herinnering aan de oude verhalen over $\aleph \aleph \aleph$'s handelend en reddend optreden waren verzwakt en naar de achtergrond verdreven. Maar $\aleph \aleph \aleph$ laat het daar niet bij. Het is Zijn initiatief, om Zijn volk weer te bevrijden. Hij kiest een van de geringste mensen uit om Zijn knecht te zijn en om in Zijn Naam (met Zijn aanwezigheid) op te staan en het volk opnieuw te bevrijden van haar onderdrukkers.

Wat de vroegste schrijfwijze van de heerlijke Naam vertelt

De vroegste oude West-Semitische schrijfwijze (van ruim vóór 1000 BC, dus uit de tijd van de aartsvaders en Mozes) van de heerlijke Naam van onze God $\aleph \aleph \aleph$, is: $\aleph \aleph \aleph$. Veelzeggend is wat deze over Hem vertelt. Deze schrijfwijze laat ons van rechts naar links een hand (*jad*) zien, dan een mens die zijn handen in verwondering en/of aanbidding opheft („*áh!*”), een tentpin (*wawu / u*) die verbindt en zekerheid biedt en ten slotte nog een mens die zijn handen in verwondering en/of aanbidding opheft („*áh!*”). Hij is dus de God Die **handelt** en daarmee zekerheid biedt aan degenen die zich over Hem verwonderen en die Hem aanbidden en hen verbindt. Aan degenen die hun handen in verwondering/aanbidding opheffen, wordt daarmee iets belangrijks geopenbaard en zij krijgen (levens-) adem en vreugde (dit zijn ook gangbare connotaties van dat „*áh!*” symbool).³⁹

---

³⁹ Zie hierover ook: André H. Roosma, 'Leven, veiligheid en verbondenheid in blijde aanbidding, uit de hand van God – Een ontdekking over de Bijbelse Godsnaam in oud Semitisch' , web-artikel op www.Hallelu-JaH.nl, jan. 2011. Veel meer over het oude pictografische West-Semitische schrift in: André H. Roosma, 'De geschreven taal van Abraham, Mozes en David – Pictografische wortels en basisnoties in de structuur van het vroeg-Bijbelse schrift' , **Hallelu-JaH!** onderzoeksdocument, januari 2011.

Fase 3. Het Koninkrijk Israël

יְיָ יֵשׁוּעַ: de God Die bevrijdt en beschermt

Met de stichting van het Koninkrijk Israël ging weer een nieuwe fase in betreffende de verbreiding van Gods heerlijke Naam. Dit was ook een nieuwe fase van voorbereiding op de komst van de Grote Koning: **Jeshoe'ah!**, geboren uit de koninklijke stam **Jehoedah**, waarin David als 'vriend van God' Hem was voorgedaan als een soort 'heenvijzer'.

Een van de meest treffende verhalen over de heerlijke Godsnaam in verband met Gods belofte „Ik ben met jou!” vind ik het verhaal waarin de Filistijn Goliath het leger van Israël, de slagorden van de levende God, uitdaagt en op gruwelijke wijze tart. Als vriend van God kan David dat niet aanzien. Hij kent God יְיָ יֵשׁוּעַ van nabij, en het grieft hem dat Gods heerlijke Naam wordt gelasterd. We lezen hierover in 1 Shemu'el (Samuël) 17. Ik begin even in vers 32, waar Saul over David hoort en hem laat halen:

32 En David zei tot Saul: „Laat niemand om hem de moed verliezen; uw knecht zal gaan en met deze Filistijn strijden.” 33 Maar Saul zei tot David: „Jij zult met deze Filistijn de strijd niet kunnen aanbinden, want je bent nog jong en hij is een krijgsman van zijn jeugd aan.” 34 David echter zei tot Saul: „Uw knecht was gewoon voor zijn vader de schapen te hoeden. Kwam er een leeuw of een beer, die een schaap uit de kudde wegroofde, 35 dan liep ik hem na, sloeg hem en redde het uit zijn muil. Als hij zich dan tegen mij keerde, greep ik hem bij zijn baard en sloeg hem dood. 36 Zowel leeuw als beer heeft uw knecht verslagen. En deze onbesneden Filistijn zal het vergaan als één van dezen, omdat hij de slagorden van de levende God getart heeft.” 37 Ook zei David: „יְיָ יֵשׁוּעַ, Die mij gered heeft uit de klauwen van leeuw en beer, Hij zal mij ook redden uit de hand van deze Filistijn.” En Saul zei tot David: „Ga, en יְיָ יֵשׁוּעַ zal met jou zijn.”

We zien hier een uitermate belangrijk principe in actie. David wist dat God יְיָ יֵשׁוּעַ met hem was. Hij wist dat יְיָ יֵשׁוּעַ hem in het verleden gered had en overwinning over leeuwen en beren had gegeven (zie ook: Psalm 34: 5, 7-9, 16, 18-20; 35: 10). Hij geloofde op basis van deze opgebouwde **ervaring met יְיָ יֵשׁוּעַ**, dat יְיָ יֵשׁוּעַ hem ook nu overwinning zou geven. Bij het aanhoren daarvan overstijgt zelfs Saul zichzelf geestelijk gezien, en ziet in (herinnert zich!) dat het יְיָ יֵשׁוּעַ's karakter is om in deze situatie met David te zijn (יְיָ יֵשׁוּעַ – יְיָ יֵשׁוּעַ (JHWH / IAUA) Jihjeh 'immakh). We zien dit ook in het vervolg:

David ... 40 nam zijn staf in de hand, zocht zich vijf gladde stenen uit de beekbedding en deed ze in de herderstas, die hij bij zich had, in de tas voor de slingerstenen, maar zijn slinger hield hij in de hand. Zo naderde hij de Filistijn. 41 De Filistijn kwam al dicht bij David; voor hem uit ging de schilddrager. 42 Toen de Filistijn David in het oog kreeg en hem bezag, verachtte hij hem, omdat hij nog jong was; rossig, schoon van gestalte. 43 De Filistijn zei tot David: „Ben ik een hond, dat je met een stok op mij afkomt?” En **de Filistijn vervloekte David bij zijn goden.** 44 Ook zei de Filistijn tot David: Kom maar eens hier, dan zal ik je vlees aan het gevogelte van de hemel en aan het gedierte van het veld geven. 45 Maar David zei tot de Filistijn: „Je treedt mij tegemoet met zwaard en speer en werpspies, maar ik treed jou tegemoet **in de Naam van יְיָ יֵשׁוּעַ** van de hemelse legers, de God der slagorden van Israël, Die je getart hebt. 46 Deze dag zal **יְיָ יֵשׁוּעַ jou in mijn macht overleveren** en ik zal je verslaan en je het hoofd afhouden; op deze dag zal ik de lijken van het leger der Filistijnen aan het gevogelte van de hemel en aan het gedierte van het veld geven, **opdat de hele aarde zal weten, dat Israël een God heeft,** 47 en deze hele menigte zal weten, dat יְיָ יֵשׁוּעַ niet verlost door zwaard en speer. Want de strijd is van יְיָ יֵשׁוּעַ en Hij geeft jullie in onze hand.”

In moderne managementtaal zouden we zeggen: David schakelt het op. Hij zegt: dit is niet een strijd tussen jou, Goliath, en mij, en niet een strijd die beslecht wordt door wie de beste wapens heeft. Dit is een strijd van mijn God יְיָ יֵשׁוּעַ tegen jouw afgoden, en die strijd is bij voorbaat beslecht. Het vervolg is bekend. Goliath wordt geveld en de Filistijnen lijden een enorme nederlaag. En **weer gaat de eerbiedwaardige Naam de aarde over**, van stad tot stad, van volk tot volk: „Heb je gehoord, wat יְיָ יֵשׁוּעַ, die God van de Israëlieten, gedaan heeft? Een of andere

Filistijnse reus had de euvele moed Hem te tarten en hij werd door een herdersjongen met een slinger in de pan gehakt en ze moesten snel de aftocht blazen en leden gigantische verliezen!" „Wow, wat een ontzagwekkend God is Hij, zeg!"

Later, wanneer David koning is geworden en de ark van het verbond onder luid gezang en gedans naar Jeruzalem heeft gehaald, gaat hij de Levieten-zangers vóór in het zingen van een lied dat begint met de volgende veelzeggende woorden (1 Kronieken 16: 8-10; vgl. Psalm 105):

Loof **אֱלֹהֵינוּ**, roep **Zijn Naam aan**, maak onder de volken Zijn daden bekend zing voor Hem, psalmzing voor Hem, gewaag van al Zijn wonderen.
Beroem jullie in **de Naam van Zijn heiligheid**, laat het hart van wie **אֱלֹהֵינוּ** zoeken, zich verheugen...

En verderop daarin (vers 28-29a) lezen we:

Geef **אֱלֹהֵינוּ**, u **geslachten van de volken**, geef **אֱלֹהֵינוּ** heerlijkheid en sterkte
Geef **אֱלֹהֵינוּ** de heerlijkheid van **Zijn Naam** ...

Het is duidelijk, dat David als doel had dat Gods heerlijke Naam door alle volkeren aangeroepen, geroemd en geprezen zou worden.

De grootheid en internationale aanbidding-waardigheid van **אֱלֹהֵינוּ** bepaalt alles in zijn leven, zoals bijvoorbeeld de grootschalige voorbereidingen die hij treft voor de bouw van de tempel voor **אֱלֹהֵינוּ**:

Want David dacht: ... terwijl **het huis dat voor אֱלֹהֵינוּ gebouwd zal worden**, zo groot moet zijn, **dat het de roem en pracht van alle landen te boven gaat**; ...

uit 1 Kronieken 22: 5

Salomo, de zoon van David, is duidelijk in deze sfeer opgevoed. Ook voor hem is het doel dat alle volken de grote Naam van **אֱלֹהֵינוּ** leren kennen en ontzag voor Hem krijgen. Bij de inwijding van de tempel die hij exclusief gebouwd had voor de Naam van **אֱלֹהֵינוּ** bad hij (zie ook 2 Kronieken 6: 26, 32-33; Psalm 45: 18):

41 „... Ook wanneer een buitenlander, die niet tot Uw volk Isra'el behoort, vanwege Uw Naam uit een ver land komt, 42 (want zij zullen horen over Uw grote Naam, Uw sterke hand en Uw uitgestrekte arm), en hij komt bidden in dit huis, 43 hoort Ú dan in de hemel, de vaste plaats waar U verblijft, en doe naar alles wat de buitenlander tot U roept, **opdat alle volken van de aarde Uw Naam goed leren kennen, zodat zij ontzag voor U hebben** zoals Uw volk Isra'el, en goed weten, dat Uw Naam is uitgeroepen over dit huis dat ik gebouwd heb. ...”

1 Koningen 8: 41-43

En:

59 „... En mogen deze woorden van mij, waarmee ik genade gezocht heb voor het aangezicht van **אֱלֹהֵינוּ**, nabij **אֱלֹהֵינוּ**, onze God, zijn, dag en nacht; opdat Hij een beschermende maatregel voor Zijn knecht zal uitvoeren, en een beschermende maatregel voor Zijn volk Isra'el, sprekend van dag op dag. 60 **Opdat alle volken van de aarde weten, dat אֱלֹהֵינוּ, Hij is God**, en niemand anders; 61 **Laat jullie hart volkomen bij אֱלֹהֵינוּ, onze God zijn**, om te wandelen in Zijn inzettingen, en Zijn instellingen in acht te nemen, gelijk op deze dag. ...”

1 Koningen 8: 59-61

Onder Salomo bereikt het verhaal over de glorieuze Naam **אֱלֹהֵינוּ** in het buitenland inderdaad zo'n enorme hoogte, dat onder andere uit het ver weg gelegen Ethiopië (Seba, zegt de Bijbel, waarschijnlijk is dit een koninkrijk geweest, dat zowel Ethiopië als Jemen omvatte, zie 1 Koningen 10 en 2 Kronieken 9) een machtige koningin komt kijken.

De koningin van Sheba vernam de roep omtrent Salomo in verband met **de Naam** (van **אֱלֹהֵינוּ**). Toen kwam zij ...

1 Koningen 10: 1

Uit buiten-Bijbelse bron is bekend dat zij bij terugkomst in haar land ook daar een tempel voor **אֱלֹהֵינוּ** stichtte, naar model van de tempel van **אֱלֹהֵינוּ** die Salomo had gebouwd. En linguïsten en archeologen ontdekten dat vanaf die tijd (ruwweg: de 9^e eeuw voor Christus; mogelijk al eerder) in Ethiopië een Semitische taal, dus zeg maar: een soort Hebreeuws gesproken werd. En dui-

zenden jaren later was daar nog steeds een grote gemeenschap van mensen die **יְהוָה** aanbaden.

יְהוָה: de God Die betrokken en betrouwbaar aanwezig is

Ook in deze fase zien we de betrokken aanwezigheid van God **יְהוָה**. In het eerste boek Koningen (1 Koningen 9: 1-3) lezen we over een zeer interessante conversatie tussen **יְהוָה** en koning Salomo. God verbindt daarin **Zijn** eerbiedwaardige **Naam** met **Zijn ogen** (vgl. Zijn gezicht in [de Aäronitische Zegen](#)) en **Zijn hart**. Beide zullen met Zijn volk zijn, in het bijzonder in de Tempel die Salomo net gebouwd had. Gods glorievolle Naam **יְהוָה** is de representatie van Zijn actieve aanwezigheid! De implicatie is dat Hij naar hen kijkt met mededogen. Let op het 'voor altijd' en 'te allen tijde' – **Hij zal er zijn**, betrouwbaar en onveranderlijk:

1 Toen Salomo de bouw van het huis van **יְהוָה** en van het huis van de koning voltooid had, en alles wat Salomo begeerd had te maken, 2 verscheen **יְהוָה** voor een tweede keer aan Salomo, zoals Hij hem te Gibeon verschenen was. 3 En **יְהוָה** zei tot hem: „Ik heb je gebed en je smeking gehoord, die je voor Mijn aangezicht opgezonden hebt; Ik heb dit huis dat je gebouwd hebt, geheiligd door **Mijn Naam** daar voor altijd te vestigen, en **Mijn ogen en Mijn hart zullen daar te allen tijde zijn**. ...”

Prachtig is ook **Psalm 91**, waar het kennen van (i.e. vertrouwd zijn met) Gods veelzeggende Naam door de hele Psalm heen verbonden is met bevrijding, intimiteit, bescherming, een lang leven, redding en zelfs eer. Merk op, dat in vers 9 door de gebruikte Hebreeuwse poëtische stijlform (parallelisme; herhaling in andere woorden) de heerlijke Naam '**יְהוָה**' wordt gezien als min of meer equivalent met '**de Allerhoogste**', volgens vers 1 equivalent met '**Shaddai**':

1 Wie in de schuilplaats van de **Allerhoogste** is gezeten, vernacht in de schaduw van **Shaddai**, 2 zegt tot **יְהוָה**: „Mijn toevlucht en mijn vesting, mijn God, op Wie ik vertrouw.” 3 Want Hij is het, die jou redt van de strik des vogelvangers, van de verderfelijke pest. 4 Met Zijn vlerken beschermt Hij je, en onder Zijn vleugelen vind je een toevlucht; Zijn trouw is schild en pantser. 5 Je hebt niet te vrezen voor de verschrikking van de nacht, voor de pijl, die overdag vliegt; 6 voor de pest, die in het duister rondwaart, voor het verderf, dat op de middag vernielt. 7 Al vallen er duizend aan je zijde, en tien-duizend aan je rechterhand, tot jou zal het niet genaken; 8 slechts zul je het met je ogen aanschouwen, en de vergelding aan de goddelozen zien. 9 Want **יְהוָה** is **jouw toevlucht**. **De Allerhoogste** heb je tot je schutse gesteld; 10 geen onheil zal je treffen, en geen plaag zal je tent naderen; 11 want Hij zal aangaande jou Zijn engelen gebieden, dat zij jou behoeden op al jouw wegen; 12 op de handen zullen zij je dragen, opdat jij je voet niet aan een steen stoot. 13 Op leeuw en adder zul je treden, jonge leeuw en slang zul je vertrappen. 14 „Omdat hij Mij zeer bemint, **zal Ik hem bevrijden; Ik zal hem beschutten, omdat hij Mijn Naam kent**. 15 Roept hij Mij aan, **Ik zal hem antwoorden; Ik zal in de benauwdheid bij hem zijn, Ik zal hem uitredden en tot ere brengen**. 16 **Met lengte van dagen zal Ik hem verzadigen, en Ik zal hem Mijn Heil** (lett.: **Mijn Jeshoe 'ah!**) **laten zien**.”

Tegen de achtergrond van vers 16 is het uitermate begrijpelijk wat de oude Simeon zegt als hij in zijn ouderdom Gods *heil* (NBG) / *redding* (NBV) - *Jeshoe'ah* - zelf als baby heeft gezien (Lucas 2: 30; merk ook vers 38 op: „de bevrijding...” (NBG) / „de verlossing...” (NBV) - in het Hebreeuws: *Jeshoe'ah*).

Dat Gods heerlijke Naam verbonden is met de notie dat Hij *actief* aanwezig is, zien we onder andere ook duidelijk in Jirme-Jahoe (Jeremia) 33: 2-3. Dat is een geweldige basis om ons tot Hem te richten:

Zo zegt **יְהוָה**, Die het tot stand brengt, **יְהוָה**, Die het formeert, om het in vervulling te doen gaan, **Wiens Naam יְהוָה is**: Roep tot Mij en Ik zal je antwoorden en je grootse, geweldige dingen bekend maken, die je niet weet.

De Tempel in Jeruzalem als een huis voor de Naam van **יְהוָה**

Het thema dat de Tempel in Jeruzalem expliciet gebouwd was als een verblijfplaats voor de glorieuze Naam van **יְהוָה**, komt vaak voor in de Bijbel. Het begint in 2 Shemu'el (Samuël) 7: 13, waar Gods belofte dat David's zoon een huis 'voor Mijn Naam' zal bouwen. Zie verder o.a. 1 Koningen 3: 2; 5: 3-5; 8: 10-30; en 2 Koningen 8: 29.

Dit bevestigt wat ik eerder zei over de glorieuze Naam, Die staat voor **יְהוָה**'s aanwezigheid onder Zijn volk (vgl. 2 Shemu'el (Samuël) 7: 5;). Gods glorierijke Naam **יְהוָה** is de representatie van Zijn actieve aanwezigheid! De Tempel was de plek waar **יְהוָה** inderdaad het meest herkenbaar aanwezig was bij Israël. Dit thema komt – onder andere – veel voor in de boeken Kronieken en in de Psalmen.

En er is nog meer. De Tempel was ook de plaats van aanbidding en het brengen van offers, en de centrale plaats voor de grote *Moëdim* of door **יְהוָה** ingestelde feesten, waar **יְהוָה**'s actieve aanwezigheid bij Zijn volk zeer uitbundig en met grote vreugde werd gevierd, alsmede wat men daarvan merkte: Zijn trouw, uitredding, bescherming en rijke voorziening voor Zijn volk.

In het Tweede Testament wordt de Tempel gebruikt als een illustratie of metafoor voor het lichaam van de gelovige. Zij die in *Jeshu'a ha Mashiach* gered zijn, mogen een plaats zijn waar de heerlijke Naam van **יְהוָה**, en daardoor ook Zijn aanwezigheid, kan leven en vrucht dragen, in vreugdevolle gemeenschap ook met anderen. Waar we de heerlijke Naam verwaarlozen of negeren, verwaarlozen en negeren we het leven in de actieve aanwezigheid van **יְהוָה**!

יְהוָה – de Bron van ultieme vreugde en vrede, ongeacht de omstandigheden

In het boek Nehemia (eig.: Nechem-Jah) kwam ik een onthullende passage tegen, uit de tijd van de terugkeer na de Babylonische ballingschap. De Tempel wordt herbouwd, en – heel bijzonder – er blijkt op één of andere manier nog een Torah-rol beschikbaar te zijn! 'Ezra is een van de weinigen die het oude schrift ervan nog kon lezen en leest het volk dan op *Zikhron Teruah* – de Gedenkdag van gejuich, gevierd op de eerste dag van de zevende maand – uit de Torah voor. De mensen worden overweldigd door gevoelens van intens verdriet en rouw, wanneer ze zien hoe zij en hun voorouders zelf de oorzaak waren van al hun misère, omdat ze Gods Eigen raad genegeerd hadden, die voor hun welzijn bedoeld was. Leest u even met me mee:

6 'Ezra opende dus het boek ten aanschouwen van het hele volk, want hij stond hoger dan het hele volk. En zodra hij het boek opende, stond het hele volk op. 7 **'Ezra loofde [zegende] יְהוָה**, de grote God, en het hele volk antwoordde, terwijl het de handen omhoog hief: Amen, Amen. En zij knielden en bogen zich voor **יְהוָה** neer met hun neuzen tot aan de grond. 8 En Jeshu'a, Bani, Sherebjah, Jamin, 'Aqqub, Shabbetai, Hodijah, Ma'asejah, Qelita', 'Azarjah, Jozabad, Chanan, Pela'jah en de Levieten gaven het volk onderricht in de Torah, terwijl het op zijn plaats bleef staan. 9 Zij lazen namelijk uit het boek, uit de Torah van God, duidelijk voor en gaven uitlegging, zodat men het voorgelezene begreep. 10 En Nechemjah – dat is de stadhouder – met de priester-schriftgeleerde 'Ezra en de Levieten, die het volk onderricht gaven, zeiden tot het hele volk: Deze dag is voor **יְהוָה**, jullie God, heilig; bedrijf geen rouw en ween niet. Want het hele volk weende, toen het de woorden van de Torah hoorde. 11 Voorts zei hij tot hen: Ga heen, eet lekkernijen en drink zoete dranken en zend aan ieder voor wie niets bereid is, een deel, want heilig is deze dag voor onze Heer: wees dus niet verdrietig, want **de vreugde in יְהוָה, die is jullie toevlucht**. 12 Ook de Levieten brachten het hele volk tot kalmte door te zeggen: Wees stil, want deze dag is heilig, wees dus niet verdrietig. 13 Toen ging het hele volk heen, om te eten en te drinken, en een deel ervan te zenden **en grote vreugde te bedrijven**, want zij hadden begrepen wat men hun had bekendgemaakt.

Nechemiah 8: 6-13

Temidden van hun verdriet, mocht de grote vreugde van **יְהוָה** over hun terugkeer, juist op deze bijzondere dag voor hen een schuilplaats en een bron van vreugde zijn, om samen gevierd te worden. God maakte hen duidelijk wat Hij gezegd had toen Hij, in Exodus 34: 6, Zijn glorierijke Naam aan Mozes verkondigde als een God van genade en liefdevolle trouw.

Ook bij de andere profeten en in de Psalmen vinden we een overvloed van teksten over de vreugde die bij **אֱלֹהִים** te vinden is, door Zijn aanwezigheid, bescherming, zegen en verlossing. Zie onder andere de volgende juweeltjes van Hebreeuwse poëzie over God en Zijn liefelijke Naam:

Maar verheugen zullen zich allen die bij U schuilen,
altoos zullen zij jubelen, daar U hen beschermt,
en in U zullen juichen wie **Uw Naam** liefhebben. Psalm 5: 11

O **אֱלֹהִים**, mijn erfdeel en mijn beker, U zelf bestendigt wat het lot mij toeweest.
De meetsnoeren vielen mij in liefelijke dreven, ja, mijn erfdeel bekoort mij.

Ik prijs **אֱלֹהִים**, Die mij raad heeft gegeven,
zelfs bij nacht onderwijzen mij mijn nieren.

Ik stel mij אֱלֹהִים bestendig voor ogen;
omdat Hij aan mijn rechterhand staat, wankel ik niet.

Daarom **verheugt zich mijn hart en juicht mijn ziel,**

zelfs mijn vlees zal in veiligheid wonen;
want U geeft mijn ziel niet prijs aan het dodenrijk,
noch laat U Uw gunstgenoot de groeve zien.

U maakt mij het pad des levens bekend;

overvloed van vreugde is bij Uw aangezicht,
liefelijkheid is in Uw rechterhand, voor eeuwig. Psalm 16: 5-11

Ik wil **אֱלֹהִים** te allen tijde prijzen, bestendig zij Zijn lof in mijn mond.

In **אֱלֹהִים** beroeme zich mijn ziel; laten de ootmoedigen het horen en zich verheugen.

Maakt met mij **אֱלֹהִים** groot, en laat ons tezamen **Zijn Naam** verheffen.

Ik zocht **אֱלֹהִים** en Hij antwoordde mij, Hij redde mij uit al mijn verschrikkingen.

Zij schouwen naar Hem en stralen van vreugde,
en hun aangezicht zal niet schaamrood worden.

Deze ellendige hier riep en **אֱלֹהִים** hoorde, Hij verlostte hem uit al zijn benauwdheden.

De Engel van **אֱלֹהִים** leert Zich rondom wie Hem vrezen, en redt hen.

Smaak en zie, dat **אֱלֹהִים** goed is; welzalig de man die bij Hem schuilt.

Vrees **אֱלֹהִים**, jullie, Zijn heiligen, want wie Hem vrezen, hebben geen gebrek.

Jonge leeuwen lijden ontbering en honger,

maar wie **אֱלֹהִים** zoeken, hebben geen gebrek aan enig goed. Psalm 34: 2-11

Het is goed **אֱלֹהִים** te loven,

Uw naam psalmen te zingen, o Allerhoogste, ...

Want U, **אֱלֹהִים**, hebt mij verheugd door Uw daden,

over de werken Uwer handen zal ik jubelen. Psalm 92: 2, 5

De heerlijkheid van **אֱלֹהִים** zij tot in eeuwigheid;

אֱלֹהִים verblijde Zich in Zijn werken.

Als Hij de aarde aanschouwt, beeft zij; als Hij de bergen aanroert, roken zij.

Ik zal **אֱלֹהִים** zingen in mijn leven; ik zal mijn God psalmzingen, terwijl ik nog ben.

Mijn overdenking van Hem zal zoet zijn; ik zal mij in **אֱלֹהִים** verblijden.

Psalm 104: 31-34

Loof אֱלֹהִים, roep Zijn Naam aan, maak Zijn daden bekend onder de volken.

Zing over Hem, psalmzing over Hem, spreekt aandachtelijk van al Zijn wonderen.

Beroem je in Zijn heilige Naam;

het hart van wie **אֱלֹהִים** zoeken, verheuge zich. Psalm 105: 1-3

En ootmoedigen zullen steeds meer vreugde hebben in **אֱלֹהִים**,

en de armsten onder de mensen zullen juichen in de Heilige van Israël.

Jesha'-jahoe (Jesaja) 29: 19

Want **יְהוָה** troost Tsion, Hij troost al haar puinhopen;
Hij maakt haar woestijn als Eden en haar wildernis als de hof van **יְהוָה**;
blijdschap en vreugde zullen er gevonden worden, loflied en geklank van gezang.

Jesha'-jahoe (Jesaja) 51: 3

Want Ik ben **יְהוָה**, hun God, en Ik zal hen verhoren.
Dan zullen zij zijn als een held van Efraïm,
en hun hart zal zich verheugen als van wijn;
ook zullen hun zonen het aanschouwen en zich verheugen,
hun hart zal jubelen in **יְהוָה**.

Zekhar-jahoe (Zacharia) 10: 6b-7

In de kerkgeschiedenis wordt in titels van boeken en andere werken weinig gewag gemaakt van de heerlijke Naam van **יְהוָה**. Zeer opmerkelijk vind ik dat waar de heerlijke Naam als zodanig wél voorkomt, Hij meermalen nauw verbonden wordt met de **vreugde** en **bescherming** die er bij **יְהוָה** te vinden is, en met grote **waardering** en lof jegens Hem. Als voorbeeld noem ik **Hertsterkte in Jehova I en II** (onderdeel van: *Meditatien over eenige van 's Heeren Gods Eygenschappen*), een tweetal gedichten van de 17^e eeuwse dominee en dichter Jodocus van Lodensteyn. Hij schreef deze in de winter van 1673/ 74 als een van

---

*Jezus, bron dier hemelvreugde,
die ons hart eens smaken zal,
wat ons ooit op aard' verheugde,
Gij verheugt ons boven al;
daar Gij ons reeds hier bereidt
voor des hemels heerlijkheid,
waar w' U eeuwig lieven, loven:
Jezus, trek ons hart naar boven!*

naar **Jodocus van Lodensteyn**,
N.H. Gezang 75: 2

de notabelen van Utrecht onder barre omstandigheden gegijzeld door Franse heersers in de buurt van Kleve (D). Hierin komt aan de orde dat **יְהוָה** de ultieme Bron van bescherming en vreugde is. 1 Shemu'el (Samuël) 30: 6, waar David zich sterkt in **יְהוָה**, was hiervoor zijn basis.

We vinden ook iets hiervan terug in Gezang 75 uit de oude Nederlands Hervormde bundel (1938),⁴⁰ gebaseerd op een derde gedicht van hem (met de titel *Heerlijkheids lof*), ook in Kleve geschreven, waarvan vooral het 2^e vers (een samentrekking van meerdere verzen uit Lodenstein's origineel) – hierbij weergegeven – erg duidelijk is. Door naar **יְהוָה** en Zijn karakter op te zien, krijgen we ook deel aan Zijn vreugde. Opvallend is de door Van Lodensteyn gevoelde vrijheid, de Naam **Jehova** gewoon te gebruiken. In zijn bundel *Uyt-spanningen* zien we deze vorm van de grote Naam veelvuldig, evenals in vele werken van anderen uit die tijd. (Noot: De uitspraak-variant **Jahweh** alsmede de huidige vermindering van de heerlijke Godsnaam komen we i.h.a. tot de tweede helft van de 19e eeuw niet of relatief weinig tegen.)

Dezelfde titel en vrijheid werd ruim een eeuw later gebruikt door Jacobus Willemsen, hoogleraar en predikant in Middelburg, voor zijn boek: ***Hertsterkte in Jehova***, met de sub-titel: *Aanmoedigende opwekking tot eene gezette Oefeninge der Godzaligheid* (uitg. Hendrik Sas & Jan Dane, Middelburg, 1775).

---

⁴⁰ Jodocus van Lodensteyn (1620-1677; leerling van Voetius in Utrecht en van Coccejus in Franeker, vanaf 1644 'predikant te Soetermeer', vanaf 1650 te Sluis en vanaf 1653 te Utrecht) was een belangrijke dichter van de *Nadere Reformatie* (met invloeden vanuit het piëtisme en puritanisme) en benadrukte een zeer eenvoudige en God-gerichte levensstijl. De Gezangen 75, 137, 205 en 216 uit de N.H. bundel zijn van hem. Helaas zijn geen van deze in het *Liedboek voor de Kerken* van 1973 opgenomen.

De onbeschrijflijke veelzijdigheid van **יְהוָה (JHWH / IAUA)**

Nadere bepalingen bij de glorierijke Naam **יְהוָה**

In verschillende Bijbelteksten komen we de heerlijke Naam van God tegen met een nadere bepaling erbij, die een bepaald aspect van Gods karakter benadrukt. Enkele voorbeelden hiervan zijn:⁴¹

- **יְהוָה Jireh** (הֲרֵא יְהוָה) – **יְהוָה** ziet erop toe en voorziet erin (o.a. in Genesis 22:14, 1 Shemu'el (Samuël) 16);
- **יְהוָה 'Ish Milchamah** (הַמַּלְחָמָה אִישׁ יְהוָה) – **יְהוָה** een Vechter (Die niet terugdeinst voor strijd; o.a. in Exodus 15:3);
- **יְהוָה Rapha'** (רָפָא יְהוָה) – **יְהוָה** heelt u (o.a. in Exodus 15:26; 2 Koningen 2:21);
- **יְהוָה Nissi** (נִסִּי יְהוָה) – **יְהוָה** mijn Banier (o.a. in Exodus 17:15);
- **יְהוָה Ro'i** (רֹעִי יְהוָה) – **יְהוָה** mijn Herder, bij Wie ik niet ontbreek (o.a. in Psalm 23:1⁴²);
- **יְהוָה Shamma'** (שָׁמַע יְהוָה) – **יְהוָה** luistert aandachtig (o.a. in Psalm 34:6,17);
- **יְהוָה Shammah/ Sham hajah/ Shehajah** (הֲמָה יְהוָה / הִיא הַשָּׁמַע יְהוָה / יְהוָה הִיא) – **יְהוָה** is er / was er / is met ons (o.a. in Jechezqe'l (Ezechiël) 35:10; 48:35; Psalm 124:1,2);
- **יְהוָה Shamar** (רָמַשׁ יְהוָה) – **יְהוָה** je bewaarder (o.a. in Psalm 121:5; 146:9);
- **יְהוָה Shalom** (שָׁלוֹם יְהוָה) – **יְהוָה** onze Vrede (o.a. Richteren 6:22-24; vgl. 1 Thes.5:23);
- **יְהוָה Tsidqenu** (צִדְקָנוּ יְהוָה) – **יְהוָה** onze rechtvaardigheid (toegepast op de Messias; in Jirme-jahoe (Jeremia) 23: 6 en 33: 16);
- **יְהוָה Tsebha'ot** (תְּצַבְּאוֹת יְהוָה) – **יְהוָה** Die allen samenbrengt; **יְהוָה** van de menigten (traditioneel ook wel vertaald als: **יְהוָה** van de (hemelse) legerscharen, of **יְהוָה** van de heirscharen; komt vooral in Jasha'-jahoe (Jesaja), Jirme-jahoe (Jeremia) en Zekhar-jahoe (Zacharia) voor o.a. in Jirme-jahoe 31: 35; Zekhar-jahoe 1: 4; hoewel ook elders wel, o.a. in 1 Shemu'el (Samuël) 1: 11).

Merk op, dat elk van deze nadere aanduidingen sterk aansluiten bij de betekenis van de Godsnaam Zelf; bijvoorbeeld: **יְהוָה** voorziet – omdat Hij toch al *actief erbij* is; **יְהוָה** is een Herder die écht oplet, écht aanwezig is om Zijn schapen te beschermen en te zorgen dat ze alles krijgen wat ze nodig hebben (bepaald niet een huurling die soms even niet oplet), etc.

De laatste nadere aanduiding is het waard om iets dieper op in te gaan. De titel **יְהוָה Tsebha'ot** is traditioneel meestal vertaald als *De HEERE der heirscharen*. Hoewel *heerscharen* taalkundig een legitieme vertaling is van het Hebreeuwse *tsebha'oth*, doet het mijns inziens niet volledig recht aan een groot deel van de contexten waarin deze titel wordt gebruikt, noch aan de oorsprong van *tsebha'ot*. *Tsebha'ot* komt van **צָבָא** - *tsaba'* - als werkwoord: samenbrengen of neerzetten, als zelfstandig naamwoord: een geordende menigte (zoals *bijvoorbeeld* samengebracht en geordend neergezet als leger). **יְהוָה** is bij uitstek een God Die volken en menigten *samenbrengt*. In Exodus 12: 41 lezen we dat de *menigte* (**צָבָא אֲרָץ** - *tsibhe'ot*) van **יְהוָה** uit Egypte werd geleid; dit is het hele volk Israël (met vele anderen die ervoor kozen met hen mee te gaan), zoals door **יְהוָה** tot een eenheid, één groot volk gemaakt in Zijn verbond met Abraham, Izaak en Jakob en met hen als volk via Mozes. In Genesis 2: 1 lezen we dat de hele aarde en hemel geschapen waren en al hun 'menigten', zou ik zeggen (**צָבָא אֲרָץ** - *tsebha'am* - 'menigten' van hemellichamen en wezens: engelen, mensen, dieren; vgl. Deuteronomium 4: 19; 17: 3; Jasha'-jahoe (Jesaja) 40: 26; er was toen nog geen sprake van strijd of legers!). In andere woorden (in het Hebreeuws wordt hier het woord *qabats* - verzamelen, bijeenbrengen gebruikt) komen we hetzelfde idee bijvoorbeeld duidelijk tegen in Jasha'-

⁴¹ Een [serie Bijbelstudies](#) (in het Engels) over een aantal van deze (en anderen) is te vinden op de website van de 'Maranatha Kerk', Virginia Beach Va USA (scroll naar beneden tot de Naam **YHWH** op die pagina).

⁴² Zie hierover de studie: '[De Grote Herder Die actief naar ons omziet](#)', op www.12accede.nl, dec. 2010.

jahoe (Jesaja) 56: 8, waar Jeshā'-Jahoe ('**ḲḲḲ** heeft gered') zegt: „Het woord van de HOOGSTE **ḲḲḲ** Die de verdrevenen van Isra'el **bijeenbrengt**, luidt: Ik zal daartoe nog meerderen **bijeenbrengen**, dan er reeds **toegebracht** zijn...” (vgl. Jeshā'-jahoe (Jesaja) 11:12; 60:4; Jirme-jahoe (Jeremia) 23:3; Jechezqel (Ezechiël) 28:5; Psalm 147:2).

Jezus trok ook altijd *menigten* aan, die zich om Hem heen *verzamelden*. Hetzelfde zien we in de tijd van de apostelen (o.a. Handelingen 4: 32) en zullen we zien aan het eind der tijd (Openbaringen 7: 9; 19: 6). Vergelijk ook het Griekse *πατριά* - *patria* - **volk/natie**, uit Efeze 3: 15 (vgl. 1:10; 2: 16; 4: 16) dat in sommige vertalingen ook wel vertaald wordt met *familie* (KJV) of *gemeenschap* (NBV), zoals door **ḲḲḲ**, de Vader, benoemd of *samengebracht* in of onder Zijn Naam (vgl. Openbaringen 3:12).

Meer over Gods wonderbare Naam

Het voert te ver om structureel op het vóórkomen van de wonderbare Godsnaam in de Bijbel in te gaan. Hier wil ik u echter – in aanvulling op de eerdere Bijbelteksten – wel een beperkt aantal teksten geven die verschillende aspecten van Gods kostbare Naam **ḲḲḲ** wel heel duidelijk illustreren.

Ik ben **ḲḲḲ**, **dát is Mijn Naam**, en Mijn eer zal Ik aan geen ander geven
noch Mijn lof aan de gesneden beelden. Jeshā'-jahoe (Jesaja) 42: 8

De Naam (van) **ḲḲḲ** is een sterke toren;
de rechtvaardige ijlt daarheen en is onaantastbaar. Spreuken 18: 10

Want **ḲḲḲ** zelf zal voor uw aangezicht uit trekken, Hij Zelf zal met jou zijn, Hij zal je niet begeven en je niet verlaten; vrees niet en word niet verschrikt.
Deuteronomium 31: 8

Daarom zie, Ik laat hen ditmaal gewaarworden, Ik laat hen gewaarworden mijn hand en mijn kracht, en zij zullen weten, dat **Mijn Naam is: ḲḲḲ**.
Jirme-jahoe (Jeremia) 16: 21

Indien u niet hoort, en indien u het niet ter harte neemt **Mijn Naam** eer te geven, zegt **ḲḲḲ** Die allen samenbrengt, dan zal Ik onder u een vloek zenden en uw zegeningen in vloek verkeren; ja, Ik heb ze reeds in vloek verkeerd, omdat u het niet ter harte genomen hebt. Maleachi 2: 2

Alsdan spreken, die **ḲḲḲ** vrezen, een ieder tot zijn naaste: **ḲḲḲ** merkt er toch op en hoort, en er is een gedenkboek voor Zijn aangezicht geschreven, voor degenen, die **ḲḲḲ** vrezen, en voor degenen, die aan **Zijn Naam** gedenken [lett.: **לְחַשְׁבֵי שְׁמוֹ** - die *in* Zijn Naam zijn / zich laten samenweven met Zijn Naam]. Maleachi 3: 16

Toen riep Asa tot **ḲḲḲ**, zijn God, en zei: „**ḲḲḲ**, er is niemand buiten U om de machteloze te helpen tegen de machtige. Help ons, **ḲḲḲ**, onze God, want op U steunen wij en in **Uw Naam** zijn wij opgetrokken tegen deze menigte. **ḲḲḲ**, U bent onze God, laat toch tegen U geen sterveling iets vermogen.” 2 Kronieken 14:11

Indien ons een onheil overkomt: zwaard, gericht, pest of honger, dan zullen wij ons voor dit huis en voor Uw aangezicht stellen, want **Uw Naam** is in dit huis; wanneer wij in onze benauwdheid tot U roepen, zult U horen en helpen. 2 Kronieken 20: 9

O **ḲḲḲ**, onze **Hoogste**, hoe heerlijk is **Uw Naam** op de ganse aarde,
Psalm 8: 2 en 10

ḲḲḲ Die allen samenbrengt is met ons,
een burcht is ons de God van Jakob. *sela* Psalm 46: 8 en 12

Gedenk hieraan; de vijand hoont, o **ḲḲḲ**,
en een verwaasd volk versmaadt **Uw Naam**. Psalm 74: 18

Ik zal de daden van **ḲḲḲ** gedenken,
ja ik wil gedenken Uw wonderen van ouds. Psalm 77: 12; zie ook 78: 4

Geef **יְהוָה**, u geslachten van de volken, geef **יְהוָה** heerlijkheid en sterkte.

Geef **יְהוָה** de heerlijkheid van **Zijn Naam**.

Psalm 96: 7-8^a

יְהוָה heeft Zijn *Jeshoe'ah* (הַשׁוֹעָה - heil) bekendgemaakt,
Zijn gerechtigheid geopenbaard voor de ogen van de volken.

Psalm 98: 2

Maar U, o **יְהוָה**, troont voor eeuwig,

Uw Naam blijft van geslacht tot geslacht.

Psalm 102: 13

Herdacht heb ik 's nachts **Uw Naam, יְהוָה**, en in acht genomen heb ik Uw Torah.

Mijn deel is **יְהוָה**, heb ik gezegd, zodat ik op Uw woorden acht zal geven.

Psalm 119: 55, 57

Ook in de weg Uwer gerichten hebben wij U verwacht, o **יְהוָה**;

naar **Uw Naam** en naar **Uw gedachtenis** ging ons zielsverlangen uit.

Jesha'-jahoe (Jesaja) 26: 8

Wie onder u vreest **יְהוָה**, wie hoort naar de stem van Zijn knecht? Wanneer hij in diepe duisternis wandelt, van licht beroofd, vertrouwde hij op **de Naam van יְהוָה** en steunde op zijn God.

Jesha'-jahoe (Jesaja) 50: 10

Loof **יְהוָה (JaH)**, want **יְהוָה** is goed;

psalmzing **Zijn Naam**, want Hij is liefelijk. ...

O **יְהוָה**, **Uw Naam** is tot in eeuwigheid,

יְהוָה Uw gedachtenis is van geslacht tot geslacht.

Psalm 135: 3 en 13

Deze teksten zijn zeer duidelijk, vind ik. **יְהוָה** is de gedenkwaardige (!), majesteitelijke en allerheerlijkste en kostbaarste Naam *voor altijd* – dus inclusief deze tijd en tot in eeuwigheid. Die mooie Naam staat voor Zijn aanwezigheid bij de Zijnen. Gods glorierijke Naam **יְהוָה** is de representatie van Zijn actieve aanwezigheid! In de aanwezigheid van **יְהוָה** vinden we een schuilplaats en troost in tijden van moeilijkheden.

Door de heerlijke Naam van **יְהוָה** aan te roepen, stellen we ons heel duidelijk onder Zijn leiding en bescherming. Alleen **יְהוָה** komt al onze eer en lofprijzing toe.

Het verband in de tekst uit [Psalm 119](#) laat ook zien dat het bij voortdurend en intensief gedenken van de wonderbare Naam (en waar de wonderbare Naam voor staat!) in ons uitwerkt dat we naar Hem gaan luisteren en dus gaan leven zoals God het bedoeld heeft.

Het gebruik en de opvallende weglating van Gods veelzeggende Naam

In het voorgaande keken we ernaar hoe veelzeggend de betekenis van Gods glorieuze Naam **יְהוָה** is, en hoe deze grote Naam in veel Bijbelgedeelten voorkomt. We zagen dat **Gods grote Naam Zijn verlangen naar een hechte relatie uitdrukt, Zijn natuur om met ons te zijn**. Gods glorieus Naam **יְהוָה** is de representatie van Zijn actieve aanwezigheid! Sinds ik deze studie begon (dit hoofdstuk voegde ik pas in februari 2010 in – bijna een jaar later) sta ik er echt versteld van hoe veelzeggend het specifieke gebruik of weglating van Gods veelzeggende Naam in de Bijbel is. Waar mensen God dichtbij zich weten blijken ze Gods liefelijke Naam **יְהוָה** te gebruiken; waar ze zich van God vervreemd voelen, laten ze de heerlijke Naam weg. Of is oorzaak en gevolg hier wellicht andersom, omdat de glorieus Naam ons zo duidelijk herinnert aan Gods liefdevolle aanwezigheid?

In het begin noemde ik al het voorbeeld van Jakob, in wiens leven we pieken zien van floreren, geloof en toewijding waar de glorieus Naam met eerbied genoemd wordt, en dalen waarin Gods opmerkelijke Naam totaal niet in het verhaal voorkomt of in elk geval niet door Jakob genoemd wordt.

In het leven van Mozes zien we dat het geweldig gaat waar zijn ouders en de vroedvrouwen meer ontzag hebben voor **יְהוָה** dan voor de Egyptische machthebbers. We zien veertig jaar later dat het niet goed gaat waar Mozes op zijn veertigste als Israëliet én Egyptische prins zelf *eigen* plannen maakt om erkenning te vinden en zijn volk te verlossen. Hij had de middelen, hij had de macht, en toch gaat het fout. De sleutel ligt in het feit dat hij niet uitging van de aanwezigheid van **יְהוָה** in zijn leven en roeping. Nog eens veertig jaar later weet hij dat het hemzelf niet lukt. In afhankelijkheid van **יְהוָה** gaat hij, en **יְהוָה** gaat *mét hem*, zo we lezen. **יְהוָה** verlost Zijn volk uit Egypte, ‘met machtige arm’ zo het er zo mooi staat. Mozes gaat dan de berg op om als priester van **יְהוָה** aanwijzingen te ontvangen voor het leven van Zijn volk – hoe ze dagelijks in vrede en vreugde *met יְהוָה* en met elkaar konden leven. Dan, terwijl Mozes de berg op is, gaat het fout. Het volk luistert meer naar de eigen vrees dan naar de belofte die **יְהוָה** hen in Zijn Naam gegeven had – dat *Hij Zelf bij en met hen zou zijn*. Aäron luistert meer naar de vrees van het volk en naar zijn eigen vrees voor het volk (hij durft geen heilig ‘nee’ te laten horen tot hun bescherming!), dan naar **יְהוָה**’s belofte. Geheel ten onrechte voelt hij zich machteloos en alleen, en hij maakt een vreselijke afgod... Zo gaat het heel de geschiedenis van Israël door. Waar ze zich bewust waren van de belofte die ligt in de glorieus Naam **יְהוָה**, daar floreren ze, waar ze die belofte ‘vergeten’ en vertrouwen op eigen kunnen of op afgoden, kwijnen ze weg.

Enkele andere, willekeurige voorbeelden die ik tegenkwam:

In Psalm 44 is de Psalmist niet in de meest gunstige omstandigheden, eufemistisch uitgedrukt. Hij voelt zich ver van God verwijderd, en gebruikt de heerlijke Naam **יְהוָה** niet. Waar hij over God of tot God spreekt, gebruikt hij de beschrijving ‘Elohim (אֱלֹהִים – God) of ‘Adonai (אֲדֹנָי – mijn Heer). Zeker in het begin van de Psalm is God niet persoonlijk voor hem, hij had alleen gehoord wat God gedaan had lang geleden, in de tijd van zijn voorvaders (vers 1). In vers 5 leidt dit ‘gedenken’ aan wat God gedaan heeft hem er wel al toe om God als ‘mijn Koning’ (מֶלֶךְ) te erkennen. In vers 9 komt hij zo ver om God te prijzen (nog steeds ‘Elohim’ gebruikend). Pas in vers 21 gedenkt hij de relevantie van Gods persoonlijke en grote Naam. Uiteindelijk, in vers 24 doet hij ook een beroep op Gods betrokkenheid en redding, maar toch blijft God voor zijn beleving te ver weg om Hem ook **יְהוָה**, zijn persoonlijke verbonds-God, te noemen; Degene op Wie hij zich echt verlaat.⁴³ Wel verlangt hij er weer naar om Gods aangezicht te zien en Gods bevrijding te

⁴³ Volgens sommige vertalingen (o.a. de 1897 *Dächsel-* en 1977 NBG-versie van de *Staten Vertaling* en de *Restored Names KJV* van de Q-Bible) gebruikt de Psalmist in vers 24 (één keer in de hele Psalm) wel de heerlijke Godsnaam. Mogelijk baseren ze dat op het feit dat in een van de bronteksten weliswaar אֲדֹנָי - ‘Adonai’ staat maar de Masoreten in de kantlijn hebben gezet: ‘lees hier הוָה’ (omdat er oorspronkelijk יְהוָה stond). Meer informatie over de wijzigingen die t.a.v. de Godsnaam aangebracht zijn in wat we kennen als de Masoretische teksten (meestal vervanging van יְהוָה door אֲדֹנָי) is o.a. te vinden in het web-artikel: [‘Adonay, The Tetragrammaton, and the Great Isaiah Scroll’](#), 1 juni 2009. Het gaat om 134 plaatsen waar in de Masoretische tekst אֲדֹנָי staat, waar dit יְהוָה / הוָה moet zijn. Een veel oudere Jesaja-rol (van 150 à 100 voor Christus; de Masoretische teksten waren van na 1000 AD) die bij Qumran

ervaren. Overigens is het duidelijk dat vijandige onderdrukking *een idee van scheiding* kan brengen tussen een mens en God, maar vooral zonde kan *echt* scheiding brengen in de vertrouwelijkheid tussen een mens en God. In dat verband vind ik het opmerkelijk, dat Gods liefelijke Naam in Psalm 51 helemaal niet voorkomt.

Wat een tegenstelling van deze Psalmen met, bijvoorbeeld, Psalm 27, 30, 33, 34 of 35, waarin Gods heerlijke Naam zo heel vaak voorkomt. In het algemeen is het zó dat Psalmen die vol zijn van de verbondenheid met God – zoals bijvoorbeeld Psalm 27 – ook veelvuldig de Naam **יְהוָה** noemen (in Psalm 27 maar liefst 13 keer in 14 verzen).

Een patroon met toenemend gebruik van de heerlijke Naam **יְהוָה** met toenemende verbondenheid is onder andere te onderscheiden in Psalm 80. Pas in het laatste vers komt de Psalmist ertoe, de wonderbare Naam van God te gebruiken. Een soortgelijk patroon zien we in sommige andere Psalmen (zoals 54, 55, 81 en 90), alsook in verschillende andere plaatsen in het Eerste Testament. In Psalm 73 – de Psalm van jaloersheid op de goddelozen – verschijnt Gods heerlijke Naam **יְהוָה** niet eerder dan in het 20ste vers, waar Hij beschreven wordt als de goddelozen uiteindelijk verwerpend, dus als de Zijnen beschermend. En de veelzeggende Naam verschijnt in het laatste vers, waar de schrijver dicht bij Hem wil komen, zijn vertrouwen op Hem stellen en Hem prijzen.

Opmerkelijk is ook het frequente gebruik en weglating van Gods Naam in het boek Jonah. De eerste verzen van het eerste hoofdstuk vertellen ons al dat Jonah (= ‘duif’) door **יְהוָה** geroepen was (vers 1) maar vluchtte voor *het aangezicht* van **יְהוָה** (vers 3, tweemaal!). Vers 4 vertelt dat **יְהוָה** betrokken blijft (Zijn Karakter!). In de daarop volgende storm moet Jonah tegenover zijn scheepsmaten belijden welke God hij dient, waarop hij zegt dat hij **יְהוָה** vreest maar ook op de vlucht is voor **יְהוָה**’s *aangezicht* (vers 9-10). Het resultaat is dat deze scheepsmaten **יְהוָה** ‘met grote vrees vreesden’ (! in de verzen 14 en 16 wordt Zijn heerlijke Naam 5 keer genoemd met groot ontzag!) en tot Hem om genade bidden. Hoofdstuk 2 gaat over Jonah’s redding via de maag van een grote vis; hierbij noemt Jonah de Naam **יְהוָה** vaak en met ontzag, zijn redding aan Hem dankend en zeggend dat **יְהוָה** zijn God is. In hoofdstuk 3 lezen we weer over **יְהוָה**. Die Jonah roept, maar in het verhaal over Jonah predikend onder de Ninevieten, of in hun zich omkeren van het kwade, wordt alleen naar God verwezen als naar ‘God’ (*’Elohim*); Zijn Eigen heerlijke Naam wordt niet genoemd. Jonah voelde zich niet verbonden met **יְהוָה**, wilde liever niet dat God een persoonlijke band kreeg met de Ninevieten, en voor hun eigen besef was **יְהוָה** ook nog niet persoonlijk met hen verbonden. In 4:2 claimt Jonah wat oude verbondenheid met **יְהוָה**, maar een beetje dubbelhartig, in een vruchteloze poging God te overtuigen dat de redding van de Ninevieten al vanaf het begin een slecht plan was. In zijn verdere verwijdering van God, gebruikt hij de heerlijke Naam niet meer, terwijl God Zelf **יְהוָה** blijft en dus gericht blijft op het tot stand brengen van verbinding.

In de periode dat ik aan deze studie bezig was las ik op een gegeven moment Klaagliederen 3. Ook dat Bijbelhoofdstuk bleek veelzeggend met betrekking tot het gebruik van Gods heerlijke Naam. Er zijn lange gedeeltes waar de schrijver zich ver van God verwijderd voelt, en nooit Zijn Eigennaam **יְהוָה** gebruikt. En dan, in ruwweg twee delen in het bijzonder (vers 18, 22-26 en 55, 58-66), een tekstdeel met hoop, waar Gods hoopbrengende Naam **יְהוָה** wél wordt genoemd – zelfs vrij vaak, en vooral als de beschermer van de Zijnen! Beide keren lijkt een eerste gebruik van Gods Naam de grotere intimiteit in de volgende verzen als het ware voor te bereiden.

Dat het *niet* de goede kant op gaat als we **יְהוָה** *niet* gedenken als **De Aanwezige**, of als Zijn aanwezig-zijn ons niet dierbaar is, wordt onder andere ook heel duidelijk uit dit vers uit Jechezqel (Ezechiël):

---

ontdekt werd, bevestigt *een groot deel* hiervan. Op sommige plaatsen verschillen de Masoretische *Westminster Leningrad* en *Aleppo* codices van mening, bijv. in Psalm 68: 26/27 (*Aleppo*: יְהוָה; *WLC*: הַיְהוָה), wat overduidelijk laat zien dat hier soms – per ongeluk dan wel opzettelijk – fouten mee gemaakt werden.

En Hij (יְהוָה) zei tot mij: De ongerechtigheid van het huis van Isra'el en van Jehuda is uitermate groot, zodat het land van bloedschuld vol is, en de stad vol van rechtsverkrachting, want zij denken: יְהוָה heeft het land verlaten, en: יְהוָה ziet het niet.
Jechezqe'l (Ezechiël) 9: 9; vgl. ook Psalm 94: 1-11

Het is zeer belangrijk dat we **wéten** – zowel met ons hoofd als met ons hart – dat onze God יְהוָה **er is én ons ziet!** Is dat zo, dan is er léven en groei; anders treed er verval op, op alle terreinen. In het eerste hoofdstuk van zijn brief aan de christenen te Rome heeft Paulus het hier ook over.

Ik denk dat we veel van dit alles kunnen leren met betrekking tot het gebruik en de verkondiging van Zijn wonderbare Naam, als we willen groeien in verbondenheid met God יְהוָה. Het bemoeidigt mij tenminste om Gods Verbondsnaam יְהוָה weer meer te gebruiken!

Zou het zo kunnen zijn, dat door ons in deze tijd weer te richten op Hem en op Zijn glorieuze Naam, God ons voorbereidt in en voor de 'eindtijd', waarin we de intieme verbondenheid met יְהוָה onze God, meer dan ooit nodig hebben?

De Aäronitische zegen in relatie met de heerlijke Naam van God

God gaf Aäron (eig.: 'Aharon) en de priesters na hem heel specifieke instructies om het volk Israël te zegenen.

וַיֹּאמֶר אֵלֶיךָ מֹשֶׁה:

„Spreek tot Aäron en zijn zonen: Zó zult u de Israëlieten zegenen:

„וַיֹּאמֶר זֶגֶנֶה אֶתְכֶם וְשָׁמַרְתֶּם אֹתָם;

וַיֹּאמֶר דַּע אֶת־אֲפַיִם אֱלֹהֶיךָ וְיִשְׁמַרְתֶּם אֹתָם;

וַיֹּאמֶר שִׁבְחֵה אֶת־אֲפַיִם אֱלֹהֶיךָ וְתֵן לָהֶם שָׁלוֹם.”

Zo zullen zij **Mijn Naam** op de Israëlieten leggen,
en Ik zal hen zegenen.”

Numeri 6: 22-27

We zien hier het karakter van וַיֹּאמֶר ten voeten uit samengevat. Het is Zijn natuur om te zegenen en te behoeden. Hij kijkt het liefst blij en hoopvol (met een lichtend en verheven aangezicht; niet 'donker' of terneergeslagen) naar Zijn dierbaren. En Hij ziet dat wij pas kunnen gedijen als we ons bewust zijn dat Hij blij naar ons kijkt – vandaar deze zegen. Maar dat Hij blij naar ons kan kijken, ondanks onze zonde, is alleen te danken aan Zijn overvloedige genade. Die genade is ook de basis dat Hij ons laat delen in Zijn vrede, Zijn *shalom*. Als we ons bewust worden van deze Goddelijke genade, blijdschap en vrede, realiseren we ons in feite de inhoud van Gods heerlijke Naam. Dan komen we onder beslag van Zijn Naam. Want Zijn Naam staat voor Zijn vreugdevolle en hoop brengende actieve aanwezigheid, op basis van Zijn overvloedige genade. Daarbij gold in de tijd dat dit geschreven werd het volgende. Als een heerser of familiehoofd zijn naam op je legde, betekende dat, dat je onder zijn heerschappij en protectie kwam te staan. Je werd opgenomen in de bescherming van zijn familie, zou je kunnen zeggen. Verschillende keren lezen we dat God Zijn heilige Naam verbindt aan Zijn volk; Zijn heilige Naam op hen legt, zogezegd. Daarmee verbindt Hij hen aan Zichzelf, stelt Hij hen onder Zijn bescherming en neemt hen op in Zijn gezin. Dit is bijna te groot voor woorden!⁴⁴

Deze Aäronitische zegen is een onderdeel van een enorme verzameling Schriftgedeelten waarin **het Aangezicht van וַיֹּאמֶר** wordt genoemd (enkel de vorm וַיֹּאמֶר יְיָ komt al meer dan 250 keer voor; in een wat ruimere vorm praten we over duizenden Bijbelverzen). In de meeste gevallen gaat het ook hierbij om de intimiteit en vertrouwelijke vriendschap waar God op gericht is. Een mooi voorbeeld (hoewel hier niet de uitdrukking 'het Aangezicht van וַיֹּאמֶר' als zodanig staat), is de al eerder deels aangehaalde Psalm 16, en wel vers 11 daaruit, dat later door Petrus wordt geciteerd:

U maakt mij het pad des levens bekend;

overvloed van vreugde is bij Uw aangezicht,

liefelijkheid is in Uw rechterhand, voor eeuwig.

Psalm 16: 11

U hebt mij wegen ten leven doen kennen;

U zult mij vervullen met verheuging **voor Uw aangezicht.**

Handelingen 2: 28

Ook is er duidelijkheid en onderscheiding voor **het Aangezicht van וַיֹּאמֶר**, bijvoorbeeld ten aanzien van zonde. Waar het licht zo helder aanwezig is, kan de duisternis niet bestaan! En wil er veiligheid zijn voor diepe vriendschap, dan moet er ook toewijding zijn. De blijdschap van hen die zich in Jezus verzoend hebben met וַיֹּאמֶר, én Zijn veroordeling over hen die Hem afwijzen, als beide groepen in contact komen met Gods aangezicht, komen o.a. duidelijk naar voren in Psalm 21:

Voor de koorleider. Een psalm van David.

וַיֹּאמֶר, over Uw macht verheugt zich de koning,

hoezeer juicht hij over Uw **Jeshoe'ah** (יְשׁוּעָה - heil).

Zijn hartewens hebt U hem geschonken,

de begeerte van zijn lippen hebt U niet geweigerd. *sela*

Want U treedt hem tegemoet met rijke zegeningen.

⁴⁴ Zie ook: André H. Roosma, 'De Aäronitische zegen (1): Gods lichtend aangezicht' en '(2): Gods verheven aangezicht', **Accede!** web-artikelen, mei resp. december 2003.

U zet een kroon van fijn goud op zijn hoofd.
Leven vroeg hij van U; U gaf het hem, lengte van dagen voor altoos en immer.
Groot is zijn eer door Uw *Jeshoe'ah* (יְשׁוּעָה - heil),
majesteit en luister hebt U hem toebedeeld;
want U maakt hem rijk gezegend voor immer.

U overstelpt hem met blijdschap voor Uw aangezicht.

Want de koning vertrouwt op **יְהוָה**
en door de goedertierenheid van de Allerhoogste wankelt hij niet.

Uw hand zal al Uw vijanden vinden, Uw rechterhand zal Uw haters vinden.
U zult hen maken als een vurige oven ten tijde dat zij **voor Uw Aangezicht** verschijnen,
יְהוָה zal hen in Zijn toorn verslinden, en het vuur zal hen verteren;
hun kroost zult U van de aarde verdelgen en hun nageslacht uit de mensenkinderen.
Als zij onheil over u willen brengen, boze plannen beramen, vermogen zij niets.
Ja, U zult hen de rug doen keren, met de pees van Uw boog legt U aan op hún gelaat.
Verhef U, o **יְהוָה**, in Uw kracht, wij willen Uw sterkte met psalmen bezingen.

Psalm 21

Het leven *van aangezicht tot aangezicht* of *onder het aangezicht* van een gezagsfiguur is in de Bijbel ook een duidelijke graadmeter voor de relatie. Wij hebben wel de uitdrukking: 'iemand wel of niet onder ogen durven komen'. Als de relatie niet goed is, wordt je liever niet in de ogen gekeken door de ander. In de Bijbel is de uitdrukking hiervoor: *leven voor elkaars aangezicht*. Nadat Adam en Eva God gewantrouwd hadden en de raad van de tegenstander gevolgd, durfden ze God niet meer onder ogen te komen; niet meer *voor Zijn aangezicht* te verschijnen; ze *schaamden zich*. God bekleedt hen dan en zorgt er zo voor dat ze toch weer voor Zijn aangezicht konden komen – zij het met een zekere beperking, een bedekking, tot Christus alles helemaal herstelt. Later beloofde God voorspoed als de mensen zouden *leven voor Zijn aangezicht* (zie o.a. 2 Kronieken 7: 17). In het Nieuwe Testament (m.n. de geschriften van Johannes) wordt dit wel genoemd: *leven in het licht*. Ik koppel dit aan *het licht van Gods aangezicht* uit de Aäronitische zegen. Levend *voor het aangezicht van יְהוָה* vallen we onder Zijn grote Naam, en dus onder Zijn bescherming. Zo kunnen we floreren en tot ons doel komen.

Naam en gezag of autoriteit

In de Bijbel is er een sterke verbinding tussen naam en autoriteit of gezag. Ook de heerlijke Naam van **יְהוָה** is verbonden met Zijn soevereine gezag. Vandaar dat er ook bewaring is in of onder Zijn heerlijke Naam, want alle tegen-krachten zijn onderworpen aan Het soevereine gezag van **יְהוָה**. Hierboven zagen we dat de Israëlieten 'onder de Naam van **יְהוָה**' gebracht werden door de Aäronitische zegen, en daarmee ook onder Zijn bewaring, zegen en autoriteit.

Waar mensen zich onder de Naam, dat wil zeggen: onder de autoriteit van **יְהוָה** stellen, daar komt iets van Zijn gezag ook over hen. Een heel duidelijk voorbeeld zien we in de situatie waarin de Naam van **יְהוָה** door Israël krachtig werd uitgeroepen over Jericho, en de (godeloze!) stad als een kaartenhuis in elkaar viel. Ook bij de zegeningen en vervloekingen die vaak door profeten van **יְהוָה** in *Zijn Naam* werden uitgeroepen, zien we duidelijk het gezag van de heerlijke Naam.

Een zoon (vooral: de oudste) kreeg op enig moment gezag over de familie-zaak. De jong-volwassen status (verkregen via de *Bar-Mitswah*, of de *Bat-Mitswah* voor een dochter) was daar al een opstapje naartoe. Als jong-volwassene mocht de zoon of dochter als leerling al leren om deel te nemen in de verantwoordelijkheden van zijn familie. Door de latere zegen van de vader, ontving de zoon zijn volle mandaat en verantwoordelijkheid. Dit is de kern van het Hebreeuwse concept van 'adoptie'. Vanaf Zijn *Bar-Mitswah* zei Jezus dat Hij bezig moest zijn met de dingen van Zijn Vader (**יְהוָה**). En vanaf het moment dat de Vader Hem 'inzegende' (Mattheus 3: 17), kon Hij doen waar Zijn Vader en Hij op uit waren – je zou kunnen zeggen: vanaf dat moment kreeg Hij

„Zelfs in bijbelse literatuur is het zo dat het verbinden van een naam aan een plaats eigenaarschap claimt.”

William M. Schniedewind

in: ['The Evolution of Name Theology'](#) (zie noot 4), p.231; mijn vertaling.

de volle verantwoordelijkheid voor 'de Familie-missie'. Hij trad dan ook op 'in de Naam van Zijn hemelse Vader'. Dat 'optreden' begon met het afleggen van een toets (Mattheus 4: 1-11) waarin Jezus de heerlijke Naam van de Vader (אֱלֹהֵינוּ) drie keer gebruikt. Ik kom hier verderop nog op terug in het hoofdstukje: *'Iets over Gods heerlijke Naam in het Nieuwe Testament'*.

Een mens of een volk waarover de heerlijke Naam van אֱלֹהֵינוּ is uitgeroepen, is daarmee ook geroepen om 'de Familie-missie' te behartigen. Dit brengt verantwoordelijkheid én gezag met zich mee. Dat gezag is wel gekoppeld en dus ondergeschikt aan (1) het zoon- (of dochter-)schap, (2) het verkregen hebben van de zegen van de Vader en (3) het uitsluitend willen volbrengen van de wil van de Vader. Alle drie deze aspecten waren in Jezus ten volle aanwezig, en bijvoorbeeld ook in grote mate in Paulus. Niet aanwezig waren ze in de zonen van Schevas (Handelingen 19: 13-16), die dan ook de geestelijke autoriteit misten. Omdat Jezus volledig in de Naam van de Vader opereerde, is Zijn Naam met hetzelfde gezag bekleed als de heerlijke Naam van de Vader, en mogen wij Jezus' Naam gebruiken – als we in Jezus kinderen van אֱלֹהֵינוּ zijn geworden, Zijn zegen hebben ontvangen en ook actief en toegewijd aan de Familie-missie deel willen nemen.

De veelgebruikte uitdrukking ‘het Woord van דָבָר’

De uitdrukking ‘het Woord van דָבָר’ (דָבָר דָבָר – *dabar דָבָר*) komt héél vaak (meer dan 450 keer) in de Bijbel voor. Bijvoorbeeld in Genesis 15: 1-4:

¹ Hierna kwam **het woord van דָבָר** tot Abram in een gezicht, zeggende: „Vrees niet, Abram, Ik ben jou een schild; jouw zeer grote loon.” ² En Abram zei: „Heer דָבָר, wat zult U mij geven, want ik ga kinderloos heen en de erfgenaam van mijn huis, dat zal deze Damaskener Eliëzer zijn.” ³ En Abram zei: „Zie, mij hebt U geen nakroost gegeven, en nu zal een onderhorige mijn erfgenaam zijn.” ⁴ En zie, **het woord van דָבָר** kwam tot hem, zeggende: „Deze zal jouw erfgenaam niet zijn, maar die uit je eigen lijf voortkomen zal, die zal je erfgenaam zijn. ...”

Wat hier ten eerste opvalt, is dat ‘het Woord van דָבָר’ *komt* of *gebeurt*. God neemt het initiatief. Dat is al zo vanaf het begin. De schepping kwam tot stand door Zijn Woord. Toen Adam en Eva Hem de rug toegekeerd hebben, was דָבָר Degene, Die de draad weer oppakte: „Adam, waar ben je?”

Ten tweede: als het Woord van דָבָר in een situatie komt, dan gaan er dingen *gebeuren*. Dan verandert er iets in die toestand. Abraham dacht kinderloos te blijven. Uiteindelijk krijgt hij een hele sleep kinderen – de Bijbel noemt sowieso al 8 zonen. Van diversen van hen weten we, uit de verhalen die in de Bijbel zijn opgetekend, dat ze tot grote volkeren werden. Dat er dingen *gebeuren* als דָבָר er met Zijn gezaghebbende woord bij komt is niet zo vreemd, als we bedenken dat er een nauwe relatie bestaat tussen de wonderbare Naam en het werkwoord *zijn* / *gebeuren*. Daarbij: Hij sprak en het was er, lezen we ook in Genesis 1 al (vergelijk Psalm 33: 9). Zijn Woord is Daad en heeft scheppend gezag.

We lezen ook regelmatig over ‘het Woord van דָבָר’ bij de profeet Elia – de profeet wiens Hebreeuwse naam *’Eli-Jahoe* alleen al duidelijk getuigde van **De Naam: דָבָר (JHWH / IAUA)** *is mijn God!* En ook daar *gebeurde* er heel veel; waar Elia ook was, en hoe ‘menselijk onmogelijk’ de omstandigheden ook waren. Een van de grote gebeurtenissen in zijn bediening was de demonstratie van דָבָר’s macht tegenover de afgodspriesters, die erin eindigde dat heel het volk riep: דָבָר is God! Iets dergelijks zien we bij andere profeten, zoals *Jirme-jahoe* (Jeremia) en *Zekhar-jahoe* (Zacharia).

Waar het Woord van דָבָר komt, komt er leven. Ook dat blijkt al in Genesis 1 (zie ook Psalm 33: 6). En ook bij de profeten zien we het: het Woord van דָבָר overwint zelfs de laatste vijand, de dood.

Ook als het Woord van דָבָר ‘vlees en bloed’ wordt, dat wil zeggen: een mensengestalte aanneemt, gebeurt er onnoemelijk veel (zie ook Johannes 1). Dan zet ‘het Woord van דָבָר’ heel de wereldgeschiedenis op z’n kop. Zelfs het datumsysteem, dat iedereen wereldwijd tegenwoordig elke dag gebruikt, wordt erop aangepast... En het belangrijkste: er komt Leven – ‘eeuwig’ leven; leven met een dieper gehalte; leven in gemeenschap met דָבָר, dat nooit meer ophoudt, voor ieder die het uit Zijn hand wil ontvangen. Dat brengt me bij het Nieuwe Testament. Ook daar wordt over de luisterrijke Naam geschreven!

Iets over Gods heerlijke Naam in het Nieuwe Testament

In het Nieuwe Testament blijven we de grote Naam van God beschreven zien worden en vinden we aanwijzingen over de manier waarop wij met Zijn glorievolle Naam om moeten gaan, onder andere in de manier waarop onze *Hoogste*, Jezus Zelf, de glorierijke Naam gebruikte.⁴⁵

Het is bijvoorbeeld opvallend, hoe vaak Jezus teksten uit het Oude Testament citeerde waarin de heerlijke Godsnaam voorkomt. Eén en ander is bijvoorbeeld heel duidelijk in de situatie waarin Jezus verzocht werd in de woestijn (Mattheus 4 en Lukas 4). Uit de geciteerde Bijbelteksten uit het Oude Testament neem ik even het gebruik van de heerlijke Godsnaam over, omdat alles erop wijst dat Jezus deze teksten letterlijk citeerde uit de volle Hebreeuwse originelen:

1 Toen werd Jezus door de Geest naar de woestijn geleid om verzocht te worden door de scheider⁴⁶. 2 En nadat Hij veertig dagen en veertig nachten gevast had, kreeg Hij ten slotte honger. 3 En de verzoeker kwam en zei tot Hem: Indien U Gods Zoon bent, zeg dan, dat deze stenen broden worden. 4 Maar Hij antwoordde en zei: Er staat geschreven:

„De mens leeft niet alleen van brood, maar van alles wat uit de mond van **אֱלֹהִים** uitgaat.”

5 Toen nam de scheider Hem mee naar de heilige stad en hij stelde Hem op de rand van het dak van de tempel, 6 en zei tot Hem: Indien U Gods Zoon bent, werp Uzelf dan naar beneden; er staat immers geschreven:

„Aan zijn engelen zal Hij opdracht geven aangaande jou, en op de handen zullen zij je dragen, opdat je je voet niet aan een steen stoot.”

7 Jezus zei tot hem: Er staat ook geschreven:

„Je zult **אֱלֹהִים**, jouw God, niet verzoeken.”

8 Wederom nam de scheider Hem mede naar een zeer hoge berg en hij toonde Hem al de koninkrijken van de wereld en hun heerlijkheid, 9 en zei tot Hem: Dit alles zal ik U geven, indien U U nederwerpt en mij aanbidt.

10 Toen zei Jezus tot hem: Ga weg, tegenstander! Er staat immers geschreven:

„**אֱלֹהִים**, jouw God, zul je aanbidden (vrezen) en Hem alleen dienen.”

11 Toen liet de scheider Hem met rust en zie, engelen kwamen en dienden Hem.

Mattheüs 4: 1-11; met citaten uit Psalm 91: 11-12; Deuteronomium 6: 16; 8: 3; en 6: 13-14.

Wat in dit gedeelte bijzonder opvalt, is dat de tegenstander de persoonlijke Naam van God *beslist niet* gebruikt – hij had bepaald geen goede band met God (!), terwijl Jezus juist wél, en zelfs in élk antwoord, de heerlijke en liefelijke Naam **אֱלֹהִים** gebruikt – Hij had wél een goede, persoonlijke band met **אֱלֹהִים**! En juist de machtige, actieve en liefdevolle aanwezigheid van **אֱלֹהִים** – zoals rijk weerspiegeld in Zijn heerlijke Naam – is voor Jezus reden om niet op de verzoeken in te gaan.

Ook in de gebeden die Jezus ons leerde, vinden we aanwijzingen over het gebruik van de glorierijke Naam:

⁴⁵ Er wordt wel eens beweerd dat in het Nieuwe Testament de heerlijke Naam van God niet voorkomt, en dat het *daarom* voor Nieuw-Testamentische gelovigen niet van belang is, de heerlijke Naam te kennen of te gebruiken. Dit berust echter op een misvatting. Het Evangelie van Mattheus, en mogelijk meer delen van het Nieuwe Testament zijn oorspronkelijk in het Hebreeuws geschreven, en in dat origineel kwam de heerlijke Naam wél voor. Pas later zijn deze documenten in het Grieks vertaald, en is de heerlijke Naam vervangen door het Griekse woord *Kurios*. Het feit dat de eerste - Hebreeuwse - Nieuw-Testamentische documenten de heerlijke Naam bevatten, is bevestigd in the Babylonische Talmoed (Shabbat 116a), de Talmoed van Jeruzalem (Shabbat 15c), en in de Tosefta (Shabbat 13:5), waar joodse rabbi's debatteren over het vernietigen van de rollen van het Nieuwe Testament (*Brit Chadashah*). De vraag was, “Moeten/kunnen ze verbrand worden, gezien dat ze de Godsnaam **אֱלֹהִים** bevatten?” Dit debat bevestigt dat er in de eerste gemeenten in Israël Evangelieën beschikbaar waren in het Hebreeuws (door meerdere geschiedschrijvers uit die tijd werd vermeld dat Mattheus zijn Evangelie eerst in het Hebreeuws schreef en dat dit later in het Grieks vertaald is) en dat deze wél de Godsnaam bevatten. Bij de vertaling naar het Grieks is de heerlijke Naam van God ‘wegvertaald’ i.e. vervangen.

⁴⁶ Het Griekse *διάβολος* - *diabolos* is te ontleden in *dia* - uit elkaar en *bolos* - gooier. Ik vertaal het hier met ‘scheider’; ‘hij die scheiding maakt’; de tegenstander van God verbindt niet maar maakt scheiding, gooit alles en iedereen uit elkaar (de Naardense Vertaling gebruikt ‘uiteenwerper’). Het overeenkomstige Hebreeuwse woord **שָׂטָן** - *satan*, waarmee Jezus hem hier aanspreekt, betekent gewoon ‘tegenstander’. De Septuagint vertaalde **שָׂטָן** meestal met *διάβολος*.

Bidden jullie dan zó: „Onze Vader Die in de hemelen zijt, **Uw Naam worde geheiligd**; ...”

Mattheüs 6: 9; vgl. Lucas 11: 2

Deze tekst roept ogenblikkelijk twee vragen op: Welke Naam doelt Jezus hier op, als de Naam van God Die geheiligd dient te worden? En hoe heiligen we Zijn Naam dan wel? De eerste vraag is hierboven al overduidelijk beantwoord: Gods heerlijke Naam is **אֱלֹהִים**. En we heiligen Zijn Naam door Hem met het hoogste respect te behandelen en te eren. Een van de manieren bij uitstek waarop we **Gods Naam kunnen heiligen** is door **respect te tonen voor Zijn verlangen om actief aanwezig te zijn in ons leven**, niet door Zijn Naam te vermijden en/of te vergeten. Dit is een zeer essentiële observatie.

Bewustzijn van Gods veelzeggende Naam bewerkt iets in ons, zei ik al eerder. Dat zie ik ook bij het Onze Vader gebed. Als we bidden dat Gods grote Naam geheiligd wordt, en ons realiseren dat Zijn Naam inhoudt dat Hij mét ons wil zijn, groeit in ons dus het ons bewust zijn van Zijn liefdevolle nabijheid. Dat leidt er automatisch toe dat we ons aan Zijn Koningschap willen onderwerpen en verlangen naar Zijn volledige heerschappij over alles – de volgende bede.

De Bijbel Zelf geeft ons veel aanknopingspunten ten aanzien van wat het betekent om Gods Naam te heiligen. Zo neemt God het Mozes zeer kwalijk, dat hij niet Gods Naam hoog gehouden had tegenover de Israëlieten, toen zij bij Qadesh tegen Hem morden (zie Numeri 20; Deuteronomium 32: 51). Later, in Jechezqel (Ezechiël) 36: 23, wordt Israël door God aangesproken:

„Ik zal **Mijn grote Naam** die onder de volken ontheilgd is, die jullie te midden van hen ontheilgd hebben, heiligen; en **de volken zullen goed weten, dat Ik אֱלֹהִים ben**, luidt het woord van de Heer אֱלֹהִים, wanneer Ik Mij onder jullie voor hun ogen de Heilige zal betonen.”

De wonderbare en liefelijke Naam van God komt alle eer openlijk toe! De heerlijke Naam mag, ja, moet met veel respect en waardering genoemd en geëerd worden!

Jezus Zelf heeft Gods heilige Naam ook op deze manier geëerd door heel Zijn leven hier op aarde heen. Gods heerlijke Naam had heerlijkheid (eer) ontvangen door de dingen waarin mensen God aan het werk hadden gezien en door heel Jezus' leven heen. Ik denk daaraan, als ik lees over deze interactie tussen Jezus en God de Vader in de hemel:

„... Vader, **verheerlijk Uw Naam!**” Toen kwam een stem uit de hemel: „Ik heb Hem verheerlijkt, en Ik zal Hem nogmaals verheerlijken!”

Johannes 12: 28 (vgl. Johannes 17: 26)

Ook in de laatste, bange, en menselijkerwijs zeer eenzame uren voor Zijn veroordeling en sterven aan het kruis wist Jezus waar **אֱלֹהִים** – Zijn Vader – voor stond; dat Hij **met Hem zou zijn**:

„Zie, het uur komt en is gekomen, dat jullie verstrooid worden, een ieder naar het zijne en Mij alleen laat. En toch ben Ik niet alleen, want **de Vader is met Mij.**”

Johannes 16: 32

Merk op dat in een van Zijn laatste gebeden, Jezus zei dat Hij de Naam van God bekend gemaakt had aan Zijn discipelen:

„**Ik heb Uw Naam geopenbaard** aan de mensen, die U Mij uit de wereld gegeven hebt. Zij behoorden U toe en U hebt hen Mij gegeven en zij hebben Uw Woord bewaard. ...”

Johannes 17: 6

Dit werd als een groot misdrijf gezien door de joodse leiders in die dagen, en helaas tot op de dag van vandaag! Hiermee vervulde Jezus echter Psalm 22: 23 (ook de schrijver van de brief aan de Hebreeën refereert hieraan in Hebreeën 2: 12; zie ook Psalm 45: 18):

„**Ik zal Uw Naam aan mijn broeders verkondigen**, in het midden van de gemeente zal ik U lofzingen.

U, die **אֱלֹהִים** vreest, looft Hem, ...”

Psalm 22: 23-24^a

Een paar verzen verderop bidt Jezus tot Zijn hemelse Vader:

„En Ik ben niet meer in de wereld, maar zij zijn in de wereld en Ik kom tot U. Heilige Vader, **bewaar hen in Uw Naam**, welke U Mij gegeven hebt, **dat zij één zijn zoals Wij. ...**”

Johannes 17: 11

Ook hier zien we opnieuw weer dat er bescherming is in de heerlijke Naam **אֱלֹהֵינוּ**! God bewaarde Jezus' discipelen – inclusief alle discipelen na hen, tot op deze dag en zelfs tot het eind der tijden (vergelijk vers 20) – **in Zijn Naam**. Is het ook duidelijk vanuit alle Bijbel-passages die ik tot nu toe citeerde, hoe het komt dat dit eenheid onder hen zal brengen van zo'n intensiteit als de eenheid tussen Jezus en de Vader? Dit soort eenheid is onmogelijk voor ons, als mensen op onszelf. Jezus wist dat maar al te goed. Maar in Gods magnifieke Naam **אֱלֹהֵינוּ**, dat wil zeggen: in glorieuze, nabije, intieme verbondenheid met Hem, de Schepper van de hele wereld (vgl. Joh. 15; 2 Kor.3:18), daar worden we veranderd zodat we ook boven-natuurlijk groeien in eenheid met elkaar. Dit is de enige weg om een Bruid te worden die Één is zoals God **אֱלֹהֵינוּ** Zelf Één is.

En, voor het geval vers 6 nog niet duidelijk genoeg was, herhaalt Jezus:

„... en **Ik heb hun Uw Naam bekend gemaakt en Ik zal Hem bekend maken**, opdat de liefde, waarmede U Mij liefgehad hebt, in hen zij en Ik in hen.”

Johannes 17: 26

De Naam **אֱלֹהֵינוּ** geeft Zijn wonderbare genade- en liefdevolle tegenwoordigheid met ons weer. En zoals we zo duidelijk zagen in het leven van Jakob, zal ons bewustzijn van Gods liefelijke Naam in ons een enorme liefde voor God en ook voor anderen doen groeien.

Zien we nu zo langzamerhand dat de Bijbel niet spreekt over de glorierijke Naam van God als slechts een titel, een label of aanduiding? Nee, verre van dat! Gods glorierijke Naam **אֱלֹהֵינוּ** staat voor **Wie Hij is in Zijn verlangen om nabij te zijn, om aanwezig te zijn in ons leven van ons allereerste begin tot het einde!**

Een duidelijke aanwijzing over de heerlijke Naam vinden we ook in Mattit-jahoe (Mattheus) 28, volgens de Messiasbelijdende 'joodse' Bijbel-vertaling van David H. Stern.⁴⁷ Waar gebruikelijk vertaald wordt, de mensen van alle volken te dopen **in de Naam** (het gezag) van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, vertaalt hij daar:

Yeshua came and talked with them. He said: “All authority in heaven and on earth has been given to Me. Therefore, go and make people from all nations into *talmidim*, **immersing them into the reality of the Father, the Son and the Ruach HaKodesh**, and teaching them to obey everything that I have commanded you. **And remember! I will be with you always, yes even until the end of the age.**”

Mattit-jahoe 28:18-20

Mijn Nederlandse versie hiervan:

Jeshu'a kwam en sprak met hen. Hij zei: „Alle gezag in de hemel en op aarde is Mij gegeven. Daarom: ga en maak mensen van alle volken tot *talmidim* (discipelen), **hen onderdompelend in de realiteit van de Vader, de Zoon en de Ruach HaQodesh**, en hen lerende te gehoorzamen aan alles dat Ik jullie bevolen heb. **En denk eraan! Ik zal met jullie zijn – altijd, ja zelfs tot het eind der tijden.**”

Mattit-jahoe 28:18-20

In een toelichting hierbij verklaart Stern hoe de Bijbel een Joods boek is; en dat in de Joodse cultuur een 'naam' iets zegt over de werkelijkheid van de betreffende persoon. Het is duidelijk, dat 'in de Naam van' hier en elders meer is dan een kreet om het gezag van een opmerking kracht bij te zetten. Zoals door heel deze studie heen naar voren komt, is de heerlijke Naam van God

⁴⁷ *The Complete Jewish Bible – An English Version of the Tanakh (Old Testament) and B'rit Hadashah (New Testament)*, Jewish New Testament Publications, Clarksville MA USA / Jerusalem Israel, 1998. Vergelijk Galaten 3: 27; Handelingen **11:16**; 8: 15-16; 10: 48; Romeinen 6: 3.

De *Peshitta*, de Syrisch-Aramese versie van de Bijbel (met zeer oude grondteksten) heeft voor het 'dopen' of 'onderdompelen' (uit het Grieks: βαπτίζοντες) hier het woord **ܩܘܪܒܢܐ - ܩܘܪܒܢܐ** - *w'amedw* – onderdompelen, binnengaan in.

De column '[Onderdompelen in de Drie-eenheid](#)' van de diaconaal / pastoraal-juridisch (schuld)hulpverlener Jaap Bos uit Eindhoven maakte me attent op de mooie vertaling van dit gedeelte.

verbonden met Zijn aanwezigheid. Stern had dus voor ‘realiteit’ ook het woord ‘aanwezigheid’ kunnen gebruiken. „**hen onderdompelend in de aanwezigheid van de Vader, de Zoon en de Ruach HaQodesh**”. In beide zit dat we na zo’n onderdompeling alles meer bezien vanuit Gods ogen.

Merk op, dat in dit Schriftgedeelte de heerlijke Naam van **אֵלֹהִים** (‘Naam’ hier in enkelvoud!) – Vader, Zoon en Heilige Geest – opnieuw weer verbonden wordt met die heerlijk belofte, die zo belangrijk is om onszelf bewust van te blijven: „**Ik zal met jullie zijn – altijd!**”

In het volgende vers zie ik de betekenis van de heilige Naam van God heel duidelijk weerklinken:

„Ik ben de Alfa en de Omega,” zegt **de HOOGSTE** (de Heer; Grieks: *Κυριος*) God,
„**Die is en Die was en Die komt**, de Almachtige.” Openbaringen 1: 8

De meeste vertalingen hebben hier ‘de Heer’ voor het Griekse *Κυριος* - *Kurios* (‘Heer’, letterlijk: hogere in autoriteit, vaak gebruikt als godentitel), de gebruikelijke Griekse vervanging voor **אֵלֹהִים** (zoals bijv. in de *latere* edities van de Septuagint en citaten uit het Oude Testament in de ons bekende versie van het Nieuwe Testament). De ‘Alfa’ en ‘Omega’ kunnen verwijzen naar ‘Begin en Einde’ of ‘Eerste en Laatste’ (vgl. *Jesha’-jahoe* (Jesaja) 43: 10; 44: 6; 48: 12) – inderdaad beschrijvingen van God, maar in een Hebreeuwse of Aramese context (Johannes’ moederstaal), zou het ook de connotatie van ‘Aleph en Tav’ (de eerste en laatste letter van het Hebreeuwse alfabet) oproepen – met *tevens* de betekenis: ‘God de Schepper (aan het begin staand), en: het kruis (alles afrondend)’! God de Vader – **אֵלֹהִים** in het Oude Testament – en Jezus zijn echt **Één!** Het laatste deel van het vers ‘**Die is en Die was en Die komt**, de Almachtige’ verwijst mijns inziens wel heel duidelijk terug naar de heilige Naam van **אֵלֹהִים**.

Dat de Naam van **אֵלֹהִים** zeer relevant blijft, zien we ook in Openbaringen 3: 12 terug, waar Jezus aan de gemeente in Filadelfia aangeeft dat ze letterlijk **Gods Naam** zullen dragen (op zich niet zo verwonderlijk voor kinderen van de hemelse Vader!):

Wie overwint maak Ik tot een zuil in de tempel van Mijn God. Daar zal hij voor altijd blijven staan. Ik zal op hem schrijven **de Naam van Mijn God** en de naam van de stad van Mijn God, het nieuwe Jeruzalem dat bij Mijn God vandaan uit de hemel zal neerdalen, en ook Mijn eigen nieuwe Naam. Openbaringen 3: 12

Dat de heerlijke Naam **אֵלֹהִים** zo vaak in het Oude Testament voorkomt (meer dan 6 800 keer⁴⁸) is erg markant. Blijkbaar wilde God keer op keer dat Zijn volk eraan herinnerd werd dat Hij – hoewel elke beschrijving verre te boven gaande – onder die heerlijke Naam bij hen was, bij hen is, en bij hen zal zijn. Niet als een mooie maskerade aan de buitenkant, maar als Zijn diepste Identiteit, zou je kunnen zeggen – Hij IS **De Altoos Aanwezige** bij Zijn volk; vanaf het vroegste begin van de menselijke geschiedenis tot in de toekomstige eeuwigheden!

⁴⁸ De theoloog-wetenschapper Franz Delitzsch (1813-1890) is bekend om zijn [vertaling van het Nieuwe Testament in het Hebreeuws](#) (1877; tegenwoordig ook beschikbaar voor het Bijbelprogramma *theWord*). Voor de boeken van het Nieuwe Testament die oorspronkelijk in het Hebreeuws geschreven zijn (zoals het Evangelie naar Mattitjahoe - Mattheus), is dit te zien als een reconstructie van de originele Hebreeuwse tekst. In deze vertaling brengt hij van de 685 keer dat in de Griekse tekst *Kurios* voorkomt, dit woord (en enkele keren het Griekse *Theos*) in totaal **198** keer terug naar de voortreffelijke Naam **אֵלֹהִים**. Het gaat dan om: citaten van teksten uit het Oude Testament waar daar de heerlijke Naam stond, en een beperkt aantal verzen waar duidelijk over God **אֵלֹהִים** Zelf gesproken wordt, opvallend vaak in een sfeer van vertrouwelijke omgang! Iets dergelijks gebeurt in [de Hebreeuwse NT vertaling van Salkinson-Ginsburg](#) uit 1886 (ook verkrijgbaar voor *theWord*). Daarin komt de heerlijke Godsnaam **אֵלֹהִים** zelfs **211** keer voor.

Samen met het vóórkomen van de heerlijke Naam in het Oude Testament komen we zo dus op ruim **7 000** (!) keer dat de heerlijke Naam in de hele Bijbel voorkomt. Voorwaar, een zeer markant aantal!

Een en ander is ook heel duidelijk in de Engelse vertaling *The Scriptures* van het [Institute for Scripture Research](#), die bijvoorbeeld de genoemde tekst uit [Openbaringen 1: 8](#) vertaalt: „I am the ‘Aleph’ and the ‘Taw’, Beginning and End,” says **אֵלֹהִים** “who is and who was and who is to come, the Almighty.””

God maakt Zijn veelzeggende Naam waar

Wat ik zo mooi vind in de Bijbel, is hoe God Zijn grote Naam door heel de Bijbel heen waarmaakt. Toen Adam en Eva God in Genesis 3 de rug toegekeerd hadden, was het God Zelf Die hen weer opzocht – Hij kiest voor de nabijheid. Toen Jakob in een droom een ervaring had met de nabijheid van God, staat er dat hij meer respect kreeg voor God en Gods heilige Naam **אֱלֹהֵינוּ** aanriep. Ik lees Gods heerlijke Naam door heel de geschiedenis van het volk Israël heen. Steeds is God *Shaddai* – de Almachtige, Die overvloed aan de Zijnen laat toestromen, Die trouw is en zegenend opkomt voor Zijn volk, en Die wil dat Zijn volk in Zijn nabijheid leeft. Hij wil met en bij hen zijn, maar niet overweldigend, nee, gebaseerd op vrije keuze, op wederzijdse liefde.

In het Nieuwe Testament zien we dat God Zijn Zoon zendt – *'Immanu-El* – om ons te herstellen in Zijn nabijheid. Toen Jezus terugging naar de hemel, beloofde Hij Zijn Geest om altijd bij ons te zijn. In alles klinkt die grootheid, de trouw en het verlangen naar nabijheid terug. Het culmineert in het boek Openbaringen, schrijvend over de eindtijd van deze aarde, in de bruiloft van Jezus als het Lam dat Zich liet slachten om velen vrij te kopen en Zich een stralende Bruid te verwerven – bestaande uit allen die er plezier in hebben getoond om door genade bij God te horen, om als Zijn kinderen besloten te worden onder Zijn veelzeggende Naam **אֱלֹהֵינוּ**.

Belangrijk hierbij is ook, dat **אֱלֹהֵינוּ** Zijn volk – en dus ook ons – vraagt om ons bewust te zijn van Zijn heerlijke Naam en dus van Zijn wens om aanwezig te zijn in ons leven, en daarvan te genieten. Dat genieten kan op elk moment door waardering te hebben naar God toe, voor Zijn wonderlijke aanwezigheid bij ons, en door op regelmatige momenten tijd apart te zetten om Zijn actieve aanwezigheid gezamenlijk te vieren, zoals Israël deed tijdens elke Shabbat en meer uitgebreid op alle grote feesten (*Pesach, Shabhu'ot/Pinksteren, Sukkot/Loofhutten, etc.*).

Waar ging het mis? Waarom werd de grootste Naam ‘vergeten’?

Iets over de heiligheid en het ‘vergeten’ van de dierbare Naam יהוה

De Naam van God is buitengewoon eerbiedwaardig en heilig, en verdient het dat we Hem zuiver en met het hoogste respect gebruiken, zoals Exodus 20: 7 aangeeft:

Misbruik de Naam van יהוה , jouw God, niet, want יהוה zal niet onschuldig houden wie Zijn Naam misbruikt.

Leviticus 24: 11-16 geeft zelfs aan dat er in Israël de doodstraf op stond als iemand Gods heilige Naam *bewust misbruikte of lasterde*. Voor alle duidelijkheid: het Hebreeuwse woord dat in Exodus 20: 7 gebruikt wordt voor ‘misbruik’ (de SV en NBG hadden ‘ijdel (gebruik)’ en de Willibrord-vertaling ‘lichtvaardig (gebruik)’) is: opnemen tot שָׁוָה - *shav*’; qua betekenis bevat dit noties als: leegheid, bedrog, leugen(achtig), nihileren, ijdel (het is verwant aan שׁוֹאָה - *sho’ah* – vernietiging, het Hebreeuwse woord voor de holocaust). Je kunt God, de Almachtige, niet voor een leugen-karretje spannen!! Ik ben van het eerste deel van bovenstaande tekst ook deze vrij nauwkeurige vertaling tegengekomen: „Maak de Naam van יהוה , jouw God, niet leeg of waardeloos”. Mijns inziens maken we Zijn eerbiedwaardige Naam ‘leeg’ als we de betekenis van de liefelijke Naam niet meer leren en eerbiedigen (zoals sterk in de hand wordt gewerkt door de vervanging door een *relatief* ‘lege’ titel als ‘HEER’).

De Messiaanse voorganger Gerard Wijtsma zegt naar aanleiding van dit vers: „*Een mens en een kerk die Gods Naam draagt, maar niet met Hem leeft, maakt zichzelf belachelijk en daarmee zijn God.*”⁴⁹ Mijns inziens laat hij daarmee terecht zien, dat de zeer eerbiedwaardige Naam van God misbruiken dus ook mogelijk is, *zonder* Hem uit te spreken! Om het onderscheid te kennen tussen goed gebruik en misbruik van Gods heilige Naam, is het mijns inziens heel belangrijk, juist iets van Zijn veelzeggende Naam te kennen.

Toch wordt bovenstaand vers aangevoerd als reden voor het buiten gebruik stellen van de heerlijke Naam.

Voor zover ik heb kunnen nagaan, is het verbieden van het gebruik van de veelzeggende Naam van God in twee fasen gegaan: de eerste was het in onbruik raken van het **uitspreken** van de Naam (van ca. 400 vóór Christus tot AD 70), en de tweede fase het in onbruik raken van het **schrijven** (ca. AD 100-200). Wat nu opvalt is dat deze beide perioden volgen op een vernietiging van de Tempel in Jeruzalem (de vernietiging van de eerste Tempel in de zesde eeuw vóór Christus, en die van de Tempel van Herodes in 70 ná Christus).⁵⁰ De vernietiging van de Tempel was door God aangekondigd als het volk zich niet zou houden aan het verbond dat God in Zijn heerlijke Naam met hen gesloten had; met andere woorden: als ze Zijn dierbare Naam niet zouden eerbiedigen. We zien dus dat de belijdenis van Gods grote Naam al sterk afgenomen was in de periodes vóór dat opgehouden werd met het uitspreken respectievelijk schrijven van de heerlijke Naam. Na de vernietiging van de Tempel kwam daar nog iets anders bij, en dat is dat de joodse religieuze leiders erg aangeslagen en gedesillusioneerd waren. De Tempel vertegenwoordigde Gods aanwezigheid in hun midden. Je zou kunnen zeggen dat ze diepe twijfels hadden of God nog wel bij of met hen was. Ze kregen daardoor weerstand tegen het uitspreken van de Godsnaam, omdat Die een duidelijke vingerwijzing was naar Gods aanwezigheid. Daarbij geloofden ze (wettisch) dat de verwoesting het gevolg was van het niet voldoende nauwgezet naleven van de wetten door het volk. Ze zetten zodoende ‘een wet om de wet heen’ zoals iemand dat eens puntig uitdrukte;

⁴⁹ Gerard Wijtsma, "[Wet contra genade?](#)" – [Zijn wet en genade tegenstrijdig?](#) , webdocument, *Messiaans Platform* (nadruk toegevoegd). Hij verwijst daarbij naar de vertaling van het genoemde vers uit: *TORA – De onderwijzing van Mosje*, (uit het Hebreeuws vertaald door Lineke Buijs en Marianne Storm), Querido, 1994; p. 230. Daar wordt vers 7^a vertaald: “Je draagt niet de naam van JHWH je e’lohim voor de schijn...”

⁵⁰ In ‘The Evolution of Name Theology’, neemt William M. Schniedewind (zie noot 4) ook waar dat na de ballingschap en de vernietiging van de Tempel, de glorieuze Naam vaak vervangen is – zelfs in het Bijbelse narratief zelf. Bijvoorbeeld, refererend aan de tempel, worden uitdrukkingen als ‘het huis van יהוה ’ in de tijd ná de ballingschap vervangen door ‘het huis van God’.

ze scherpten alle geboden aan. Met betrekking tot het gebod, de Naam niet te *misbruiken*, onderwezen ze in de eerste periode de Naam helemaal niet meer uit te spreken (ze zeiden erbij: „[Wie de Naam uitspreekt verspeelt zijn aandeel in de toekomstige wereld.](#)” – Sanh. xi. 1; mijn vertaling uit het Engels). Bij het hardop lezen onderwezen ze de veelzeggende Naam te vervangen door woorden als 'Elohim - God, of vooral 'Adonai - mijn Heer/ Meester, of Ha Shem - De Naam, wanneer ze **יְהוָה** tegenkwamen in de geschreven teksten. Langzaam maar zeker werd het noemen van de heerlijke Naam uitgebannen – eerst uit het publieke leven tot uiteindelijk (rond AD 0) zelfs de hogepriester de Naam niet meer uit mocht spreken. Daardoor en mijns inziens zeer betreurenswaardig, is de juiste uitspraak van **יְהוָה** theologisch gezien niet meer met absolute zekerheid bekend. De originele uitspraak is 'vergeten'. Dat de heerlijke Naam eerder wel gewoon gebruikt en uitgesproken werd, blijkt uit het feit dat dit bijvoorbeeld opgetekend is over de tijd van de aartsvaders: Abraham (Genesis 24: 3, 7), zijn knecht (Genesis 24: 12, 27 (2x), 35, 40, 42, 44, 48 (2x), 56), Izaäk (Genesis 25: 19; 26: 25; 27: 27), en Jakob (o.a. Genesis 28: 10-22 (2x)), zoals we al eerder zagen. Jakob's verhaal in Genesis 28:16-17 bleek daarbij bijzonder veelzeggend.

Julius Fürst (oude schrijvers als Tacitus, Lydus, Proclus, Plutarchus, en Julianus citerend) geeft in zijn mooie Hebreeuwse woordenboek⁵¹ de misschien wel allerbelangrijkste reden voor de joodse leiders om, na hun verblijf in Babylon, de heerlijke Naam van God geheim te verklaren. De overheersende Chaldeeërs kenden al vanouds ook een god, wiens naam in het Aramees werd geschreven als **יְהוָה** en in het Grieks als *Ἰαώ* - Jaho. Volgens oude schrijvers was deze God net zo mysterieus en onnoembaar als de Hebreeuwse **יְהוָה** / **יְהוָה** - JaHO, en werd de juiste uitspraak van zijn naam alleen gecommuniceerd aan ingewijden. Ook de Feniciërs hadden een oppergod met een drieletterige, geheime naam, die ook *Ἰαώ* - Jaho was. Ze hadden 70 jaar in Babylon geleerd dat ze de Naam van hun God **יְהוָה** - **יְהוָה** geheim moesten houden. **Geheimhouding van de heerlijke Naam יְהוָה was een gewoonte uit de Babylonische afgoderij!**

„JHWH ... is een naam,
niet een geheimzinnige
code, maar een *belofte*
... “ik zal met u zijn” ...”

A. Ravestein

in: [De Roepende](#), p.48-49.

Overigens noemen Max Reisel en G.H. Parke-Taylor beiden nog een reden voor de joodse leiders om het gebruik van De Naam te ontmoedigen: het veel voorkomende magisch ge- of misbruik van De glorieijke Naam.⁵² Met name onder mystici, Qabbalisten en Gnostici werden grote krachten toegekend aan verschillende vormen van De Naam. De heerlijke Naam wordt dan gezien als een soort geheime mantra of toverformule, waarvan de kracht beteugeld moet worden door hem geheim te houden (Hij mag als krachtig wapen niet in handen van de vijand vallen!). Moge dit een waarschuwing zijn voor ons! Dit laat echter ook zien dat als we het *magisch* gebruik van de heerlijke Naam radicaal verwerpen, er ook **niets** meer overblijft van deze reden om de heerlijke

⁵¹ Julius Fürst (Samuel Davidson, vert.), [Hebrew & Chaldee Lexicon to the Old Testament](#), Bernhard Tauchnitz, Leipzig / Williams & Norgate, London/Edinburgh, 1885; p.548 (p.589 in de digitale kopie).

⁵² Zie de dissertatie van Max Reisel (noot 4), p.3, en G.H. Parke-Taylor, [Yahweh – The Divine Name in the Bible](#), (noot 4); p.93 e.v.

Het viel mij op dat [Israel ben Eliezer](#) (1698-1760; m.n. actief in zuidoost Polen en de Oekraïne), die wel beschouwd wordt als de stichter van het chassidische jodendom, wel *Baal Shem Tov* genoemd wordt: *Goede Meester van De Naam* (of: *Meester van De Goede Naam*), omdat hij De Naam van God 'beheerde'/'bewaakte' en veel wonderen verrichtte (o.a. volgens *Chassidische vertellingen* van Martin Buber al sinds de tijd vóór hij enigszins geletterd was in de Bijbel). Er worden over hem veel verhalen verteld, onder andere één, waarin hij een kinderloos echtpaar zegende met een zoon, door de heilige Naam te gebruiken. Het gevolg was echter dat hij hierdoor zelf zijn leven in de toekomstige wereld verspeelde, zo wordt gezegd. Het verhaal prijst hem dan door te zeggen, dat hij blijmoedig verder ging omdat nu duidelijk was dat hij het niet deed om zijn eigen positie in die toekomstige wereld, maar enkel uit liefde. Gods reactie daarop zou volgens het verhaal geweest zijn: hem toch weer een plek te geven in de toekomstige wereld...

Dit soort verhalen laten mij zien hoe belangrijke joodse stromingen goede elementen kunnen hebben (Israel ben Eliëzer legde bijv. veel nadruk op de liefde van God en de vreugde in Hem) en tegelijk bol staan van tovenarij en een magisch omgaan met het geloof (gerelateerd aan bijv. qabbalah (kabbalah), panentheïsme e.d.). Dit laatste weerspiegelt een godsbeeld dat moeilijk te verenigen is met dat van de Bijbel.

Naam niet te noemen. Integendeel, want het geheimzinnig doen over de glorierijke Naam wakkerde juist het mysticisme aan.⁵³

Na de verwoesting van de tweede Tempel (die Herodes aanzienlijk uitgebreid en verfraaid had) rond 70 AD gingen de joodse religieuze leiders in hun desillusie en wetticisme nog een enorme stap verder. Waar ze eerst het concept van Gods aanwezigheid *op papier* (in theorie) nog in tact lieten, werd De heerlijke Naam rond de eerste eeuwwisseling na Christus totaal geschrapt uit veel geschreven teksten, behalve de originele Hebreeuwse rollen van het Oude Testament. Tot die tijd hadden bijvoorbeeld de meeste edities van de Griekse vertaling van het Oude Testament – de *Septuagint* – nog de heerlijke Naam van God bevat, meestal in de originele, Hebreeuwse tekens. In alle latere versies van de Septuagint (vanaf ca. 200 na Christus) is de glorieuze Naam van God echter vervangen door het Griekse *Κυριος* - *Kurios* (Hoogste Meester, 'Heer', letterlijk: hogere in gezag, vaak gebruikt als godentitel). Zodoende is de grote Naam (en alles wat erop lijkt) niet alleen verdwenen uit het Oude Testament, maar ook uit de Griekse teksten van het Nieuwe Testament.⁵⁴ Ook de vroege (Roomse!) Kerk en de wederzijdse aversie tussen die kerk en de joden, die in de tweede helft van de eerste eeuw begon, hebben hier een grote rol in gespeeld. In 2008 heeft de tegenwoordige Roomse kerk nog opnieuw, op aandringen van de opperrabbin van Rome, aangegeven dat de heerlijke Godsnaam in de Roomse erediensten niet uitgesproken mag worden.⁵⁵

Fragment uit een oude versie van de Septuagint met de glorierijke Godsnaam in laat Paleo-Hebreeuws

Opmerkelijk is dat God kort vóór de eerste periode via de profeet Jirme-jahoe (Jeremia) overduidelijk had aangegeven hoe Hij over dit 'vergeten' van Zijn veelzeggende Naam denkt:

„Ben ik alleen een God van dichtbij, ben ik niet ook een God van ver?” – spreekt
יְיָ יְיָ יְיָ.

⁵³ In zijn artikel '[A nameless God: Judaeo-Christian and Gnostic 'theologies of the Name'](#)' (zie noot 4) legt Guy G. Stroumsa uit dat het geheimzinnig doen over de heerlijke Naam door de joodse religieuze leiders inderdaad het mysticisme eromheen sterk aanwakkerde. Wanneer de joodse leiders uitleg hadden gegeven – zoals ik hier doe –, hadden de mensen concrete handvatten gehad over het respectvol gebruik en de verkondiging van de heerlijke Naam en over het eraan gekoppelde beleven en genieten van Gods aanwezigheid.

⁵⁴ Gebruikelijk wordt gezegd dat de joodse leiders na de verwoesting van de tempel meer nauwgezet werden om een volgende deportatie en verwoesting te voorkomen, en dat ze daarom de wetten aanscherpten. Ik sluit me aan bij deze visie, maar geef er als psycho-pastoraal werker ook een verklaring aan vanuit de trauma-theorie. Iemand die iets ingrijpends ervaren heeft waardoor een geloofswaarheid moeilijk nog langer als waar gehandhaafd *lijkt* te kunnen worden, zal vaak herinneringen aan deze waarheid proberen uit te wissen. Ik vind het zeer opmerkelijk, dat na de verwoesting van de Tempel van Salomo het uitspreken van de Godsnaam in onbruik werd gesteld en na de verwoesting van de Herodiaanse Tempel ook het opschrijven ervan (anders dan in de originele Hebreeuwse teksten van het Oude Testament, die heilig waren en waar dus niets aan veranderd mocht worden, zij het dat daar op den duur ook de Naam wel in het Aramese schrift werd gezet). Hiermee werd in feite Gods heerlijke Naam en verbondsgelofte: "Ik ben met jou/jullie" geloofend vanuit de pijn van de verwoestingen die volgden op het negeren van Gods wens tot hechte verbondenheid. Ik vind het enorm triest dat ca. 70 generaties christenen in dit door trauma, magie (zie vorige noot) en wetticisme geïnduceerde denken zijn meegegaan. Via Ezechiël (16:28-29) sprak God al fel tegen deze knieval voor het Assyrische en Chaldese denken.

⁵⁵ In juni 2008 heeft het Vaticaan (paus Benedictus, via kardinaal Francis Arinze) uitgevaardigd dat in liederen, gebeden, preken e.d. in de kerk-liturgie de Naam van God niet meer uitgesproken mag worden (aldus werd via CWN bekendgemaakt door de Amerikaanse bisschop voor liturgievragen, Arthur J. Serratelli von Paterson in het '[Vatican directive: 'Yahweh' inappropriate for liturgical use'](#)'). Het Vaticaan zou dit gedaan hebben op aandringen van Riccardo Di Segni, de opperrabbin van Rome.

„Als iemand zich verbergt, zou ik hem dan niet zien?” – spreekt 𐤑𐤏𐤑𐤏.

„Ben ik niet overal, in de hemel en op aarde?” – spreekt 𐤑𐤏𐤑𐤏.

„Ik heb gehoord wat voor leugens die profeten in Mijn Naam verkondigen. Ze roepen: „Een droom! Ik heb een droom gehad!” Hoe lang nog zullen **die leugenachtige profeten**, die zichzelf een rad voor ogen draaien, doorgaan? **Hoe lang nog zijn ze erop uit om Mijn volk Mijn Naam te laten vergeten** met de dromen die ze elkaar vertellen, **zoals hun voorouders Mijn Naam door Ba‘al zijn vergeten?**”

Jirme-jahoe (Jeremia) 23: 23-27

Deze tekst is nog des te schrijnender ten aanzien van de traditionele Nederlandse vervanging van de heerlijke Godsnaam, als we in beschouwing nemen wat de Nederlandse vertaling is van het Hebreeuwse woord Ba‘al: dat is namelijk ‘Heer’! Er staat dus eigenlijk: „... zoals hun voorouders **Mijn Naam** door ‘**Heer**’ zijn vergeten!” In dit licht zien we dat de verwarring en geestelijke strijd over 𐤑𐤏𐤑𐤏 versus ‘Heer’ al heel oud is. Denk hierbij aan Elia (zelfs zijn naam ‘Eli-Jahoe zegt het: *Jahoe is God!*), in 1 Koningen 18 (i.h.b. de verzen 21, 24, 26, 36-37 en 39)...

Het is ook van groot belang om in onze beschouwingen mee te nemen hoe de Bijbel Zelf (zelfs de Torah!) spreekt over het gebruik van godsnamen:

„Ten aanzien van alles, wat Ik jullie gezegd heb, zullen jullie op je hoede zijn; **de naam van andere goden zullen jullie niet noemen**, hij zal uit je mond **niet** gehoord worden.”

Exodus 23: 13

„Jullie zullen volkomen vernietigen alle plaatsen, waar de volken, wiens gebied jullie in bezit nemen, hun goden gediend hebben, op hoge bergen en op heuvels en onder elke groene boom. Jullie zullen hun altaren afbreken, hun gewijde stenen verbrijzelen, hun gewijde palen met vuur verbranden, de gesneden beelden van hun goden omhouden **en hun naam van die plaats doen verdwijnen**. Dat zullen jullie bij 𐤑𐤏𐤑𐤏, jullie God, niet doen.”

Deuteronomium 12: 2-4

„Weest zeer standvastig in het onderhouden en volbrengen van alles wat geschreven staat in het boek van de Torah van Mozes, opdat je daarvan niet afwijkt naar rechts of links, en je niet inlaat met deze volken, die nog bij jullie overgebleven zijn, **de naam van hun goden niet belijdt** of daarbij zweert, noch hen dient of je voor hen neerbuigt. **Maar 𐤑𐤏𐤑𐤏, jullie God, zullen jullie aanhangen**, zoals jullie tot op deze dag gedaan hebben.”

Jahoe-shu‘a (Jozua) 23: 6-8;

vgl. ook Psalm 16: 4; Hoshe‘a (Hosea) 2:17; Zekhar-Jahoe (Zacharia) 13: 2-3.

En in Jirme-Jahoe (Jeremia) 11 lezen we een profetie over hoe de leiders van *Jehudah* (de Joden) later over Jezus – De Boom des Levens – dachten toen ze Hem lieten kruisigen:

„Laat ons De Boom met zijn vrucht verderven, laat ons Hem uit het land van de levenden uitroeien, **opdat aan Zijn Naam niet meer gedacht worde!**”

Jirme-Jahoe 11: 19b

Het gebruik van de naam van enige godheid (God of afgod) **wordt verbonden aan het aanbidden van die godheid**, en **het niet meer noemen en verzwijgen van de betreffende naam aan het bewust niet aanbidden van die god**. Niet noemen van iemands naam is als het **doodzwijgen** van die persoon of godheid. In het verbod of de weigering om de heerlijke Naam van 𐤑𐤏𐤑𐤏 uit te spreken, weigerden de verantwoordelijke joodse en zogenaamd-christelijke (vooral Rooms Katholieke!) godsdienstleraren 𐤑𐤏𐤑𐤏, de Schepper van het universum, te erkennen en te aanbidden!! En wij als 21-ste-eeuwse christenen (en Joden), zouden wij vrijmoedig en veelvuldig de namen van allerlei afgoden noemen (bijvoorbeeld in de namen van de dagen van de week), maar **niet** de glorieuze Naam van onze heerlijke en machtige God 𐤑𐤏𐤑𐤏 belijden??? Dat kán toch niet zo zijn!

Ik vind dit echt schokkend! Welke godsdienst heeft ooit de naam van zijn eigen godheid *vergeten* of *dodgezwegen*? Welke godsdienst heeft ooit de kennis over de naam en het karakter van zijn ultieme object van aanbedding zoek gemaakt en zo in feite *vernietigd*? En al die andere ‘goden’ en objecten van aanbedding zijn werkelijk niets – slechts afgoden... Hoe is het mogelijk dat 2 500 jaar van joodse religie en 2000 jaar christendom dit in haar midden heeft laten gebeuren? Een

radikaal valse vertaling van teksten zoals Exodus 6: 2; Jēsha'-jahoe (Jesaja) 42:8 en vele anderen heeft miljoenen gelovigen misleid om te denken dat de titel HEER de juiste Naam van God is, en dit is ten koste gegaan van kennis over de ware, dierbare en glorierijke Naam 𐤒𐤏𐤒𐤓, en alle heerlijkheid en rijkdom in de betekenis van die grote Naam...

In het laatste Bijbel-boek van het Eerste Testament (Maleachi) zien we dat God Jēhudah nog tot drie keer toe opriep, te leren van de volken rondom hen. Zelfs die 'heidenen' kenden de glorierijke Naam van God en brachten Zijn Naam eer toe respectievelijk zullen Zijn Naam eer toebrengen!

Maar van de opgang van de zon tot haar ondergang, **zal Mijn Naam groot zijn onder de heidenen**; en op elke plaats zal **Mijn Naam** reukwerk toegebracht worden, en een rein spijsoffer; want **Mijn Naam zal groot zijn onder de volkeren**, zegt 𐤒𐤏𐤒𐤓 Die volken bijeenbrengt. Maleachi 1: 11

Ja, vervloekt zij de bedrieger, die een mannetje in zijn kudde heeft, en aan de Heer be-looft, maar offert, wat bedorven is! want Ik ben een groot Koning, zegt 𐤒𐤏𐤒𐤓 Die volken bijeenbrengt, en **Mijn Naam is ontzagwekkend onder de volkeren**.

Maleachi 1: 14

𐤒𐤏𐤒𐤓 verbindt er consequenties aan, als Jēhudah Zijn glorierijke Naam niet in ere zou herstellen:

Als jullie niet luisteren, en als jullie het niet ter harte nemen, om **Mijn Naam glorie te geven**, zegt 𐤒𐤏𐤒𐤓 van de menigten, dan zal Ik de vloek op jullie loslaten, en Ik zal vervloeken alles waarmee jullie gezegend zijn; ja, Ik heb de vloek al uitgesproken, omdat niemand van jullie het ter harte neemt. Maleachi 2: 2

Iets over de uitspraak van de luisterrijke Naam van God

In deze studie gaat het mij niet in de eerste plaats om het uitspreken van de heerlijke Naam van God, maar ik ontkom er niet aan, hier toch iets over de uitspraak te schrijven.

Over die uitspraak is al heel veel gefilosofeerd en gedebatteerd. Hieronder zal ik eerst enkele van de meest bekende observaties en overwegingen bespreken. Door de verwarring van alle discussies zien velen door de bomen het bos niet meer, en veel theologen berusten dus maar in een vervanging door HEER of iets dergelijks.

We kunnen inderdaad vaststellen dat momenteel de oorspronkelijke uitspraak niet meer met *absolute* zekerheid bekend is. Door goed onderzoek is er echter wel veel meer duidelijkheid te verkrijgen dan men in het algemeen veronderstelt. Essentieel in zulk onderzoek is dat men afstapt van het idee van één, door alle tijden heen ongewijzigde, Bijbels-Hebreeuwse taal. Net als alle talen heeft ook het Bijbels Hebreeuws een ontwikkeling doorgemaakt. Dan blijkt er veel verwarring op te lossen, en wordt de originele uitspraak van de heerlijke Naam wel vrij duidelijk.

Enkele gangbare overwegingen

Een korte versie van de heilige Godsnaam komt ook zelfstandig voor: $\text{יהוה} - \text{יה} / \text{JH} / \text{IA}$, en er is weinig discussie over het feit dat de uitspraak hiervan oorspronkelijk **Jah** was, zoals in de uitroep *Hallelu Jah* (*prijst u Jah*).⁵⁶ Er wordt ook wel gedacht dat de uitspraak van יהוה mogelijk **Jahoe** is geweest (hierover verderop nog meer). Als we dit יהוה zien als het begin van יהוהיהוה dan begint de uitspraak dus waarschijnlijk met *Jah*... Echter ook een uitspraak *J...ah* zou in verband kunnen staan met de verkorte vorm **Jah**. En het is niet absoluut 100% zeker of יהוה (JH / IA) wel een korte vorm van יהוהיהוה is.⁵⁷ Als het dat wel is (en dit is wel algemeen aangenomen), vergroot dat wel de waarschijnlijkheid dat יהוה ook wel uitgesproken werd als **Jahoe**.

De Masoreten, Middeleeuwse joodse geleerden, wilden de uitspraak van de tekst van de Tanakh, de Hebreeuwse Bijbel, vastleggen voor de toekomst. Zij lijken ervan uit gegaan te zijn dat de Hebreeuwse tekst van het Oude Testament vrijwel alleen bestond uit medeklinkers en niet goed leesbaar was zonder extra klinkertekens en voegden er daarom klinkertekens aan toe.

Aan de heerlijke Naam voegden ze in een relatief klein aantal gevallen de volgende klinkers toe: *e* (*shewa*; bij de *jod*), *o* (*cholam*; bij de *wav*), en *a* (*qamats*; ook bij de *wav*; feitelijk vóór de laatste *hé*). Merk op, dat hierop een groot aantal Bijbel-vertalingen de vorm **Jehova**, **Jehovah** of **Jehowah** baseerden (m.n. de oudere, 16e – 18e eeuwse; o.m. de [Nieuwe overzetting des O.T. met aantekeningen](#)

⁵⁶ Het viel me een keer op, nadat ik een triest verhaal van iemand had aangehoord, dat ik – niet goed wetend wat te zeggen – in een soort zucht „Jah” zei. Ik denk dat u dat wel herkent. Het was of ik in m'n geest יהוהיהוה hoorde antwoorden: „Riep je Mij?” Net daarvoor was ik nog met deze studie bezig geweest... Ik realiseerde me dat de Heilige Geest in Gods grote genade soms – zonder dat we het opmerken – door ons heen bidt, en de Naam van God aanroept – en dat we dat vooral opmerken in een situatie waarin ons niets anders rest...

⁵⁷ De co-existentie van twee varianten van bijvoorbeeld de naam 'Elia: 'Eli-Jah en 'Eli-Jahoe (*Jah is Mijn God* respectievelijk *Jahoe is Mijn God*) lijkt te staven dat **Jah** en **Jahoe(w)ah** (of een vorm waar de eerste *qamats* a verzacht is tot een *shewa* e: **Jehoe(w)ah**) goed kunnen samenhangen. Tussen twee haakjes, de opname van (een verkorte vorm van) de luisterrijke Naam van God in een menigte menselijke namen in de Bijbel (**Jehoedah** (Juda), **Jehoseph** (Jozef), **Jehoshoe'a** (Jozua, Hosea), **Jehochanan** (Johannes), **Jehojaqim** (o.a. de naam van een koning van **Jehoedah** / Juda die door Farao *Nekhoh* (!) zo hernoemd werd; oorspronkelijk heette hij 'Eljaqim), **Jeho-addan**, **Jehoram**, **Jehoekal**, **Jehoe'** (*Jehu*; in Assyrië bekend als *Ia-u-a*), 'Eli**Jahoe**, *Jirme**Jahoe***, *Jo'shi**Jahoe*** (*Josia*), *Mikha**Jahoe*** (*Micha*, *Michaja*), etc.), zie ik ook als een duidelijk teken van de vrijheid die mensen toen voelden om de grootse Naam van God vrijmoedig te gebruiken en uit te spreken; iets waar de latere rabbijnse leer sterk mee in tegenspraak is.

In zijn boek *West Semitic Personal Names in the Murašû Documents* (Harvard, Scholars Press, Missoula MT, 1976; ISBN 978 0 89130019 9), geeft Michael David Coogan aan dat veel van deze namen die door de Masoreten de klinkers kregen overeenkomstig **Jeho-**, in oude kleitabletten uit de stad Nippur in Babyonië voorkomen als **Jahoe-**. Het lijkt er dus op dat deze namen veranderd zijn in of na de Babylonische ballingschap, of dat de Masoreten deze namen bewust veranderden! Zie ook: Paul-Alain Beaulieu, 'Yahwistic Names in Light of Late Babylonian Onomastics', in: Oded Lipschits, Gary N. Knoppers, Manfred Oeming (Eds.), *Judah and the Judeans in the Achaemenid Period – Negotiating Identity in an International Context* (Winona Lake, Indiana, 2011; ISBN 978-1-57506-197-9; Part 2: *Negotiating Identity: Cultural, Historical, Social, and Environmental Factors*).

[voor Ongeleerden](#), door J.D. Michaëlis, uitg. Wed. J. v. Schoonhoven, Utrecht, 1781; en [De Bybel vertaald, omschreven en door Aanmerkingen opgehelderd](#), door Van Vloten, uitg. G.T. van Paddenburg en Zoon en J. Allart, Utrecht/ Amsterdam, 1790. Pas vanaf het laatste deel van de 19^e eeuw prevaleren de vermindering/vervanging en tegelijk de transliteratie **Jahweh** of **Jahwe** – die laatste vorm bijv. in de eerste uitgave van de Leidsche Vert.).⁵⁸

Deze uitspraak **Jehova** of **Jehowah** is de basis geweest voor veel discussie. Er zijn mensen die stellig beweren dat hij gebaseerd is op een mis-interpretatie en *in dat geval* is hij mogelijk incorrect. De theorie is dat de Masoreten, om de lezer te stimuleren, niet de heerlijke Godsnaam Zelf maar in plaats daarvan 'Adonai (mijn Heer/Meester/Hogere) te lezen, de klinkers van 'Adonai toevoegden (de qamats **a** aan het begin zou 'vervluchtigd' zijn tot een *shewa e*), wat abusievelijk leidde tot de uitspraak **Jehowah** of **Jehova**. Het is mij echter niet 100% duidelijk, of de *cholam* bij de eerste *hé* of bij de *wav* staat. Staat hij bij de *wav*, dan is het correcter te stellen dat dit zou leiden tot de uitspraak: **Jeho-ah** omdat de *cholam* *o* de *wav* zelf tot *o* maakt en de eventuele *w*-klank van de *wav* dan vervalt.

In de overgrote **meerderheid** van de gevallen voegden de Masoreten echter slechts **twee** klinkers toe: *e* (*shewa*; bij de *jod*), en *a* (*qamats*; bij de *wav*; feitelijk vóór de *hé*) (i.e. als hierboven, maar zonder de *o*).⁵⁹ Dit zou bij rechtstreekse toepassing leiden tot *Yehwah* hetgeen niet erg zinnig lijkt, tenzij we de *wav* interpreteren als klinker *u* (*oe*) zodat we **Jehoe-ah** krijgen, hetgeen wel zinnig lijkt, zoals we verderop zullen zien. Binnen de theorie dat de Masoreten mensen ervan af wilden brengen de heerlijke Naam uit te spreken, is ook van deze 'vereenvoudigde' beklinking *e*-*a* wel gezegd dat hij bedoeld was om de mensen iets anders te laten lezen, bijvoorbeeld het Aramese *Shema*' of ook 'Adonai, zoals hierboven.

Het is beslist niet met zekerheid te zeggen dat het toevoegen van de klinkers *e-o-a* of *e-a* leidde tot een geheel andere uitspraak dan de uitspraak die de heerlijke Godsnaam in de laatste tijd van het Oude Testament kende. Er is gesuggereerd dat deze Masoretische beklinking bewust dan wel wellicht min of meer *toevallig* (c.q. door God zo geleid) ook wel (vrijwel) juist kan zijn (want ófwel de Masoreten kenden de originele uitspraak al niet meer – hetgeen onwaarschijnlijk is –, en konden in dat geval ook niet met opzet misleiden, óf ze kenden nog wel een uitspraak en hebben die wellicht toch gewoon gevolgd).⁶⁰

⁵⁸ Bijv. in Exodus 6: 3 hadden de William Tyndale Bible en de Geneva Bible van 1587 al *lehouah* en de King James vertaling van 1611 *Jehouah* (in het Nederlands overeenkomend met iets wat in zit tussen *Jehoe-ah* en *Jehovah*, zij het dichter bij de eerste vorm; in de 18^e eeuw werden in de Nederlandse vorm **Jehova** nog 5 [!] klinkers of *vocalen* herkend: de *i*, *e*, *o*, *u* (*oe*) en *a*), zo blijkt uit geschriften uit die tijd.

⁵⁹ In tegenstelling tot wat algemeen in theologie-boeken wordt onderwezen, zijn de exacte klinkertekens van 'Adonai in de bronteksten *nooit* toegepast. De aantallen die in de verschillende bronteksten van het Eerste Testament geteld zijn door verschillende onderzoekers, verschillen onderling enorm. Uniform blijkt wel dat in de Westminster Leningrad Codex (gebaseerd op de Biblia Hebraica Stuttgartensia) sowieso meer dan 4000 keer de vorm יהוה־י׳ voorkomt (zónder *cholam*), en slechts enkele tientallen (volgens een enkeling hooguit enkele honderden) keren de vorm יהוה־י׳ (mét *cholam*). In de Aleppo-codex is de dominantie van יהוה־י׳ nóg duidelijker. Alleen in een oude (tegenwoordig niet meer accuraat geachte) *Miqraot Gedolot* tekst (waarop de oorspronkelijke KJV zich baseerde) kwam de vorm mét *cholam* veel vaker voor.

⁶⁰ De prominente Karaitische jood Nehemia Gordon zegt dat de Masoretische schrijfwijze onomstotelijk laat zien dat de correcte uitspraak van de heerlijke Naam *Jehowah* is, met de klemtoon op de *-ah*. Uit de vorige voetnoot blijkt al dat dit *niet* zo is.

Lange tijd heb ik publicaties van de Franse wetenschapper [Gérard Gertoux](#) gemeden omdat hij zich bij de *Jehova's getuigen* heeft aangesloten. Hij heeft echter wel een zeer uitgebreid onderzoek naar De Naam gedaan (gepubliceerd als: *Un historique du nom divin. Un nom Encens* en in het Engels: *Y H W H in Fame Only: A Historical Record of the Divine Name*) waaruit naar voren komt dat *Jehowah*, of de in de hoofdtekst al genoemde variant *Jeho-ah*, de juiste uitspraak zou zijn geweest. [Hij beaamt](#) echter ook, dat de twee klanken 'e' en 'o' niet oorspronkelijk zijn omdat de enige *originele* klinkers in het Hebreeuws en andere Semitische talen de *i*, *u* (*oe*) en *a* zijn („The two sounds "e" and "o" are not archaic, because the original vowels in Hebrew, as in the other Semitic tongues are only *a*, *i*, *u*, that is to say *e* and *o* always arise from an obscuring or contraction of these three pure sounds (A.E. Cowley - Gesenius' Hebrew Grammar, 1988 Oxford Clarendon Press p. 35)"). Daarmee worden zijn eerder genoemde observaties tot observaties van

In een relatief klein aantal gevallen (ca. 300 van de bijna 7000, waar יהוה י samen vóórkomt met 'Adonai) voegden de Masoreten de klinkers *chataf segol è* (zoals in *bed*), *cholam o* en *chirik i* toe. Volgens de gebruikelijke theorie zou dit geweest zijn om in deze gevallen de lezer te stimuleren 'Elohim te lezen (dat deze klinkers heeft), om zó een dubbel 'Adonai te voorkomen (zoals geresulteerd zou hebben vanuit de *e-o-a* beklinkingering).

Sommige taalkundigen hebben wel grammaticale problemen met de Masoretische beklinkingering,⁶¹ maar mijns inziens staat de heerlijke Naam boven grammatica-regels; als grammatica-regels gebroken moeten worden om de uitspraak weer te geven, dan zij dat zo.

Anderen zien de beklinkingering door de Masoreten als een getrouwe weergave van de juiste uitspraak (ten tijde van de Masoreten!).⁶²

Een rabbijns-joodse vervanging door *Ha-Shem* ('De Naam')⁶³ en van daaruit een beklinkingering met *a- -e* (leidend tot de uitspraak *Jahweh!*) is in eerste instantie door sommige Masoreten ook wel toegepast. Het feit dat deze later toch niet is gehandhaafd, maar vervangen door de *e-.-a* beklinkingering uit de meerderheid van de gevallen, zou er goed op kunnen wijzen dat de *e-.-a* beklinkingering, in verband staand met de uitspraak *Jehoe-ah*, de in de Middeleeuwen gehanteerde was.

De Samaritanen vormen een andere bron van signalen rond de uitspraak van de heerlijke Naam, die soms voor verwarring zorgden door onzorgvuldig onderzoek. De Samaritanen waren voor een (groot?) deel mensen van andere volken die door Salmaneser, een Assyrische keizer, rond 700 voor Christus waren gedeporteerd naar het grondgebied van de door hem deels weggevoerde, 'afvallige', oorspronkelijke 10 (of 9⁶⁴) stammen van Noordelijk Israël, aangevuld met een enkele Israëlitische priester om hen de godsdienst van de landstreek te onderwijzen (zie 2 Koningen 17; en 2 Kronieken 30: 1 - 31: 6; volgens de momenteel overlevende Samaritanen zijn ze echter vrijwel volledig nazaten van de stammen Efraïm en Manasse, dus van Jozef). De God van deze Samaritanen wordt in oude Griekse teksten beschreven als Ἰαβε - *Iabe*. Hoogstwaarschijnlijk betreft dit echter helemaal niet de heerlijke Godsnaam, maar een transliteratie van de *vervangende aanduiding* יהפֿה - *Jáphèh* - Prachtige.⁶⁵ Verschillende auteurs uit de vierde eeuw, zoals Epiphanius en Theodoretus verwijzen hier echter wel naar om aan te geven hoe zij dachten dat de heerlijke Godsnaam

---

de uitspraak van de Naam in latere tijden, en de combinatie van zijn bronnen-materiaal met deze essentiële opmerking over de *e* en de *o* leidt ondubbelzinnig tot de uitspraak *Jahoe-ah* als de meest originele en authentieke.

⁶¹ De gerespecteerde Nederlandse hebraïcus Pieter A Siebesma ziet grammaticaal geen ruimte voor de uitspraak *Jehova*. Hij zegt hierover (in: *Handleiding bij de studie van het Bijbels Hebreeuws*, Instituut Da'at, Lunteren, 2008, p. 37-41): „Op grond ... van grammaticale argumenten, kan men met zekerheid stellen dat hoe de naam van God ook moet hebben geklonken het niet *Jehova* moet zijn.” Hij beargumenteert dit vanuit het feit dat er door de Masoreten twee klinkertekens (de *cholam o* en de *qamats a*) bij de *Waw* zijn gezet, wat normaal uitgesloten is. De heerlijke Godsnaam is echter ouder dan de grammatica van het Bijbels Hebreeuws, en er dus niet aan onderworpen, zodat dit niet een sterk argument is.

Een theoloog-zegsman van de zogenoemde *Jehova's getuigen* – hoewel die vaak nog de vorm *Jehova* verdedigen – heeft toegegeven dat deze uitspraak waarschijnlijk niet helemaal authentiek is.

⁶² Zie bijv. [The Pronunciation of the Name](#), door de al eerder genoemde karaïtische jood Nehemia Gordon. Hij geeft ook een goede analyse van de theorie die de uitspraak *Jahweh* voorstelt.

⁶³ De Karaïtische jood Nehemia Gordon en anderen zien de voorkeur voor de titel *Ha-Shem* (en het Aramese *Shema* onder Samaritanen) als benaming voor God gerelateerd aan de naam אַשִׁמָּה - '*Ashima*' van een (af)god van de mensen uit Chamat in Syrië, die aan de noordelijke Israëlieten werden toegevoegd toen de invloedrijken daarvan in ballingschap waren afgevoerd (2 Kon.17:30; zie het document in de vorige voetnoot en daarin voetnoot 7 op p.6).

⁶⁴ Het Noordelijke Israël betrof de 12+1 stammen minus de stammen Juda en Benjamin en een groot deel van de stam Levi, die zich op een gegeven moment ook bij Juda hadden gevoegd; 12+1 omdat de stam Jozef was gesplitst in Manasse en Efraïm; gerekend naar de 12 zonen van Jakob waren het na het overgaan van Levi naar Juda nog maar 9 stammen in het Noordelijk rijk en 3 in Juda; gerekend naar grondgebieden waren het 10 resp. 2 (de stam Levi had geen grondgebied, de stam Jozef had er 2), hoewel 1 Koningen 11: 32 spreekt over 10 stammen versus 1 stam (wrsch.l. de 12 stammen minus Levi).

⁶⁵ Net als de Joden gebruikten ook de Samaritanen – eveneens onder sterke invloed van Aramese afgoderij – al vroeg een vervanging en niet de heerlijke Naam Zelf! Deze vervanging *Jafeh* gebruikten ze relatief vaak, en de meest voor de hand liggende vroeg-Griekse transliteratie ervan is inderdaad Ἰαβε.

uitgesproken zou dienen te worden. Onder andere hierop is de tegenwoordig onder theologen meest gebruikelijke uitspraak van de glorierijke Naam gebaseerd: **Jahwé(h)** of *Jáhwèh*. Deze transliteratie en uitspraak is een tijdlang erg populair geweest en is onder andere verdedigd door de Nederlandse Oudtestamenticus J.P. Lettinga, jarenlang hoogleraar aan de Theologische Universiteit in Kampen (*Broederweg*; de opleiding van de Vrijgemaakt Gereformeerde Kerk). Deze uitspraak is opgenomen in diverse vertalingen, in het Nederlands o.a. de Leidse vertaling (1^e drukken), de Canisius Vertaling (1936/ 1940) en de Willibrord vertaling van 1961/1975.⁶⁶ Deze uitspraak is, behalve op de Samaritaanse vorm, ook gebaseerd op (Aramese) grammaticale verwantschap en klankgelijkenis met 'Ehjah, wat echter weinig zeggend is.⁶⁷ Ik ben ook verder geen solide archeologische of taalkundige argumenten tegengekomen die voor deze uitspraak pleiten.

Er is wel gesuggereerd dat een overgebleven deel van de stam Levi de juiste uitspraak zelfs nu nog stilletjes zou kunnen weten (omdat de Hogepriester de heilige Naam tenminste eenmaal jaarlijks nog gebruikte bij zijn dienst in het Heilige der Heiligen van de Tempel), maar dat is twijfelachtig, omdat zelfs in de laatste Tempel de wonderbare Naam al weinig meer uitgesproken werd, op het eind zelfs al niet meer bij die bijzondere gelegenheid.

Meer duidelijkheid

Willen we meer zekerheid en duidelijkheid, dan zullen we wat dieper moeten graven dan wel verder terug gaan in de historie. Een belangrijk aanknopingspunt vormt dan de eerste-eeuwse Joodse historicus en Leviet Josephus Flavius. In één van zijn boeken over de Joodse geschiedenis schrijft hij over de Naam als **vier klinkers** die op de tulband van de hogepriester stonden.⁶⁸ Nu is het zo, dat vanouds het Hebreeuws niet alleen medeklinkers kende (zoals ten onrechte vaak wordt beweerd), maar ook klinkers of 'leesmoeders' (*matres lectiones*): de י (jod) als *i*, de ו (waw) als *u* (oe) en de ה (hē; oorspronkelijk ח - āh) als *a* (volgens A.E. Cowley, *Gesenius' Hebrew Grammar*, Oxford Clarendon Press, 1988, p. 35, zijn dit ook precies alle klinkers/klanken die in het oudere Hebreeuws voorkwamen, hoewel later ook de א (aleph) en ע (ajin) wel enigszins 'klank' konden hebben en soms als een soort van klinker gebruikt werden voor resp. de a of è en de a of o). Hieruit is duidelijk de uitspraak **Jah oe ah** (of eventueel **Je h oe ah / le h oe ah**) te reconstrueren. Deze uitspraak is ook op een veelheid aan gronden zeer degelijk onderbouwd en verdedigd door Max Reisel in zijn buitengewoon diepgaande proefschrift: *The mysterious Name of Y.H.W.H.*⁶⁹

⁶⁶ Zie: P.A. Siebesma, *Handleiding bij de studie van het Bijbels Hebreeuws*, Instituut Da'at, Lunteren, 2008, p. 37-41. En: J.P. Lettinga (+ T. Muraoka, W.Th. van Peursen), *Grammatica van het Bijbels Hebreeuws*, Brill, Leiden, 1976 / 1996. Zie ook: Jan Pieter van de Giessen, 'JHWH', webdocument, onderdeel van de site *Aantekeningen bij de Bijbel*, 1985-2009. Dit artikel heeft veel gemeenschappelijk met Siebesma's studie.

Deze vorm kom ik o.a. ook tegen in [de Q-Bible](#), een door mij veel gebruikte Internet-versie van de Hebreeuwse grondtekst (met een uitspraak-hulp en de King James vertaling parallel), die De Naam temidden van Engelse tekst recent (2009) zelfs opnieuw van hierbij passende klinkertekens heeft voorzien: יהוה.

Van de Giessen citeert een tweetal publicaties van prof. Eerdmans, die laat zien dat, wegens de grote rivaliteit tussen Joden en Samaritanen, (de Griekse schrijfwijze van) de Samaritaanse vorm *Ιαβεε* (die via Theodoret is overgeleverd) geen goede grond is om de uitspraak van de heerlijke Godsnaam op te baseren. Eerdmans: "Wij leren ... dat Theodoret wist dat de Samaritaanse uitspraak anders was dan ... de Hebreeuwse. De aanwezigheid bij andere oude schrijvers is niet ten gunste van de nieuw uitgevonden term *Jahweh*, hoewel het algemeen wordt gebruikt in tekstboeken en liederen."

⁶⁷ De verwijzing naar 'Ehjah' getuigt van weinig inzicht in de ontwikkeling van het Bijbels Hebreeuws. Ten tijde van Mozes bestond het werkwoord *hajah*, waar 'ehjah' de eerste persoon enkelvoud -vorm van is, nog niet eens; wat Mozes waarschijnlijk geschreven heeft, in het oude West-Semitische schrift van die tijd, was de eerste persoon enkelvoud -vorm van het werkwoord *hawah*. Zie ook de eerdergenoemde dissertatie van Max Reisel.

⁶⁸ Josephus schreef over de kleding van de hogepriester: „Zijn hoofd was bedekt met een mijter [eig.: een tulband, red.] van fijn linnen, samengehouden met een blauw lint, en omgeven door een gouden kroon met daarin gegraveerd **de heilige Naam; dit zijn vier klinkers.**” (*Joodse oorlogen*, Boek V, hoofdstuk 5, punt 7; nadruk toegevoegd). Vgl. [Exodus 28: 36-39](#).

⁶⁹ Zie noot 4 voor de details van dit belangrijke werk. Hij verdedigt de genoemde uitspraak *Jah oe ah* of *Je h oe ah* vanuit een veelheid aan achtergronden: taalhistorie, grammatica, en diverse vroeg-historische bronnen – met name uit de eerste eeuwen na Christus. In Reisel's eigen woorden: “vocalisation of the

Er is heel veel reden om aan te nemen dat de oorspronkelijke uitspraak inderdaad 'voller' zal zijn geweest en uit meer lettergrepen zal bestaan dan in *Jahweh*; meer als **Jahoe-ah** of **Jehoe-ah**. Dat de Hebreeuwse letter **Y** (*wav*) hier als een *oe*-klank geklonken zal hebben (zoals in veel Hebreeuwse woorden, en vooral in vroege namen), en niet als de Nederlandse *w*, is sowieso al vrij zeker. Hiermee in overeenkomst, kan sowieso de letter **Y** (*wav*) beter getranslitereerd worden als een **U** (uitgesproken als *oe*, zoals internationaal gebruikelijk is), wat er toe leidt de glorieuze Naam te translitereren als: **JHUH**. Of, nog meer in lijn met Josephus' opmerking, **IAUA**, **JaHUaH** of **JeHUaH** – vormen die ik ook wel gebruik.⁷⁰

Voor een oudste waarschijnlijke uitspraak als **Jahoe-ah** of **Jehoe-ah** zijn meer overtuigende redenen aangevoerd. Het argument dat de vier lettertekens hier als klinkers bedoeld zijn, wat leidt tot een uitspraak als deze en de intuïtief vrij duidelijk uitspreekbare korte transliteratie **IAUA**, vindt opvallend genoeg ook ondersteuning in rabbinale joodse geschriften.⁷¹ Ervan uitgaande dat Gods Woord ook voor eenvoudige mensen begrijpelijk zou zijn, is dit ook de meest 'natuurlijke' lezing van de heerlijke Naam. Wat opvalt, is dat veel oude Hebreeuwse persoonsnamen zonder nadere klinkertekens (met de **א** / **י** - *i*, **ו** / **ו** - *u* (*oe*) en **ה** / **ה** - *ah* erin als klinkers gezien; merk op dat dit precies de enige drie klinkers zijn die al in het Proto-West-Semitisch en Paleo-Hebreeuws bestonden) goed te lezen zijn – de uitspraak is vaak meer voor de hand liggend dan de Masoreten en andere geleerden deden vermoeden. Het is dus niet heel verbazend, dat dit ook voor de rijke Naam van God Zelf het geval is. Zelfs kleine kinderen zullen weinig moeite hebben met de uitspraak **Jahoe-ah**, wat zeer typerend is voor het Karakter van **אָיָאָה**!

Vroege archeologische bronnen

Er zijn ook sterke archeologische aanwijzingen voor de uitspraak **Jehoe-ah** / **JeHUaH**, (die zich in de loop der eeuwen zeer wel ontwikkeld kan hebben vanuit **JaHUaH** door een vermindering van nadruk

---

Tetragrammaton must originally have been YeHuàH or YaHuàH.”

Merk op dat bijv. in Exodus 6: 3 de William Tyndale Bible en de Geneva Bible van 1587 al *Iehouah* en de King James vertaling van 1611 *Jehouah* hadden (overeenkomend met iets tussen *Jehoe-ah* en *Jehovah* in, in het Nederlands, zij het veel dichter bij de eerste vorm).

⁷⁰ Merk op dat de uitspraak **Jahweh** op soortgelijke wijze gezien kan worden als gerelateerd aan de alternatieve (4 klinkers) transliteratie: **IAUE**, zij het dat die niet erg voor de hand ligt. En, op deels soortgelijke gronden, gekoppeld aan drie vormen van het werkwoord *hajah*, baseren andere experts de uitspraak *Je-H-O-aH* (Engels: *Ye-H-O-aH*), eventueel gekoppeld aan de transliteratie **JHOA** of **IAOA**, wat door sommigen op basis van Hebreeuwse grammatica-regels weer ietwat gekunsteld aangepast wordt tot *Jehovah*.

⁷¹ In [de Mishnah](#) verwoordt ene rabbi 'Abba Saul' het rabbinale verbod op het gebruiken en in het bijzonder het uitspreken van de heerlijke Naam als dat de Naam niet uitgesproken mag worden „overeenkomstig de letters” (M. Sanhedrin, x.1; eind 2^e eeuw).

De bekende joodse geleerde Maimonides verzet zich o.a. tegen qabbalistische invloeden wat betreft het magisch gebruik van de heerlijke Naam. Uit wat hij zegt in zijn Arabische boek *De Gids voor Verdooden* (*Dalālatul hā'irīn* – in het Hebreeuws vertaald onder de titel: *Moreh Nevukhim*; uit 1190; Boek I Hst 64), merkt de Franse wetenschapper Gérard Gertoux op, dat de God van de filosofen geen aanbidding opriep omdat het *onmogelijk is om een nauwe relatie aan te gaan met een naamloze God (Elohim)* [de Griekse filosoof Plato beweerde dat de oppergod/schepper geen naam had en je met hem als mens geen relatie kon hebben, red.; het citaat van Gertoux komt uit zijn boek: [Did Jesus "JeHoVaH-salvation" know God's name?](#), p.22]. Maimonides wierp op dat **אָיָאָה** / **הוהי** de persoonlijke Naam van God is, de Naam die op een andere, letterlijker manier gelezen moest worden (*Shem ha-mephorash* – de duidelijke, uitdrukkelijke of expliciete Naam, volgens de Tanna'im - 2^e eeuwse rabbijnen; deze titel of benaming voor De Naam is later door qabbalisten en magici veel gebruikt), die anders is dan alle andere namen of aanduidingen zoals *'Adonai*, *Shaddai*, of *'Elohim* (goddelijke titels met een etymologie), omdat de Naam geen etymologie heeft. Maimonides kende echter het probleem over het uitspreken van de Naam, en dat de rabbijns-joodse traditie zei dat de uitspraak verloren was gegaan. Hij ging in tegen die joden die een magische kracht toekenden aan een speciale uitspraak van de Naam. Hij wijst er dan op dat de uitspraak 'overeenkomstig de letters' gewoon mogelijk is en het uitspreken van de Naam o.a. volgens Numeri 6: 23-27 in de Aäronitische zegen ook **geboden** is. Hier wordt de Naam niet magisch of bovennatuurlijk gebruikt, maar voor een geestelijk doel, wat dus legitiem en oké is, aldus Maimonides. Bij veel joden en christen-theologen is dit helaas onbekend.

Bij de uitspraak 'volgens de letters' moeten deze, volgens Josephus, als klinkers worden gezien.

op de eerste lettergreep). De vroegste dateren al vanuit de 14e eeuw voor Christus: in de Amun-tempel in Soleb (Soedan) is een inscriptie in Egyptische hiërogliefen te zien die -vertaald- luidt: 'land van de bedoeïenen – die van Jehoea'; refererend aan Israël.⁷²

Veelzeggend is ook wat de eerder genoemde vroegste oude West-Semitische schrijfwijze (van ruim vóór 1000 BC) van de heerlijke Naam van onze God 𐤎𐤏𐤃𐤏 , dat is: 𐤎 𐤏 𐤃 𐤏 , ons vertelt over de uitspraak. Aan die oude symbolen was vaak waarschijnlijk een combinatie van klinker én medeklinker gekoppeld. Zo krijgen we: *Ja - áh - u/w - áh*. Deze schrijfwijze pleit dus meer voor de uitspraak *J-aH-U-aH* dan voor enige andere uitspraak als zijnde de originele uit de tijd van de aartsvaders en Mozes (toen de *i*, *a* en *u* (oë) daar de enige klinkers waren, zoals eerder opgemerkt).

Een andere oude bron zijn Aramese papyrus-brieven uit ca. 400 vóór Christus, die zijn gevonden in Elephantine (destijds: *Abu* of *Yebu*; een eiland in de Nijl bij Aswan in Egypte waar heel lang een grote Joodse enclave was, inclusief kleine kopie van de tempel en al). Daarin wordt veel en 'gewoon' gesproken over 𐤎𐤏𐤃 - **JaHU** (Jahoe).⁷³

In [de Lachish brieven](#) – van tussen 600 en 500 BC – zien we de glorierijke Naam vaak (volledig), en ook in een heleboel namen van mensen (dan meest als 𐤎𐤏𐤃 – **JaHU**, in opvallend veel gevallen waarin de 𐤎 daar voor komt, wordt hij gewoonlijk getransliteraard als *u*). De uitspraak van de zeer vele Bijbelse namen waar een deel van de grote Godsnaam in voorkomt, wijzen ook in deze richting (vooral in de richting van een oorspronkelijke uitspraak variant **Jahoe-ah**).⁷⁴ Verder is er een opvallende

⁷² Zie o.m.: [What archaeological findings tell about the pronunciation](#), Noors webdocument.

⁷³ Eén hiervan is de hiernaast afgebeelde brief van *Jedan-Jah bar-Gemar-Jah* et al, priesters ter plaatse, aan *Bagohi*, goeverneur van Judah, over de verwoesting van de joodse tempel op het eiland, 25 nov. 407 BC; meestal aangeduid als [P13495](#) (ook: *TAD A4.7*; *Cowley 30*; *Porten B19*), gevonden in 1907, nu in het Staatsmuseum in Berlijn (D). Hierin komt enkele keren “ 𐤎𐤏𐤃 ” - **JaHU** (Jahoe) voor. Bij de afbeelding van de voorzijde is in rood aangegeven waar o.m. staat: “God (*Mar'an 'Eloha* [vgl. Hebreeuws: *'Elohim*]) van de hemel”, “**JaHU**”, en: “(wij ... baden) tot **JaHU** de God (*Mar* - Aramees voor *Machtige* of *Meester*) van de hemel”. [Overigens is deze vorm **JaHU** moeilijk te relateren aan de uitspraak en transliteratie van de volledige Godsnaam als **Jahweh**, wat deze uitspraak/transliteratie minder aannemelijk maakt.]

⁷⁴ Voor een overzicht van deze namen zie: www.bayithamashiyach.com/Names_listed_bearing_His_Name.pdf. Tijdens deze studie is het me trouwens gaan opvallen, hoeveel namen in de Hebreeuwse grondtekst eindigen op 𐤎𐤏𐤃 ? - - **Jahoe** (𐤎𐤏𐤃 - **IAU**), waar dat in het Nederlands (en vaak zelfs al in de nu beschikbare versie van de Griekse Septuagint-vertaling) vrijwel structureel is verkort tot -ja of -ia of weggelaten – bijv. *Abihu* i.p.v. *Abi-Jahoe* (𐤎𐤏𐤃 is mijn Vader), *Adaja* i.p.v. *Ada-Jahoe* (𐤎𐤏𐤃 heeft mooi gemaakt), *Adonia* i.p.v. *Adon-Jahoe*, *Ahazia* i.p.v. *Achaz-Jahoe*, *Ahia* i.p.v. *Ahi-Jahoe*, *Amazia* i.p.v. *Amats-Jahoe* (de sterkte van 𐤎𐤏𐤃), *Athalia* i.p.v. *Athal-Jahoe* (𐤎𐤏𐤃 heeft begrensd), *Azalia* i.p.v. *Atzal-Jahoe* (NBG wel *Asaljahu*), *Amaria* i.p.v. *Amar-Jahoe* (𐤎𐤏𐤃 spreekt), *Azaria* i.p.v. *Azar-Jahoe* (𐤎𐤏𐤃 heeft geholpen; de SV had wel *Azarjahu*), *Benaja* i.p.v. *Bena-Jahoe*, *Berechja* i.p.v. *Berekh-Jahoe*, *Bukkia* i.p.v. *Buq-Jahoe* (NBG wel *Bukkiah*), *Chenanja* of *Kenanja* i.p.v. *Khenan-Jahoe*, *Delaja* i.p.v. *Dela-Jahoe*, *Elija* i.p.v. *Eli-Jahoe*, *Gedanja* i.p.v. *Gedal-Jahoe* (𐤎𐤏𐤃 is groot), *Hasabja* i.p.v. *Chashab-Jahoe*, *Hilkia* of *Chilkia* i.p.v. *Chilqi-Jahoe*, *Hizkia* i.p.v. *Chizqi-Jahoe* (𐤎𐤏𐤃 is mijn kracht), *Jaázia* i.p.v. *Ja'az-Jahoe* (NBG wel *Jaáziah*), *Jechdeja* i.p.v. *Jechdi-Jahoe* (NBG wel *Jechdejahu*), *Jehizkia* i.p.v. *Jechizqi-Jahoe* (betrachtigd door 𐤎𐤏𐤃), *Jeremia* i.p.v. *Jirme-Jahoe*, *Jesaja* i.p.v. *Jesha-Jahoe*, *Jissia* i.p.v. *Jishshi-Jahoe*, *Josia* i.p.v. *Joshi-Jahoe* (genezen, gefunderd of gesteund door 𐤎𐤏𐤃), *Mattanja* i.p.v. *Mattan-Jahoe*, *Maäseja* i.p.v. *Ma'ase-Jahoe* (het werk van 𐤎𐤏𐤃), *Mattithja* of *Mattheus* i.p.v. *Mattith-Jahoe* (gave van 𐤎𐤏𐤃), *Micha* en *Michaja* i.p.v. *Mikha-Jehoe* (Strong 4321; vgl 4318), *Mikneja* i.p.v. *Mikne-Jahoe*, *Nethanja* i.p.v. *Nethan-Jahoe* (een naam waar we in de actualiteit totaal geen moeite mee hebben!)

en niet te missen parallel van de uitspraak *Jehoe-ah* met יְהוֹאָחָז - *Jehoedah* - Juda/Jood (letterlijk: יְהוֹאָחָז -lover, zoals we zagen toen we keken naar het leven van Jakob⁷⁵); we hebben hier inderdaad alleen een letter א/ת (daleth) extra voor de naam van het volk van יְהוֹאָחָז , waarbij de toevoeging van de א (daleth = deur, ingaan, beweging) gezien kan worden als verwijzend naar de deur of het volk waardoorheen alle volkeren יְהוֹאָחָז (of, uitgebreider: $\text{תְּשֵׁבַחְהוּ יְהוֹאָחָז}$ - יְהוֹאָחָז *Tsebhaoth* – יְהוֹאָחָז Die allen samenbrengt; of יְהוֹאָחָז van de grote menigte) konden leren kennen. Bovendien vertoont deze uitspraak ook nog een opmerkelijke parallel met de uitspraak van Jezus' Hebreeuwse Naam: *Jeshoe'ah* (of *Jehoshoe'a*) (meer over de relaties tussen de Namen van God en Jezus verderop in dit artikel). Is het niet opmerkelijk dat de voortreffelijke Naam van God **JeHOEaH**, die van Zijn volk **Jehoedah** en Die van Zijn Zoon **Jeshoe'ah**, in uitspraak zo enorm sterk op elkaar lijken?

Er is ook wel geargumenteed ten faveure van varianten hierop, zoals: *Jahawah* – o.a. in parallel met het erop lijkende Hebreeuwse woord voor liefde: אָהָבָה - '*ahabhah*,⁷⁶ en *Jahoe-eh*, wegens de vroege Griekse transliteratie van de Naam die weergaf: *Ἰαοῦε* - *Ja-oe-è* of *Ja(h)oe-ah*.⁷⁷ Merk hierbij op, dat de Engelsen de *w* 'dubbele *u* (*oe*)' noemen (hetgeen etymologisch klopt), zodat zelfs de schrijfwijze *Jahweh* in oorsprong uit te spreken is als *Jahoe-eh*.

Obadja i.p.v. *Obad-Jahoe*, *Rehabja* i.p.v. *Rechab-Jahoe*, *Remalia* i.p.v. *Remal-Jahoe*, *Sebanja* i.p.v. *Sheban-Jahoe*, *Sekanja* of *Sechanja* i.p.v. *Shekhan-Jahoe*, *Sefatja* i.p.v. *Shephat-Jahoe* (יְהוֹאָחָז heeft geoordeeld), *Semaja* i.p.v. *Shema'-Jahoe*, *Tobia* i.p.v. *Tobi-Jahoe*, *Uzzia* i.p.v. *Uzzi-Jahoe*, *Zacharia* i.p.v. *Zekhar-Jahoe* (יְהוֹאָחָז heeft herdacht), *Zedekia* i.p.v. *Tsidqi-Jahoe*, etc. – er zijn in totaal 654 Bijbelverzen waarin een of meer namen met יְהוֹאָחָז - **Jahoe** voorkomen! De Godsnaam in de hele mooie naam אֱלֹהֵינוּ יְהוָה ('*El-Jeho-einai* = op יְהוֹאָחָז is mijn oog [gericht]; o.a. in 1 Kron. 26: 3) is vaak nauwelijks meer te herkennen; de Septuagint maakt er $\epsilon\lambda\omega\eta\nu\alpha\iota$ van, de NBG *Eljoenai* en de SV *Eljeoenai*.

Merk op, dat het oude Grieks geen h-klank kende en dus ook niet in de transliteraties opnam.

In dit licht, of correcter: in deze verduistering is het niet zo vreemd dat wij wat vervreemd raakten van de Godsnaam **Jahoe-ah** / **IAUA**... Ik ben hier wel geschokt over: men kan de heilige Naam van God (of een deel van de Naam dat opgenomen is in de naam van iemand die naar Hem verwijst) toch niet naar eigen believen in- of afkorten, en zeker niet op zodanige wijze dat de heerlijke Godsnaam totaal niet meer herkenbaar is?! Integendeel, zeker bij deze namen zou ik in een vertaling eerder een voetnoot verwachten waarin de betekenis wordt gegeven, die bij al deze namen duidelijk verwijst naar de heerlijke Godsnaam.

⁷⁵ Er is iets opvallends aan de hand met de naam יְהוּדָה - *Jehudah*. Ik gaf reeds de gebruikelijke etymologische afleiding. Daarnaast is een andere interpretatie mogelijk, waarbij het woord יְהוּדָה hier als een juweel 'gevat' lijkt in de Naam (het wezen van) יְהוָה - **JaH**. יְהוּדָה wordt verondersteld afkomstig te zijn van een ongebruikte stam en betekent: grandeur: – schoonheid, uitmuntendheid, glorieus, stralend, glorie, eer, majesteit. Voorwaar niet ongepast voor de Geliefde van יְהוָה / יְהוֹאָחָז de Almachtige... (Ik ontdekte dit toen ik stuitte op de naam עַמְמִיְהוּדָה – normaal getranslitereerd: *Ammihud* (volk van heerlijkheid/ pracht), hoewel יְהוּדָה - **Jahoe**d in zijn naam ook lijkt te wijzen op zijn nauwe band met יְהוֹאָחָז – de Bron van zijn heerlijkheid en Diens volk! Iets dergelijks in de naam אֲבִי־יְהוּדָה normaal gelezen als Abihud - mijn vader is majesteit, maar ook te lezen als Abi-Jahoe-d - mijn vader is יְהוֹאָחָז -prijzer. Dat het prijzen van יְהוֹאָחָז en het ervaren van heerlijkheid ook in de taal zo dicht bij elkaar ligt, verbaast mij geenszins...)

⁷⁶ De [Jewish Encyclopedia](#) (deel IX, artikel 'Names of God', p.161) ziet *Jahawah* als een serieuze mogelijkheid, naast *Jahweh*, maar suggereert ook alternatieven als *Ihôah*, *Ihehoea* en *Johoea*.

⁷⁷ Griekse transliteratie, gebruikt door Clemens van Alexandrië en in magische papyri. Zie o.m. de dissertatie van Max Reisel uit noot 4, p.36-37. Ik plaats hierbij de kanttekening dat van de getoonde Griekse variant ook een lezing *Jaovè* – gerelateerd aan iets als *Jahoveh* – niet onmogelijk lijkt, al is *Jahoe-eh* of *Jahoe-ah* aannemelijker. Gezien dat de Griekse letter ϵ - *epsilon* vaak ook de transliteratie was van een Hebreeuwse **a** met keel-klank (zoals bijvoorbeeld bij *Noach*: נֹחַ - Grieks: *Noë*; meer voorbeelden in een bijlage), kan het Griekse *Ἰαοῦε* dus ook zeer goed een transliteratie zijn van **Jahoe-ah**.

Ik ben een argumentatie tegengekomen (o.a. door Anson F. Rainey, emeritus professor van Oude Culturen van het Nabije Oosten en Semitische Linguïstiek, Universiteit van Tel Aviv) die feitelijk een nauwe relatie ziet tussen *Jahoe* (*Yahu(w)*) en *Jahweh* (*Yah(w)e(h)*) – in klank heel dicht bij *Jahoe-eh*; ik zet de *w* van *Yah(w)e(h)* hier tussen haakjes, omdat hij gelezen moet worden als een hele zachte *w* (sterk lijkend op de *u* - *oe*; dat wil zeggen: zonder dat de lippen of de tong de tanden raken zoals wel gebeurt bij de *w* of *v* van noordwest continentaal Europa). *Jahoe(w)* eindigt met een soortgelijke klank). *Jahoe* zou in dit geval de korte *preterite* of *jussieve* vorm zijn van de *hiph'il* vorm *Jahweh*.

Ontwikkeling

De Hebreeuwse taal heeft zich in de loop van vele eeuwen ontwikkeld (denk aan hoe het Nederlands in de laatste paar honderd jaar al enorm veranderd is). Ook de uitspraak van de heerlijke Naam van God lijkt een ontwikkeling doorgemaakt te hebben. Mijn hypothese/reconstructie van die ontwikkeling is, dat de heerlijke Naam oorspronkelijk uitgesproken werd 'volgens de letters' (יְהוָה / יְהוּא / *IAUA*), als **Jahoe-ah** (**JaHUaH**). Volgens Reisel's en mijn eigen onderzoeken is dit volledig in overeenstemming met de grammatica van het oude Hebreeuws (o.m. rond het werkwoord יְהוּא / יְהוּא - *hawah / hua* met een oude imperfect: יְהוּא / יְהוּא - *jahoewoe*), de ontwikkeling van woorden in die tijd in de Semitische talen, en met het vóórkomen van de Godsnaam in andere talen, van Israël omringende volken. Hij is ook in overeenstemming met de vele afgeleide persoonsnamen die eindigen op יהוה- i.e. **-Jahoe** en het gebruik van **Jahoe** als Godsnaam, o.m. door de joden in Elephantine, rond 400 BC.

De *oe* (*u*) zou zich dan vervolgens in de loop der vroege eeuwen mogelijk langzaam richting *o* verschoven hebben, waarbij het accent erop toenam (merk op dat zo'n *oe*→*o* verschuiving vaak voorkwam, hij ligt ook aan de basis van ons woord 'Jood'). Door dit accent kreeg de eerste lettergreep steeds minder accent, zodat de eerste *a* verstilde tot een *shewah e*: **Jeho-ah** – de vorm die de Masoreten nog kenden en die aan de basis staat van de vele namen die volgens de Masoreten met **Jeho-** beginnen (in NT tijd en bij ons zelfs vaak verder verkort tot **Jo-** denk aan **Johannes** – oorspronkelijk in de eerste eeuw AD: **Jehochanan**), en volgens andere bronnen van vóór de Babylonische ballingschap met **Jahoe**.⁷⁸ Een tussenvorm zien we nog terug in wat de Masoreten meestal schreven: **Jehuah** (met *shewa e* bij de *jod*, *qamats a* vóór de laatste *hé* en de *wav* als *u* klinker als in *Jeshu'ah*; slechts beperkt zetten ze ook nog de *cholam o* bij de *wav* zodat die geen *u* maar een *o* werd: **Jeho-ah** en -incidenteel- een *chirik i* in plaats van de *qamats a*: **Jeho-ih** of **Jehu-ih**, beide in gevallen waar de Godsnaam niet zelfstandig maar als nadere bepaling bij *Adonai* wordt gebruikt), en in een naam als **Jehudah** (met meer klemtoon op de *u* - *oe* in de 2^e lettergreep dan op de 1^e lettergreep).⁷⁹

Later of deels nog parallel daaraan is *mogelijk* de uitgang **-ah** hier en daar (o.a. onder Hellenistische Samaritanen) vervangen door de uitgang **-eh**, leidend tot **Jahoe-eh** (in het Engels ook wel geschreven als **Yahweh**).⁸⁰

Enkele slotopmerkingen

Overigens, een positief neven-effect van het in onbruik raken van het uitspreken van de heilige Naam en het niet handhaven of goed vertalen van de veelzeggende Naam in moderne vertalingen, is het feit dat de Naam niet als vloek misbruikt of ijdel gebruikt wordt, op de manier zoals *Heer* of *Jesus* misbruikt zijn. Daartegenover staat echter dat de wonderbare en liefelijke Naam ook niet herdacht, verkondigd en geprezen wordt, zoals God wél graag had gezien, en zoals Hij overduidelijk aan Zijn volk gevraagd, ja, zelfs geboden had.

⁷⁸ Zie Michael David Coogan's boek: *West Semitic Personal Names in the Murašû Documents* (Harvard, Scholars Press, Missoula MT, 1976; ISBN 978 0 89130019 9), en noot 54.

Zie ook: André H. Roosma, '[Namen in de Bijbel \(5\) Namen die verwijzen naar de Godsnaam JaHU](#)', en: '[De veelzeggende Naam van God \(3\) De namen van mensen die verwezen naar de grote Naam](#)', beide op www.Hallelu-JaH.nl, 31 juli 2014 resp. 14 nov. 2014. Sinds ik deze alinea schreef kwam ik nog dit artikel tegen dat mijn theorie grotendeels bevestigt: Keion Sampson, '[-Yahw-: A Preexilic Phenomenon, The Inspiration for an Exilic Religio-Linguistic Convention, A Postexilic Sacred Possession, and The Substance of a Late Second Temple Period Revolution](#)', *Academia*, Oct. 2014.

⁷⁹ Zie de vorige noot.

⁸⁰ Mogelijk doordat in de Griekse tijd en/of onder Griekse invloed – mogelijk deels via de Samaritanen – de uitgang **-ah** gezien werd als te vrouwelijk, al is dit niet helemaal zeker; wel is duidelijk dat in latere tijden bij pogingen tot reconstructie van de uitspraak, dit argument hier en daar een vrij grote rol speelde en nog speelt. Geheel ten onrechte, overigens, want er zijn veel Hebreeuwse woorden en namen die op **-ah** eindigen en die niet of niet uitsluitend vrouwelijk zijn, denk bijvoorbeeld aan *ra'ah* - herder. Het argument van klankgelijkenis met '*Ehjah*', dat soms aangevoerd wordt, vind ik erg zwak. Het zou mooi zijn, als die klankgelijkenis er was, maar als die er niet is, is er nog steeds voldoende aanknopingspunt via de verwantschap met het werkwoord *hawah / hajah*.

Wat betreft de oude klinkers en de ontwikkeling die ze doormaakten, zie ook: Gary A. Rendsburg, '[Ancient Hebrew Phonology](#)', Chapter 5 in: Alan S. Kaye (Ed.) with Peter T. Daniels (Advisor) *Phonologies of Asia and Africa*, Eisenbrauns, Winona Lake, Ind., USA, 1997.

Niet zonder reden spreek ik zeer respectvol over **יהוה (JHWH / IAUA)** als zijnde **de grote, heilige, glorierijke, ontzagwekkende, veelzeggende, liefelijke, eerbiedwaardige en heerlijke Naam van onze ontzagwekkende Schepper**. **יהוה** is ons allerhoogste respect meer dan waard! Ik benadruk dan ook dat we Gods heilige Naam niet onbedachtzaam in de mond kunnen nemen of anderszins 'gebruiken'. (Een praktisch voorbeeld: Een studie over Paulus zou ik in mijn pc in een bestand kunnen opslaan onder de naam 'Paulus.doc', daarmee 'Paulus' als een *aanduiding* gebruikend. *De heilige Naam van God* zou ik echter nooit op zo'n manier willen gebruiken!) Mozes moest zijn schoenen (die als onrein beschouwd werden) van zijn voeten doen toen hij met God sprak. Net zo moeten we deze *heilige Naam van God* alleen met uiterst ontzag in onze mond of pen nemen. Anderzijds mag ons ontzag ook niet de vertrouwelijkheid verwaarlozen waartoe God ons verwelkomt. Eerder in deze studie hebben we gezien dat God Zelf ons oproept, Zijn veelzeggende Naam **יהוה (JHWH / IAUA / JaHUaH)** – met veel respect – te gebruiken, te overdenken en te proclameren. Als ik persoonlijk de heilige Naam van God uit wil spreken, doe ik dat in de vorm **Jahoe-áh, Jahoe-áh** of eventueel *Jahoe-eh*, in het volste vertrouwen dat Hij genadig zal zijn als ik Zijn grote Naam, in onwetendheid, niet helemaal juist uitspreek (zoals ik vertrouw dat Hij begripsvol en genadig zal zijn wanneer we *Jezus* zeggen, hoewel we weten dat Zijn Naam eigenlijk zoiets als *Je(ho)shoe'ah* is).⁸¹ In enkele gevallen, waar de betekenis van de heerlijke Naam centraal staat, gebruik ik de vertaling **AANWEZIGE**.

De Bijbel spreekt voor mij echter zeer duidelijke taal wat betreft het (mogen of zelfs aanbevolen) uitspreken en schrijven van de heerlijke Godsnaam, zoals onder andere in Exodus 3: 15; en ook in de profetie uit Joël 2: 32 (veelzeggend geciteerd door Petrus in Handelingen 2: 21 en door Paulus in Romeinen 10: 13):

En het zal geschieden, dat ieder die **de Naam יהוה** aanroept, behouden zal worden.

Dat er kracht ligt in het aanroepen of uitroepen van de Naam **יהוה**, vinden we op veel plekken, zoals in Jirme-jahoe (Jeremia) 10: 6:

Niemand is U gelijk, **יהוה!** groot bent U en **groot is Uw Naam in kracht!**

---

⁸¹ Mijn opvatting in deze wordt beïnvloed door hoe ik God mag kennen uit bijv. Jezus' gelijkenis in Mattheus 25: 14-30. De knecht die de schat die hij te beheren gekregen had, angstvallig verborgen had (vs 25), het begrip / de ruimte en genade van zijn meester wantrouwend, was zijn meester beslist niet welgevallig...

De luisterrijke Naam, de adem van **יְהוָה** en het blazen van de shofar

Er is trouwens iets opvallends aan de hand met de uitspraak **JaH UaH** (**JaH OE aH**) (of de varianten daarvan: **Je H UaH** (**Je H OE aH**) of **JaH U éH** (**JaH OE éH**)) van de wonderbare Naam **יְהוָה** (**JHWH** / **IAUA**). Als je de heerlijke Naam op deze manier zachtjes uitspreekt, klinkt het geluid als een soort zucht. Het is „een zucht lucht die slechts lichtjes geroerd wordt door onze lippen en tong”, zoals iemand treffend opmerkte.⁸² Dit doet me denken aan het leven dat God in elke mens en elk dier ‘ademde’ / ‘blies’, om hem, haar of het tot leven te laten komen.⁸³ In de rustige stilte en vrede, brengt de aanwezigheid van God **יְהוָה** leven aan elk wezen.

Op geestelijk niveau geeft de *Ruach ha Qodesh* – de Heilige Geest Die ook als een adem van God tot ons komt (vgl. ook Romeinen 8: 23-26) – ook dat leven van God.

Heel luid uitgesproken, klinkt het geluid van **JaH UaH**, **Je H UaH** of **JaH UeH** nog steeds als „een zucht lucht die slechts lichtjes geroerd wordt door onze lippen en tong”, hoewel in dit geval sprekend gelijkend op het zeer vreugdevolle overwinningsgeschal van een *shofar*, die zo centraal staat in het Bijbelse uitroepen van Gods grootheid en glorie.⁸⁴ Het Hebreeuwse woord voor het blazen van de *shofar* - *teruah* - is ook het woord voor groot gejuich (gerelateerd aan het werkwoord *ru'a* - met/van vreugde roepen), en is vrijwel altijd gekoppeld aan het loven en uitroepen van de glorierijke Naam **יְהוָה** (zie o.m. Exodus 19: 16, 19; 20: 18; Jehoshu'a 6: 5-20; Richteren 6: 34; 7: 18-22; 1 Shemu'el (Samuël) 4: 5-6; 2 Kronieken 15: 14; Psalm 47: 5; 89: 15; Jasha'-jahoe (Jesaja) 27: 13; 'Ezra 3: 11-13). De in de Bijbel veel toegepaste Hebreeuwse stijlform van parallelisme (herhaling in andere woorden) geeft ons op dit punt nog enig aanvullend inzicht. Bijvoorbeeld in Psalm 27: 6 (merk ook het eindrijm op!):

En nu heft mijn hoofd zich op boven mijn vijanden rondom mij;
daarom wil ik in Zijn tent offeren offers van *geschal* (of: gejuich; *teruah*),
ik wil zingen, ja psalmzingen **יְהוָה**.

In Numeri 23:21 horen we Balak tegenover zijn opdrachtgevers zeggen (hier twee parallelismen):

Hij (God) heeft geen frustratie waargenomen in Jakob;
ook heeft Hij geen uitputting gezien in Israël.
יְהוָה, zijn God, is met hem,
en het *geschal* (of: gejuich; *teruah*) van de Koning is bij hem.

⁸² In een 'Meditation for Eight Day of Elul' (Meditatie over de achtste dag van Elul) over Exodus 20:2 (onderdeel van '[Hearing Shofar: The Still Small Voice of The Ram's Horn](#)' (Luisteren naar de Shofar: de rustige, stille stem van de Ramshoorn), door Michael T. Chusid, 2009; p.35), wordt Rabbi Arthur I. Waskow geciteerd over het uitspreken van De Naam wanneer “hij vraagt, wat als er geen klinkers in De Naam voorkomen, alleen de medeklinkers *jod*, *hé*, en *wav*? Het uitspreken van deze letters klinkt als, “jjjjjjjjj-hhhhhhhh-wwwwwwww-hhhhhhhh,” een zucht lucht die slechts lichtelijk geroerd wordt door onze lippen en onze tong. (bron: Arthur I Waskow, *Godwrestling-Round 2: Ancient Wisdom, Future Paths*, Jewish Lights Publishing, 1998.) Chusid gaat verder: “De stem van de shofar is, net zo, slechts een zucht lucht die slechts lichtelijk geroerd wordt door onze lippen en tong en versterkt door een conische hoorn. Het is, wellicht, zo veel van De Naam als we -als mensen- in staat zijn te horen, de rest van de naam zit op een geestelijke of dimensionele bandbreedte waarop stervelingen niet kunnen afstemmen. / Toen de Tempel er nog stond, ging de Hogepriester het Heilige der Heiligen binnen op Jom Kippoer en uitte dan de Naam. Nu, in de Dagen van Ontzag, moeten we elk onze eigen hogepriester zijn en het Heilige der Heiligen binnen gaan dat in elk van ons huist. Daar kunnen we horen “jjjjjjjjj-hhhhhhhh-wwwwwwww-hhhhhhhh” – de Eeuwige Uitademing van de shofar – als De Naam gefluisterd in een zuchtje lucht. Amen. / *Als je de shofar vandaag hoort, denk er dan aan terug hoe je bij de Sinai staat en voor de eerste keer hoort, „Ik ben jjjjjjjjj-hhhhhhhh-wwwwwwww-hhhhhhhh, uw God...”* (mijn vertaling uit het Engels). Zie w.b. de rustige variant ook Jesaja 63: 14.

⁸³ Het Hebreeuwse woord voor (levens)adem in dit verband is *neshama*. Het is opvallend, dat hierin het woord *shem*, naam, is vervat!

⁸⁴ Met name op grote verzoendag. De *Mishnah* vermeldt dat als de Hogepriester op Grote Verzoendag de glorierijke Naam uitsprak, dit vanuit Jeruzalem tot in Jericho (meer dan 20 km verwijderd) te horen was. Het schijnt, dat de sterke plaatselijke winden in en rond bepaalde rotsformaties bij een van de vermoedelijke locaties van de Bijbelse berg Sinai/Horeb regelmatig een geluid laten horen als van hoorngeschal. Lokale bedoeïenen noemen dit geluid *de trompet van God*. Bron: [Wikipedia](#).

Zijn deze twee kanten van Gods wonderbare Naam – de rustige klank van leven en vrede enerzijds, en een uitroep van grote vreugde en victorie anderzijds – niet precies de twee dingen die wij als mensen nodig hebben om te floreren? We kunnen de twee ook zien als de ‘koesterende vrouwelijkheid’ en ‘bruisende mannelijkheid’ van **אֱלֹהִים** ... of als de twee kanten van aanbidding: het stille staan of uitgestrekt liggen in groot ontzag en stille verwondering, en het uitroepen van Zijn glorievolle Naam of een enthousiast herhaald “Hallelu **JaH!**” en “Heilig, Heilig!” door grote menigten, begeleid door luid geschal van shofars en trompetten, dat alles tot grote eer en glorie van **אֱלֹהִים**!

Terug naar het begin – en naar de verkondiging van de magnifieke Naam!

God liet me zien dat in feite het ‘vergeten’ van de magnifieke Naam van God al veel eerder begon, nog vóór wat gezien kan worden als de allereerste ballingschap, nl. die naar Egypte, wegens grote hongersnood. We beëindigden onze bespreking van het leven van Jakob bij de tijd dat hij net teruggekeerd was uit Haran (eig.: Charan). Wat daarna gebeurt is veelzeggend in deze context. Herinner u dat Jakob naar Haran was gegaan om een echtgenote te vinden. Toen Laban hem bedroog door hem Lea te geven (de vrouw met de minder sprankelende ogen; een vergelijkbare ‘wisseltruc’ als Jakob zelf met zijn vader had uitgehaald), wilde hij nog steeds degene op wie hij zijn oog had laten vallen, Rachel, erbij. En hij kreeg haar. Maar was dat God’s eerste plan? De Bijbel is er duidelijk over dat God spreekt over één man en één vrouw die samen een stel gaan vormen. En het wordt duidelijker als we kijken naar de vruchten die het had dat Jakob persé Rachel als een tweede vrouw erbij wilde hebben: Lea benoemt haar jongens vanuit grote waardering voor **אֱלֹהִים** – de vierde, *Jehoedah*, vooral, zoals we zagen. Veel minder waardering tegenover God zien we bij Rachel – ze zegt alleen dat ze verwacht dat **אֱלֹהִים** haar nóg een zoon zal geven, na Jozef (יְהוֹסֵפֶת - *Joséph* - hij voege toe; later in Psalm 81: 5 wel geïnterpreteerd als een samentrekking van *Jeho-séph* - **אֱלֹהִים** voege toe). Bij zijn vlucht bij Laban vandaan, is het Rachel die haar vader’s afgoden steelt, daarmee Jakob’s trouw aan **אֱלֹהִים** ondermijnend. Ze wordt tijdelijk van Jakob’s vloek („degene die de afgoden stal mag gedood worden”; vrij naar Genesis 31: 32) gered door nog een misleidende leugen, van haar tegenover haar vader. En – en hier komt de kern – Jakob had zich zo sterk aan haar gehecht (zoals vaak gebeurt als we ons iets of iemand toe-eigenen dat/die God ons niet gegeven heeft, we raken er te zeer aan gehecht), dat na haar dood bij de geboorte van Benjamin, hij afstand neemt van God. Vrijwel nooit meer gebruikt hij nog de liefelijke Naam van intimiteit voor Zijn God... En blijkbaar onderwijst hij ook zijn zonen niet adequaat over de liefelijke Naam van God (zij gebruiken de heerlijke Naam nooit!), en begint Rachel’s zonen op zo’n manier voor te trekken dat het gezin verdeeld raakt, slechts herenigd in Egypte door de overvloedige genade van God gedurende een zware hongersnood. In verscheidene hoofdstukken van het Genesis verhaal, wordt de magnifieke Naam van intimiteit nooit genoemd door de gezinsleden. *Slechts één keer* – als Jakob aan het einde van zijn leven ziet dat hij de *Jeshoe’ah* (!) – i.e. de redding – van **אֱלֹהִים** nodig heeft, gebruikt hij Zijn liefelijke Naam nog eens (Genesis 49: 18).

Kijkt u hier eens naar vanuit Gods perspectief. God openbaart Zichzelf aan de aartsvaders via Zijn liefelijke Naam van grote intimiteit. Hij overlaadt hen met grootse beloften om **met hen te zijn**, hen te leiden, te zegenen en te beschermen. Hij maakt Zijn beloften waar – zelfs in overvloedige mate. Andere mensen zien dat steeds opnieuw en verwonderen zich over de God van Abraham, Isaak en Jakob, de God van Israël en de God van Jehoedah (Juda, de Joden), die **אֱלֹהִים** wordt genoemd. Abraham bederft het deels door andere vrouwen te nemen en daarbij andere zonen te verwekken – een bron van onrust tot de dag van vandaag. Jakob neemt een tweede vrouw en twee slavinnen als extra echtgenotes. Ondanks dat, gaat God door met Zijn plan. De latere Koning komt voort uit *Jehoedah*, de zoon van Jakob en zijn eerste – en in feite enige legitieme – echtgenote Lea.⁸⁵ Zelfs in Egypte zegent God Zijn volk zodat zij floreren en zich enorm vermenigvuldigen. Hij leidt hen uit Egypte vandaan – een mijlpaal voor de rest van hun hele geschiedenis, opnieuw Zijn glorieuze Naam van intimiteit aan hen bekend makend en hen vragend om hun medewerking in het bekend maken van Zijn wonderbare Naam onder alle naties

⁸⁵ Hebt u zich ooit afgevraagd waarom Lea wel begraven is in Abraham’s familiegraf, en Rachel niet (Genesis 49: 31; 35: 19-20)? Zou dat Goddelijke voorzienigheid/leiding kunnen zijn?

van de aarde (Exodus 19:5-6). Wanneer ze later God verlaten en weer in ballingschap terecht komen, toont **יְהוָה** hen door Zijn profeten dat Hij hen opnieuw wil herstellen in de intimiteit met Hem. De vreugde van **יְהוָה** kan daarbij hun overvloedige toevlucht zijn in tijden van verdriet (Nechemjah 8:10-11). Hij waarschuwt hen, door de mond van Jirme-jahoe (Jeremia), vooral Zijn heerlijke Naam niet te vergeten...

En zij zeiden: laten we de glorierijke Naam, waaronder onze voorouders bescherming en leiding ontvingen, niet langer verkondigen, maar uitbannen uit ons spraakgebruik, en zelfs uit veel van onze geschriften... Daarmee onttrokken ze zich verder aan Zijn tegenwoordigheid, bescherming, zegen en leiding. En ze lieten Jasha'-jahoe (Jesaja) 64: 7 op zichzelf van toepassing zijn...

Er was niemand die Uw Naam aanriep, die zich beijverde om aan U vast te houden.

Want U hebt Uw Aangezicht voor ons verborgen en ons aan de macht van onze ongerechtigheden prijsgegeven.

(De hier gebruikte Hebreeuwse stijlform van parallelisme impliceert dat „die Uw Naam aanriep” en „die zich beijverde om aan U vast te houden” geacht worden (vrijwel) identiek of gelijkwaardig aan elkaar te zijn!)

Kunt u iets van de pijn in het hart van God **יְהוָה** - **Je H U a H** voelen, wanneer Hij Zijn Zoon, **Jeshoe'ah**, naar Zijn volk stuurt (dat in de tussentijd hoofdzakelijk gereduceerd is tot de stam van **Jehoedah** met daarin besloten een groot deel van Levi en, door de genade van **יְהוָה**, Benjamin) en ze Hem in meerderheid niet (h)erkennen – een relatief beperkt aantal gelukkigen daargelaten? En wanneer ze niet Zijn diepe verlangen (h)erkenden om de band van intimiteit tussen Hemzelf en hen weer te herstellen, en de roeping die ze hadden om Zijn glorieuze Naam aan heel te wereld te verkondigen?

Circa [veertig \(!\) jaren](#) wachtte God nog, na de dood en opstanding van **Jeshoe'ah**, en beschermde Hij Zijn heiligdom in Jerushalem nog, voor het aan een nieuwe verwoesting ten prooi viel...

God gebruikte soms zelfs heersers van andere volken om Zijn Naam in Israël in ere te herstellen. Ik denk hierbij aan de situatie waarin farao Necho de naam van Juda's koning *El-jakim* ('God verrijst') veranderde in *Jeho-jakim* ('**יְהוָה** verrijst'; 2 Koningen 23: 34; 2 Kronieken 36: 4). Ook Nebukadnezar, de bekende koning van Babel, kende duidelijk de glorievolle Naam, want hij veranderde de naam van *Mattanja* (eigenlijk: *Mattan-Jahoe* - 'gave van **יְהוָה**') in *Zedekia* (eigenlijk: *Tsidqi-Jahoe* - 'recht van **יְהוָה**'; 2 Koningen 24: 17) wat Nebukadnezar deed was in feite tegenover Israël opkomen voor het recht en de glorievolle Naam van **יְהוָה**. Later (zie 2 Kronieken 36: 22-23; Ezra 1: 2-4) is het de Perzische koning Kores die de heerlijke Naam blijkt te kennen en opkomt voor '**יְהוָה**, de God van Israël, Die in Jeruzalem woont'.

Misschien is het nu de tijd om vurig te bidden voor Gods volk, en met Jezus te huilen over *Jerushalem* – de stad waar vanuit het onderwijs over de heerlijke Naam en vrede van **יְהוָה** zich had moeten verspreiden over alle natiën. Zelfs in de vorige eeuw, toen de verschrikkelijke *shoah* en zoveel dood, pijn en schande over hen heen ging, keerden velen van hen zich niet terug naar de intimiteit met **יְהוָה** (vgl. Psalm 83: 17 – schande is een reden om Gods heerlijke Naam te zoeken!). Misschien is het nu ook de tijd om te huilen over en vurig te bidden voor de christelijke kerk wereldwijd, die zo ver afdwaalde van haar Israëlische wortels, en op basis van door joden doorgegeven Babylonische syncretistische afgoderij, en op basis van Griekse filosofie en afgoderij nog steeds toestaat dat de glorieuze en veelzeggende Naam van haar God geheim gehouden en ongenoemd, ongeprezen blijft, de ontzagwekkende Naam zo vol van Zijn verlangen mét ons te zijn, de glorierijke Naam Die het meer dan waard is om wereldwijd verkondigd en door alle natiën, stammen en talen verheerlijkt en grootgemaakt te worden...

De Bijbel voorzegt de terugkeer naar de eerbiedwaardige Naam van God

Er is gelukkig hoop. Op diverse plaatsen voorzegt de Bijbel gelukkig de terugkeer van Gods volk, met andere volken, naar het kennen en gebruiken van de heilige Naam van God, **יְהוָה**, en naar de hechte relatie met Hem:

4 Want zo zegt de Here **יְהוָה**: Eertijds trok Mijn volk naar Egypte om daar als vreemdeling te vertoeven, en Assur heeft het zonder reden onderdrukt. 5 Thans echter, wat vind Ik hier? luidt het woord van **יְהוָה**. Want om niet is Mijn volk weggevoerd, zijn

overheersers maken getier, luidt het woord van **אֲנִי אֲנִי**, en voortdurend, de hele dag, wordt **Mijn Naam gelasterd**. ⁶ Daarom zal **Mijn volk te dien dage Mijn Naam kennen**, dat **Ik het ben**, Die spreek: **Zie, hier ben Ik** (**הִנְנִי** - *Hineni*). ⁷ Hoe liefelijk zijn op de bergen de voeten van de vreugdebode, die vrede aankondigt, die goede boodschap brengt, die **Jeshoe'ah** (**הַשׁוֹעִי** - heil) verkondigt, die tot Tsion spreekt: Uw God is Koning. ⁸ Hoor, uw wachters verheffen de stem, zij jubelen tezamen, want met eigen ogen zien zij, hoe **אֲנִי אֲנִי** naar Tsion terugkeert. ⁹ Breek uit in gejuich, jubel eenparig, puinhopen van Jerushalem, want de Here heeft zijn volk getroost, Hij heeft Jerushalem verlost. ¹⁰ **אֲנִי אֲנִי** heeft zijn heilige arm ontbloot voor de ogen van alle volken en alle einden der aarde zullen zien de **Jeshoe'ah** (het heil) van onze God.

Jesha'-jahoe (Jesaja) 52: 4-10

Het volk van Israël was geroepen de wonderbare en liefelijke Naam van God te verkondigen zodat alle natiën van de aarde Zijn glorievolle Naam groot zouden maken (vgl ook Psalm 45:18). Merk op dat in deze situatie het verzwijgen van de wonderbare en liefelijke Naam van God gelijkstaat met het lasteren van de eerbiedwaardige Naam, want door te verzwijgen onthoud je God de eer van zo velen. Vandaar:

Daarom zie, Ik laat hen ditmaal gewaarworden, Ik laat hen gewaarworden **Mijn hand en Mijn kracht, en zij zullen weten, dat Mijn Naam is: אֲנִי אֲנִי**.

Jirme-jahoe (Jeremia) 16: 21

Jechezqe'l (Ezechiël) krijgt namens **אֲנִי אֲנִי** te profeteren:

„... Ik zal Mij groot en heilig betonen en Mij doen kennen ten aanschouwen van vele volken; en zij zullen weten, dat Ik **אֲנִי אֲנִי** ben. ...

Ik zal Mijn heilige Naam bekendmaken onder Mijn volk Israël; Ik zal Mijn heilige Naam niet meer laten ontheiligen; en de volken zullen weten, dat Ik אֲנִי אֲנִי ben, heilig in Israël. Zie, het komt, het zal geschieden, luidt het woord van de Here **אֲנִי אֲנִי**; dit is de dag, waarvan Ik gesproken heb. ...

Daarom, zo zegt de Here **אֲנִי אֲנִי**, nu zal Ik een keer brengen in het lot van Jakob en Mij ontfermen over het hele huis van Israël, en ijveren voor **Mijn heilige Naam. ...**”

Jechezqe'l (Ezechiël) 38: 23; 39: 7-8, 25

En Maleachi:

Maar van de opgang van de zon tot haar ondergang, **zal Mijn Naam groot zijn** onder de heidenen; en aan alle plaats zal **Mijn Naam** reukwerk toegebracht worden, en een rein spijsoffer; want **Mijn Naam zal groot zijn** onder de heidenen, zegt **אֲנִי אֲנִי** Die allen samenbrengt. ...

Nu dan, u geldt, o priesters, deze aanzegging: Indien u niet hoort, en indien u het niet ter harte neemt **Mijn Naam eer te geven**, zegt **אֲנִי אֲנִי** Die allen samenbrengt, dan zal Ik onder u een vloek zenden en uw zegeningen in vloek verkeren; ja, Ik heb ze reeds in vloek verkeerd, omdat u het niet ter harte genomen hebt.

Maleachi 1: 11; 2: 1-2 (zie ook 1: 6)

De Psalmdichter schrijft:

אֲנִי אֲנִי! ... **Alle volken, die U gemaakt hebt, zullen komen** en zich voor U (lett.: voor Uw Aangezicht) neerbuigen, o Here, en **Uw Naam eren**; Psalm 86: 9

Waarlijk, de rechtvaardigen zullen **Uw Naam** loven, de oprechten zullen voor Uw Aangezicht wonen. Psalm 140: 14

En Johannes ziet:

En zij zingen het lied van Mozes, de knecht Gods, en het lied van het Lam, zeggende: Groot en wonderbaar zijn Uw werken, Here (**אֲנִי אֲנִי**) God, Almachtige; rechtvaardig en waarachtig zijn Uw wegen, U, Koning van de volkeren! Wie zou niet vrezen, Here (**אֲנִי אֲנִי**), en **Uw Naam niet verheerlijken?** Immers, U alleen bent heilig. Want alle volken zullen komen en zullen voor U nedervallen in aanbidding, omdat Uw gerichten openbaar zijn geworden. Openbaringen 15: 3-4

(De plaatsen waar ik de heilige Naam tussen haakjes erbij heb gezet zijn de plaatsen waar Delitzsch de heilige Naam in [de Hebreeuwse versie van het NT](#) heeft staan als vertaling van het Griekse *Kurios*; merk op, dat het hier bij 'Uw Naam' niet over Jezus gaat; Hij - het Lam - is mede auteur van het lied!)

Gelukkig is er ook voor Israël hoop:

Jullie zullen volop en tot verzadiging eten, en **jullie zullen loven de Naam** (van) **אֱלֹהֵינוּ**, **jullie God**, Die wonderbaar met jullie gehandeld heeft; Mijn volk zal nimmermeer te schande worden. **Dan zullen jullie weten, dat Ik in het midden van Isra'el ben**, en dat **Ik, אֱלֹהֵינוּ, jullie God ben**, en niemand anders; Mijn volk zal nimmermeer te schande worden. Jo'el 2: 26-27

Op die dag zullen jullie zeggen: '**Loof אֱלֹהֵינוּ, roep Zijn Naam uit**. Maak alle volken Zijn daden bekend, **breng in herinnering dat Zijn Naam verheven is**. Zing een lied voor **אֱלֹהֵינוּ**: wonderbaarlijk zijn Zijn daden. Laat heel de aarde dit weten. Jubel en juich, inwoners van TSION, want groot is de Heilige van Israël, die in jullie midden woont.'

Jesha'-jahoe (Jesaja) 12: 4-6

Maar dan **zal Ik de volken** andere, reine lippen geven, **opdat zij allen de Naam אֱלֹהֵינוּ aanroepen**; opdat zij Hem dienen met eenparige schouder. ... En Ik zal in je midden overlaten een ellendig en gering volk, en wie schuilen bij de **Naam אֱלֹהֵינוּ**. ... Te dien dage zal tot Jeruzalem gezegd worden: Vrees niet, TSION, laat je handen niet slap worden. **אֱלֹהֵינוּ, jouw God, is in je midden, een Held, die verlost** (*joshi 'a, van jasha' - bevrijden*). Hij zal Zich over jou met vreugde verblijden; Hij zal zwijgen in Zijn liefde; Hij zal over je juichen met gejubel. Tsephan-jah 3: 9, 12, 16-17

In het hele land, luidt het woord van **אֱלֹהֵינוּ**, zullen twee derden uitgeroeid worden en de geest geven, maar een derde zal daarin overblijven. Dat derde deel zal Ik in het vuur brengen, en Ik zal hen smelten, zoals men zilver smelt, ja hen louteren, zoals men goud loutert. **Zij zullen Mijn Naam aanroepen en Ik zal hen verhoren**. Ik zeg: **Dat is mijn volk**; en zij zullen zeggen: **אֱלֹהֵינוּ is mijn God**.

Zekhar-jahoe (Zacharia) 13: 8-9 (zie ook 10: 12)

„... **Vader, verheerlijk Uw Naam!**” Toen kwam een Stem uit de hemel: „Ik heb Hem verheerlijkt, en **Ik zal Hem nogmaals verheerlijken!**” Jahoe-chanan (Johannes) 12: 28

Uiteindelijk handhaaft God Zijn belofte om met Zijn volk te zijn, ondanks hun ontrouw:

Want **met jou ben Ik**, spreekt **אֱלֹהֵינוּ**, om je te verlossen; want Ik zal met alle volken waaronder Ik je verstrooid heb, voorgoed afrekenen, maar met jou zal Ik niet voorgoed afrekenen, maar Ik zal je tuchtigen als beschermende maatregel, en verontschuldigd zal Ik je niet helemaal onschuldig houden. Jirme-jahoe (Jeremia) 30: 11

Het boek Henoch (ጠብቆ - *Chanokh*), geschreven vóór de eerste komst van Jezus – *Jeshu'a ha Mashiach* –, en door de Ethiopische kerk gezien als een legitiem deel van de Bijbelse canon, zegt (merk op hoe *Jeshu'a* dit alles vervulde, zelfs de NT titel *Zoon des Mensen* lijkt rechtstreeks ontleend aan het Boek Henoch):

In dat uur, dat de Zoon des Mensen een Naam kreeg, in de tegenwoordigheid van **אֱלֹהֵינוּ** van de menigten, de oude Voor-Tijd; zelfs voor de schepping van de zon en de maan, voor de schepping van de sterren, werd Hem een Naam gegeven in de tegenwoordigheid van **אֱלֹהֵינוּ** van de menigten. Hij zal een staf worden voor de rechtvaardigen zodat zij zullen leunen op Hem en niet vallen. Hij is het Licht van de heidenen [niet-Joden] en Hij zal de hoop worden van hen die ziek van hart zijn. Allen die op de aarde zijn zullen neervallen en voor Hem aanbidden; **zij zullen de Naam van אֱלֹהֵינוּ van de menigten verhogen, prijzen [zegenen], en bezingen**. Voor dit doel werd Hij de Uitgekozene; Hij werd verborgen in de tegenwoordigheid van **אֱלֹהֵינוּ** van de menigten vóór de schepping van de wereld, en voor eeuwig. Henoch 48:3-6

De vraag is wel: werken we er graag aan mee dat Gods heerlijke Naam (dat wil zeggen: Zijn Persoon en Karakter) weer gekend en verheerlijkt wordt, of werken we God hierin liever tegen?

De Bijbelse titels 'Adon, 'Adonai, Ba'al, Kurios en het Nederlandse Heer

In het kader van deze studie is het goed om even expliciet stil te staan bij de Bijbelse Hebreeuwse titels 'Adon (אֲדֹנָי), 'Adonai (אֲדֹנָי - lett: mijn 'Adon), en Baäl (בַּעַל - eigenlijk: ba'al), de Griekse titel Kurios (Κυριος), en hun relaties met de Nederlandse titel Heer.

De Bijbelse Hebreeuwse titels 'Adon (אֲדֹנָי) en 'Adonai (אֲדֹנָי) wijzen op iemand die in gezag en autoriteit ver boven je staat. Dit geldt ook voor de Griekse titel Kurios (Κυριος). Vaak werden ze op goden toegepast. Ze konden op mensen worden toegepast, maar dan ging het wel om iemand in een relatief veel hogere positie. Een werknemer kon zijn werkgever als 'grote baas' met 'Adon(a)i of Kurios adresseren, maar omgekeerd zou een werkgever dit met zijn werknemers nooit doen. 'Adonai is daarbij persoonlijk: de persoon naar wie verwezen wordt of die geadresseerd wordt staat in die hoge gezagsrelatie *in verhouding tot mij persoonlijk*. Er spreekt heel veel eerbied uit.

De karakteristieken van 'Adon en Kurios zien we *enigszins* terug in het Engelse Lord en het gebruik daarvan. Dit is de titel die de vertalers van de King James vertaling gebruikten om zowel 'Adon, 'Adonai als Kurios te vertalen. Ook Lord is sterk relatief: de als Lord aangesprokene of gerefereerde heeft een zeer hoge positie *ten opzichte van* de spreker. Als aanspreektitel en ook in verwijzingen werd in Engeland vaak ook My Lord gebruikt, dat beter overeenkomt met 'Adonai, zodat My Lord een betere vertaling voor 'Adonai zou zijn geweest. Vandaag de dag komt de titel My Lord en ook de titel Lord in de Engelssprekende landen niet zo veel meer voor in het dagelijks spraakgebruik, en als het voorkomt is het in referentie naar iemand die minstens van adel is, of in oude samentrekkingen zoals War-Lord (vgl. Krijgshoofd, een zeer hoge commandant in het leger), Land-Lord (huseigenaar/ verhuurder) e.d. Hier is altijd sprake van een gezagsrelatie en eerbied, net als in de Nederlandse titel Hoogheid.

Toen in Nederland de Statenvertaling werd gemaakt, is sterk gekeken naar de King James vertaling. In de 16^e – 17^e eeuw was de titel Heer hier een titel die enigszins parallel liep met het Engelse Lord. Daardoor werd die titel gekozen om ook 'Adon, 'Adonai en Kurios mee te vertalen. Ik zeg: 'enigszins parallel', want de titel Heer is vanouds minder relatief en minder verheven geweest dan het Engelse Lord. Ook hier bestond een iets meer relatieve vorm waarin ook iets meer eerbied lag: *Mijn Heer* (later verbasterd en verlaagd tot *mijnheer* en uiteindelijk *meneer*). Helaas is 'Adonai echter niet door *Mijn Heer* maar door *Heer* of *de Heer* vertaald, zodat hier ook *de persoonlijke relatie* in de vertaling *totaal verloren ging*. Mijn stelling is dan ook dat de vertaling Heer vanaf het eerste begin een *grote verarming* is geweest. Later is de Nederlandse titel Heer zodanig verwaterd, dat we nu spreken over een *herenfiets* en *herenmode* (synoniem met *mannenfiets* en *-mode*), en een werkgever een werknemer of zelfs een vorst een mannelijke onderdaan in formele correspondentie of verwijzing adresseert als *heer*. In tegenstelling tot de titels 'Adon, 'Adonai en Kurios is Heer bovendien wel zeer uitdrukkelijk gender-specifiek (tegenover Dame).

Het Bijbels Hebreeuws/Aramees kent een andere titel die meer en wel zeer sterk overeenkomt met het hedendaagse Heer. Dit is Baäl (בַּעַל). Dit is, net als het hedendaagse Nederlandse Heer, een titel die veel minder relatief gezag impliceert dan 'Adonai of Kurios. Net als Heer is Baäl gender-specifiek. Het is zeer opvallend, dat deze titel in de Bijbel wel voor mensen (o.a. *man*, *meester*, *echtgenoot*) en afgoden wordt gebruikt, maar *nooit* voor אֱלֹהִים (afgezien van duidelijk door Hemzelf afgewezen gebruik door enige Israëlieten – zie Hoshea (Hosea) 2: 15; vgl. 2: 6 en Jeshaja (Jesaja) 54: 5). Dit geeft mijns inziens des te duidelijker aan, dat de vertaling Heer voor 'Adonai en Kurios als verwijzend naar de God van Abraham, Izaak en Jakob, en de vervanging HEER (of HEERE of iets dergelijks) voor de magnifieke Godsnaam אֱלֹהִים heden ten dage beslist af te wijzen is. Zelfs aardse koningen en koninginnen adresseren we met meer eerbied dan met de titels *Heren* en *Dames*. Als we daar titels gebruiken als *Zijne Koninklijke Hoogheid* en *Hare Majesteit*, moet de Allerhoogste, de Schepper van hemel en aarde, de Koning der Koningen het dan simpelweg met Heer doen?? Dat kan en mag toch niet waar zijn!!

Enkele implicaties van de luisterrijke Naam van God

In en vanuit het bovenstaande zien we dat de heilige Naam van God meerdere betekenissen en implicaties heeft, waarvan ik er hier slechts enkele kan noemen.

Ten eerste is **אֱלֹהִים** ver verheven boven alles wat geschapen is of elke andere macht. Hij was er – ver voordat ook maar iets anders geschapen werd, Hij is er nu en Hij zal er zijn tot in alle eeuwigheid. Geschapen wezens en machten zijn gekomen en gegaan en zullen komen en gaan, maar onze God **אֱלֹהִים** (*JHWH / IAUA*) is van alle eeuwigheid tot alle eeuwigheid. **Zijn 'er zijn' gaat alle andere (tijdelijke) vormen van 'zijn' ver te boven.** Dit is een sterk contrast met elke andere god/afgod en elk mens. We beschrijven mensen met wat ze doen of met hun afstammingslijn of met wie ze een relatie hebben. Hun geschiedenis, achtergrond en werk 'definiëren' hen min of meer. Door anderen en onszelf een naam te geven en te beschrijven, proberen we wat orde te scheppen en een vorm van overzicht en controle te krijgen over onze omgeving. Bij God kan dat niet. Hij gaat elke menselijke beschrijving en beheersing verre te boven. Hij was er voor al het andere. Hij laat Zich niet definiëren of vormen of beschrijven door welke realiteit van buitenaf dan ook; integendeel: Hij schiep en vormde elke andere realiteit, inclusief de 'mier-tjes' die wij zijn (metafoor van de voormalige Amerikaanse opwekkingsprediker Jonathan Edwards).

Ten tweede, zegt de heerlijke Naam dat God **onveranderlijk** is – **Hij is en was en zal eenvoudigweg zijn Wie Hij is.** Uiterst stabiel en betrouwbaar zonder weerga.

Deze twee aspecten beschrijven beide de overtreffende grootte van onze God **אֱלֹהִים**. Hij gaat ons menselijk begrip ver te boven. Deze twee aspecten alleen al zouden ons in nederigheid voor Hem moeten doen staan en in uiterst ontzag. We zijn Hem en Zijn heerlijke Naam ons hoogste respect en ontzag verschuldigd!

Een andere, en zeer relevante betekenis duidt op **Wie God is in relatie met Zijn volk.** Er is absoluut niemand, die **zo consistent en trouw actief aanwezig is met Zijn volk**, als onze God **אֱלֹהִים**! Ook de algemene betekenis waarin 'Ehjah' in het Oude Testament voorkomt – het meest als empathisch er met iemand zijn op een bemoedigende en beschermende wijze –, draagt bij aan deze betekenis van de heerlijke Naam **אֱלֹהִים**.

Iets zeer opmerkelijks over de heilige Naam van God is dat de Bijbel pas vanaf Genesis 2 (vers 4) en verder, **אֱלֹהִים** gebruikt – dat wil zeggen, nadat de mens geschapen is. Jegens ons, menselijke wezens, *in de relatie*, is God **De Altijd Aanwezige**, niet abstract maar **Persoonlijk. Hij geeft uitdrukking aan een vorm van diepe liefde, vriendschap, tederheid, zekerheid en bescherming, en roept ons tegelijkertijd en continu de relatie met Hem binnen. In Zijn tegenwoordigheid is er leven. In het ervaren van Zijn tegenwoordigheid, ervaren we leven.**

Ik vind het bijna ongelooflijk dat in Zijn wonderbare Naam God *zowel* Zijn enorme grootte en transcendentie openbaart, *en* Zijn verlangen, een hechte relatie met ons te hebben. In Hem is er geen spanning tussen die twee, maar ze zijn in eenheid met elkaar. In Hem is er een eenheid mogelijk die wij eenvoudigweg niet kunnen begrijpen of bevatten.

Wat in de verhalen over **de nabijheid van אֱלֹהִים** opvalt, is dat Hij bij uitstek nabij is voor *de zwakke* – degene die menselijk gesproken minder krachtig of minder in tel is. Van Esau en Jakob kiest Hij Jakob, van Lea en Rachel verkiest Hij Lea, Hij kiest Mozes op het moment dat die zich zwak voelt, niet 40 jaar eerder, toen Mozes nog wel visie had dat hij zelf zijn volk uit zou kunnen leiden. Zou dat wellicht te maken hebben met het gegeven, dat we als we zwak zijn in onze menselijke kracht, ons gemakkelijker realiseren **hoe hard we Gods nabijheid nodig hebben** en **אֱלֹהִים** meer de ruimte geven om *Zijn weg* met ons te gaan?

Het voorbeeld van Jakob laat zien dat we ons **de aanwezigheid van אֱלֹהִים** niet altijd bewust zijn, maar dat bewustzijn van Zijn aanwezigheid (in heden en/of verleden) ons ontzag voor Hem en onze toewijding aan Hem zal doen toenemen. Tegelijk is het zo dat **de heerlijke Naam van אֱלֹהִים** **eren** inhoudt dat **we ons erop richten om ons Zijn aanwezigheid veel meer bewust te worden.**

Jesus - *Jeshoe'a*, *'Immanu'el* en *Ik ben* – verdere openbaring van **אֱלֹהִים**

Er is een nauwe verwantschap tussen Jezus, en God en Zijn heilige Naam zoals hierboven beschreven. In de voorgaande paragrafen zagen we dat **אֱלֹהִים** Zichzelf openbaarde als een God **Die erbij is** en **Die bevrijdt**. Jezus is een andere, verdergaande openbaring van diezelfde God. Hij is beschreven als **אֱמַנּוּאֵל** - *'Immanu-El - God met ons* (Jesaja 7: 14; Mattheüs 1: 23). Zijn Naam in het Hebreeuws en de heilige Naam **אֱלֹהִים** (**JHWH / IAUA**) vertonen overeenkomst zoals Jezus feitelijk God was en is. Jezus' Naam ('Jezus' is afgeleid van het Griekse Ἰησους - *Jèsoes*) heeft in het Hebreeuws en Aramees een aantal vormen; er is de korte variant: **אֱשׂוּעָה** of **אֱשׂוּעָה** - *Jeshoe'a*.⁸⁶ **'Bevrijder/Redder'** (met een variant daarvan: **אֱשׂוּעָה** - *Jeshoe'ah*: *'Bevrijding/ Verlossing'*; beide afgeleid van het werkwoord **אֶשׂוּעַ** - *Jasha*: *open of vrij zijn*, en daardoor ook: *redden, bevrijden*⁸⁷) en een iets langere variant: **אֱהֹשׁוּעָה** - *Jehoshoe'a* die staat voor: **אֱלֹהִים** *bevrijdt'* (vgl. Mattheüs 1:21; of **אֱהֹשׁוּעָה** - *Jehoshoe'ah*: **אֱלֹהִים** *(is) bevrijding*).⁸⁸ De link van Jezus' Naam met het werkwoord *redden* is ook duidelijk in het volgende Bijbelvers (Mattheüs 1: 21^b):

je zult Hem de naam **Jezus** geven. Want Hij is het Die Zijn volk zal **redden** van hun zonden.

Merk hierbij terzijde op dat de originele Hebreeuws/Aramese Naam van Jezus gevormd kan worden vanuit de letters van **אֱלֹהִים**, door toevoeging van de letters **שׁ** (*shin*) en **י** (*'ayin*). De **שׁ** is de eerste letter van de titel **שְׁדַי** - *Shaddai* - *Almachtige*; kort voor **אֱלֹהִים** - *El Shaddai* - **God de Almachtige**, een veelzeggende titel voor God.⁸⁹ De **י**, zelf al een symbool voor God, staat op elk joods gebedsdoosje. **שְׁדַי** - *Shaddai* kan overigens ook, oof zelfs beter gezien worden als in verband staande met **שׁד** - *shad*, het Hebreeuwse woord voor 'borst', en het werkwoord *shadah* – uitgieten, zogen, dorst lessen.⁹⁰ Jezus liet zowel de hoogste macht van **אֱלֹהִים** als Zijn moederlijke liefde en zorg (vgl. *Jesaja* 66: 10-14) zien: Hij gaf ons het leven! Wat betreft dat 'laten zien': wie Jezus had gezien, had **אֱלֹהִים** - **God de Almachtige** gezien (Johannes 14: 9); ik vind het in dit verband opmerkelijk, dat behalve de **שׁ** ook de letter *'ayin י* – symbool voor het oog – aanwezig is in Zijn Naam.

Als het volk Israël uit Egypte is weggetrokken en aan de zee is gelegerd en de Egyptenaren hen achterna komen, vreest het volk. Maar Mozes zegt tot hen, dat ze het **heil** van **אֱלֹהִים** zullen zien, letterlijk: **אֱלֹהִים** **אֱשׂוּעָה** - *de Jeshoe'ah (אֱשׂוּעָה) van אֱלֹהִים* (Exodus 14: 13; zie ook 15: 2).

⁸⁶ Merk op, dat in de (eenvoudig leesbare) oudere vorm met **א** als klinker (die we in de afgeleide vorm **אֱשׂוּעָה** o.a. al zagen in Genesis 49: 18) ook hier de **א** een oe-klank vertegenwoordigt, en niet een w-klank.

⁸⁷ Zie ook [de studie over dit werkwoord](#) op de website van de Hebreeuwse Volksschool. Daarin wordt *jasha'* ook weer in verband gebracht met het 'er zijn' voor de ander.

Bij bestudering van dit werkwoord viel het mij op dat de eerste keer dat dit woord in de Bijbel voorkomt is wanneer Mozes enkele herderinnen, waaronder zijn latere vrouw, *te hulp komt* (Exodus 2: 17).

⁸⁸ Er wordt door bepaalde, fanatieke groepen wel beweerd, dat als *Jahoe-ah* de uitspraak van de glorieuze Godsnaam is, dat Jezus' Naam dan dienovereenkomstig ook als *Jahoe-shoe-ah* moet worden uitgesproken. Dit veronachtzaamt echter de ontwikkeling van de taal. Ten tijde van Jezus was de uitspraak van de Godsnaam – toen al duizenden jaren oud! – waarschijnlijk al veranderd richting *Jehoe-ah* of mogelijk zelfs *Jeho-ah*, zodat de uitspraak *Jehoshoeah* legitiem is. Bovendien veranderen in het Hebreeuws klanken vaak onder invloed van de lettergreep erna of ervoor. Ook dit kan een uitspraak als *Jehoshoeah* legitimeren.

⁸⁹ **שְׁדַי** - *Shaddai* wordt binnen het jodendom ook wel gezien als een acroniem voor **שׁוֹמֵר דְּלַתוֹת יִשְׂרָאֵל** – *Shomer delatot Jisra'el* – 'De Beschermers van de poorten van Israël'.

⁹⁰ Hoewel *Shaddai* vaak wordt gezien in verband met de stam *shadad* – *potig, machtig of krachtig zijn, vernietigen*, gerelateerd aan *shod* = *vernietiging* (zodat *Shaddai* zoiets wordt als *degene met de meeste (vernietigings)macht*), kan men het hier genoemde verband eenvoudig zien als men begrijpt dat, waar het gaat om onze God, *Shaddai* vooral ook wijst op de macht en wil van **אֱלֹהִים** om **leven te geven en het kwetsbare te koesteren**, gerelateerd aan *shad* - moederborst, en *shadah* - uitgieten, zogen, leven geven. Zie voor meer details het artikel: ['De rijkdom van de titel אֱלֹהִים - 'El Shaddai'](#), deel 19 in de reeks **'De veelzeggende Naam van God אֱלֹהִים'**, op www.Hallelu-JaH.nl, 27 april 2020.

De letter ט - tav die hier grammaticaal achter **Jeshoe'a** is gevoegd, was in het schrift van Mozes' tijd: † - een kruisteken! Zien we de heerlijke eenheid van het Eerste en Tweede Testament?

Maar er is nog meer; daarvoor gaan we terug naar het Hebreeuwse 'Ehjah - Ik ben / Ik zal zijn.

In de Oudtestamentische teksten waar het Nederlands eenvoudigweg vertaalt 'Ik ben' ('Ehjah in het Hebreeuws), zoals in Exodus 3: 13-14, of 'Ik ben de HERE jouw God' ('anokhi אֲנֹכִי אֱלֹהֶיךָ 'élohej-kha, zoals eerder in deze studie), zoals in Exodus 20: 2 en veel parallele plaatsen, heeft de Septuagint (de Griekse vertaling van het Oude Testament die al beschikbaar was in Jezus' dagen): 'Εγω εμι - Ego eimi voor het 'Ik ben'-deel (voor de langere vorm: 'Εγω εμι Κυριος ο Θεος).

Het indrukwekkende in het Nieuwe Testament is nu, dat in het Evangelie naar Johannes, Jezus dit Εγω εμι – Ego eimi vaak gebruikte waar Hij over Zijn identiteit sprak en over Wie Hij was. Op die manier refereerde Jezus Zelf vaak aan deze beschrijving van God als zijnde Zijn Eigen Naam; onder andere wanneer Hij zinnen gebruikte die, vertaald, beginnen (of eindigen) met 'Ik ben' (Grieks: Εγω εμι), zoals: „Ik ben [de Messias]” (Johannes 4: 26), „Ik ben het Brood des Levens” (Johannes 6: 35, 41, 48, 51), „Ik ben het Licht der wereld” (Johannes 8: 12; 12: 46), „Ik ben de Goede Herder” (Johannes 10: 11, 14), „Ik ben de Zoon van God” (Johannes 10: 36), „Ik ben de Opwekking en het Leven” (Johannes 11: 25), „Ik ben de Weg de Waarheid en het Leven” (Johannes 14: 6), „Ik ben de Ware Wijnstok” (Johannes 15: 1, 5).⁹¹

Toen een groep mensen Jezus kwam arresteren (Johannes 18: 5-6), deed Jezus de uitspraak „**Ik ben het**” – „Ego eimi”, dat wil zeggen: „'Ehjah”. De reactie hierop van de mensen die Jezus kwamen arresteren was terugdeinzen en ter aarde vallen. Dit lijkt nogal een vreemde reactie voor een soort arrestatieteam van goed bewapende mensen die de door hen gezochte crimineel ontmoeten. Als we echter zien dat 'Ehjah toen als vrijwel gelijkwaardig werd gezien aan de heilige Naam אֱיָוָה (JHWH / IAUA) (en als even heilig en onuitspreekbaar voor gewone mensen), maar dan uit de mond van אֱיָוָה Zelf, begrijpen we hun reactie die was alsof God Zelf voor hen stond. Dit geeft duidelijk weer dat Jezus tenminste hier een **Naam** uitsprak die vrijwel synoniem geacht werd aan de heilige Godsnaam en Deze op Zichzelf toepaste, daarmee Zichzelf overduidelijk aan God gelijk stellend. Vergelijk de op verschillende momenten geuite beschuldiging tegen Hem: die van godslastering.

Ook Mattheüs 28: 20 gebruikt in het Grieks het Ego eimi, wanneer Jezus de oude belofte van אֱיָוָה herhaalt (ook in Handelingen 18: 10):

„**Ik ben met jullie** alle dagen, tot de voleinding der tijden. Amen”.

In het Hebreeuws/Aramees dat Jezus gesproken zal hebben, zal Hij ook hier waarschijnlijk הִ'יָהוּ - 'Ehjah hebben gebruikt. Dat verklaart ook waarom de joodse religieuze leiders van Zijn dagen zo boos warden over deze woorden, vooral toen „Jezus zei tot hen, ‘Waarlijk, Ik zeg u, **eer Abraham was, Ik ben.**”⁹² (Johannes 8: 58; in het Grieks: πρὶν Ἀβραὰμ γενεσθαι Εγω εμι – prin Abraam genesthai Ego eimi; zie ook Johannes 6: 34, 41). Ze zagen het al als heiligschennis om de heilige Naam van God uit te spreken en dus als verschrikkelijk arrogant en godslasterlijk als

⁹¹ Zie ook Mattheüs 14:27; Lucas 21: 8; 24: 39; Johannes 4: 26; 6: 20; 8: 18, 24, 28; 9: 9; 10: 7, 9; 12: 26; 13: 19; 18: 5, 6, 8; en Openbaringen 2: 23; 22: 16; terwijl – nog los van de Septuagint's weergave van de Oud Testamentische Ik ben teksten – de volgende teksten duidelijk de NT zin aan het OT verbinden: Mattheüs 22: 32; 24: 5; Marcus 6: 50; 13:6; 14: 62; Lucas 22: 70; Johannes 8: 58; Handelingen 9: 5; 18: 10; 22: 8; 26: 15 en Openbaringen 1: 8, 17.

Merk op dat het waarschijnlijk Hebreeuwse(/Aramese) origineel van Johannes 8:18 „**Ik ben het**, die van Mijzelf getuig, en ook de Vader, Die Mij gezonden heeft, getuigt van Mij.”, ook kan worden vertaald als: „**Ik ben** getuig(t) van Mijzelf, en de Vader Die Mij gezonden heeft, getuigt van Mij.” In beide gevallen wordt een algemene Hebreeuwse stijlvorm gebruikt, waarbij min of meer hetzelfde herhaald wordt in iets andere bewoordingen, maar in het ene geval identificeert Jezus Zich nog duidelijker als zijnde **Ego Eimi** – 'Ehjah (God in Eigen Persoon), via de Naam die vrijwel gelijk is aan de heilige Naam אֱיָוָה.

⁹² Treffend vertaalt David H. Stern (*Complete Jewish Bible*, Jewish New Testament Publ., Clarksville USA / Jerusalem Israel, 1998) hier in het Engels: „**Before Avraham came into being, I AM!**” Jezus' **zijn** is existentieel en fundamenteel van een andere, eeuwige aard, dan dat van Abraham, die ergens in de tijd geboren werd. Jezus – God zijnde – staat boven de tijd; Zijn **zijn** kent geen begin of einde.

iemand deze Naam op zichzelf toepaste, zoals Jezus deed. In hun ogen, verwerpende dat Jezus Zelf werkelijk de Messias was, was wat Jezus deed bijzonder misleidend en stond het de heiliging van het volk in de weg en zodoende ook de spoedige komst van de Messias. In werkelijkheid, gegeven dat Jezus de beloofde Messias Zelf was, zette Jezus alleen maar Gods tegenwoordigheid met Zijn volk voort, de tegenwoordigheid van God die we in het Oude Testament zien sinds de schepping van de mens. Ja, nog sterker: Jezus maakte de weg vrij voor zowel de Joden als de niet-Joden om zomaar in de gemeenschap van Gods gezin binnen te komen en Zijn nabijheid nog vollediger te ervaren dan ooit tevoren. Als *'Immanuel* – letterlijk: **God met ons** (Jesha'-jahoe (Jesaja) 7: 14; Mattheüs 1: 23) – openbaarde Hij werkelijk Gods karakter van *met ons te zijn* zoals al vanaf het begin gereflecteerd in Gods wonderbare Naam.

Er zijn duidelijke aanwijzingen, dat Jezus ook de heerlijke Godsnaam Zelf, tegen alle menselijke regels in, soms wél hardop uitsprak. Bijvoorbeeld in Marcus 12: 11 (citaat van Psalm 118: 22-23) lijkt dit het geval, volgens [Delitzsch' Hebreeuwse terugvertaling](#) (zie noot 44). Het is opvallend, dat de joodse leiders Jezus toen gelijk gevangen wilden nemen, al was er meer in wat Hij zei waar ze zich aan stoorden! In het hoofdstukje over de Godsnaam in het Nieuwe Testament besprak ik al meer voorbeelden.

Jezus' Naam en de heerlijke Godsnaam **יְהוָה** vertonen veel overeenkomst, zoals Jezus feitelijk God was en is („Ik en de Vader zijn Één.” - Johannes 10: 30).⁹³ Dit betekent dat de volgende tekst gezien kan worden als refererend naar zowel de heilige Naam **יְהוָה** als naar **Jeshoe'a** – Jezus, daarmee veel zeggend over ons gebruik van beide heilige Namen van God:

„Ik ken je werken; zie, Ik heb een geopende deur voor je aangezicht gegeven die niemand kan sluiten; want je hebt kleine kracht, maar je hebt Mijn Woord bewaard en **Mijn Naam niet verloochend**. ...” Openbaringen 3: 8

Beide Namen komen op treffende wijze vaak voor in het volgende tekstgedeelte uit Jesha'-jahoe (Jesaja):

1 En op diezelfde dag zult je zeggen: Ik dank U, **יְהוָה**! dat U toornig op mij geweest bent, maar Uw toorn is afgekeerd, en U troost mij. 2 Zie, God is **mijn Jeshoe'ah**,⁹⁴ ik zal vertrouwen en niet vrezen; want **יְהוָה** (*JaH*) **יְהוָה** is mijn Sterkte en mijn Psalm, en Hij is mij tot **Jeshoe'ah** (*יְשׁוּעָה* *Heil/Verlossing*) geworden. 3 En jullie zullen water scheppen met vreugde uit de fontein van **Jeshoe'ah** (*יְשׁוּעָה* *Heil/Verlossing*); 4 En jullie zullen op diezelfde dag zeggen: Dank **יְהוָה**, roep **Zijn Naam aan, maak Zijn daden bekend onder de volken! vermeld, dat Zijn Naam verhoogd is**. 5 Psalmzing **יְהוָה**, want Hij heeft heerlijke dingen gedaan; dit zij bekend op de hele aardbodem. 6 Juich en zing vrolijk, inwoonster van Tzion! want groot in je midden is de Heilige van Israëel. Jesha'-jahoe (Jesaja) 12: 1-6

Resoneert vers 3 niet in Johannes 4: 6-15, waar **Jeshoe'a** met een Samaritaanse vrouw spreekt over het *Levende Water* dat Hij wil geven?

Vers 4 is uitermate duidelijk over het gebruik van de luisterrijke Godsnaam. De heerlijke Naam is er om gedankt, aangeroepen, verkondigd en verhoogd te worden!

⁹³ De 15^e/16^e-eeuwse rooms-katholieke geleerde Johannes Reuchlin (met joodse en qabbalistische sympathieën) ging nog verder, toen hij zei: 'alleen de wijze verstaat dat de Godsnaam **JHWH** en **Jêshú'áh** (bevrijding) dezelfde zijn.' Hij geeft elders aan dat het *pentagrammaton* (!) **YHSWH** (wellicht voor zoiets als *יהשוה* *YaHShuWaH* of *YeHoShUaH* – een *niet-bestaand* 'Hebreeuws woord', lijkend op *Jeshoe'ah* of *Jehoshoe'ah*, zoals hier gehanteerd, red.) nu als de Godsnaam gezien moet worden, dus als een uitbreiding op en vervanging van de 'oude' (sic!) Naam **YHWH** (de Engelse variant van **JHWH**). Bron: [Reuchlin, Johannes](#), artikel in de *Jewish Virtual Library*. Deze leer lijkt aantrekkelijk, maar blijkt bij nader onderzoek uit mystieke/qabbalistische (occulte) bron te komen en is feitelijk ook incorrect. Merk bijv. op dat de *א* *ajin* (= oog) uit Jezus' Naam in deze weergave wordt verduisterd! Ik houd het erop dat de beide Godsnamen een buitengewoon veelzeggende verwantschap vertonen, maar niet gelijk zijn en elkaar niet vervangen.

⁹⁴ De precieze vorm hier is: *יְשׁוּעָתִי* - **Jeshoe'ati** - de *יְשׁוּעָה* - **Jeshoe'ah** - *Verlossing/ Heil van/voor mij*. Zie voor meer van dit soort grammaticale vormen ook: André H. Roosma, 'Zijn Naam is Jezus / *Jashu'ah* –over de heerlijke Naam van Gods Zoon', web-artikel op www.Hallelu-JaH.nl, maart 2012.

We zagen eerder dat er bescherming is *in de heerlijke Naam van* יְהוָה. En we zagen dat die heerlijke Naam gekoppeld is aan de lofprijzing aan Hem (het woord *teruah*). Hetzelfde zien we met de heerlijke Naam van Jezus - **Jeshoe'ah**, waar Jeshā'-Jahoe (Jesaja) schrijft (60: 17^b-18; merk de gekruiste stijfiguur in het laatste deel op; de meeste vertalingen effenen deze wèg; ik acht hem zéér significant):

„... Ik zal als je opzichter **shalom** aanstellen en **gerechtigheid** als je drijver. Van geen geweld zal in je land meer gehoord worden, van verwoesting noch verderf in je gebied; en je zult **Jeshoe'ah** (*Heil*) je muur (bescherming) noemen, en je poorten **tehilah** (lofprijs).”

Als יְהוָה zorgt dat **shalom** over je heerst met **gerechtigheid** (geen corruptie, geen machtsmisbruik!, geen geweld, geen verderf) dan prijs je Hem en Zijn genadevolle heil, Zijn **Jeshoe'ah**, voor die bescherming bij alles wat je doet (bij al je 'in- en uitgaan').

Sommige christenen zeggen, als het over Godsnamen gaat, dat eigenlijk alleen de Naam Jezus belangrijk is. Hij is onze Verlosser. Jeshā'-Jahoe 43: 3^a, 10-11 zegt echter:

„Want Ik ben יְהוָה, jouw God, de Heilige van Isra'el, je **Heiland** (מֹשִׁיעַ *Moshi'a*; andere vertalingen hebben: **Verlosser**) ... Jullie zijn Mijn getuigen,” spreekt יְהוָה, „en Mijn knecht, die Ik uitgekozen heb; opdat jullie Mij kennen en op Mij vertrouwen, en onderscheiden, dat Ik het ben. Vóór Mij is er geen god geformeerd, en na Mij zal er geen zijn. Ik, Ik ben יְהוָה, en buiten Mij er is geen **Heiland** (מֹשִׁיעַ).”

Buiten יְהוָה is er geen Heiland/Verlosser (het Hebreeuwse *Moshi'a*, van het eerder besproken *jasha'*)! **Jezus** kan dus alleen werkelijk onze Verlosser zijn omdat Hij ook יְהוָה is. De machtige Naam יְהוָה zegt ons dus ook veel over Wie Jezus – in de volheid van Zijn Naam יְהוָה **Jasha'** – werkelijk is, net als Jezus ons toonde Wie יְהוָה werkelijk is, in Zijn verlossende aanwezigheid! Als we יְהוָה of Zijn glorierijke Naam verwerpen, verwerpen we **Jeshoe'ah** ook!⁹⁵ Als we zeggen dat de glorierijke Naam יְהוָה onuitsprekelijk is, is de Naam van **Jeshoe'ah** ook onuitsprekelijk. Gelukkig zegt de Bijbel Zelf heel consequent, dat **beide grootse Namen ons gegeven zijn om aan te blijven denken (te her-denken), om groot te maken, te verkondigen, te danken en te prijzen en verheerlijken, tot in alle eeuwigheid!**

---

⁹⁵ Merk op, dat in de veroordeling van **Jeshoe'ah** door de joodse godsdienstige leiders, de aanklacht 'godslastering' een grote rol speelde, juist omdat Hij de wonderbare Naam gebruikte, en ook nog eens op Zichzelf toepaste. Deze aanklacht speelde ook een rol in de vervolging van Zijn discipelen door diezelfde joodse leiders (denk bijv. aan Petrus' en Paulus' citeren van Joël 2:32, hetgeen hen bepaald niet in dank werd afgenomen!, en aan de veroordeling van Stefanus).

Eerder refereerde ik al aan Jirme-Jahoe 11:19b, waar staat dat men Hem ombracht, zodat ook **Zijn Naam** vergeten zou worden, in plaats van grootgemaakt.

Het hemelse Vaderschap van God

In het Oude Testament zien we al dat God Zichzelf ziet als Vader van Zijn volk – een Vader Die voor hen opkwam, hen beschermde en ook een Vader Die het fijn vond als ze Zijn liefde wisten te waarderen (in dat laatste schoten ze vaak te kort, al zocht God hen telkens weer op; vgl. Jirme-jahoe (Jeremia) 3: 17-22; 31: 9).

In de Evangeliën zien we dat Jezus, door Zijn offer en opstanding, voor ons allen de weg bereid heeft naar God als Vader. Hijzelf moedigt ons ook aan om God als „Vader” aan te spreken in onze gebeden:

Bidden jullie dan zo: „**Onze Vader** Die in de hemelen zijt, ...”

Mattit-jahoe (Mattheüs) 6: 9; zie ook Johannes 16: 23-32

(Hierop volgt gelijk het bekende: „... **Uw Naam** worde geheiligd ...”. Jezus onderwees Zijn discipelen om **Gods heerlijke Naam** – dat is dus: **Ἐὕεῤ** –, **te heiligen**. We bespraken eerder al wat dat inhoudt: **respect hebben voor Zijn wens, bij ons te zijn**, en Hem dus toelaten in ons leven. Tussen twee haakjes: de meesten van ons kennen de naam van onze aardse vader; in onze cultuur in het sinds enkele eeuwen zelfs de gewoonte dat we de achternaam van onze vader als onze eigen achternaam adopteren. God tegemoet treden als Vader is totaal niet in tegenspraak met het kennen van Zijn Naam; integendeel!)

Het is goed, duidelijk te weten Wie onze hemelse Vader is. Zoals Jasha'-jahoe (Jesaja) 64: 8 het aangeeft (zie ook Jasha'-jahoe 63: 16):

Maar nu, **Ἐὕεῤ**, U bent onze Vader; wij zijn het leem,

U bent onze Formeerder en wij allen zijn het werk van Uw hand.

Wat betreft Gods Vaderschap zien we in de brieven veelvuldig terugkomen dat we in Christus Jezus volledig als kinderen van God zijn aangenomen en God Vader mogen noemen, o.a. in de brieven aan de christenen te Rome en Galatië (zie ook: 2 Korinthiërs 6: 18 / Jirme-jahoe (Jeremia) 3: 19; Efeziërs 2: 18; 1 Johannes 1: 3; 2: 1; 3: 1):

Want allen, die door de Geest Gods geleid worden, zijn zonen van God. Want u hebt niet ontvangen een geest van slavernij om opnieuw te vrezen, maar u hebt ontvangen de Geest van het zoonschap, door welke wij roepen: „**Abba, Vader.**” Die Geest getuigt met onze geest, dat wij kinderen Gods zijn. Zijn wij nu kinderen, dan zijn wij ook erfgenamen: erfgenamen van God, en mede-erfgenamen van Christus; immers, indien wij delen in zijn lijden, is dat om ook te delen in zijn verheerlijking. Romeinen 8: 14-17

En, dat u zonen bent, God heeft de Geest zijns Zoons uitgezonden in onze harten, die roept: „**Abba, Vader.**” ...

Galaten 4: 6

Het gebruik van het Aramese *Abba – Pappa* – temidden van de overigens Griekse tekst hier, geeft aan dat het Vader-zijn van God bepaald niet bedoeld is in afstandelijkheid, maar in nabijheid. Juist ook dit beeld van God als Vader en alle gelovigen als Zijn gezin, geeft wederom die nabijheid aan. Waar God als **Ἐὕεῤ** Israëel nabij was als de God Die hen als volk redde van de hen vijandige volkeren, is Hij nu als *Pappa* nóg persoonlijker dichtbij gekomen als de liefdevolle Vader van Zijn huisgezin. Ook de aanspreektitel *Vader in de hemel* sluit dus in feite naadloos aan bij en bevestigt het karakter van God, zoals eerder geopenbaard in Zijn heilige Naam **Ἐὕεῤ**. We zagen ook al dat Jezus de oude belofte „**Ik ben met jullie!**”, door **Ἐὕεῤ** aan de aartsvaders en Israëel gedaan, opnieuw bestendigde...

Iets over de praktische en pastorale relevantie van dit alles

Wat we in het voorgaande zagen over Gods heilige Naam, dat onze God is Wie Hij is (wat er ook gebeurt), en dat Hij er was, er is en er zal zijn, met ons, is erg relevant voor praktische theologie, en in het bijzonder voor het kerkelijk leven en het pastoraat.

Het begint allemaal met God en de manier waarop Hij Zichzelf openbaart door Zijn Woord en in het bijzonder door Zijn heilige en heerlijke Naam יהוה (*JHWH / IAUA*). Als we toestaan dat dat ons hart raakt, kunnen we niet anders dan onder de indruk zijn en met groot ontzag en verwondering opzien naar Hem, de grote God Almachtig, Schepper van al wat is. Daaruit volgt dan aanbidding, ons verheugen in Hem en in Zijn grote liefde voor ons,⁹⁶ en een juiste blik op wie wij werkelijk zijn in relatie tot een onuitsprekelijk grote en liefdevolle God. Van daaruit gaat het verder en vloeit over in elk levensterrein, inclusief elk gebied van kerkelijk leven en pastorale zorg en alles...

Op het vlak van pastoraat is veel gezocht naar modellen voor positieve verandering. De Bijbel pleit in feite voor grootste en meest blijvende verandering: niet die van de buitenkant, maar van binnenuit. Dat betekent in feite een verandering van identiteit. En identiteit verander je niet zomaar. Mensen laten niet toe dat iemand aan hun identiteit gaat zitten morrelen, behalve wanneer er een diepgaande relatie is waarin wederzijds waardering en oprechte liefde een grote rol speelt.

Anders gezegd: als mensen zijn we geschapen voor verbondenheid – zowel met God als met elkaar. Zelfs oprechte seculiere ontwikkelingspsychologen hebben geconcludeerd dat we een hechtingsfiguur nodig hebben (of een Hechtingsfiguur, zou ik zeggen).⁹⁷ We leren, groeien in volwassenheid en floreren alleen wanneer er iemand anders is (of iemand anders) die met ons is en zal zijn als zich in de toekomst moeilijkheden voor mochten doen. Dit wordt 'veilige hechting' ('secure attachment') genoemd. Een voorwaarde is dat de hechtingsfiguur zelf voldoende veilig gehecht is, en in staat om zich emotioneel af te stemmen op onze mentale en emotionele staat en ons terug te leiden vanuit spanning, droefheid, boosheid, wanhoop et cetera, naar wat God aanduidde met het Hebreeuwse woord שלום - *shalom* (vrede, een staat van blij zijn dat je samen bent, inclusief momenten van energieke vreugde evenals voldoende rust, elk gedoseerd in tijd en intensiteit en afgestemd op onze emotionele capaciteit).

Van meer en meer geestelijke aandoeningen en gedragsproblemen (o.a. delinquentie!) wordt ontdekt dat ze het gevolg zijn van, of een menselijke aanpassing aan, een gebrek aan 'veilige hechting'. Met de toename van modernistische 'autonomie', individualisme en isolatie in de moderne westerse en oosterse maatschappijen, nemen ook de problemen toe die veroorzaakt worden door een gebrek aan veilige hechting. Meest basaal voelen veel mensen zich geïsoleerd, alleen, niet opgewassen tegen het leven en letterlijk hulpeloos.

Wat we hierin nodig hebben is een terugkeer naar God, en een vernieuwde nieuwsgierigheid om Hem *werkelijk* met je hart te kennen, zoals Hij Zich laat kennen in Zijn veelzeggende Naam יהוה . Wie kan ooit zo'n geweldige Hechtingsfiguur zijn zoals **Hij** is, Die in alles en altijd **met ons is**? Wie anders kan ons zó inspireren door Zijn heerlijke Karakter, dat we graag onze identiteit door de Zijne willen laten beïnvloeden?

Naar mijn ervaring, zal zo'n terugkeer ons wegtrekken van een Grieks / 'verlichtings'-denken en ons hart richten op het soort van omgaan met God en elkaar waar we oorspronkelijk voor geschapen waren. Dit is niet een soort van omgaan met God en elkaar dat sterk functionaliteitgericht is, maar een waar het ene hart het andere ontmoet in kwetsbaarheid, zoals zelfs God Zichzelf kwetsbaar maakt, steeds weer opnieuw. In deze gedeelde kwetsbaarheid kan de liefde

⁹⁶ Zie de boeken, preken en artikelen door John Piper hierover, op www.desiringGod.org (voor het merendeel in het Engels, hoewel van enkele een Nederlandse vertaling beschikbaar is).

⁹⁷ Voor een uitgebreidere behandeling van de hechtingstheorie, zie de andere materialen op mijn Nederlandse en Internationale websites: www.12accede.nl respectievelijk www.12accede.org.

Een ander goed en praktisch christelijk exposé van de hechtingstheorie is te vinden in de eerste hoofdstukken van: E. James Wilder, *Met vreugde man zijn – groeien naar volwassenheid*, Archippus, Enschede, 2007; ISBN 978-90-79011-01-8 (vertaling van: *The Complete Guide to Living with Men – Keep Growing and Stay Lovable*, Shepherd's House Publishing, Pasadena CA, USA, 1993/2004; ISBN 0 9674357 5 7).

groeien, zoals recent ook heel duidelijk geobserveerd door Sue Johnson in de context van (seculiere en christelijke) huwelijks counseling.⁹⁸ De studie over de grote Naam van God biedt in feite een perfecte basis voor Sue Johnson's praktische observaties en adviezen. Onze harts-kennis van de heerlijke Naam roept ons op om te leven vanuit het gegeven dat God continu aanwezig wil zijn in ons leven en dat Hij ons wil bevrijden van alle haat, isolatie, onderdrukking enzovoort. Het unieke van het leven in relatie met $\aleph\Upsilon\aleph\aleph$ is dat Hij hoop en uitkomst biedt in een situatie die zonder Hem uitzichtloos zou zijn.⁹⁹

Zo'n terugkeer omvat ook een complete nieuwe – en toch Bijbel-oude – kijk op lijden: niet als iets dat tegen elke prijs vermeden moet worden (zoals de wereld om ons heen proclameert!), maar als iets dat door God voor ons ten goede gebruikt wordt. Zoals John Sanders concludeert over het lijden dat Jozef onderging naar aanleiding van de actie van zijn broers om hem als slaaf te verkopen naar Egypte: „Uiteindelijk (Genesis 50:20) suggereert Jozef dat wat ze ten kwade bedoelden, God ten goede bedoelde. Ik zie dit als betekenend dat God iets goeds heeft gebracht uit hun verkeerde acties. God bepaalde niet alles in het leven van Jozef, maar **God bleef wel “met” hem** (39:2). De goddelijke aanwezigheid betekent niet dat hongersnoden, haat van broers of persoonlijk bedrog verwijderd worden. Het betekent wel dat God vanuit de situaties zal werken om ze te heiligen.”¹⁰⁰

Met betrekking tot gemeenschapsvorming en gerelateerde gebieden, geeft dit een fris gezichtspunt – een die waarde toekent aan de aanwezigheid, verhalen en bijdragen van iedereen. Leven ontvangen en geven zijn hoogst natuurlijk in deze context. Anderen verwelkomen wordt een zeer natuurlijk deel van het zich zelf welkom voelen in Gods aanwezigheid.

Groei naar volwassenheid in Christus is sterk afhankelijk van onze intimiteit met Hem. Dus ook op dit gebied zal het zich bewust zijn van de betekenis van de heilige Naam $\aleph\Upsilon\aleph\aleph$ (**JHWH / IAUA**) zijn vruchten tonen.

God – $\aleph\Upsilon\aleph\aleph$ – is groot en uiterst stabiel en tegelijkertijd een God Die kiest om bij ons te zijn als een Grote Metgezel – **Immanuel**. In elk soort van pastorale zorg, is dit feit een startpunt dat de vergelijking met elk ander te boven gaat. Dit is wat we boven alles nodig hebben. In [mijn studie over de Aäronitische Zegen](#), vestig ik de aandacht op een aspect van wat het in de praktijk betekent dat God met ons is. Dat is de grote transformerende invloed van het regelmatig gezegend worden, naar Zijn expliciete wens, met de vreugde en trots op Gods gezicht. Iets dergelijks geldt voor Zijn grote verlangen om actief bij en met ons te zijn in het algemeen, onder al onze omstandigheden. Ik heb het voorrecht gehad om mensen te zien veranderen, langdurige angsten en afstand-houderij losgelaten, echtelieden en hele families verenigd na jaren van gevechten of 'koude oorlog', mensen bevrijd van langdurige verslavingen, et cetera, nadat mensen zich op een diepere laag bewust werden van de tegenwoordigheid van God Almachtig met hen, zoals uitgedrukt in de heerlijke Namen $\aleph\Upsilon\aleph\aleph$ en **Immanuel**, – juist midden in hun pijn, ellende, verdriet, schaamte of boosheid. In mijn serie artikelen over 'Verbondenheid en gelaagdheid in ons mentaal en sociaal-emotioneel verwerken' zal ik hier dieper op ingaan, vooral in een context van genezing / herstel vanuit trauma's uit de kindertijd, en van geestelijke groei naar volwassenheid.¹⁰¹

⁹⁸ Sue Johnson, [Houd me vast – Zeven gesprekken voor een hechte\(re\) en veilige relatie](#), Kosmos, Utrecht (NL) / Antwerpen (B), 2009; ISBN 978 90 215 3598 2; ISBN-10 90 215 3598 X (vertaling, door Dic van Alkemade m.m.v. Jolanthe de Tempe en Karin Wagenaar, van: *Hold Me Tight – Seven Conversations for a Lifetime of Love*, Little, Brown & Company, Hachette, USA, 2008). En haar *Emotionally Focused couple Therapy (EFT)*, gebaseerd op de principes uit dit boek.

⁹⁹ Het concept van onze behoefte aan iemand (of iemand) die **er is**, die **met ons is**, is o.a. de basis van de zogenoemde [Presentie-theorie](#) van prof dr Andries Baart van de leerstoel Presentie en Zorg, Faculteit Geesteswetenschappen aan de Universiteit van Tilburg. Bij goede zorg, zo observeerde prof Baart in een uitgebreid onderzoek, **is** de zorgverlener **er** in de eerste plaats **met** (en daardoor pas voor) **de ander**.

¹⁰⁰ John Ernest Sanders, *The God Who risks – A theology of providence*, InterVarsity Press, Downers Grove IL, USA, 1998; ISBN 0 8308 1501 5; p. 55; mijn vertaling; nadruk toegevoegd.

¹⁰¹ Zie o.a.: André H. Roosma, '[Verbondenheid en gelaagdheid in ons mentaal en sociaal-emotioneel verwerken – IV: Op zoek naar een consistent levensverhaal](#)', web-artikel op www.12accede.nl, November 2009.

Dat de aanwezigheid van **עֵיטָוֶן** een onrustig hart rust kan schenken en ons op het juiste spoor zetten, wist meer dan een eeuw geleden ook de bekende dominee en dichter Nicolaas Beets (1814-1903; ook bekend als Hildebrand) al, toen hij dichtte:¹⁰²

De moerbeitoppen ruisten

*“De moerbeitoppen ruisten;”
God ging voorbij,
neen, niet voorbij, Hij toefde,
Hij wist wat ik behoefde
en sprak tot mij,*

*sprak tot mij in den stillen,
den stillen nacht.
Gedachten die mij kwelden,
vervolgden en ontstelden,
verdreef Hij zacht.*

*Hij liet zijn vrede dalen
op ziel en zin.
’k Voelde in Zijn vaderarmen
mij koestren en beschermen,
en sluimerde in.*

*Den morgen die mij wekte
begroette ik blij.
Ik had zo zacht geslapen,
en Gij, mijn Schild en Wapen,
waart nog nabij.*

Dit gedicht lijkt enigszins geïnspireerd op een ervaring van koning David, die God **עֵיטָוֶן** had geraadpleegd toen hij belaagd werd door Filistijnen (2 Shemuel (Samuël) 5: 24 en 1 Kronieken 14: 15). Hij kreeg de instructie om hen voor (d.w.z. van tussen) de balsemstruiken of moerbeibomen¹⁰³ aan te vallen, maar pas nadat hij geruis van voetstappen had gehoord in de toppen ervan, als teken dat God **עֵיטָוֶן** hem met Zijn leger was voorgedaan. David volgde dit op en het resultaat was een zeer glorieuze overwinning.

In een gesprek met een collega werden we erbij bepaald, dat de intimiteit met God, dus ook de heerlijke Naam, impliciet ook een heel duidelijke en scherpe grens trekt. Binnen de vertrouwelijke relatie met God is er leven en groei naar heilheid, daarbuiten is er gebrek aan leven, en dus heerschappij van de dood en allerlei misère en disfunctie. **עֵיטָוֶן** is een God van duidelijke grenzen, zoals al in Genesis 1 overduidelijk is. Dit gegeven is van onschatbare waarde in het pastoraat.

Deze studie pleit voor een studie van de mens en een vorm van geestelijke hulpverlening, die uitgaat van onze diepe afhankelijkheid van God **עֵיטָוֶן** – de Allerhoogste – en Zijn uitdrukkelijke wens om actief, verlossend en beschermend bij ons leven betrokken te zijn (zoals hier aangegeven). Zoiets zal ook veel betere resultaten opleveren dan een antropologie of psychologie die gebaseerd is op een seculier, gesloten wereldbeeld, op Griekse afgoden en mythen (zoals bij de Freudiaanse psychologie het geval is)¹⁰⁴ of op oosterse afgoden en leringen (zoals o.a. bij de Jungiaanse psychologie).

Gods Naam en Zijn belofte: „Ik ben met jou/jullie!” geeft een totaal nieuw perspectief op elke situatie.

¹⁰² Een mooie bespreking van het gedicht van Beets, van de hand van Paul Vanderghote, staat op www.Kerknet.be.

¹⁰³ 'Balsemstruiken' is de vertaling van de NBG, wat botanisch een vage aanduiding is; de SV en NBV vertalen: 'moerbeibomen'. Waarschijnlijker zijn het mastiekbomen. Het Hebreeuws heeft hier letterlijk zoiets als 'hulende (heester/boom/struik)'. De [Jewish Virtual Library](http://www.jewish-virtual-library.com) vertaalt dit met: 'Mastic', die in het Nederlands 'Mastiekboom' wordt genoemd, waarvan de bast inderdaad zeer gemakkelijk en regelmatig vocht loslaat, dat een antiseptische werking heeft (wat de NBG vertaling rechtvaardigt). De kenner van Bijbelse planten J.P. van de Nieuwegiessen stelt in [Aantekeningen bij de Bijbel](#) voor, te vertalen: 'Mastix Terebinten'.

¹⁰⁴ Zie o.m.: Kalman J. Kaplan, Matthew B. Schwartz, *A Psychology of Hope – A Biblical Response to Tragedy and Suicide*, W.B. Eerdmans, Grand Rapids MI (USA) / Cambridge (UK), 1993, 1998 (Revised & Expanded Edn.); ISBN 978 0 8028 3271 9. Hoewel de auteur schrijft vanuit een joods en niet een christelijk standpunt, vind ik dit boek een verademing wegens het zeer duidelijke contrast wat het laat zien tussen het Bijbelse en het Griekse wereldbeeld. In het Bijbels wereldbeeld is er altijd herstel mogelijk van buiten af, waar we ons voor open stellen door God aan te roepen (open wereldbeeld met een God Die genadig en graag tot hulp bereid is). Binnen het gesloten Griekse wereldbeeld is er ten diepste in feite alleen hopeloosheid in het zicht van onze onvolmaaktheid en ons falen. Bij de aartsvaders viel het al op: niet zijzelf waren betere mensen dan anderen, maar ze hadden een ontzagwekkende God!

Zicht op het grote belang van Gods Naam geeft ons ook zicht op twee belangrijke kanten van gemeentelven, inclusief samenkomsten, pastoraat, evangelisatie, kringen en ander gemeentewerk:

- Gods belofte „Ik ben met jou!” gekoppeld aan Zijn wens om aanwezig te zijn in ons leven; ons te bevrijden, te beschermen en te zegenen. Door hierop in te gaan ontvangen we deze belofte en zal het ons wél gaan. Je kunt dit zien als Gods kant van het verbond naar ons toe. Het is het best denkbare uitgangspunt voor herstel en geestelijke, relationele en emotionele groei, en daarom essentieel in pastoraat, evangelisatie, kringen en ander gemeentewerk. Het is ook de basis voor de gemeente als sociale, samenhangende groep en als organisme.
- We leven niet voor onszelf, maar om de grote, wonderbare en liefelijke Naam van God te gedenken, te danken, te verkondigen en te verheerlijken. Je zou dit onze kant van het verbond naar God toe kunnen noemen.

Vaak is er in deze tijd de verleiding om zó met onszelf bezig dat we vergeten dat er een God is Die recht heeft op ons en onze toewijding. Onderwijs, gemeenschap, pastoraat of evangelisatie, of welke tak van gemeentewerk ook, is in deze visie eraan meewerken dat mensen het getuigenis van Gods Naam hoog kunnen houden, niet door wie ze zelf zijn, maar door wat anderen, wellicht door hun zwakheden heen, kunnen zien van het werk van God in hen.

Hoe kreeg Israëel bevrijding van slavernij? Hoe ontvingen ze overwinning over vijanden die hen aanvielen, zoals de Filistijnen ten tijde van David of Palestijnen en allerlei andere volken in de laatste decennia? Hoe kwam het dat Israëel zo'n groot en belangrijk volk werd in het wereldgebeuren? Hoe komt het dat wereldwijd zoveel baanbrekend werk in de wetenschap op naam staat van Israëliërs?¹⁰⁵ Was het hun speciale kennis, hun voortreffelijke techniek, of hun bijzondere vaardigheid of strijdlust? Nee, het was **יהוה** Die hen beschermde en zegende en het was hun verbondsrelatie met **יהוה** – de God Die met hen was en is!

Hoe, verwachten we als pastorale werkers dan, zullen mensen een uitweg vinden uit hun geestelijke, relationele of emotionele problemen...? Of vrijheid vanuit verslaving...?

Terzijde: Dat alles geeft me overigens ook extra reden om te bidden dat ook Gods oude volk Israëel, inclusief de Joden, de Naam van God weer gaan aanroepen en prijzen. Zo zal *Jehoedah* (samentrekking van *Jahoeah wadah* - **יהוה** prijzende) weer tot haar bestemming komen en volle verlossing van de eeuwenlange onderdrukking ervaren!

Sommige mensen proberen dit alles in een systeem te 'vangen', maar het moge duidelijk zijn dat zoiets niet echt mogelijk is. God gaat onze beheersing en ons systeemdenken te boven, zoals al eerder is aangeduid. Hij is in staat om zelfs dat te gebruiken wat dwaas is naar menselijke maatstaf, om dingen te scheppen of doen wat zelfs de meest wijze versted zal doen staan (vgl. 1 Korinthiërs 1: 26 – 2: 7). Ik zie echter dat een studie en meditatie over de heilige Naam van God zijn herstellende sporen nalaat in iemand's leven – tenminste in dat van mij. God **יהוה** – de Allerhoogste, liefhebbende en genadige God – zij geprezen!

Een grote katalysator voor de transformatie van onze kant is ons geloof dat Zijn veelzeggende Naam lezen, overdenken, noemen, verkondigen of eren begint met het ons bewust worden van Zijn aanwezig-zijn met ons. Het is ons begrip, of eigenlijk: ons toegeven van onbegrip, betreffende God en Zijn karakter zoals tot uitdrukking komend in Zijn heilige Naam. Dat zal zich uiten in groot respect, verwondering en verrukking over Hem in Zijn transcendente grootheid en majesteit én Zijn wonderlijke aanwezigheid, bescherming, bevrijding en zegen. Dan zullen we Hem eren, zoals de Psalmist aangaf (8: 10):

ו יהוה, onze **HOOGSTE**, hoe heerlijk is **Uw Naam** op de ganse aarde!

¹⁰⁵ Bijvoorbeeld: van alle Nobelprijswinnaars tussen 1901 en 2009 was 22% (minstens half) jood, terwijl van de totale wereldbevolking slechts 0.25% jood is. Zie: [Jewish Nobel Prize Winners](#), JInfo.org 2002-2010. Soortgelijke verhoudingen zijn op diverse andere plaatsen te vinden ten aanzien van hoogstaande wetenschappers (o.a. Albert Einstein; algemeen bijv. professoraten in de VS) en een breed spectrum van kunstenaars.

Tot u als lezer van deze studie zeg ik heel persoonlijk: God zegene u, met een toenemend besef van de onmetelijke grootheid en rijkdom van God en Zijn wonderbare Naam, werkelijk tot diep in uw ziel!

Gods Naam יְהוָה (JHWH / IAUA) is ...

wonderbaar,

majesteitelijk,

heilig,

verbazingwekkend,

zeer liefelijk,

intiem,

gekoesterd,

zeer kostbaar,

luisterrijk,

elke beschrijving verre te boven gaand,

heerlijk,

glorieus,

adem-gevend,

magnifiek,

ontzagwekkend,

GODDELIJK !

Bijlage: Wat de Bijbel oproept te doen jegens יהוה and Zijn grote Naam

Onderstaand een vrij willekeurige selectie van voorbeelden van Wat de Bijbel oproept te doen jegens יהוה en Zijn glorieuze Naam.

- ◆ בָּרַךְ - *barakh* ¹²⁸⁸ - zegenen, prijzen
– 2 Kron. 9: 8; Ps. 16: 7; 34: 1; 104: 1, 35; 119: 12; 135: **19,20**; Neh. 8: 6;
- ◆ יָדָה - *jadah/wadah* ³⁰³⁴ - prijzen, danken, vermelden, noemen
– Gen. 29: 35; 1 Kron. 16: 4, 7, 8, 34, 41; 23: 30; 2 Kron. 7: 3, 6; Ps. 45: 18; 92: 1; 105: 1; 118: 1, 19, 21, 29; Jer. 33: 11;
- ◆ הָלַל/הִלֵּל - *halal/hillul* ^{1984/1974} - prijzen, roemen in, verblijden
– Lev. 19: 24; Ps. 34: 2; 104: 35 (hallelu-Jah); 105: 3; 135: **1(3x),3**; Jes. 62: 9;
- ◆ בָּקַשׁ - *baqash* ¹²⁴⁵ - zoeken
– Ps. 105: 3; 2 Kron. 7: 14; 11: 16; 15: 15;
- ◆ גִּיל/גִּילֵּי - *gil/gul* ¹⁵²³ - juichen, zich verblijden in/over
– Ps. 118: 24; Jes. 29: 19; Zach. 10: 7;
- ◆ דָּרַשׁ - *darash* ¹⁸⁷⁵ - zoeken, vragen, volgen, aanbidden
– 2 Kron. 12: 14; 14: 4, 7; 15: 2, 12, 13; 16: 12; Ps. 34: 4, 10;
- ◆ זָכַר - *zakar* ²¹⁴² - herinneren, noemen, gedenken
– Ex. 13: 3; Ps. 45: 18; 77: 12; 119: 55; 135: 13;
- ◆ זָמַר - *zamar* ²¹⁶⁷ - prijzen, bezingen
– Ps. 9: 11; 18: 49; 27: 6; 92: 1; 104: 33; 105: 2;
- ◆ קָרָא - *qara'* ⁷¹²¹ - aanroepen, verkondigen
– Gen. 4: 26; 2 Kron. 14: 11; Ps. 34: 6; 105: 1; 118: 5; Jer. 33: 3, 16;
- ◆ רוּם - *rum* ⁷³¹¹ - verhogen, ook: (zaken) toewijden/offeren aan
– Lev. 22: 15; Ps. 34: 3;
- ◆ שָׂוָה - *shavah* ⁷⁷³⁷ - stellen (zich voor ogen ~)
– Ps. 16: 8;
- ◆ גָּדַל - *gadal* ¹⁴³¹ - verhogen
– Ps. 34: 3;
- ◆ נָבַט - *nabath* ⁵⁰²⁷ - opkijken naar
– Ps. 34: 5;
- ◆ יָרָא - *jare'* ^{3372/3} - vrezen
– Ps. 34: 9; 118: 4; Jes. 59: 19;
- ◆ אָהַב - *'ahabh* ⁰¹⁵⁷ - liefhebben
– Ps. 5: 11;
- ◆ זָבַח - *zabach* ²⁰⁷⁶ - offeren aan
– Lev. 19: 5; 2 Kron. 7: 4; 11: 16; 15: 11;
- ◆ צָעַק - *tsha'aq* ⁶⁸¹⁷ - (samen) roepen
– 2 Kron. 13: 14; Ps. 34: 17;
- ◆ הָיָה קָדוֹשׁ - *hajah qadosh* ¹⁹⁶¹⁺⁶⁹¹⁸ - heilig zijn / zich apart zetten voor
– Lev. 20: 26; 21: 6;
- ◆ שָׁבַע - *shabha'* ⁷⁶⁵⁰ - zweren aan/bij, of: compleet zijn in
– Deut. 10: 20; 2 Kron. 15: 14; Jer. 12: 16;
- ◆ קָרַב - *qarab* ⁷¹²⁶ - offeren aan
– Lev. 22: 18;
- ◆ שׁוּב - *shubh* ⁷⁷²⁵ - omkeren naar
– 2 Kron. 15: 4;
- ◆ שִׁיחַ - *siach* ⁷⁸⁷⁸ - spreken, mediteren over
– Ps. 77: 13; 104: 34;
- ◆ שׁוּר/שִׁיר - *shir/shur* ⁷⁸⁹¹ - (be-/toe-)zingen
– Ps. 104: 33;

Noot:

Merk op dat in deze lijst niets voorkomt wat lijkt op: 'niet noemen', 'verbergen' of 'geheim houden'; integendeel, veel aanbevolen acties houden in dat de glorierijke Naam hardop of zelfs zeer luid uitgesproken of gezongen wordt.

< vervolg >

- ◆ שָׂמַח - *samach* ⁸⁰⁵⁵ - zich verblijden in/over
– Ps. 104: 34; Jes. 29: 19;
- ◆ שָׁעַן - *sha'an* ¹⁸⁷² - leunen, vertrouwen op
– 2 Kron. 13: 18; 16: 7, 8;
- ◆ חָסָה - *chasah* ²⁶²⁰ - vertrouwen op
– Ps. 118: 9.

Wat niet met de glorierijke Naam te doen:

- ◆ עָזַב - *'azab* ⁵⁸⁰⁰ - verlaten
– 2 Kron. 7: 22;
- ◆ נָשָׂא שׁוּא - *nasa' shaw'* ^{5375 7723}
– **ijdel** (of leeg; als nietig) gebruiken (dus ook niet 'leeg' maken door te vergeten!)
– Ex. 20: 7; Deut. 5: 11;
- ◆ חָלַל - *chalal* ²⁴⁹⁰ - vernederen, verontreinigen
– Lev. 19: 8, 12; 21: 6; 22: 2;
- ◆ נָקַב - *naqab* ⁵³⁴⁴ - doorboren, leeg maken, lasteren, vervloeken
– Lev. 24: 11, 16;
- ◆ שָׁבַע רִקְשָׁל - *shabha' la-sheqer* ^{7650 8267}
– **vals** zweren bij / misbruiken voor leugens
– Lev. 19: 12.

Bijlage: Enkele argumenten voor de uitspraak van de glorieuze Naam

In dit document is aangevoerd dat we de glorieuze Naam niet moeten verbergen, maar ons vrij mogen voelen, om de heerlijke Naam van God aan te roepen, te gedenken, uit te spreken, prijzen, zegenen, zoeken, eren, liefhebben, bij zweren (in de zin van: "hij/zij zweert bij Hem"; i.e. 'in geloven, met uitsluiting van anderen'), zingen, en verkondigen – met waardigheid die past jegens de Eeuwige Schepper en Koning van het Universum. God **אֵלֹהִים** Zelf gaf ons heel duidelijk die opdracht, zoals uitgebreid geïllustreerd in de vele passages, genoemd in de vorige bijlage en door heel dit document heen.

Velen hebben beweerd dat de glorieuze Naam van God de Vader te heilig is om te worden uitgesproken. Of, dat we niet zeker weten hoe de grote Naam uitgesproken moet worden, en we een verkeerde uitspraak moeten vermijden, omdat dat ontierend zou zijn tegenover God. Ik vraag dan: "waarom zou de glorieuze Naam van God de Vader heiliger zijn dan de Naam van God de Zoon?" De Naam van de Zoon is door de hele kerkgeschiedenis heen verkeerd uitgesproken. Terwijl Zijn Naam waarschijnlijk (ook niet zeker!) uitgesproken werd als *Jehoshoe-ah* (wellicht *Jahoeshoe-ah*) of, korter, *Jeshoe-ah*, heeft onze taal er *Jézuhs* van gemaakt. Een niemand, behalve een kleine minderheid aan Messiaanse gelovigen, maakte ooit bezwaar...

Omdat God **אֵלֹהִים** echter al onze inspanningen in deze meer dan waard is, moeten we vanuit eerbied en respect ons uiterste best doen om Zijn glorieuze Naam *zo goed mogelijk* uit te spreken. Wanneer Hij ons opdraagt Zijn Naam uit te spreken en te zingen, wie zijn wij om te zeggen dat we dat niet moeten doen en om Zijn glorieus Naam te *vervangen* en zo de heilige Schrift, Gods Woord te verminken, de de glorieuze Naam leeg te maken, wat in de *Torah* streng verboden was?

In dit document beveel ik de uitspraak *Ja-hoe-ah* (transliteratie **IAUA** of **JaHUaH**) aan als het dichtst bij het origineel. Hieronder vat ik enkele van de vele argumenten hiervoor samen:

- Josephus Flavius, een joodse priester uit de 1e eeuw, schreef dat de glorieuze Naam bestaat uit 4 *klinkers*. Inderdaad, in oud (het vroegste) Hebreeuws werden de letters **א**, **ה** en **ו** vaak gebruikt als klinkers, voor *i*, *a*, respectievelijk *u* (oe). De joodse Mishnah bevestigt impliciet dat de Naam uitgesproken moet worden *overeenkomstig zijn [eigen] letters* (i.e. als 4 klinkers; niet door de letters te zien als medeklinkers en er nog *extra* klinkers aan toe te voegen), hoewel ze dit in het algemeen strict verbiedt (een uitzondering is de opdracht om de glorieuze Naam te gebruiken in het elkaar zegenen als begroeting, in *Berachot* 9:5, met referentie naar hoe Boaz zijn werkers groette en hoe ze hem terug groetten, met gebruik van de glorieuze Naam). Ondubbelzinnig leidt dit alles tot de transliteratie **IAUA** en tot een uitspraak als *Jahuah* (i.e. *Jahoe-ah*).
- Max Reisel⁴ maakte een buitengewoon diepgaande studie van de glorieuze Naam, inclusief de oudste Hebreeuwse (en andere Semitische) woord-vormen en grammatica rond het werkwoord **אָמַר** – *hawah* (door God Zelf gebruikt in de uitleg van Zijn Naam aan Mozes). Hij concludeert dat de Naam gerelateerd is aan de oude *imperfectum* van dit werkwoord, zijnde *jahuwuh*, en daar vanuit en andere argumenten leidt hij af dat de Naam met grote waarschijnlijkheid geklonken zal hebben als *JaHuaH* of *JeHuaH* (*u* = oe), waarbij de eerste de oudste vorm lijkt te zijn.
- In de oudste heden bekende vorm van 'Hebreeuws', door linguïsten ook wel 'West-' of 'Centraal-Semitisch' genoemd, uit de tijd van Abraham tot koning David (ca. 2000 - 1000 BC) waren er in principe maar drie klinkers: *i*, *a*, en *u* (oe). Hieruit blijkt dat uitspraak-vormen zoals *Jehovah* of *Jahweh* verworpen kunnen worden als kandidaten voor een *oorspronkelijke* uitspraak uit de tijd van de aartsvaders tot koning David. De uitspraak *Jahuah* (*Ja-hoe-ah*), anderzijds, is erg waarschijnlijk, al vanuit de basis van de oude Semitische symbolen.
- De korte Bijbelse vorm van de glorieuze Naam is **אֵל** - *JaH*. Opgravingen in Elephantine, een eiland in de rivier de Nijl aan de zuidgrens van Egypte, waar rond 600-400 BC een grote orthodoxe Joodse nederzetting was, openbaarden veel documenten die getuigen dat **אֵלֹהִים** - *Jahoe* de gebruikelijke manier was waarop orthodoxe Joden rond 400 BC spraken en schreven over hun God, volledig in lijn met de observaties in de vorige drie punten. (De uitspraak *Jehovah*, *Jehowah* of *Jahweh* is hier veel moeilijker mee te verenigen.) Om van *Jahoe* naar *Jahoeah* terug te gaan, hoeven we slechts te refereren aan de vele namen die eindigden op een **א**, vrijwel alle met de uitspraak *-ah*. De uitgang *-eh* (als in *Jahweh*) moet gezien worden als een (latere) Samaritaans/Griekse afwijking. Het argument dat de *-ah* uitgang te vrouwelijk zou zijn, houdt ook geen steek; God **אֵלֹהִים** omvat in Zijn Karakter zowel het mannelijke als het vrouwelijke (vgl. o.a. *Jesha'*-jahoe (Jesaja) 66).

- De uitspraak *Jahuah* (*Ja-hoe-ah*), zich later ontwikkelend richting *Jehuah* (*Je-hoe-ah*), is het meest in lijn met de latere uitspraak van zowel Zijn volk *Jehudah* (*Je-hoedah*; oorspronkelijk: *Jahoedah*) als Zijn Zoon *Jeshu'ah* (*Jeshoe'a*; *Jahoeshoe'a*). *Jehuah* kan ook gezien worden als in overeenstemming met de klinkers (e--a; de ך als klinker *u* ziende) die de Masoreten in veruit de meeste gevallen toevoegden.
- Een uitspraak als *Jahuah* (of heel soms *Jehuah*) wordt bevestigd door de getuigenissen van andere, naburige volken, zoals tevoorschijn komend uit diverse archeologische vondsten.

Als transliteratie verkies ik **IAUA**, of **JaHUaH** (**YaHUaH** in het Engels) als een soort concessie aan degenen die altijd *JHWH* of *Jahweh* (respectievelijk *YHWH* en *Yahweh*) hebben geschreven, met vier hoofdletters om de relatie met de vier Hebreeuwse letters ook visueel te illustreren.

Bijlage: De onjuistheid van de transliteratie en uitspraak *Jahweh*

De transliteratie en uitspraak van de glorierijke Naam van God als *Jahweh* is voor een groot deel gebaseerd op niet al te degelijke interpretaties van Griekse interpretaties en Griekse transliteraties van wat *mogelijk* een Samaritaanse uitspraak was. Enkele Grieken (o.a. Theodoret) schreven hierover in Griekse letters als: IABE – naar ons schrift te translitereren als: *labe* of *Jabe*.

Daarbij drie kanttekeningen:

1. Het is helemaal niet zeker dat het hier gaat over de heerlijke Naam van God יהוה. Veel waarschijnlijker is het dat het gaat om een *Samaritaanse vervanging*. Evenals de Joden waren de Samaritanen beïnvloed door de Babylonische afgoderij die het uitspreken van de heerlijke Naam van de God van Isra'el verbood. Naast *Shema'* - Aramees voor 'de Naam', gebruikten ze wel de vervanging *Jáphè* - 'de wonderbare' of 'de liefelijke'. Het is zeer wel mogelijk, zelfs zeer waarschijnlijk, dat het Griekse IABE daarvan een transliteratie was, en helemaal niet van de heerlijke Godsnaam יהוה. Het enige wat Theodoret zei was namelijk dat de Samaritanen God zó *noemden*, en Zijn werkelijke Naam *noemden* ze beslist *niet*...
2. Rond de 8ste eeuw voor Christus hebben de Grieken het Paleo-Hebreeuwse/Fenicische schrift geadopteerd. In het begin werd er nog van rechts naar links geschreven, of *boustropedon* (lett.: zoals een os ploegt: de ene regel van rechts naar links, de volgende andersom). Toen ze consequent van links naar rechts gingen schrijven, werden de meeste karakters gespiegeld. De klank van sommige letters kenden de Grieken niet, deze letters werden in het Grieks voor een heel andere klank gebruikt; dit geldt in het bijzonder voor de letters die in het Grieks een klinker werden, zoals de letter E - *epsilon*. Deze Griekse letter E - *epsilon* is qua vorm maar *niet qua uitspraak* gebaseerd op de Paleo-Hebreeuwse א - *áh/hé*. Het is dus enerzijds niet zo vreemd, dat deze letter als de laatste letter gebruikt is in de transliteratie van wat *misschien* de heerlijke Godsnaam יהוה was, maar het zegt dan nog *helemaal niets* over de uitspraak.
3. De Grieken translitereerden heel vaak een *-ah* aan het eind van Bijbelse namen met de letter E - *epsilon* (hetzelfde bij *-a'*, *-a*, *-a* en *-ach*). Enkele voorbeelden uit de Septuagint-vertaling:

	Passage	Masoretische Tekst		Griekse transliteratie	opm.
<i>-ah:</i>	Gen. 36: 24	אַיָה	'Ajah	AIE	<i>Aie</i>
	1 Kron. 3: 20	חַשׁוּבָה	<i>Chashubah</i>	ΑΣΟΥΒΕ	<i>Asoube</i>
	Gen. 36: 13	מִזָּחַ	<i>Mizzah</i>	ΜΟΖΕ	<i>Moze</i>
	Gen. 36: 13	שָׁמַח	<i>Shammah</i>	ΣΟΜΕ	<i>Some</i>
<i>-a':</i>	Ezra 10: 30	עַדְנָא	'Adna'	ΕΔΕΝΕ	<i>Edene</i>
	Gen.25:14	מַסָּא	<i>Massa'</i>	ΜΑΣΣΗ	<i>Massè</i>
<i>-a':</i>	Num. 1: 15	אַחִירָע	'Achira'	ΑΧΙΡΕ	<i>Achire</i>
	1 Kron. 8: 4	אַבִּישׁוּעַ	'Abishua'	ΑΒΙΣΟΥΕ	<i>Abisoue</i>
	1 Kon. 19: 16	אֵלִישָׁע	'Elisha'	ΕΛΙΣΑΙΕ	<i>Elisaie</i>
	2 Sam. 5: 16	אֵלִיָּדָע	'Eljada'	ΕΛΙΔΑΕ	<i>Elidae</i>
	2 Sam. 8: 18	יְהוֹיָדָע	<i>Jehojada'</i>	ΙΩΔΑΕ	<i>lōdae</i>
	2 Kon. 11: 2	יְהוֹשֶׁבַע	<i>Jehosheba'</i>	ΙΩΣΑΒΕΕ	<i>lōsabe-e</i>
<i>-a:</i>	Num. 13: 16	הוֹשֶׁעַ	<i>Hoshe'a</i>	ΑΥΣΗ	<i>Ausé</i>
	2 Kon. 17: 6	הוֹשֶׁעַ	<i>Hoshe'a</i>	ΩΣΗΕ	<i>Ōsè-e</i> ook Rom. 9: 25
	1 Kron. 7: 27	יְהוֹשׁוּעַ	<i>Jehoshu'a</i>	ΙΗΣΟΥΕ	<i>lèsoue</i>
	Ezra 2: 6	יֵשׁוּעַ	<i>Jéshu'a</i>	ΙΗΣΟΥΕ	<i>lèsoue</i>
	1 Kron. 2: 24	תְּקוֹעַ	<i>Teqow'a</i>	ΘΕΚΩΕ	<i>Thekōe</i>
	Amos 1: 1	תְּקוֹעַ	<i>Teqo'a</i>	ΘΕΚΟΥΕ	<i>Thekoue</i>
<i>-ach:</i>	2 Kon. 17: 6	חֲלָח	<i>Chalach</i>	ΑΛΑΕ	<i>Alae</i>
	Gen. 6: 8	נֹחַ / נֹחַ	<i>Noach</i>	ΝΩΕ	<i>Nōe</i>
	Ezra 2: 54	נֶצְיָח	<i>Netsiach</i>	ΝΑΣΟΥΕ	<i>Nasoue</i>
	2 Kon. 15: 25	פֶּקַח	<i>Peqach</i>	ΦΑΚΕΕ	<i>Fake-e</i>
	Gen. 36: 13;	זֶרַח	<i>Zerach</i>	ΖΑΡΕ	<i>Zare</i>
	2 Kron. 14: 9				

Deze selectie laat duidelijk zien hoe onnauwkeurig er door de Grieken getranslitereerd werd in de namen. En dat de uitgang met een Griekse –E dus helemaal *niets* zegt over de uitspraak. Op slechts een paar vermeldingen valt dan helemaal weinig te bouwen...

Het bovenstaande laat zien dat de onderbouwing van de uitgang *-eh* in de transliteratie *Jahweh* en

de daarbij passende uitspraak wel heel erg wankel is!

Bijlage: De ware betekenis van Kiddush HaShem en Chillul HaShem

In het joodse geloof is een belangrijk concept dat van *Kiddush HaShem* versus *Chillul HaShem*; de heiliging respectievelijk ontheiliging van de glorieijke Naam, in het dagelijkse leven. De Engelstalige Wikipedia beschrijft bondig (mijn vertaling; ik voeg hier en daar hoofdletters, vet en *italic* aan letters toe voor de duidelijkheid): “Elk gedrag of actie die **God** en Zijn Torah **onteert, beschadigt of beschaamt** wordt gezien als een *Chillul HaShem* (“ontheiliging van Gods Naam”). Het tegenovergestelde, *Kiddush HaShem* (heiliging van Gods Naam) heeft betrekking op elke actie die **eer, respect, en glorie aan God** brengt. ... De verplichting om *Chillul Hashem* te vermijden [is] een van de 613 *Mitzvot* (joodse wetten).”¹⁰⁶ Een van de grond-teksten voor deze twee concepten is:

31 Neemt dan mijn geboden nauwgezet in acht: Ik ben **אֲנִי אֱלֹהִים**. 32 En **onheilig Mijn heilige Naam niet**, zodat **Ik geheiligd worde in het midden van de Isra'elieten**: Ik ben **אֲנִי אֱלֹהִים**, **Die jullie heilig**, 33 Die jullie uit het land Egypte deed trekken, opdat Ik jullie tot een God zou zijn: Ik ben **אֲנִי אֱלֹהִים**. Leviticus 22: 31-33

We moeten wel goed opletten, wat hier precies staat.

De wortel van het Hebreeuwse woord dat hier gebruikt wordt voor ‘ontheilig’ (חָלַל – *chālal*) betekent ‘(uit)boren’ (een gat ergens in boren, leeg/hol maken); een afgeleide betekenis is ‘in het niets (laten) oplossen’. Sommige joodse geleerden hebben „**onheilig Mijn heilige Naam niet**” enkel geïnterpreteerd als ‘*spreek Mijn heilige Naam niet uit en gebruik Hem niet*’ (mogelijk met uitzondering van heilig gebruik door de hogepriester in de tempel in Jeruzalem). Inderdaad, kan een al te profaan, of vernederend gebruik de heilige Naam ontdoen van de veelbetekenende en glorieijke betekenis die de heilige Naam heeft. Maar hetzelfde kan gebeuren door de glorieuze Naam helemaal *niet* te gebruiken, of door te weigeren **אֲנִי אֱלֹהִים** en Zijn glorieijke Naam dagelijks te prijzen, tot de rijke betekenis van de glorieijke Naam compleet vergeten is... Ja, in zekere, veelbetenende zin, is het vergeten van de hoogste Persoonlijke Naam van de Almachtige een ultieme vorm van *Chillul HaShem* !

Een tweede belangrijke sleutel voor de interpretatie van deze verzen geeft het woord ‘heiligen’ (קָדַשׁ - *qādash*). Dat heeft de betekenis: apart zetten, toewijden, laten stralen. De tekst zegt dat we **אֲנִי אֱלֹהִים** en Zijn Naam moeten heiligen, zoals Hij ons heiligt, refererend aan hoe **אֲנִי אֱלֹהִים** Israël verdedigde tegen de Egyptenaren die hen onderdrukten, hen verlossend vanuit die onderdrukking.

Is in feite niet precies dát hetgeen wat wij zouden moeten doen: de verheffende lof aan de glorieijke Naam van **אֲנִי אֱלֹהִים** verdedigen, en zo de glorieijke Naam van **אֲנִי אֱלֹהִים** weer heiligen, en de glorieijke Naam ‘verlossen’ vanuit de eeuwenlange onderdrukking (verdringing) door menselijke wetjes en tradities?! Ik zie dit als een zeer relevante taak voor elke jood en christen.

De oproep tot *Kiddush HaShem*, en om *Chillul HaShem* te vermijden in ons dagelijks leven blijft onveranderd staan. De manier waarop wij de glorieijke Naam gebruiken, zal de eer en glorie van **אֲנִי אֱלֹהִים** verhogen of het zal de glorieijke Naam verlagen. Zoals gezegd: de glorieijke Naam vergeten is een zeer botte manier van het plegen van *Chillul HaShem*. Voorts zullen we de glorieijke Naam altijd ófwel ‘heiligen’ (*qadash*) of ‘onteren’ (*chala*) door de manier waarop we in het leven staan en in deze wereld leven (deels ongeacht of we de glorieijke Naam uitspreken of niet). Als **אֲנִי אֱלֹהִים**'s aanwezigheid duidelijk zichtbaar is in ons, of wanneer mensen of engelen die zien wat we doen daardor aangemoedigd worden om **אֲנִי אֱלֹהִים** te prijzen, wordt Zijn glorieijke Naam geheiligd.

Anderzijds, als ons leven het karakter van **אֲנִי אֱלֹהִים** totaal niet reflecteert, wordt Zijn heerlijke Naam gemakkelijk ont-eerd.

De sleutel of kern van het onderscheid is opnieuw: **hoeveel invloed gunnen we de aanwezigheid van **אֲנִי אֱלֹהִים** in ons leven?**

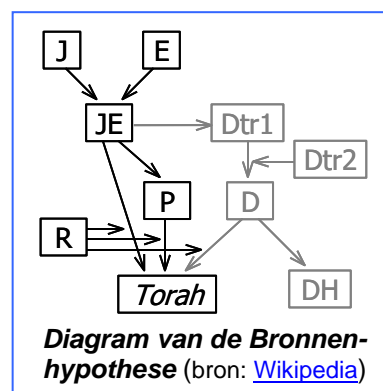
Dit is een belangrijke, zo niet de meest belangrijke manier waarop we de glorieijke Naam kunnen heiligen: door speciale eer en aandacht te besteden aan de glorieijke Naam, door toe te geven aan **אֲנִי אֱלֹהִים**'s verlangen om actief aanwezig te zijn in ons leven (*inclusief dat we Zijn leiding (op)volgen!*), en door anderen te onderwijzen over de rijke en veelzeggende betekenis die aan de glorieijke Naam verbonden is.

Dat is ook een belangrijk aspect van wat mij motiveert in het schrijven van dit document (en in het bijwerken ervan, naar aanleiding van additionele inzichten die **אֲנִי אֱלֹהִים** me laat zien).

¹⁰⁶ Juridisch gezien, richt het joodse *Chillul HaShem* zich traditioneel vooral (maar niet exclusief) op de drie meest gruwelijke ‘zonden’ (die de glorieijke Naam van **אֲנִי אֱלֹהִים** het meeste onteren): afgoderij (het dienen van andere goden), moord en grove seksuele zonden zoals pedofilie, incest, prostitutie, bestialiteit, etc.

Bijlage: Deze studie van de glorieijke Naam van God¹⁰⁷ vormt een krachtige weerlegging van de Documentaire- of Bronnen-hypothese

Sinds het eind van de 19^e eeuw doet de zogenoemde [Documentaire- of Bronnen-hypothese](#) opgang onder theologen.¹⁰⁸ Men gelooft niet meer wat Jezus en anderen in het Nieuwe Testament zeiden, dat Mozes de boeken van de Torah (de eerste 5 boeken van de Bijbel) geschreven heeft, maar deze boeken zouden zijn samengesteld door een redacteur (R, mogelijk de profeet 'Ezra'), op basis van materiaal van verschillende schrijvers: een Priesterlijke (P), een Jahwist (J) die de heerlijke Naam van God vaak gebruikte, en een Elohist (E) die God aanduidde met 'El, 'Eloha, of 'Elohim. Verschillen in de manier waarop God wordt benoemd of aangeduid, zouden dan wijzen op een verschillende auteur.

In de afgelopen jaren heb ik vast mogen stellen, dat de taal en het schrift dat Mozes hanteerde, sterk verschilde van taal en schrift in de tijd van 'Ezra' en daarna.¹⁰⁹ De Masoretische Tekst (MT)¹¹⁰ zo die ons vanuit de Middeleeuwen is overgeleverd, is in de 5^e of 4^e eeuw voor Christus overgezet vanuit het Paleo-Hebreeuws (of deels een nog ouder, West-Semitisch schrift) naar het Aramese schrift waarmee de Joden in Babylon vertrouwd waren geraakt. Daarbij ging het niet alleen om een eenvoudige transliteratie; er zijn overduidelijk ook zinnen toegevoegd (bijvoorbeeld: zinnen die het geschrevene relateren aan de situatie en de tijd van deze redacteur), en de schrijfwijze van woorden en de grammatica zijn aangepast aan die tijd. Het is dan ook niet verwonderlijk, dat de tekst zo wij die in de MT hebben, hier en daar stylistische en grammaticale kenmerken vertoont van het Hebreeuws van rond de 5^e of 4^e eeuw voor Christus.

Er zijn echter sterke aanwijzingen dat men bij deze redactie-slag, zoals in heel de geschiedenis, in eerste instantie wel met een zekere nauwkeurigheid met de tekst is omgegaan, waar het om de woordkeus en persoonlijke namen ging. Waar יהוה , de heerlijke Naam van God, stond, heeft men de heerlijke Naam van God laten staan (in eerste instantie vaak zelfs nog in het Paleo-Hebreeuwse schrift), waar 'El, 'Eloha, of 'Elohim stond, heeft men dát laten staan (wat later heeft men de heerlijke Naam van God wel op enkele plaatsen vervangen; bijv. door 'Adonai - mijn Heer/Meester, getuige de discussie hierover in de kantlijn⁴).

Deze studie van de heerlijke Godsnaam¹¹¹ toont aan, dat alle verschillen tussen passages waarin God aangeduid wordt met Zijn heerlijke Naam dan wel met een titel als 'Adonai, 'Elohim, 'Eloha, of 'El, eenvoudig neerkomen op hoe de schrijver of de hoofdpersoon die aan het woord is zich op dat

¹⁰⁷ Zie: ['De wonderbare en liefelijke Naam van de God Die er was, Die er is, en Die er zijn zal'](#) , uitgebreide **Accede!/Hallelu-JaH!** studie over de glorieijke Naam van God (ca.90 pag.; 1e editie uit 2009).

¹⁰⁸ De Documentaire-hypothese was oorspronkelijk ook gebaseerd op het modernistisch arrogante en belachelijke idee dat de schrijfkunst nog niet was uitgevonden in de tijd van Mozes, en dat Mozes dus niet de auteur van de Torah kon zijn. Zelfs tot op deze dag zie ik publicaties die veel onwetendheid weerspiegelen met betrekking tot het schrift dat Mozes gebruikte. Zie de referentie in de volgende noot voor meer details.

Voor een Schriftuurlijke kritiek op de Documentaire-hypothese, zie ook:

[Timothy Lin, 'The Genuineness and Mosaic Authorship of Genesis'](#), in: *Genesis: A Biblical Theology*, Biblical Studies Ministries International Inc., 1997, p.18-24.

Don Closson, ['Did Moses Write the Pentateuch?'](#), Probe Ministries International, 2001.

¹⁰⁹ Zie: ['De geschreven taal van Abraham, Mozes en David – Pictografische wortels en basisnoties in de structuur van het vroeg-Bijbelse schrift'](#) , uitgebreide **Accede!/Hallelu-JaH!** studie (ca.120 p.; 1e editie: jan. 2011).

¹¹⁰ Voor meer achtergronden hierover, zie: ['DE Masoretische Tekst bestaat niet - Enkele feiten over de grondtekst van het Eerste Testament van de Bijbel'](#), korte **Hallelu-JaH!** studie, april 2013.

¹¹¹ Zie in het bijzonder het hoofdstuk **'Het gebruik en de opvallende weglating van de veelzeggende Naam'**, in de huidige versie op p.38-40.

moment voelde in relatie tot God. We hebben hier gezien waarom zelfs één en dezelfde persoon het ene moment God letterlijk bij Name noemt en op een ander moment een functionele aanduiding voor God gebruikt. Dit fenomeen is een algemeen bekend sociaal-psychologisch gegeven. Als pastoraal werker heb ik het in de afgelopen 35 jaar duidelijk gezien in de verhalen van de mensen die bij mij hun hart uitstortten. Degene die bijv. verliefd is of met waardering over zijn of haar geliefde vertelt, noemt de naam van die geliefde in bijna elke zin. Maar degene die problemen heeft met iemand, heeft het over 'die man', 'die vrouw', 'dat mens', etc., en gebruikt de naam nooit of zeer zelden. Wanneer we naar deze laatste persoon geluisterd hadden toen die nog verliefd was of veel waardering voor de ander had, hadden we wél een intensief gebruik van de naam van die ander gehoord. We hebben dus helemaal geen uit de lucht gegrepen meervoudige bronnen-hypothese nodig om de verschillen te verklaren in de manier waarop over God wordt gesproken. Iemand die God nabij ervoer, gebruikte de dierbare Godsnaam Die die nabijheid van God zo krachtig uitdrukte. Iemand die God meer functioneel en minder relationeel-betrokken beschreef, gebruikte een titel zoals bijvoorbeeld 'Elohim. We zien dit al heel duidelijk in het verschil tussen Genesis 1 – een tamelijk korte, functionele beschrijving van de schepping met gebruik van 'Elohim –, en Genesis 2 – het verhaal over God, actief in een persoonlijke relatie en omgang met 'Adam en Eva (*Chuah*), met gebruik van **יהוה - JaHuaH**.

De verschillende manieren waarop over God wordt gesproken zeggen dus vooral iets over de situatie van de schrijver en/of de hoofdpersoon die aan het woord is in relatie met God, op dat moment. Door eenvoudig daarnaar te kijken, zien we dat de manier waarop God beschreven wordt, passend is in elke situatie. De Bronnen-hypothese berust dus in feite op onkunde betreffende de diepere betekenis van de verschillende manieren waarop God werd aangeduid. De andere gronden die aangevoerd zijn voor de Bronnen-hypothese laten zich op soortgelijke wijze ontzenuwen, zodat we deze hypothese als **achterhaald** mogen beschouwen.

Het bovenstaande vormt des te meer reden, ons goed te verdiepen in de diepere betekenis van de heerlijke Godsnaam en van de verschillen met de andere aanduidingen voor God die gehanteerd werden, telkens in het verband met de context en de subjectieve beleving van de hoofdpersoon of schrijver op dat moment!

Bijlage: Gestelde vragen en reacties

Hieronder een aantal gestelde vragen en reacties naar aanleiding van dit artikel, en mijn reacties daarop.

Omdat er geen 100% zekerheid is over hoe de Godnaam precies uitgesproken werd, kunnen we Hem toch beter maar helemaal niet willen uitspreken of gebruiken?

De uitspraak van de eigenlijke naam van Jezus is helemaal niet *Jezus*, en nog minder het Engelse *Jesus* (zoiets als *Dzjieses*), maar waarschijnlijk meer zoiets als *Jeshoe'ah*, *Jahoeshoe'a* of *Jehoshoe'a* (met na de eerste *J* een heel zachte *e* als de uitspraak van het apostrofje in *'n* of *'ns*, vandaar dat soms ook wel *J'shoeah* geschreven wordt). Als we ons zo druk maken over de juiste uitspraak van de Namen van God, zouden we als christenen daar eerst eens wat aan moeten doen... Dit laat zien dat dit argument niet gebruikt wordt omdat we ons als christenen in het algemeen zo enorm druk maken over de uitspraak van de Godsnamen. Het is een rationalisatie – iets wat als reden erbij bedacht wordt, maar niet de werkelijke reden is.

Opgemerkt zij dat de Bijbel nergens nadruk legt op een 100% correcte uitspraak. Met verbreiding van namen naar andere volken en talen is dit ook erg moeilijk, al streef ik er wel naar, zeker waar het gaat om de heerlijke Naam van God.

De hier aanbevolen uitspraak is overigens meer bekend en zekerder dan vaak wordt toegegeven. Zie bijvoorbeeld de al vrij oude en zeer uitgebreide dissertatie van Max Reisel (zie noot 4), die wereldwijd bekend en zeer gerespecteerd is onder theologen/hebraïci die van de heerlijke Naam enige serieuze studie hebben gemaakt.

Ik heb altijd geleerd dat de uitspraak van de Godnaam *Jahweh* is en u leert hier *Jahoeah* (*IAUA/ JaHUaH*) of *Je h oe ah*. Hoe zit dat?

Opnieuw verwijs ik hier naar de zeer goed gedocumenteerde dissertatie van Max Reisel. De alternatieve uitspraak *Jahweh* of *Jáhwèh*, die door een aantal theologen verkozen wordt, is direct en indirect sterk gebaseerd op de Samaritaanse schrijfwijze van een vervangende titel van hun god: *Jabè*. Hoewel de Samaritanen claimden nazaten van het tienstammenrijk van Israël te zijn, is hun volk en godsdienst sterk door allerlei andere volken en godsdiensten bezoedeld en stond hun godsdienstoefening op vijandige voet met de tempeldienst in Jeruzalem. Hun schrijfwijze van de naam van hun god *Jabe* is dus niet de meest betrouwbare maatstaf voor de uitspraak van de heerlijke Naam van de God van Abraham, Izaäk en Jakob. In het Engels ligt *Yahweh* iets dichterbij de uitspraak zo ik die hier gereconstrueerd heb, want de Engelse *w* ('double u') lijkt meer op de *oe* dan op onze harde *w*.

Mochten er nieuwe feiten aan het licht komen die aangeven dat de uitspraak toch anders was dan onder andere Max Reisel aangeeft, dan houd ik me daarvoor aanbevolen en zal ik mijn mening en dit artikel op dit punt zeker aanpassen. Ik geloof niet dat God op dit punt meer volmaaktheid vraagt dan dat we ons best doen en zo goed mogelijk naar Zijn aanwijzingen luisteren. Zie ook mijn reactie op de vorige vraag.

Overigens gaat het mij hier om de inhoud en niet in de eerste plaats om de uitspraak, zo er al sprake is van één unieke, enig-juiste uitspraak. Bovendien zie ik liever gebruik van een mijns inziens minder correcte vorm als *Jahweh*, *JaHWeH*, *Jehovah* of *JeHoVaH* (vergelijk de veel gebruikte en zeker niet correcte uitspraak-vorm: *Jezus*) dan een weinig tot nietszeggende en zeer zeker *incorrecte* (!) eigenmachtige vervanging (lees: eigenmachtige *vervalsing* van $\aleph \beth \aleph \daleth$'s Woord).

De Joden zeggen dat de Godnaam heilig is en daarom niet uitgesproken mag worden. Is dat geen reden om de Naam te vervangen door HEER of iets dergelijks?

En: De joden zien het gebruik van de Godnaam als godslastering. Uit respect voor de joden zouden we toch van het gebruik kunnen afzien?

Ik behandel deze twee vragen even samen. *Heilig* wil niet zeggen: *onuitsprekelijk*. We hebben de plicht om met het allergrootste respect met de zeer eerbiedwaardige Naam van God om te gaan. Maar als God ons opdraagt, Zijn heerlijke Naam te kennen, te gedenken, wereldwijd bekend te maken en te eren, **kunnen we niet lijnrecht tegen Hem ingaan**, zonder Hem gigantisch te beledigen.

De eigenmachtige vervanging HEER getuigt mijns inziens van uitermate weinig respect voor Gods uitdrukkelijke aanwijzingen over het gebruik, de verkondiging en de lofprijzing van Zijn wonderbare Naam. Daarnaast doet de vervanging HEER totaal geen recht aan de enorme betekenisrijkdom van de wonderbare en liefelijke Godsnaam.

Wat betreft het punt van respect voor de joden: "U zult de meerderheid (van de joden) in het kwade niet volgen!" (Wel hun naam: *Jehoedah*, oorspronkelijk *Jahoedah*, verkorte vorm van *Jahoeah wadah* – prijs *Jahoeah*!!) Ik zie juist veel reden om de joden op te wekken hun aartsvaders en Gods profeten te volgen en de wonderbare Godsnaam (ook) weer te gebruiken, tot eer van God $\aleph \beth \daleth$ en tot hun eigen welzijn (zie de profetieën hierover, die aangeven dat het hun dan weer wél zal gaan).

Het punt van respect van christenen voor de joden zou ik overigens meer valide vinden waar het gaat over de Shabbat versus de zondag, de indeling van dagen, weken en maanden, of over veel van de door God ingestelde feesten en andere leefregels. Maar daar heeft de wereldwijde christelijke kerk zich in 2000 jaar niet erg druk om gemaakt (de goede uitzonderingen daargelaten)...

Wat betreft respect voor de heiligheid van God en Zijn heerlijke Naam: Het is me opgevallen dat er mensen zijn, die de heilige Godsnaam rustig ge- (c.q. mis-)bruiken als bestandsnaam en/of als titel van een (Internet-)artikel, en vervolgens in dat artikel betuigen dat de heilige Naam niet uitgesproken mag worden. Met andere woorden: je mag – volgens hen – de heilige Naam voor van alles ge- (en mis-)bruiken, maar niet om God Zelf ermee te eren... Ik vind dat absoluut onbegrijpelijk en in feite ten hemel schreiend (ook ten hemel schreiend vind ik dat geen of weinig joden of christenen protesteren tegen het gebruik van een variant van de glorierijke Godsnaam door een grote Amerikaanse Internet-provider, en er zelfs rustig diensten van afnemen...).

Ik spreek en schrijf alleen met veel respect over de heilige, eerbiedwaardige, wonderbare en liefelijke Naam van God, en gebruik de meer dan Koninklijke Naam Zelf alleen waar ik het echt over God Zelf heb, en gebruik dan uit respect vaak hoofdletters en/of vet en/of schuin schrift, iets wijder dan normaal gespatieerd. Ik sta ook niet toe dat mijn tekstverwerkingsprogramma de heerlijke Naam halverwege af zou breken (*sic!*) of iets dergelijks.

We adresseren onze koningin niet met „Ha, Beatrix”, maar gebruiken de respectvolle aanhef: „Uwe/Hare Majesteit de koningin ...”. Net zo hebben we ook geen behoefte om de Persoonlijke Naam van God te gebruiken; de Godsnaam wél gebruiken zou majesteitsschennis zijn. Laten we ons beperken tot: ‘Hemelse Vader’ of ‘Heer’.

Hierop heb ik vier reacties:

- Als God Zelf het gebruik van Zijn Naam in aanbidding en in getuigenis tegenover anderen **gebiedt**, wie zijn wij dan om daar lijnrecht tegen in te gaan, op basis van welk argument van beleefdheid en/of respect dan ook? Eigenmachtig ingaan tegen Zijn uitdrukkelijke wens en gebod getuigt mijns inziens van een enorm *disrespect*.
- Waarom hanteren we zo'n totaal verschillende norm ten aanzien van God de Vader en God de Zoon? (De vraagsteller gebruikte elders wél de Naam Jezus... Is dát dan géén 'majesteitsschennis'?) Zijn Zij – Beiden God zijnde – niet Beiden van dezelfde heiligheid en grootheid?
- Tegenover een Engelsman – als voorbeeld – is het niet voldoende om te spreken over 'Hare Majesteit de koningin' want wie bedoel je dan: koningin Beatrix of koningin Elisabeth? Je gebruikt dan dus haar eigen naam ('Beatrix' bijv.) er wel degelijk wél bij, om duidelijk te zijn (en spreekt over 'Hare Majesteit koningin Beatrix' in dit geval). Overtreed je hiermee een eis van respect? Mijns inziens niet. Net zo zijn er situaties waarin gebruik van Gods Persoonlijke Naam met vol respect wel degelijk mogelijk en nodig is. Tegenover andere godsdiensten zou het ook veel duidelijkheid creëren.
- Er is in de wereld een plethora aan 'Heren'. De meeste van die 'Heren' spreken we om beleefdheidsredenen niet aan met 'Heer' maar we gebruiken een hogere titel (bijv. Majesteit, Koninklijke Hoogheid, Excellentie, Professor, Generaal, Edelachtbare, Monseigneur, Dominee, Dokter, etc.). Vaak gebruiken we zo'n titel in combinatie met de naam; bijvoorbeeld: 'Minister President Balkenende', 'Generaal Eisenhower', 'Dominee Velema'. In parallel hieraan kunnen we dus mijns inziens wél met veel respect schrijven over 'God $\aleph \beth \daleth$ ', Hem aanspreken met: „Allerhoogste **Jahuah**”, of spreken over: de Eeuwige God, **DE AANWEZIGE**.

Daarentegen is de Almachtige Eeuwige God **יהוה** enkel 'Heer' noemen: 1. zeer onduidelijk (welke van de miljoenen 'Heren' bedoel je?) en 2. zéker Hem als Allerhoogste, Schepper van hemel en aarde niet de eer gevend die Hem toekomt en buitengewoon **on**respectvol! Anders gezegd: God aanspreken zoals de maatschappelijk laagste mannen (zonder enige achtergrond, positie of opleiding) nog nauwelijks aangesproken worden (nl. kaal met alleen 'Heer') getuigt van een enorm *dis*respect; het staat voor mij vrijwel gelijk aan Hem een klap in het gezicht geven.

Dit argument van respect en vergelijking met de Nederlandse koningin en andere hoogwaardigheidsbekleders geeft aan dat het respectvol gebruik van **יהוה**'s glorierijke Naam zeker gepast is, maar dat gebruik van de aanduiding 'Heer' of 'HEER' voor God **יהוה** in feite als *totaal ongepast* aangemerkt moet worden. Een en ander geheel overeenkomstig wat dit document betoogt.

Als u gebruik van de titel HEER in feite afwijst, begrijp ik niet waarom u het woord G-d (de naam van een – niet te noemen – afgod; zie o.a. Jes. 65: 11-12) wél gebruikt.

'God' is (net als 'El' en 'Elohim' in het Eerste Testament) een algemeen woord voor 'een hogere macht'; een titel en geen naam. De gangbare visie over de etymologie van het woord God (of god, als gebruikt voor afgoden), die de meeste etymologische woordenboeken en encyclopedieën aangeven, is dat het via het Indo-Germaans (soms spreekt men van Oud-Teutonsch) verwant is aan een oud woord *ghutó* dat in het algemeen staat voor: 'degene die aangeroepen wordt' of 'aan wie geofferd wordt'. Ik houd het hierbij tot er eventueel meer duidelijkheid komt dat dit niet zo gezien moet worden.

Er is geen etymologische relatie met de naam van de afgod uit de tekst die u noemt vastgesteld. Deze naam kwam in en rond Israël vaker voor (ook een zoon van Israël en een profeet onder David heetten *Gad* - troep [als in: 'n troep soldaten], gerelateerd aan het werkwoord *gud* - overvallen met een troep).

Dit alles geeft wel aan dat de betiteling 'God' allerminst duidelijk is, al is het zó dat christenen belijden dat er slechts Één is die onze aanbedding en dus die titel 'God' werkelijk waard is, en dat is **יהוה**. Eenvoudigweg over 'God' spreken is dus onduidelijk. Alleen Zijn ware, heerlijke en *unieke Persoonlijke Naam יהוה* (transliteratie: *IAUA* of *JaHUaH*, waarschijnlijk uitgesproken als *Jahoe-ah*) geeft de dringend gewenste duidelijkheid die *titels* als 'HEER' en 'God' beslist *niet* kunnen bieden.

Is de Naam van Jezus niet in de plaats gekomen van de oudtestamentische Naam van God?

Nee, de wonderbare Naam van *Jeshoe'ah* en de eerbiedwaardige Naam van **יהוה** (*JHWH* / *IAUA*) zijn in de Bijbel duidelijk onderscheiden en blijven naast elkaar bestaan. Zie de vele geciteerde teksten hierover.

Het heeft te maken met het onderscheid binnen de Goddelijke Drie-eenheid: **יהוה** in Zijn hemelse, glorieuze gedaante is de hemelse Vader, *Jeshoe'ah* is de menselijke manifestatie van **יהוה** als Zoon, en de Heilige Geest – de *Ruach ha Qodesh* – is **יהוה** in Zijn alomtegenwoordigheid en inwoning in ons mensen.

U schrijft de Godsnaam en leert dat het uitspreken ervan niet verkeerd is. Dit is godslastering!

Zie mijn reactie op de vorige vragen. En zie ook de profetieën waarin het weer gaan gebruiken van de heerlijke Godsnaam voorzeggd wordt, in de paragraaf daarover. In bijv. *Zekhar-jahoe* (Zacharia) 13:8-9 heb ik bepaald niet het idee dat er over godslastering gesproken wordt, wanneer het erover gaat dat mensen weer – met hun hart én mond – zullen zeggen: „**יהוה is mijn God**”

Jezus leerde ons in het Onze Vader gebed om God te adresseren als Vader, waarom dan nog aandacht voor een oudtestamentische Naam van God?

Zoals ik onder 'Het hemelse Vaderschap van God' aangeef, bevestigt Jezus het eerbiedigen en dus gebruiken van de heilige Naam van God. Dat de heilige Naam er in Mattheus (N.B. zijn naam is eigenlijk: Mattit-Jahoe) niet bij staat, is dat de joodse leiders op het moment dat dit Evangelie geschreven werd de doodstraf toepasten op ieder die de heerlijke Naam gebruikte, en ook de jonge Grieks-sprekende kerk zich van haar Joodse (lees ook: Hebreeuwse) wortels losmaakte. Vader is een aanspreektitel voor christenen en joden jegens God, maar beslist geen Naam. Er is maar Één eerbiedwaardige Naam Die in aanmerking komt om 'geheiligd te worden' zoals Jezus leert bidden.

Een ieder die zijn aardse vader met 'vader' aanspreekt, weet wel wat de (achter)naam van zijn vader is – we nemen hem zelfs algemeen over als onze eigen (achter)naam. Als Gods kinderen kunnen we niet anders, dan ons bewust zijn van Zijn heerlijke Naam...

Jezus Zelf gebruikte de Naam van God niet, waarom zouden wij dat dan wél doen?

In onze vertaling, gebaseerd op een Griekse vertaling van wat Jezus werkelijk in het Hebreeuws en/of Aramees uitsprak, komt in de Evangelieën de heerlijke Naam niet *expliciet* voor. Waar Jezus echter het Oude Testament citeerde, bijvoorbeeld in zijn reactie op de verzoeken van de tegenstander in Lucas 4: 7, 12 en in Jezus' lezing uit Jeshu'-jahoe (Jesaja) 61 in Lucas 4: 18 staat de heerlijke Naam wel degelijk in de door Jezus geciteerde teksten. Er zijn aanwijzingen dat Jezus hier de wonderbare Naam in een aantal gevallen, zo niet: altijd, wel uitsprak. De toehoorders waren dan ook danig onder de indruk. Zie verder ook bij wat ik schreef over Jezus' gebruik van het door de joden vrijwel met de Godsnaam gelijkgestelde 'Ehjah. Uit de reacties van de omstanders is duidelijk, dat Jezus de wonderbare Godsnaam wél gebruikte. Vaak werd aanstoot genomen aan wat Jezus zei – meermalen enkel bij citaten uit het Eerste Testament waarin de heerlijke Godsnaam voorkwam. Jezus kwam ook niet tussenbeide waar anderen de glorieuze Naam gebruikten, ook al stoorde dat de Farizeeën hevig (bijv. in Lucas 19: 37-40, waar de discipelen Psalm 118: 26 citeerden). In Zijn verordening en die van enkele van Zijn directe volgelingen stond de aanklacht *blasfemie* oftewel godslastering (destijds bij de joden vrijwel uitsluitend gebruikt voor het uitspreken van de heerlijke Naam יהוה) centraal.

De – voorzover ik weet – enigen die tot nu toe voorstelden de heilige Naam van God te gebruiken is de sekte van de *Jehova's getuigen*. Ik ben bang, daarmee vereenzelvigd te worden als we in onze kerkelijke gemeente de heilige Naam gaan gebruiken.

Hierover kan ik kort zijn: Kiest dan heden wie u dienen zult: de publieke opinie of God יהוה Zelf.

Een duidelijke uitleg van waar de eerbiedwaardige Naam van God voor staat (zoals hier gegeven) kan wel helpen, een duidelijk onderscheid te maken. De genoemde sekte eert de wonderbare en liefelijke Naam niet zoals ik dat doe en vereenzelvigt de heerlijke Naam ook niet met Gods wens om – met onze instemming – genade- en liefdevol en actief betrokken in ons leven **aanwezig** te zijn. Ook erkennen zij de eenheid van *Jeshu'ah* en יהוה (*JHWH / IAUA*) niet zo die hier duidelijk uiteengezet is.

Bovendien: Allerlei sekten en niet-christelijke groepen gebruiken de Naam van Jezus, het symbool van het kruis en woorden als 'Kerst'. Toch weerhoudt dat de meeste kerken er totaal niet van, de Naam Jezus, het symbool van het kruis en zelfs in onze westerse maatschappij sterk vercommercialiseerde woorden als 'Kerst' te gebruiken...

U zegt dat er bescherming etc. is in (het aanroepen van) de heerlijke Naam van God. Lopen we niet het gevaar, de heerlijke Naam dan als een soort magische formule te gebruiken?

De kern van mijn betoog is dat het gaat om God, en Zijn aanwezigheid, Zijn verlangen betrokken aanwezig te zijn in ons leven, en onze verantwoordelijkheid, Hem als zodanig te verwelkomen en eren. Het gedenken en noemen van Zijn wonderbare Naam staat voor mij in dát teken. Dat heeft niets met magie te maken, en alles met onderwerping aan Gods raad en wensen en met dankbaarheid jegens Hem voor Zijn heerlijke aanbod.

U neemt de woorden “de Naam van God” e.d. heel letterlijk als slaande op Gods Eigennaam of Roepnaam, en niet op Zijn Naam in de zin van “faam” of “reputatie”

Dat klopt. Ik zie deze begrippen in de Bijbel duidelijk onderscheiden worden. Heel soms kan met “de Naam van God” wellicht wel eens de bekendheid van God worden bedoeld. Maar door altijd deze betekenis te gebruiken, wordt de Naam van God van Zijn concrete betekenis als Eigennaam en Roepnaam (letterlijk: de Naam waarmee wij hem mogen aanroepen!) ontdaan en beroofd. Daarom vind ik het belangrijk, de wonderbare Naam Zijn concrete betekenis en significantie terug te geven. Dat er zo enorm veel teksten – inclusief o.a. die over de veroordeling van het verbergen van Gods Naam, en die over de reactie van het arrestatieteam op Jezus’ uitspraak „Ik ben het” – daarmee veel duidelijker worden, vind ik op zich een duidelijk getuigenis dat dit een goede benadering is.

Meer informatie of suggesties

Voor meer informatie, vragen of suggesties naar aanleiding van dit artikel, kunt u contact met me opnemen via e-mail: info@Hallelu-JaH.nl

---

[Hallelu-JaH home](#) of [naar de artikelen index](#)

Bedankt voor uw belangstelling!